EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ

112

1969

COLETTE

HOINARA • DUO

Fiece operă a Doamnei Colette, mărindu-ne plăcerea, ne face din ce în ce mai sensibili față de universul și duioșia sa, față de tot ce e însuflețit. (...) Fie ca cititorii să descopere singuri gîndul scriitoarei, stilul său ales, sinceritatea, uimitoarea și nesecata sa bogăție sufletească.

ANDRÉ PARINAUD

COLETTE • HOINARA • DUO

Lei 8,75

COLECȚIA MERIDIANE

Desenul copertei de *Micu Veniamin*

Colette

Hoinara • Duo

Traducere de *Ovidiu Constantinescu*

Prefață de *Irina Eliade*

Editura pentru Literatură Universală

București, 1969

PREFAȚA

Curba descrisă de receptarea operei semnată de Colette marchează o continuă ascensiune.

Deși scriitoarea începe să publice din primii ani ai secolului al XX-lea și romanele sale sînt apreciate de marele public, numele Colettei nu apare decît după primul război mondial în istoriile literare, și atunci în cadrul capitolelor rezervate genului, considerat implicit minor, reprezentat de literatura feminină. [1]

În 1935, Marcel Braunschvig vorbește despre Colette ca despre cea mai talentată dintre femeile ce își alcătuiesc romanele transpunînd mai mult sau mai puțin voalat experiențele lor personale, situînd-o în capul unei lungi liste ce cuprinde nume complet uitate astăzi. În istoria literaturii ce apare cu un an mai tîrziu, Albert Thibaudet o pomenește pe Colette doar pentru a afirma că este o demnă urmașă a lui George Sand, adevărată inovatoare, după părerea celebrului critic, de vreme ce ea a fost prima femeie care a introdus în literatură un element nou și anume „atitudinea

[1] O excepție în această privință o constituie *Histoire de la littérature et de la pensée françaises contemporaines*, Larousse, 1927, de Daniel Mornet, Colette apărînd în cadrul capitolului intitulat *Primatul artei în roman*.

maternă" ce constă din acceptarea entuziastă a universului și a legilor care îl guvernează.

După cel de al doilea război mondial, unghiul din care sînt privite operele romancierei se schimbă total, criticii și istoricii literari renunțînd să stabilească filiații și analogii tematice și străduindu-se, în capitole anume dedicate Colettei, să repereze coordonatele unei opere a cărei originalitate se dovedea din ce în ce mai greu de tăgăduit. Strecurîndu-și laudele aduse talentului scriitoarei și magiei stilului său în fraze restrictive — căci în virtutea criteriilor îndeobște acceptate acum douăzeci de ani, era greu să acorzi titlul de mare scriitor unei romanciere care s-a mulțumit să nareze numai reacțiile sale în contact cu natura, cu animalele și cu cîțiva oameni, unei romanciere care ignoră sau refuză să ia în considerație problemele de ordin etic, social sau estetic dezbătute pe larg în romanele ce apar simultan în Franța și în afara granițelor Franței — criticii literari, mai de voie mai de nevoie, sfîrșesc prin a confirma votul de încredere dat spontan și cu mulți ani înainte Colettei de masa cititorilor anonimi.

În ultimii ani, din paginile închinate prozatoarei, devenită încă din 1956 un clasic al secolului al XX-lea, dispar frazele cu caracter restrictiv, iar adjectivele „feminin" și „minor", ce abundau în scrierile primilor exegeți, sînt înlocuite prin antonimele lor exacte: „viril" și „major".

Astfel, în 1960, Gaëtan Picon, după ce vorbește despre Colette spunînd : „Este o scriitoare extraordinară și în anumite privințe fără potrivă : limba precisă pe care o folosește se află pusă în slujba unui spirit de observație și a unei imaginații senzoriale cu care nici un alt scriitor nu a

fost înzestrat în asemenea măsură"[1], nu pregetă să-i înscrie numele în categoria scriitorilor care au creat opere majore, slujindu-se de uneltele îndelung verificate ale romanului tradițional, categorie ce cuprinde scriitori ca François Mauriac, Roger-Martin du Gard, Georges Duhamel și Jules Romains.

Șapte ani mai tîrziu, Pierre-Henri Simon socotește că din lista citată mai sus François Mauriac este demn de a sta alături de Colette, adăugîndu-i pe André Malraux și Marcel Proust.

„Cum poate cineva care a citit pe Colette, pe Mauriac și pe Malraux, să nu caște citind proza lui Pierre Loti ?"[2] se întreabă P. H. Simon pentru a exclama la sfîrșitul unei fraze reproduse din Colette : „Cine scria în 1913 cu atîta finețe și cu atîta intensitate ? Poate Proust. Colette și Proust erau, în ajunul primului război mondial, cei doi mari aștri care se urcau pe cerul romanului francez".[3]

Entuziasmul istoricului literar pare excesiv dacă ne amintim că François Mauriac este nu numai un analist tot atît de fin ca și Colette, dar și creatorul unei numeroase serii de personaje complexe, în vreme ce Colette ne prezintă neîncetat diferitele imagini ale aceluiași tip de femeie ; dacă ne aducem aminte — și cine poate uita ? — că personajele lui André Malraux depășesc adeseaori „condiția umană" în lupta pe care o dau pentru a cuceri dreptul de a fi om, în timp ce Colette se mulțumește să trăiască intens și lucid viața ce i se oferă ; dacă știm — și nimeni nu ignoră astăzi

[1] Gaëtan Picon, *Panorama de la nouvelle littérature française*, Gallimard, 1960, p. 30.

[2] P. H. Simon, *Histoire de la littérature française au XX-ème siècle*, A. Colin, 1967, Tome I, p. 26.

[3] *Op. cit.*, p. 68.

acest lucru — că Marcel Proust a fost nevoit să dărîme din temelii romanul tradițional pentru a-și putea scrie opera, pe cînd Colette nu se simte de loc stînjenită de convențiile impuse de tradiția romanescă.

Situarea scriitoarei pe același plan cu Mauriac, Malraux și Marcel Proust i se pare firească istoricului literar în virtutea adoptării unui criteriu unic pentru aprecierea operelor literare, și anume, forța de evocare a expresiei, considerată independent de importanța mesajului, criteriu ce ni se pare justificat cu privire la poezie — unele elegii pot fi reduse la un suspin — dar a cărui extrapolare la creația romanescă rămîne, după părerea noastră, sub semnul întrebării. Oricît de mare va fi fost meșteșugul Colettei pe care Pierre-Henri Simon îl definește astfel: „Arta Colettei a constat din știința de a reda prezența lucrurilor și mai ales a acelor lucruri care trăiesc și se mișcă, care sînt plămădite din sînge sau sevă, mirosuri sau culori — oameni, animale și plante, în fraze cu contururi de o sobrietate virilă ce conțin un vocabular senzual și cărnos și imagini surprinse în toată noutatea și căldura lor" [1], nu putem uita că romanciera nu s-a mulțumit să evoce lumea înconjurătoare, ci că s-a străduit, în operele ei, să ne arate cum se întîmplă anumite fenomene.

Pentru a izbuti, Colette a trebuit să se deprindă să privească, să identifice aspectele destinate a fi integrate în universul presimțit de ea, să învețe să le ordoneze într-un tot unitar și să găsească mijloacele de expresie datorită cărora o lume interioară poate fi comunicată celorlalți oameni.

[1] *Op. cit.*, p. 67.

Ucenicia scriitoarei începe încă din copilărie în casa părintească dintr-un modest tîrg din Burgundia, sub îndrumarea unui dascăl de neîntrecut, propria sa mamă.

Sidonie Colette nu se deosebea de loc, la prima vedere, de celelalte gospodine din Saint-Suaveur-en-Puisaye. Ca și vecinele ei, Sido — căci sub acest nume va fi evocată mai tîrziu cu admirație, recunoștință și nețărmurită dragoste de scriitoare — trebăluia de dimineața pînă seara, împovărată de grijile unei case în care îmbătrînea soțul ei, căpitanul Jules Colette, veteran din războiul purtat în Italia în 1859, creșteau patru copii și se adăposteau toți cîinii și pisicile de pripas.

Spre deosebire de vecinele ei din Saint Sauveur, Sido știa să uite că buruienile trebuiesc plivite, florile udate și poamele culese, cînd în preajma ei plantele sau animalele îi ofereau unul din acele spectacole al căror tîlc numai ea știa să-l înțeleagă.

Ținînd sub braț coșul cu rufe, Sido se oprea cîteodată pironită locului în pragul casei și dacă cineva se apropia de ea în acele clipe spunea :

„— Taci ! Privește...

O mierlă neagră cu pene oxidate, unele bătînd în verde, altele în violet, străpungea cu ciocul cireșile, sorbindu-le sucul, sfîrtecînd carnea roșietică.

— Cît e de frumoasă ! șoptea mama. Și vezi cum știe să se slujească de gheare ! Și cu ce trufie își mișcă capul ? Ce zici de felul cum dă cu pliscul, ca să desprindă sîmburii ? Bagă de seamă : nu le ia decît pe cele mai coapte.

— Mamă... Sperietoarea din pom...

— Taci ! Sperietoarea n-o stingherește.

— Mamă, dar cu cireșile cum rămîne ?

— Cireşile? Da, bine zici, cireşile..."[1]

Colette nu va uita niciodată lecţiile date de Sido. Nici fetiţa cu obraji arşi de soare şi cu ochi fără vîrstă, aproape fără sex, ce păreau să ia totul în serios[2], — Gabrielle pentru colegele ei de şcoală, nici tînăra femeie cu faţa triunghiulară şi cu gesturi feline a cărei imagine ne-a lăsat-o pictorul Forain, — Colette Willy pentru membrii cercurilor artistice şi literare de la începutul secolului XX — şi nici bătrîna doamnă imobilizată în fotoliul aşezat la fereastra casei sale, ce dădea spre cel mai provincial colţ al Parisului zilelor noastre — Madame Colette, pentru Cocteau, Aragon şi cei din generaţia lor — nici fetiţa, nici femeia excentrică, nici înţeleapta bătrînă nu o vor uita pe Sido, şi, din toate titlurile de glorie, Colette va revendica întotdeauna, cu mîndrie, titlul de a fi fost şi de a fi rămas „fiica lui Sido".

Ucenicia scriitoarei în umila grădină provincială, unde singurele miracole erau săvîrşite de iernile ce repezeau vînturi năprasnice asupra pomilor desfrunziţi şi prefăceau cerul într-o mare furtunoasă, precum şi de mult aşteptatele primăveri, cînd florile se deşteptau din lungul lor somn, unele congestionate de „apoplexia sevei"[3], lunga şi minunata ucenicie ia sfîrşit în 1893, cînd Gabrielle Colette devine soţia gazetarului Henry Gauthier Villars, cunoscut mai ales sub pseudonimul său literar, Willy.

O nouă şi grea ucenicie va începe pentru Colette şi maestrul, adorat la început, judecat lucid mai tîrziu, va fi Willy, unul din cei mai rafinaţi şi mai lipsiţi de scrupule parizieni din cîţi trăiau în Franţa în perioada numită „La Belle Epoque".

[1] Collete, *Sido*, Ferenczi, 1930, pp. 22—23.
[2] Colette, *La Vagabonde*, Albin Michel, 1910, p. 102.
[3] Colette, *Duo*, Hachette, 1958, p. 12.

Datorită lui Willy, Colette va învăța ce înseamnă dragostea, dragostea încrezătoare în forța ei, apoi dragostea veșnic amenințată, apoi dragostea călcată în picioare ; datorită lui Willy, Colette va lua contact cu o lume a cărei existență nu o putea bănui mica și sănătoasa țărăncuță din Saint-Sauveur, lume alcătuită din bărbați meșteri în arta de a pune la îndoială existența oricărei virtuți, și din femei a căror unică preocupare era de a ține pasul cu moda vestimentară, literară și erotică a timpului, bărbați și femei ale căror siluete vor fi creionate mai tîrziu în volumul intitulat *Uceniciile mele*, comentat astfel de André Gide :

„Deși pare ivită întîmplător, ca în joacă, nici o trăsătură de condei nu dă greș, într-atît este de subtilă și desăvîrșită arta scriitoarei. Am trecut și eu adesea pe lîngă acea societate artificială, falsificată, hidoasă, pe care o descrie Colette... Cu toate că era mult superioară celor pe care îi înfățișează, Colette, după cît mi se pare, s-a lăsat și ea contaminată, într-o oarecare măsură“ [1].

Poate că dacă nu „s-ar fi lăsat contaminată într-o anumită măsură“ de mediul pretențios și corupt pe care l-a frecventat în cursul celor treisprezece ani cît a fost soția lui Willy, scriitoarea nu ar fi învățat niciodată să cunoască prețul bucuriilor simple și n-ar fi știut să le evoce cu atîta forță.

Colette se va însănătoși însă și remediul împotriva tuturor bolilor de care se molipsise îi va fi dat, dar cu totul în alt scop, de însuși Willy. Într-adevăr, abilul ziarist, care nu era lipsit nici de gust, nici de discernămînt — spre cinstea lui, Willy a fost unul din primii cronicari care au

[1] André Gide, *Journal*, Bibliothèque de la Pléiade, N.R.F. 1941, p. 1245.

dezvăluit publicului francez frumuseţea operelor lui Wagner — îşi dă seama că mica provincială are talent şi, ca atare, o sileşte să-şi aştearnă pe hîrtie impresiile.

Rezultatul acestei munci impuse, a fost seria de romane din ciclul *Claudine* (*Claudine la şcoală* — 1900 ; *Claudine la Paris* — 1901 ; *Claudine căsătorită* — 1902 ; *Claudine pleacă* — 1903 ; precum şi cele două volume intitulate *Minne* — 1904 şi *Rătăcirile lui Minne*, care vor apărea purtînd numai semnătura lui Willy.

Scriind din dorinţa de a fi pe placul bărbatului pe care îl iubea, Colette va descoperi adevărata ei menire. Momentul acestei revelaţii este astfel descris în poemul intitulat *Privighetoarea*, ce apare în 1908 :

„Tăioşi, dîrzi, cîrceii unei viţe amare se încolăciseră în jurul meu cînd, în primăvara vieţii, dormeam fericită şi încrezătoare. Dar am rupt, tresărind înspăimîntată, toate acele fire răsucite, ce răzbătuseră pînă în carne, şi am fugit... Cînd toropeala unei noi nopţi de miere mi-a îngreunat pleoapele, m-am temut de cîrceii de viţă şi m-am tînguit cu glas tare, şi, tînguindu-mă, mi-am auzit glasul" [1].

Romanul *Hoinara*, apărut trei ani mai tîrziu, reia povestirea circumstanţiată a momentului evocat în poemul citat.

Toropeala unei nopţi de miere — o nouă dragoste — şi teama de cîrceii de viţă, teama de a fi din nou rănită de moarte, a constituit pentru majoritatea exegeţilor operei scrise de Colette unicul subiect al romanului *Hoinara* [2].

[1] Colette, *Les Vrilles de la Vigne*, Ferenczi, 1930, p. 86.

[2] Cf. Pierre Trahard, *L'Art de Colette*, Colections Sainte-Beuve, 1941, p. 98, şi Maria Le Hardouin *Colette*, Classiques du XX-ème siècle, Editions Universitaires, 1956, p. 64.

Nimeni nu pare să fi observat că eroina, identificată pe bună dreptate cu naratoarea [1], își privește cu atîta luciditate semenii, încît nu riscă decît... de-a fi fericită, acceptînd să-și lege viața de cea a unui om ale cărui calități au fost verificate îndelung prin variate și savante teste.

Nu frica de a suferi o face pe Renée Néré să-și ia pentru întotdeauna rămas bun de la bărbatul iubit, și care îi merită pe deplin dragostea, ci revelația pe care o are despre menirea ei pe lume :

„De cît timp oare îl uitasem pe Max ? Căci îl uitasem ca și cum niciodată nu aș fi cunoscut mîngîierea gurii lui, ca și cum pentru mine nu ar fi existat nimic mai imperios pe lume decît să caut cuvinte pentru a spune cît este de galben soarele și cît de albastră marea“ [2].

Renée Néré-Colette știe ce înseamnă această căutare. Știe că pentru a putea reda nuanța exactă și intensitatea culorilor este nevoie să te adăpostești în zilele de arșiță la umbra copacilor sau în hanuri, cafenele, și circiumi — căminul celor fără căpătîi — să tremuri de frig în culisele teatrelor de cartier și să aștepți în lungi nopți de insomnie ivirea zorilor într-o cameră neprietenoasă de hotel provincial, într-un cuvînt să mergi pe drumul pe unde au trecut toți „stăpînii pămîntului, hoinarii“ [3].

Renée Néré-Colette, care înainte de a fi fost dansatoare a stat — așa cum ne-o mărturisește încă din primele pagini ale confesiunii ei — ceasuri întregi aplecată asupra filelor albe, știe cîte ore de veghe lucidă sînt necesare pentru a alege din zecile de cuvinte ce se prezintă, declarînd că sînt investite oficial cu puterea de a descrie exact lumea

[1] *Cf.* Gonzague Truc *Madame Colette*, Corréa, 1941, pp. 67 și 71.
[2] Colette, *La Vagabonde*, ed. cit. p. 231.
[3] *Op cit.*, p. 239.

înconjurătoare, pe cele efectiv capabile să evoce prezența concretă a lucrurilor însuflețite și neînsuflețite din care este alcătuit universul.

„A scrie... Joc periculos și dezamăgitor ce constă în a prinde și a fixa sub dublul vîrf flexibil al peniței strălucitorul, pasionantul adjectiv, mereu gata să o ia la fugă" [1].

Joc periculos, desigur, de vreme ce mulți au căzut fie în ispita de a alege adjectivele cîntărindu-le izolat, uitînd să pună în balanță acele substantive ce le puteau curăța de praful așezat de expresiile stereotipe ce le însoțesc de obicei, fie în ispita de a înșirui epitetele unele după altele, îmbătați de muzica sunetelor ce se succed într-un anumit ritm.

Colette ocolește toate aceste primejdii, străduindu-se să altoiască adjectivele în substantive ivite pe alte meleaguri, pentru a le reda prospețimea și vigoarea tinereții, cuvintele îmbătrînind și ele și devenind, cu vîrsta, unele „prea umflate, altele prea zbîrcite", cum le califică scriitoarea.

Iat-o pe Colette reanimînd două adjective, unul umflat de vreme, ce a înghițit toate substantivele din limbă — adjectivul *mare* — altul „prea zbîrcit", fiindcă a stat mereu doar în preajma substantivelor: „oraș" sau om — adjectivul *iluminat*.

„Erau pe vremea aceea ierni mari și veri dogorîtoare" [2], scrie Colette, și iernile copilăriei apar în fața ochilor noștri, așa cum ni le aducem cu toții aminte, mărețe și neprihănite în albul lor veșmînt. Peisajul imobil evocat de adjectivul „mare" se schimbă brusc, căci năvalnica sosire a primăverii aduce „dezghețul iluminat de mii de picături de

[1] *Op. cit.*, p. 16.
[2] Colette, *Sido*, ed. cit., pp. 11—20.

apă și de muguri cu vîrfuri în formă de suliță"[1], ce ne evocă o voioasă serbare cîmpenească.

Cîteodată simpla îmbinare de cuvinte nu e suficientă, și atunci adjectivele trebuiesc consolidate printr-o comparație, pînă și acele adjective ce par să trimită exact la țintă, fiind derivate din substanțe ale căror calități sînt îndeobște considerate a le poseda, ca de pildă adjectivul „cenușiu", ce nu se potrivește — crede Colette — decît „acelui reziduu de culoarea fierului și greu ca și el pe care îl scoți în găleți pline din caloriferele și sobele unde ard cărbuni"[2], nefiind în stare să evoce cenușa ce acoperă buturugile, din vatră, „cenușa ușoară, albă și albastră... ca blana de șinșila"[3].

Dacă prezența lucrurilor și viețuitoarelor ce populează universul Colettei este adesea redată datorită comparațiilor, metaforele sînt în schimb rare, și alese cu grijă numai din categoria celor care pot evoca mai pregnant aspectele greu de întrevăzut prin lentilele aburite ale cuvintelor generalizatoare.

Astfel, cenușa ce acoperă jăratecul este numită de Colette „floare a focului", metaforă creată după un model existent în limba curent folosită — în limba franceză ca și în limba română oțetul face floare — dar care în contextul dat „Cenușa este floarea focului, alba sa spumă"[4], evocă albele înfloriri ale pomilor fructiferi. Insolita metaforă este de altfel puternic motivată, căci alba floare a focului este tot atît de folositoare ca și florile ce se vor preface în fructe, de vreme ce ea, împreunîndu-se cu apa, știe să curețe și să spele.

[1] *Ibid.*
[2] Colette, *Prisons et Paradis*, ed. Ferenczi, 1932, p. 107.
[3] *Ibid.*
[4] Colette, *Prisons et Paradis*, ed. cit.

Celălalt gen de metafore, care anulează granițele dintre regnul uman și cel animal sau vegetal, atribuind păsărilor sau florilor mentalitatea noastră, i se par suspecte Colettei după cum suspecte i se păruseră fetiței care citise la umbra nucului din grădina lui Sido basmele lui Perrault, în care bostanii se prefac în caleşti, iar şobolanii în telegari doritori să o ajute pe biata Cenuşăreasă să ajungă la timp la balul unde avea să întîlnească pe frumosul cucon domnesc. Nici un pom nu-şi va pleca crengile anume pentru a-i îngădui să culeagă mai uşor roadele, nici o floare nu-i va aţine calea implorînd-o s-o treacă în rîndul zeiţelor nemuritoare cu titlul de zînă a razei portocalii, aşa cum fac lianele dintr-o insulă din Pacific descrise de Giraudoux, şi nici un arbust nu va deveni în opera Colettei „catolic", ca acela ale cărui ramuri încărcate de flori l-a văzut Marcel Proust pe altarul unei biserici de ţară, determinîndu-l să afirme că albele corole se deschid în cinstea unei sărbători religioase.

Pentru Colette lucrurile, plantele şi animalele există independent de oameni, fiecare trăindu-şi individual destinul în cadrul legilor dictate de specia căreia îi aparţin, dar simpla lor prezenţă constituie o minune pe care Colette nu se satură contemplînd-o.

„Niciodată nu vom putea spune că am privit îndeajuns de corect şi îndeajuns de intens", va spune Colette spre sfîrşitul vieţii ei[1].

Înzestrată cu ochi ageri, cu urechi pe care le ştie ciuli şi cu nări ce adulmecă pînă şi apropierea furtunii, Colette trăieşte cu intensitate clipa prezentă, avînd privilegiul de a

[1] Colette, *Journal à Rebours*, citat de Maria Le Hardouin, *op. cit.*, p. 18.

nu uita niciodată ceea ce simţise în copilărie, memoria senzorială fiind pentru scriitoare un fel de al şaselea simţ şi nu o stare de graţie în care te cufundă pe neaşteptate aroma unei prăjituri muiate în ceai, sau o denivelare de caldarîm, aşa cum i se întîmplă lui Marcel Proust, scriitor cu care a fost adesea comparată [1].

Dar fie că este continuă, ca la Colette, fie sporadică şi neprevăzută, ca la autorul ciclului *În căutarea timpului pierdut*, memoria senzorială se află la baza tehnicii lor, ambii scriitori străduindu-se să detecteze analogii între diversele senzaţii.

„Să poţi simţi gustul unui parfum, să poţi pipăi o culoare şi să poţi vedea, subţire ca un fir de iarbă, linia unui cîntec imaginar" [2], iată suprema năzuinţă şi suprema măestrie a Colettei, care ştie să îndrume sinesteziile pe făgaşul sentimentelor complexe, atunci cînd ne vorbeşte de „lacomele amintiri" [3] ce o absorb în lumea copilăriei, sau de cărţile de curînd ieşite din tipografie al căror „miros de cerneală şi de hîrtie evocă huila locomotivelor şi a plecărilor" [4].

Deşi arta scriitoarei îşi are rădăcinile adînc împlîntate în lumea plantelor şi a animalelor, oamenii cu bucuriile şi necazurile lor nu sînt absenţi din povestirile celei care a trăit mai bine de şaizeci de ani în inima Parisului.

Personajul principal este însăşi Colette, care ni se adresează cînd direct în poemele sau în amintirile ei, cînd prin

1 Cf. Maria Le Hardouin, *op. cit.*, p. 43 ; Pierre Trahard, *op. cit.*, p. 164 ; Pierre Clarac, *Introduction*, Colette, *Pages Choisies*, Hachette, 1957, p. 6 ; P. H. Simon, op. cit., p. 68.

2 Collete, *Pages Choisies*, op. cit., p. 40.

3 Colette, *Prisons et Paradis*, ed. cit., p. 107.

4 Colette, *La vagabonde*, ed. cit., p. 13.

intermediul eroinelor sale, Claudine, hoinara Renée Néré, inconştienta Alice din *Duo*, sau femeia deznădăjduită la gîndul că tinereţea i s-a scurs printre degete, Léa, din romanul *Chéri*.

Majoritatea eroinelor ale căror drame le evocă scriitoarea trăiesc într-o lume alcătuită din acele personaje pe care Colette a avut prilejul să le cunoască pe vremea cînd, împreună cu Willy, colinda saloanele, expoziţiile şi cenaclurile literare pariziene.

Claudine, Renée, Alice suferă din cauza unor bărbaţi alcătuiţi toţi după chipul şi asemănarea lui Willy, bărbaţi a căror putere de seducţie este subtil evocată de scriitoare, care ne dă de înţeles că sentimentele pe care le inspiră nu sînt de loc justificate de calităţile lor morale sau intelectuale.

Preocuparea constantă a Colettei rămîne — în ciuda unor minunate schiţe ce prezintă, cînd caricatural profilurile artiştilor şi scriitorilor ce se bucură de mare succes, cînd cu o emoţie ce răzbate printre rînduri siluetele oropsiţilor cîntăreţi şi acrobaţi de music-hall, ale căror haine şi vorbe pestriţe ascund uneori adevăraţi oameni — descrierea cuplului bărbat-femeie surprins într-un perpetuu antagonism.

Cuvintele „dragoste", „gelozie", „deznădejde", vor fi descompuse de Colette în elemente tot atît de imponderabile ca şi cele din care sînt alcătuite culorile, sunetele şi aromele evocate.

Un roman — despre care s-a spus că reprezintă una din cele mai izbutite analize a geloziei — este *Duo*.

Evident, se poate afirma că Michel devine gelos aflînd că soţia sa, de a cărei dragoste nu se îndoieşte, l-a înşelat în trecut, dar se poate susţine, şi cu mai mult temei credem, că Michel încearcă sentimentele unui om ce nu se poate

obişnui cu gîndul că va fi nevoit să trăiască alături de femeia iubită, suferind de o boală care îl dezgustă.

„Ce viaţă, Doamne! gîndea Michel înciudat. Ce viaţă, dacă trebuie să mă împiedic mereu, la fiecare cuvînt, la fiecare gest, de ceva ce palpită şi sîngerează într-un ungher ascuns“ [1].

Nici Michel şi nici Alice nu ştiu să sufere, după cum nu ştiu nici să se ajute unul pe altul pentru a ieşi din impasul în care se află.

„Michel credea că suferă şi nu era încă decît agitat... Pipăind între coaste locul unde s-ar fi putut eventual localiza şi dezvolta durerea ce rătăcea încă în tot corpul, se abţinea de la orice mişcare“ [2].

Victima se abţine de la orice mişcare, după cum şi călăul inconştient, care este Alice, îşi întrerupe cu grijă frazele, pentru ca nu cumva în ele să se strecoare un cuvînt ce ar putea să agraveze boala lui Michel.

Cei doi soţi deşi se iubesc, nu-şi vor putea întinde mîinile, deoarece universul femeii, care a uitat cînd, cum şi de ce a căzut în braţele altui bărbat, este despărţit prin ziduri de netrecut de iadul unde se zbate fiinţa de care se simte legată prin cele mai adînci fibre, dragostea fiind în *Duo* ca şi în celelalte romane ale Colettei un sentiment ce surghiuneşte, trimiţînd eroii Colettei într-o ţară necunoscută, cea a singurătăţii.

Ca şi în celelalte opere ale sale, reducînd sentimentele la senzaţiile din care sînt alcătuite pe care credem că le cunoaştem fiindcă le ştim numele, Colette ajunge să dez-

[1] Colette, *Duo*, Hachette, 1958, p. 101.
[2] Op. cit. p. 97.

văluie unele taine ale sufletului omenesc şi poate că numai impunîndu-şi să nu vorbească decît despre ceea ce a simţit ea însăşi, scriitoarea îşi poate efectua analiza în zone neexplorate înaintea ei.

Colette face parte din categoria acelor artişti despre care pomenea Marcel Proust spunînd că „n-au făurit decît o singură operă, sau mai bine zis n-au făcut decît să refracte, trecînd-o prin prisme diferite, o unică frumuseţe, pe care ei cei dintîi au adus-o pe lume" [1], şi frumuseţea tulburătoare proclamată de Colette este frumuseţea vieţii, a unei vieţi de femeie, analizată lucid şi trăită cu fervoare.

IRINA ELIADE

[1] Marcel Proust, *À la Recherche du Temps Perdu*, Bibliothèque de la Pléiade, 1959, Tome III, p. 275.

HOINARA

Partea întîi

ORA ZECE ŞI JUMĂTATE... Şi de astă dată sînt gata prea devreme. Colegul meu, Brague, care m-a sprijinit la începutul carierei mele, cînd am debutat în pantomimă, mi-o reproşează adeseori în termeni figuraţi :

— Of, Doamne, afurisită sămînţă de diletant ! Tot timpul stai ca pe arcuri. Dac-ar fi după tine, ar trebui să ne dăm cu fond de ten de la şapte şi jumătate, înfulecînd pe nemestecate aperitivele...

Trei ani de music-hall şi de teatru n-au reuşit să mă schimbe, mereu sînt gata prea devreme.

Ora zece treizeci şi cinci... Dacă n-am să deschid cartea, citită şi răscitită, care zace pe măsuţa de farduri, sau ziarul *Paris-Sport* pe care cabiniera îl mîzgălea adineaori cu dermatograful meu, am să rămîn singură cu mine însămi, faţă-n faţă cu sfetnica sulimenită care se uită la mine din oglindă cu nişte ochi adînci pe sub pleoapele unse cu o pomadă grasă, liliachie. Cu pomeţii îmbujoraţi, de culoarea brumărelelor din grădină, cu buzele de un roşu-închis, strălucitoare şi parcă lăcuite... Se uită la mine lung şi ştiu că peste puţin o să-mi vorbească...

„Tu eşti acolo, oare? o să-mi spună... Acolo, singură-singurică, în chilioara asta cu pereţi văruiţi, pe care nişte mîini nerăbdătoare, încarcerate, în lipsă de altceva, au zgîriat iniţiale împletite, au desenat chipuri indecente şi naive? Pe tencuiala pereţilor nişte unghii vopsite ca ale tale au scris chemarea inconştientă a celor părăsiţi... Îndărătul tău o mînă de femeie a scrijelit: Marie... şi sfîrşitul numelui se avîntă într-o parafă pătimaşă, care se înalţă ca un ţipăt... Tu eşti acolo, oare, singură-singurică, sub tavanul fremătător pe care picioarele dansatorilor îl fac să se cutremure, ca podeaua unei mori harnice? De ce eşti acolo, atît de singură? Şi de ce nu într-altă parte?..."
Da, e ceasul primejdios al lucidităţii... Cine o să bată oare la uşa cabinei mele, ce obraz va veni oare să se aşeze între mine şi sfetnica sulimenită care mă spionează de dincolo de oglindă?... Întîmplarea, prietena şi stăpîna mea, se va învrednici cu siguranţă şi de astă dată să-mi trimită vreunul din duhurile izbăvitoare ale haoticului său regat. Nu mai am încredere decît în ea şi în mine. Mai cu seamă în ea, care mă scoate mereu la liman, ori de cîte ori simt că mă scufund şi mă înşfacă, şi mă scutură, întocmai ca un cîine salvator, ai cărui colţi, de fiecare dată, îmi străpung niţeluş pielea... Astfel că ori de cîte ori mă cuprinde disperarea, în loc să-mi aştept sfîrşitul, aştept dimpotrivă aventura, miracolul neînsemnat şi banal menit să îmbine din nou, ca o verigă strălucitoare, şiragul zilelor mele.

E credinţa, ce poate fi altceva decît credinţa, cu orbirea ei uneori simulată, cu renunţările sale

iezuite, cu îndărătnicia ei ce te face să mai tragi încă nădejde, chiar în momentul în care strigi: „Nu mi-a mai rămas nimic!"... Cu drept cuvînt, în ziua în care întîmplarea va purta un alt nume în cugetul meu, voi deveni o catolică desăvîrşită...

Ce tare se cutremură podeaua astă seară! Se vede cît de colo că e frig: dansatorii ruşi caută să se încălzească. Cînd vor striga cu toţii în cor: „Iu!" cu o voce piţigăiată şi răguşită de godaci, va fi ora unsprezece şi zece. Ornicul meu e infailibil, nu întîrzie şi n-o ia înainte nici măcar cu cinci minute într-o lună. Ora zece: se apropie rîndul meu; doamna Chevalier cîntă *Micii cerşetori, Sărutul de adio, Un fleac de nimic*, trei şansonete. Zece şi zece: Antoniev cu cîinii lui. Zece şi douăzeci şi două: pocnete de puşcă, lătrături, cîinii şi-au terminat numărul. Scăriţa de fier scîrţîie, se aude tuşind cineva: coboară Jadin. Tuşeşte şi înjură, fiindcă de fiecare dată calcă pe poalele rochiei, e ca un ritual... Zece treizeci şi cinci: fantezistul Bouty. Zece patruzeci şi şapte: dansatorii ruşi şi, în sfîrşit, unsprezece şi zece: eu!
Eu... În momentul în care mi-a trecut prin minte cuvîntul acesta, m-am uitat fără să vreau în oglindă. Eu sînt acolo, orice s-ar spune, eu, vopsită ca o mască în roşu-vioriu, cu ochii încercănaţi de un nimb de vaselină albastră care începe să se topească... Va trebui oare să aştept ca şi restul figurii mele să se lichefieze? Şi dacă din imaginea pe care o am în faţă nu va rămîne pînă la urmă decît o scursură colorată, lipită de oglindă ca o dîră prelungă, mîloasă?...

Bine, dar aici înțepenești de frig! Îmi frec mîinile învinețite sub pojghița de alb lichid care a început să se scorojească. Zău! Țeava caloriferului e înghețată: e sîmbătă și plebea care alcătuiește publicul de sîmbătă seara, publicul acela vesel, gălăgios și puțin cherchelit, are sarcina de a încălzi sala. Nimeni nu s-a gîndit însă la cabinele actorilor.

O lovitură de pumn zguduie ușa, făcîndu-mă să tresar toată, din tălpi pînă în vîrful urechilor. Mă grăbesc să-i deschid colegului meu Brague, costumat în tîlhar român, oacheș și conștiincios.

— E rîndul nostru, știi?

— Știu. Bine c-a dat Dumnezeu! Poți să și crăpi de frig, aici!

În capul scării de fier ce urcă spre scenă, o boare caldă, plăcută, uscată și colburoasă mă învăluie ca un mantou confortabil și murdar. În timp ce Brague, meticulos ca de obicei, supraveghează plantarea decorurilor și poruncește să se ridice ștanga din fund — de care spînzură pînza cu apusul de soare — îmi potrivesc automat ochiul în dreptul rotocolului luminos din cortină.

E o sală frumoasă, de sîmbătă seara, în varieteul acesta îndrăgit de întreg cartierul. O sală întunecată, pe care reflectoarele nu izbutesc s-o lumineze și, din rîndul al zecelea al rezervatelor și pînă la galerie, să dai oricît, nu găsești măcar un guler de cămașă! Un fum roșcat plutește în aer împrăștiind peste tot izul acela grețos de chiștoc stins și de țigară de foi de doi gologani fumată undeva, departe... În schimb lojile din avanscenă seamănă cu patru jardiniere... Frumoasă sală, în-

tr-adevăr! Dar vorba micuței Jadin, care totdeauna vorbește pe șleau:

— Mă doare în cot, tot nu primesc nici un sfanț din rețetă! Încă de la primele măsuri ale uverturii, mă simt ușurată, intrată în horă, ușoară ca fulgul și iresponsabilă. Cu coatele rezemate de balconul de pînză, privesc cu seninătate stratul de pulbere — noroi adus pe tălpi, colb, peri din blana cîinilor, rășină zdrobită — ce acoperă scîndurile pe care mă voi tîrî cu genunchii goi peste cîteva clipe și miros o mușcată roșie de hîrtie. Din clipa asta nu-mi mai aparțin, totul merge bine! Acum sînt sigură că n-am să cad cînd am să dansez, că tocul pantofului n-o să se agațe de tivul fustei, că am să mă prăbușesc pe jos, azvîrlită de Brague, fără să-mi jupoi coatele și fără să-mi strivesc nasul. Voi aștepta cu o vagă teamă, străduindu-mă să-mi păstrez seriozitatea, ghidușiile micului mașinist care întotdeauna, în momentul cel mai dramatic, începe să pîrțîie din gură de după șpraițuri, ca să ne facă să rîdem... Lumina orbitoare îmi călăuzește pașii, muzica îmi dictează gesturile, o disciplină misterioasă mă înlănțuie și mă ocrotește... Totul merge bine.

Da, totul merge strună! Publicul nostru de sîmbătă seara, tăinuit în întuneric, ne-a răsplătit cu o explozie de entuziasm în care strigătele de bravo se amestecau cu fluierături, cu țipete, cu obscenități cordiale și am primit, aruncat cu toată puterea, drept în colțul gurii, un buchețel de garoafe de două parale, niște garoafe albe, anemice, pe care florăreasa le ține în apă rumenită cu cîrmîz ca să se coloreze... Îl iau cu mine acasă, prins

de reverul jachetei ; miroase a piper şi a cîine plouat.

Iau de asemenea cu mine o scrisoare pe care mi-a înmînat-o adineaori cineva :

Doamnă, eram în primul rînd al fotoliilor de orchestră ; talentul dumneavoastră de mim mă îndeamnă să cred că mai aveţi şi alte talente, mai speciale şi mai ispititoare ; vă rog să-mi faceţi plăcerea să supaţi astă-seară cu mine...

Scrisoarea e semnată „Marchizul de Fontanges“, Dumnezeule Sfinte, şi a fost scrisă la cafeneaua Delta... Cîte vlăstare de familii aristocratice, pe care le credeai stinse de mult, şi-au statornicit reşedinţa la cafeneaua Delta ?... Împotriva tuturor aparenţelor, ceva îmi spune că respectivul marchiz de Fontanges trebuie să fie înrudit îndeaproape cu un anume conte de Lavallière, care mă poftea săptămîna trecută la un *five o'clock* în garsoniera lui. Mistificări banale, în care se desluşeşte însă atracţia romanţioasă pentru viaţa pe picior mare, respectul blazonului, care, în cartierul acesta de haimanale, mocneşte sub atîtea şepci ponosite.

CA ÎNTOTDEAUNA, suspin adînc în momentul în care trag după mine ușa apartamentului meu. Să fie un suspin de oboseală, de destindere, de ușurare sau teama de singurătate ? Să nu cercetăm, nu, să nu cercetăm !

Ce-oi fi avînd oare astă-seară ?... Poate din pricina negurii de decembrie, o negură geroasă urzită din puzderie de paiete de gheață ce plutesc în aer, fremătînd în jurul becurilor de gaz aerian, ca o aureolă scînteietoare și multicoloră ce se topește pe buze, lăsînd un gust de creozot... Și pe urmă, cartierul acesta nou în care locuiesc, ce-a răsărit din pămînt cu zidurile lui albe ca zăpada, dincolo de Ternes, e atît de dezolant și pentru ochi și pentru suflet.

La lumina verzuie a becurilor de gaz aerian, strada mea, la ora asta, este un talmeș-balmeș smîntînos, glasat, de culoarea cafelei prăjite și a zahărului ars, un tort surpat și topit, la suprafața căruia înoată cărămizile aparente ca niște nuci într-o nuga. Casa mea însăși, singură-singurică în stradă, face impresia că „nu-i de-adevărat". Zidurile noi, pereții ei subțiri, oferă însă, la un preț

destul de modest, un adăpost îndeajuns de confortabil unor „doamne singure" ca mine.

Cînd ești „doamnă singură", adică un fel de paria, gogorița, teroarea proprietarilor, iei ce găsești, te aciuezi unde poți, suporți umezeala tencuielii proaspete...

Casa în care locuiesc găzduiește milostivă o colonie întreagă de „doamne singure". La mezanin avem pe metresa titulară a lui Young, Young-Automobiles ; deasupra șade prietena, foarte „simandicoasă" a contelui de Bravailles ; mai sus, două surori blonde primesc în fiecare zi vizita aceluiași domn-foarte-bine-care-are-o-fabrică ; și, mai sus, o fetișcană îndrăcită care se ține numai de chefuri, făcînd zi și noapte un tapaj înfiorător, ca un foxterier asmuțit : țipete, pian, cîntece, sticle goale aruncate pe fereastră.

— E rușinea casei, a declarat într-o zi doamna Young-Automobiles.

În sfîrșit, la parter stau eu, care nici nu țip, nici nu cînt la pian, nici nu primesc domni în casă, și cu atît mai puțin cucoane... Damicela de la etajul patru este prea gălăgioasă, iar eu prea puțin ; portăreasa chiar mi-a trimis vorbă :

— Ce curios, niciodată nu poți ști dacă doamna e acasă, nu se simte nici o mișcare. Cine ar zice că-i artistă !

Ah, ce urîtă seară de decembrie ! Caloriferul miroase a iodoform. Blandine a uitat să pună sticla cu apă caldă în așternut și pînă și cățelușa mea, prost dispusă, îmbufnată și friguroasă, abia dacă se învrednicește să-mi arunce o privire nea-

gră-albă, fără să se urnească din coşuleţul ei. O, Doamne ! N-am pretenţia să fiu primită cu arcuri de triumf, nici cu iluminaţii, totuşi...

Oricît aş căuta prin toate colţurile, sub pat, nu e nimeni altcineva aici, în afară de mine. Oglinda mare din odaia mea nu-mi mai înfăţişează chipul sulemenit al unei ţigăncuşe de music-hall, în apele ei nu se reflectă decît... imaginea mea.

Iată-mă deci aşa cum sînt ! Văd eu că n-am să scap astă-seară de această confruntare cu oglinda înaltă, de solilocul pe care de o sută de ori am căutat să-l evit, apoi l-am acceptat, de care am fugit, pe care l-am reluat, ca pe urmă să-l întrerup iar... Dar, vai, din păcate îmi dau seama din capul locului de zădărnicia oricărei diversiuni. Astă-seară n-am să pot închide ochii şi vraja cărţii — o, cartea nouă, cartea abia ieşită de sub teascuri, al cărei miros de cerneală umedă şi de hîrtie proaspătă aduce cu acela al huilei, al locomotivelor, al plecărilor ! — vraja cărţii nu va reuşi să-mi risipească gîndurile, îndepărtîndu-le de mine...

Iată-mă deci aşa cum sînt ! Singură, singură şi pînă la sfîrşitul vieţii, desigur. Singură de pe acum ! Oricum e prea curînd. Am depăşit, fără să mă socotesc umilită din pricina asta, vîrsta de treizeci de ani ; căci chipul din oglindă, chipul meu, nu e remarcabil decît prin expresia care-l însufleţeşte, prin culoarea ochilor, prin surîsul neîncrezător ce zburdă pe faţă, prin ceea ce Marinetti numeşte o *gaiezza volpina*... Vulpe, dar fără viclenie, o vulpe pe care şi o găină ar putea s-o păcălească. O vulpe care nu jinduieşte nimic, amin-

tindu-şi doar de capcană şi de cuşcă... O vulpe veselă, într-adevăr, dar pentru că ochii şi colţurile buzelor schiţează fără să vrea un surîs... O vulpe obosită de atîta dans în captivitate în sunetele orchestrei...

E adevărat totuşi că semăn cu o vulpe ! O vulpe drăgălaşă şi fină nu poate fi însă urîtă, nu-i aşa ?... Brague pretinde, la rîndul său, că aduc cu un şobolan, atunci cînd îmi ţuguiez buzele, clipind din ochi ca să văd mai bine... N-am nici un motiv să mă supăr.

Zău, nu-mi place de loc să văd expresia asta descurajată a gurii, umerii ăştia pleoştiţi, trupul care se sprijină abătut pe un singur picior !... Părul ce atîrnă plouat, lins, va trebui să-l perii îndelung peste puţin, ca să recapete culoarea şi luciul blănii de biber. Şi ochii care au rămas încă încercănaţi cu creionul albastru şi unghiile pe care lacul a lăsat o urmă dubioasă... Va trebui să pierd pe puţin cincizeci de minute cu baia şi ţesălatul...

E ora unu... Ce mai aştept ? Un şfichi de bici cît mai usturător, ca să urnesc din loc lighioana îndărătnică... Dar n-are cine să mi-l dea, pentru că... pentru că sînt singură. Ce limpede se vede, în oglinda înaltă ce cuprinde pe de-a-ntregul imaginea mea, că m-am şi obişnuit să trăiesc singură !

Pentru un musafir oarecare, pentru un furnizor, chiar şi pentru Blandine, jupîneasa mea, m-aş grăbi să-mi îndrept grumazul ce stă să se aplece, coapsa ce se odihneşte într-o rînă, să împletesc strîns între ele mîinile goale... Dar în noaptea asta sînt atît de singură !...

Singură ! Ba nu, zău, s-ar părea că mă plîng !

— Dacă trăieşti singură, mi-a spus odată Brague, e pentru că vrei cu tot dinadinsul, nu-i aşa ? Fireşte, vreau cu tot dinadinsul, ba chiar *vreau* pur şi simplu. Numai că, vezi... sînt zile în care singurătatea, pentru o ființă de vîrsta mea, este ca un vin ameţitor care te îmbată de libertate şi alte zile în care este un tonic amar, după cum, tot aşa, sînt şi zile în care devine o otravă ce te face să te dai cu capul de pereţi.

Astă-seară, aş vrea tare mult să nu fiu obligată să hotărăsc ceva. M-aş mulţumi să stau în cumpănă, să nu fiu nevoită să precizez dacă fiorul pe care-l voi simţi în momentul cînd mă voi strecura în aşternut va fi de teamă sau de plăcere. Singură... şi încă de atîta timp. Fiindcă am început să mă împac cu obiceiul de a monologa, de a pălăvrăgi cu căţeluşa, cu focul, cu imaginea mea din oglindă... E o manie pe care o capătă cu timpul însinguraţii, deţinuţii închişi mai de mult ; eu însă sînt liberă... Şi dacă vorbesc cu mine însămi, o fac dintr-o necesitate literară de a-mi cadenţa, de a-mi formula, gîndurile.

Am înaintea mea, de partea cealaltă a oglinzii, în camera misterioasă ce se reflectă în adîncul ei, imaginea unei „scriitoare care a ajuns rău". Se mai spune despre mine că joc la teatru", dar nimeni nu s-a gîndit vreodată să mă numească actriţă. De ce ? E o nuanţă subtilă, un refuz politicos din partea publicului şi chiar a prietenilor mei de a-mi acorda vreun rang într-o carieră pe care totuşi eu însămi am ales-o... O scriitoare care a ajuns rău : iată ce trebuie să rămîn pentru toţi,

cu toate că nu mai scriu, cu toate că nu-mi mai îngădui plăcerea, luxul de a scrie...

Să scrii ! Să poţi scrie ! Asta înseamnă o îndelungă visare în faţa foii albe de hîrtie, pe care o mîzgăleşti în neştire, zbenguielile peniţei care se tot învîrteşte în jurul unei pete de cerneală, care muşcă puţin cîte puţin din cuvîntul nepotrivit, îl zgîrîie, îl zbîrleşte, înconjurîndu-l de săgeţi, îl împodobeşte cu antene, cu labe, pînă ce îşi pierde forma lizibilă de cuvînt, metamorfozîndu-se într-o gînganie fantastică, luîndu-şi zborul ca o zînă transformată în fluture...

Să scrii !... Să stai cu privirea agăţată, hipnotizată de scînteierea ferestrei oglindite în călimara de argint, să simţi cum îţi ard obrajii, fruntea, dogorîtă de o febră divină, în timp ce o prea fericită moarte îţi îngheaţă mîna ce aşterne vorbele pe hîrtie. Ceea ce înseamnă deopotrivă, să uiţi cît e ceasul, să lenevești în mijlocul divanului, să te dedai la un adevărat dezmăţ al imaginaţiei din vîrtejul căruia ieşi frînt de oboseală, abrutizat, dar de la bun început răsplătit, înzestrat cu o comoară pe care o descarci treptat-treptat pe hîrtia imaculată, în rotocolul de lumină al lămpii...

Să scrii ! Să dezvălui cu o sinceritate înverşunată tot ce ştii despre tine pe hîrtia ademenitoare, repede, repede, atît de repede încît uneori mîna luptă şi se împotriveşte, extenuată de zeul nerăbdător care o poartă... pentru ca a doua zi, în locul crengii de aur, înflorită ca prin minune într-un ceas de strălucită inspiraţie, să descoperi un mărăcine uscat, o biată floricică amărîtă...

Să scrii! Desfătare și suferință hărăzită celor ce n-au nimic de făcut! Să scrii! Simt într-adevăr din cînd în cînd nevoia, stăruitoare ca setea în toiul verii, de a nota, de a descrie... Iau din nou pana în mînă, pentru a începe jocul primejdios și înșelător, pentru a prinde și a fixa în vîrful ei dublu și flexibil, sclipitorul, nestatornicul, captivantul adjectiv... Nu e decît o criză de scurtă durată, mîncărimea pe care ți-o pricinuiește o cicatrice...

Îți trebuie prea mult timp ca să scrii. Și pe urmă, ce vreți, eu nu sînt Balzac... Povestea fragilă pe care o alcătuiesc se fărîmițează în momentul cînd nu știu ce furnizor sună la ușă, cînd cizmarul îmi trimite nota de plată, cînd avocatul sau notarul telefonează, cînd directorul agenției teatrale mă cheamă la el, la birou, pentru „un angajament în oraș la niște persoane foarte bine dar care nu prea obișnuiesc să plătească onorarii grase"...

Numai că eu, din păcate, de cînd trăiesc singură, a trebuit să trăiesc în primul rînd, după aceea să divorțez și pe urmă să trăiesc mai departe... Toate astea cer o străduință, o perseverență nemaipomenite... Ca să ajungi unde? Nu există oare pentru mine nici un alt liman decît camera asta banală, cu mobilier de duzină, stil Ludovic al XVI-lea, nu există oare alt popas decît oglinda aceasta ce-mi taie mereu calea și cu care mă ciocnesc mereu cap în cap?...

Mîine-i duminică: matineu și seara la Empyrée-Clichy. S-a și făcut două. Așa repede?... Pentru o scriitoare care a ajuns rău e vremea de culcare.

— DĂ-I BĂTAIE, drăcia dracului, dă-i bătaie! Jadin n-a venit!

— Cum n-a venit? E bolnavă?

— Bolnavă? Aiurea! A fost în vîjîială!... Ne-a făcut-o boacănă: trebuie să intrăm cu douăzeci de minute mai devreme!

Brague, mimul, a năvălit pe uşă, în momentul în care treceam prin dreptul cabinei lui, cu o mutră fioroasă sub fardul kaki ce-i acoperă obrazul şi o iau la fugă spre cabina mea, consternată la gîndul că pentru prima oară în viaţă s-ar putea să nu fiu punctuală...

Jadin n-a venit! Mă grăbesc, tremurînd toată de enervare. Publicul de la noi din cartier nu ştie de glumă, mai ales duminica, la matineu! Dacă se întîmplă cumva să-l lăsăm numai cinci minute, între două numere, „să flămînzească", cum spune regizorul-dresor al teatrului nostru, urletele, chiştoacele şi cojile de portocale ţîşnesc cu duiumul din senin...

Jadin n-a venit... Trebuia să ne aşteptăm la asta, într-o zi sau alta.

Jadin e o tînără cîntăreaţă, atît de novice în lumea şantanului, încît n-a apucat încă să-şi oxigeneze părul castaniu ; a făcut doar un salt din mahalaua ei, pe scenă, buimăcită de faptul că poate cîştiga, cîntînd, două sute zece franci pe lună. Are optsprezece ani. Norocul (?) a înşfăcat-o pe nepusă masă şi coatele ei îndoite ca pentru apărare, toată făptura sa îndărătnică, puţin gheboşată ca monştrii de piatră ce străjuiesc streşinile bisericii Notre-Dame, par gata să înfrunte loviturile unui destin şugubăţ şi brutal.

Cîntă ca o tînără croitoreasă ori ca o cîntăreaţă ambulantă şi nici nu i-ar trece prin gînd că s-ar putea cînta altfel. Îşi forţează fără să-şi dea seama vocea ei aspră şi învăluitoare de contraltă, ce se potriveşte atît de bine cu mutrişoara ei tînără de apaş, rumenă şi îmbufnată. Aşa cum e, cu rochia ei prea lungă, cumpărată la întîmplare, cu părul castaniu nici măcar ondulat, cu un umăr strîmb ca şi cum tot s-ar mai opinti încă să tragă coşul cu rufe de spălat, cu puful de deasupra buzelor înălbit de pudra ieftină, publicul o adoră. Directoarea i-a făgăduit pentru stagiunea viitoare să-i scrie numele cu litere luminoase şi s-o treacă a doua pe afiş ; o să-i mărească şi leafa dar asta rămîne de văzut, mai pe urmă. În scenă Jadin se luminează la faţă şi nu-şi mai încape în piele de bucurie. Mai în fiecare seară nu se poate să nu recunoască printre spectatorii de la galerie pe cîte un tovarăş de hoinăreală din copilărie şi atunci nu se sfieşte să-şi întrerupă refrenul sentimental pe care tocmai îl cîntă, ca să-l întîmpine cu un chiot

vesel, un rîs strident de şcolăriţă sau chiar cu cîte o „colcavură“ zdravăn „lipită“ peste coapsă...

Azi însă Jadin lipseşte din program. Peste o jumătate de oră au să facă tămbălău în sală, au să strige „Jadin ! Jadin !“, să bată din picioare, să zăngănească paharele, lovindu-le cu linguriţele de mazagran.

Era de aşteptat. Jadin, pe cît se pare, nu e bolnavă şi regizorul nostru bombăneşte :

— Gripă, pe dracu ! A căzut lată peste pat. O fi găsit vreun fraier să-l jumulească ! Altminteri ne-ar fi anunţat...

Jadin a întîlnit un rafinat care probabil nu e de aici din cartier. Ce să-i faci, trebuie să trăieşti... Jadin trăia totuşi cu unul, cu altul, cu toată lumea... Voi mai vedea oare vreodată făptura-i plăpîndă, uşor gheboşată, purtînd pe cap una din pălăriile „la modă“ confecţionate cu mîna ei şi care-i acopereau fruntea pînă în dreptul sprîncenelor ? Aseară chiar, Jadin îşi vîrîse botişorul ei pudrat ca vai de lume la mine în cabină ca să-mi arate ultima ei creaţie : o tocă din blană de iepure „imitaţie de vulpe albă“, prea strîmtă, ce-i pleoştea urechiuşele roz, făcîndu-le să atîrne, blegi, de o parte şi de alta a capului...

— Să juri că-i Atila în carne şi oase, o admirase Brague cît se poate de serios.

Jadin a plecat... Culoarul lung, ciuruit de chilioare pătrate, freamătă şi rînjeşte : se pare că toată lumea, afară de mine, adulmeca de mult escapada asta... Bouty, comicul bondoc care cîntă repertoriul lui Dranem, se plimbă prin faţa cabinei mele, gri-

mat în antropoid, cu un pahar cu lapte în mînă şi îl aud prorocind :

— Eram sigur c-o să se întîmple aşa ! Eu unul îi mai dădeam încă vreo cinci, şase zile, lui Jadin, cel mult o lună ! Îmi închipui ce mutră o fi făcînd patroana... Poate că aşa o să se decidă în sfîrşit să plătească omeneşte artiştii care ridică deverul firmei... Ascultaţi-mă pe mine ! Să vedeţi că Jadin o să se întoarcă pînă la urmă ; nu e decît o plimbare, atîta tot. Fata asta n-o să ştie în vecii vecilor să ţină un fraier, îi place să trăiască de capul ei...

Deschid uşa să vorbesc cu Bouty, în timp ce-mi ung mîinile cu fard alb, lichid :

— Nu ţi-a spus niciodată că vrea să plece, Bouty ?

Dă din umeri, întorcîndu-şi spre mine masca stacojie de gorilă, cu ochii încercănaţi cu alb :

— Mi-o fi spus, ce ştiu eu ! Nu sînt dădaca ei...

Spunînd acestea, soarbe puţin cîte puţin din paharul cu lapte, un lapte albăstrui ca o emulsie de amidon.

Bietul Bouty, care-şi plimbă cu el peste tot enterita cronică şi sticla cu lapte pasteurizat ! Spălat de masca lui stacojie şi albă, are o figură plăpîndă şi blajină, o figură delicată, inteligentă, nişte ochi frumoşi, plini de duioşie şi o inimă de cîine fără stăpîn, gata să îndrăgească pe oricine l-ar pripăşi pe lîngă el. Boala şi crîncena lui meserie îl istovesc, se hrăneşte numai cu lapte şi cu macaroane fierte şi mai găseşte încă destulă putere ca să cînte şi să danseze dansuri africane timp de douăzeci de minute. Ieşind din scenă, se prăbuşeşte sleit, pe po-

dele, incapabil să coboare la el în cabină... Trupul său firav, întins pe scînduri fără viață, îmi taie uneori drumul, și trebuie să mă stăpînesc ca să nu mă aplec, să-l ridic de jos, să cer ajutor. Colegii și bătrînul mașinist șef se mulțumesc să dea din cap în jurul lui, cu aerul unor oameni care au văzut multe, și comentează :

— Bouty e un artist care *obosește* strașnic.

— Hai, fuga fuga ! Cu simplonul ! N-au urlat prea mult după Jadin în sală. Avem noroc !

Brague mă împinge din spate pe scara de fier ; zăpușeala pîcloasă, lumina reflectoarelor mă amețesc deopotrivă ; dimineața asta a trecut ca-n vis cu tot felul de treburi mărunte, restul zilei s-a topit nici eu nu știu cum, mai păstrez în mine doar senzația de frig și cîrcelul pe care-l simți la stomac în momentul cînd te trezești din somn și te scoli grăbită din pat în plină noapte. Peste un ceas, numai bine va fi ora mesei, pe urmă iei un taxi și tot așa mai departe, în fiecare zi...

Și mai am încă de tras o lună întreagă ! Spectacolul actual place destul de mult ; de alminteri, trebuie să rezist pînă începe revista :

— Am plesnit-o bine, spune Brague : patruzeci de zile să nu te gîndești la nimic !

Și își freacă mîinile.

Să nu te gîndești la nimic... Dacă aș putea să fiu ca el ! Pentru mine asta înseamnă patruzeci de zile în care să mă gîndesc mereu, patruzeci de zile, un an întreg, toată viața... Cît timp am să-mi mai plimb așa oare de la șantan la teatru, de la teatru la mai știu eu ce cazinou, niște „daruri“ pe care

toată lumea le socotește, pe un ton politicos, interesante ? Toți recunosc, în plus, că am o „mimică sugestivă", o „dicțiune clară" și o „plastică impecabilă". Foarte drăguț din partea lor. Mai mult chiar decît e nevoie. Dar... unde duc toate astea ?

Haide, haide ! Presimt c-o să am iar o criză cumplită de pesimism... O aștept calmă și cu o inimă călită, convinsă că îi cunosc dinainte toată desfășurarea, etapă cu etapă, și că voi reuși s-o înving și de astă dată. Nimeni nu va bănui nimic. Astăseară Brague mă spionează cu ochii săi mici și pătrunzători și nu găsește altceva de spus decît :

— Ce-i cu tine, ești cu capul în nori ?

Întorcîndu-mă la mine în cabină, îmi spăl mîinile vopsite în roșu-sîngeriu, în fața oglinzii, în care ne măsurăm din ochi, sfetnica mea sulimenită și cu mine, solemne, ca niște adversare demne una de alta.

Să suferi... să te lași bîntuită de regrete... să întîrzii din pricina insomniei și a divagațiilor solitare depănarea orelor din adîncul nopții : e o încercare de care știu că n-am să scap. Și mă pregătesc s-o înfrunt, cu un fel de veselie funebră, cu toată seninătatea unei ființe încă tinere și rezistente, care a trecut prin multe în viață... Două deprinderi m-au ajutat întotdeauna să-mi stăpînesc lacrimile : aceea de-a ascunde ce gîndesc și aceea de a-mi înnegri genele cu rimel...

— Intră !

Cineva a bătut la ușă și am răspuns mecanic, preocupată...

Nu este Brague și nici bătrîna cabinieră, ci un necunoscut, un om înalt, uscățiv, oacheș, care mă

salută înclinîndu-și capul descoperit și rostește apoi pe nerăsuflate :

— Doamnă, de o săptămînă încoace vin în fiecare seară să vă aplaud în *Incătușarea.* Vă rog să mă iertați dacă vizita mea vi se pare cumva... deplasată, dar cred că admirația pe care o am pentru talentul și pentru... plastica dumneavoastră... îndreptățește un demers atît de... puțin cuviincios și că...

Nu-i răspund nimic imbecilului. Transpirată, cu rochia pe jumătate descheiată, gîfîind încă, îmi șterg mîinile, privindu-l cu o înverșunare atît de vădită, încît fraza lui cu atîta măiestrie ticluită, se curmă brusc, retezată...

Să-i trag o palmă ? Să-i întipăresc pe obraji degetele mele umede încă de apa colorată în roșu ? Să ridic glasul și să împroșc mutra aceea colțuroasă, ciolănoasă, brăzdată în curmeziș de o mustață neagră, cu toate expresiile pe care le-am învățat în culise și pe stradă ?...

Ce ochi de cărbunar trist are cotropitorul...

Nu știu ce va fi deslușit în privirea și în tăcerea mea, fiindcă se schimbă deodată la față :

— Zău, doamnă, vă rog să mă iertați, nu sînt decît un zevzec și un bădăran, de-abia acum îmi dau seama. Dați-mă pe ușă afară, zău, nu merit mai mult, dar nu înainte de a fi depus la picioarele dumneavoastră omagiile mele respectoase.

Salută din nou, ca și cînd s-ar pregăti să plece... și totuși nu se clintește din loc. Cu șiretenia puțin slugarnică a bărbaților, așteaptă o jumătate de secundă răsplata acestei schimbări îmbucurătoare și

— Doamne Dumnezeule, nu sînt chiar atît de aprigă ! — o capătă :

— Am să vă spun atunci foarte drăguț, domnule, același lucru pe care vi l-aș fi spus fără nici un fel de bunăvoință : plecați, vă rog !

Și, fată bună, îi arăt ușa rîzînd. El însă, n-are chef de rîs. Rămîne locului mai departe, cu fruntea aplecată, în timp ce mîna liberă spînzură, încleștată. Are o atitudine stîngace și aproape amenințătoare, înfățișarea puțin cam greoaie a unui tăietor de lemne civilizat. Lampa din tavan se oglindește în părul lui negru, cu cărare la mijloc, lins de parcă ar fi dat cu lac ; ochii însă, înfundați în orbite, sînt umbriți...

N-are chef de rîs pentru că mă dorește.

Omul ăsta nu-mi vrea nicidecum binele, mă vrea pur și simplu pe mine. Nu pare să-i ardă de glumă, nici chiar de o glumă fără perdea. Situația mă stînjenește în cele din urmă și, ca să spun drept, aș prefera să fie... înfierbîntat, să-și joace cu mai multă dezinvoltură rolul de bărbat care s-a ghiftuit bine și care apoi și-a desfătat ochiul în primul rînd al fotoliilor de orchestră...

Dorința arzătoare pe care o simte pentru mine îl incomodează ca o armă cu care nu știe ce să facă.

— Ei bine, domnule, n-aveți de gînd să plecați ?

Răspunde precipitat, ca și cînd l-aș fi trezit din somn :

— Ba da, doamnă ! Sigur că da, plec imediat. Vă rog să primiți scuzele mele și...

— ...și mărturia distinsei mele considerații ! completez eu fără să vreau.

Nu e chiar atît de spiritual, dar omul rîde totuşi, rîde în sfîrşit, părăsind mutra aceea îndărătnică ce mă punea în încurcătură...

— Foarte drăguţ din partea dumneavoastră, doamnă, că-mi întindeţi o mînă de ajutor. Dar mai era ceva ce voiam să vă întreb...

— A, nu ! Fă bine şi şterge-o numaidecît ! Am dat dovadă de o răbdare cu totul inexplicabilă şi mi-e teamă că am să fac o bronşită dacă nu-mi scot mai repede rochia asta în care asud ca un hamal !

Cu vîrful arătătorului îl împing pe uşă afară, fiindcă în momentul în care am spus că vreau să-mi scot rochia, pe obrazul lui s-a aşternut din nou aceeaşi expresie ţeapănă şi mocnită... După ce am închis şi am zăvorît uşa, îi aud din nou glasul înfundat cerşind :

— Doamnă, doamnă !... voiam numai să ştiu dacă vă plac florile ? Şi ce fel de flori anume ?

— Oh, domnule, domnule ! Lăsaţi-mă, vă rog, în pace ! V-am întrebat eu care sînt poeţii dumneavoastră preferaţi, ori dacă vă place mai mult marea decît muntele ? Plecaţi odată !

— Plec, doamnă ! Bună seara !

Of ! Gogomanul ăsta mi-a împrăştiat brusc gîndurile negre : aşa cel puţin s-ar părea.

Iată aşadar care sînt cuceririle mele amoroase, de trei ani încoace... Domnul din fotoliul unsprezece, domnul din avanscena patru, fantele de la galerie... O scrisoare, două scrisori, un buchet, încă o scrisoare... atîta tot ! Tăcerea mea îi descurajează în scurtă vreme şi trebuie să recunosc în sinea mea că nu sînt chiar atît de perseverenţi.

Destinul, hotărît să-mi cruțe de aci încolo forțele, pare să fi îndepărtat din preajma mea pe toți acei îndrăgostiți înverșunați, pe toți acei vînători în stare să hăituiască o femeie pînă în momentul — inclusiv — în care se aude trîmbițînd cornul în semn că vînatul a fost răpus... Cei pe care-i duc în ispită nu obișnuiesc să-mi scrie bilețele dulci. Scrisorile lor grăbite, brutale și stîngace, mărturisesc dorința, nu și gîndurile lor... Cu excepția unui biet puști care mîzgălea niște scrisori de cîte douăsprezece pagini, ca să-mi împărtășească o dragoste umilită și flecară. Era foarte tînăr probabil. Bietul băiat, se visa Făt-Frumos, și puternic, și bogat: „Vă scriu toate astea pe un colț de masă, la cîrciuma în care mănînc de obicei la prînz și de cîte ori ridic fruntea, văd în fața mea, în oglindă, mutra asta ticăloasă..."

Cel puțin puștiul îndrăgostit cu „mutră ticăloasă" putea să viseze la cineva în palatele sale albastre și în adîncul pădurilor lui fermecate.

Eu însă știu că nu mă așteaptă nimeni pe un drum ce nu duce nici spre glorie, nici spre bogăție, nici spre dragoste.

Nici o cale — știu bine — nu duce spre dragoste. Ea, dragostea, este aceea care-ți taie drumul, punîndu-ți-se curmeziș. Ți-l zăgăzuiește pe veci sau, dacă se înduplecă să-l părăsească, îl lasă părăginit, surpat.

Ce-a mai rămas din viața mea mă face să mă gîndesc la un joc de *puzzle* din două sute cincizeci de bucățele de lemn multicolore și bizare. Trebuie oare să reconstitui, țandără cu țandără, decorul originar: o căsuță tihnită în inima pădurii? Nu, nu,

cineva a răvăşit contururile îmbietoarei privelişti n-aş mai putea regăsi nici măcar resturile acoperişului albastru, înflorat cu licheni galbeni, nici viţa sălbatică, nici bungetul adînc, pustiu de păsăret...

Opt ani de căsnicie, trei de singurătate : o treime din existenţa mea.

Fostul meu bărbat ? Îl cunoaşteţi cu toţii. E Adolphe Taillandy, pastelistul. De douăzeci de ani pictează mereu acelaşi portret de femeie : pe un fond neguros auriu împrumutat de la Lévy-Dhurmer, înfăţişează o femeie decoltată, al cărei păr, ca o vată preţioasă, înconjură ca o aureolă obrazul catifelat. Coloritul pielii, pe tîmple, în partea umbrită a gîtului, e irizat de tonuri albăstrii ca ale strugurilor de soi ce îmbie buzele.

— Potel şi Chabot n-ar putea să facă ceva mai frumos ! a spus într-o zi Forain privind un pastel de-al bărbatului meu.

Cu excepţia faimoaselor lui tonuri „catifelate", nu cred că Adolphe Taillandy are talent. Trebuie să recunosc totuşi că portretele sale sînt, mai ales pentru femei, irezistibile.

În primul rînd, fără doar şi poate, pictorul vede totul în blond. Pînă şi părul doamnei de Guimont-Fautru, o femeie uscăţivă şi brună, a găsit cu cale să-l smălţeze cu reflexe sîngerii şi scînteieri de aur nu ştiu de unde scornite şi care, împrăştiate pe figura sa mată, pe nasul ei, o fac să semene cu o veneţiană în toiul unei orgii.

Taillandy mi-a făcut şi mie portretul, cîndva... Nimeni n-ar zice că mica bacantă cu nas luminos, care poartă în mijlocul feţei o pată de soare, ca o mască de sidef, aş fi eu, şi ţin minte şi acum cît

am fost de surprinsă cînd am descoperit că sînt atît de blondă. Îmi amintesc de asemenea de succesul pe care l-a avut pastelul acesta, după cum mi-aduc bine aminte de portretele următoare. Bunăoară, portretul doamnei de Guimont-Fautru, acela al baroanei Avelot, al doamnei de Chalis, al doamnei Robert-Durand, al cîntăreței Jane Doré, ca să ajungem apoi la cele mai puțin faimoase din cauza anonimatului modelelor sale, domnișoara J.R., domnișoara S.S., doamna U., doamna Van O., Mrs. F.W....

Asta se întîmpla pe vremea cînd Adolphe Taillandy declara în gura mare, cu cinismul său de bărbat frumos care-i ședea atît de bine :

— N-am nevoie de alte modele, afară de amantele mele și de alte amante, afară de modelele mele !

În ce mă privește, nu cred să fi avut nici un fel de geniu decît doar pe acela al minciunii. Nici o femeie, nici una din femeile lui n-a fost în măsură să aprecieze și să admire ca mine pasiunea turbată cu care mințea, s-o blesteme și să se teamă de ea. Adolphe Taillandy mințea cu înfrigurare, cu voluptate, necontenit, aproape fără să vrea. Pentru el, adulterul nu era decît una — și nu cea mai desfătătoare — din ipostazele minciunii.

Mințea așa cum un arbore înflorește, cu o forță, o diversitate, o prodigalitate pe care vîrsta n-a reușit să le istovească. În timp ce își cizela meșteșugita perfidie, atît de migălos ticluită, împodobită cu toate rafinamentele unei neîntrecute viclenii, îl vedeam risipindu-și rîvna iscusită în tot felul de pe-

hlivănii grosolane, inutile, mitocăneşti, în tot felul de născociri puerile, aproape cretine...

L-am întîlnit, ne-am căsătorit, am trăit cu Taillandy mai bine de opt ani... şi ce ştiu despre el ? Că face pasteluri şi că are amante. Mai ştiu de asemenea că reuşeşte zi de zi să înfăptuiască acel miracol atît de surprinzător de a fi pentru cutare persoană un om care munceşte „ca un ocnaş" şi nu se gîndeşte decît la meseria lui, pentru cutare femeie, un desfrînat seducător, lipsit de orişice scrupul, pentru o alta, un amant patern, căruia îi place să condimenteze un capriciu trecător cu o părere de incest, iar pentru cea de-a treia, un artist obosit, în pragul bătrîneţii, care şi-a pierdut toate iluziile şi care ţine să-şi împodobească toamna vieţii cu o idilă suavă ; mai sînt chiar şi femei pentru care e pur şi simplu un libertin sadea, încă verde şi depravat cu prisosinţă ; şi mai e pe urmă gîsculiţa de familie bună, îndrăgostită pînă peste urechi, pe care Adolphe Taillandy o biciuieşte, o chinuie, o alungă, o cheamă înapoi, cu toată cruzimea livrescă a unui „artist" dintr-un roman modern.

Acelaşi Taillandy se strecoară, fără nici un fel de tranziţie, în pielea „artistului", un personaj tot atît de convenţional, dar mai demodat, care, pentru a învinge ultimile împotriviri ale unei cuconiţe măritate şi cu doi copii, azvîrle vopselele, rupe schiţa la care lucra, plînge cu lacrimi adevărate care-i umezesc mustaţa în furculiţă, gen Wilhelm al II-lea, îşi pune pălăria spaniolă şi aleargă să se înece în Sena.

Mai sînt cu siguranţă şi alţi Taillandy, pe care n-am să-i cunosc niciodată, ca să nu mai vorbesc

de unul dintre cei mai fioroşi : Taillandy om de afaceri, Taillandy abil mînuitor de bani, gata să-i sfeterisească într-o clipită, cinic şi brutal, şters şi lunecos, după împrejurări...

Dintre toţi aceşti oameni, care este cel veritabil ? Mărturisesc cu umilinţă că habar n-am. Cred că nu există... un Taillandy veritabil... Acest geniu al minciunii, vrednic de pana unui Balzac, a încetat într-o bună zi să mă mai exaspereze şi chiar să-mi mai dea de gîndit. A fost cîndva în ochii mei un înfricoşător Machiavel... şi poate că în realitate nu era decît un Fregoli.

De altfel, îşi vede mai departe de viaţa lui. Uneori mă gîndesc cu o umbră de compătimire la cea de-a doua soţie a sa... Mai rumegă oare, îndrăgostită, în culmea fericirii, victoria pe care îşi închipuia că a cîştigat-o asupra mea ? Nu, în clipa de faţă, cred, începe să descopere, înspăimîntată, neputincioasă, adevărata fire a bărbatului cu care s-a măritat.

O, Doamne ! Ce tînără eram pe atunci şi cum îl iubeam pe omul ăsta ! Şi ce cumplit am suferit !... Nu este nici un geamăt de durere, nici o tînguire înveninată de răzbunare, nu, cîtuşi de puţin, ci doar o constatare pe care o fac uneori suspinînd, cu tonul cu care aş spune bunăoară : „Dacă aţi şti cît de bolnavă am fost acum patru ani !“ Iar cînd mărturisesc : „Am fost atît de geloasă încît eram în stare să ucid şi să mor“, o fac cu aerul celor care povestesc : „În ’70 am mîncat şobolani...“ Îşi aduc foarte bine aminte de această împrejurare, dar n-au păstrat decît amintirea ei. Ştiu că au mîncat şobo-

lani, dar nu mai sînt în stare să trezească înlăuntrul lor fiorul de scîrbă, nici înfrigurarea omului înfometat.

După primele infidelităţi, după răbufnirile de revoltă şi resemnările unei dragoste tinere, care se încăpăţîna să spere şi să trăiască, am început să sufăr cu un orgoliu şi o îndărătnicie deopotrivă de neînduplecate şi m-am apucat de literatură.

Numai pentru plăcerea de a mă refugia într-un trecut foarte apropiat, am scris un mic roman de atmosferă provincială *Iedera pe zid*, surîzător, plat şi străveziu ca lacurile din ţinutul meu de baştină, un mic roman cast închinat dragostei şi căsătoriei, puţin cam nătîng, destul de drăguţ şi care a avut un succes neaşteptat, disproporţionat. Mi-am văzut fotografia publicată în toate ziarele ilustrate, *Viaţa Modernă* mi-a decernat premiul său anual şi astfel Adolphe şi cu mine am ajuns „perechea cea mai interesantă din Paris“, invitată la masă de toată lumea şi prezentată personalităţilor străine de seamă... „Îi cunoaşteţi pe soţii Taillandy ? Renée Taillandy are un talent remarcabil.

— Da ? Şi dînsul ?

— Dînsul... o, dînsul e un om irezistibil !“

Cea de-a doua carte a mea, *In preajma dragostei*, s-a vîndut mult mai puţin. Cu toate astea, aducînd-o pe lume, avusesem prilejul să simt pe îndelete voluptatea de a scrie, lupta stăruitoare împotriva frazei care începe să se mlădieze, să ţi se încolăcească la picioare ca o fiară îmblînzită, aşteptarea neclintită, pînda ce sfîrşeşte prin a *vrăji* cuvîntul. Cel de-al doilea volum al meu, cum zi-

ceam, nu s-a prea vîndut. În schimb însă, a reușit să cîștige — cum se spune ? A, da — „stima oamenilor de litere". Cît despre cel de-al treilea, *Pădurea fără păsări*, a căzut cu succes și a rămas definitiv îngropat. La drept vorbind mi-e cel mai drag, e „capodopera mea necunoscută"... S-a spus c-ar fi dezlînat și confuz, și dificil de înțeles, și prea lung... Chiar și acum, de cîte ori îl deschid, mi-e drag și mi-e drag mai cu seamă să mă regăsesc în el. Dificil ? Pentru dumneavoastră, poate... Pentru mine însă, calda lui obscuritate se luminează treptat ; pentru mine, cutare cuvînt reușește să evoce aidoma parfumul și culoarea orelor pe care le-am trăit, e sonor, și plin, și misterios ca un ghioc în care cîntă marea și cred că mi-ar plăcea mai puțin dacă aș ști că vă place și dumneavoastră... Fiți liniștiți ! N-am să mai scriu încă unul la fel, nu cred c-aș mai fi în stare.

Alte îndeletniciri, alte griji mă solicită în momentul de față și în primul rînd grija de a cîștiga o bucată de pîine, de a preschimba în bani sunători gesturile, dansurile mele, sunetul glasului meu... M-am obișnuit repede și chiar am prins gust de treaba asta, mînată de atît de femeiasca poftă de bani. Fapt este că-mi cîștig pîinea. În clipele mele senine, îmi spun iarăși și iarăși cu bucurie, că-mi cîștig pîinea ! Varieteul în care am devenit actriță de pantomimă, dansatoare, chiar și comediană în anumite împrejurări, a ajuns să facă din mine, oricît am fost de mirată la început văzînd că trebuie să socotesc, să discut și să mă tocmesc, o mică negustoreasă cinstită și aprigă. E o meserie pe care

chiar şi femeia cea mai puţin înzestrată din lume o învaţă repede, atunci cînd libertatea şi viaţa ei sînt în joc...

Nimeni n-a înţeles pentru ce ne-am despărţit. Dar răbdarea mea, îndelungata, laşa şi deplina îngăduinţă de care dădusem dovadă mai înainte, era oare cît de cît de înţeles ? Vai, din păcate, lucrul cel mai greu este să ierţi prima oară... Adolphe şi-a dat seama numaidecît că fac parte din speţa cea mai aleasă, din cea mai autentică speţă de femele : femeia care a iertat o dată, devine, în virtutea unei evoluţii abil dirijate, femeia care suportă, iar mai apoi care acceptă... Ah, ce iscusit maestru aflasem în el ! Cu cîtă pricepere ştia să dozeze îngăduinţa şi exigenţa !... S-a întîmplat chiar, atunci cînd mă arătam prea recalcitrantă, să mă bată, deşi cred c-o făcea fără nici o tragere de inimă. Un bărbat mînios nu bate atît de bine, iar Adolphe mă lovea doar cînd şi cînd şi numai ca să-şi întărească prestigiul. Cînd am divorţat, puţin a lipsit ca toată lumea să mă acuze pe mine, pentru a-l scoate basma curată pe „frumosul Taillandy", a cărui singură vină era că plăcea femeilor şi că le înşela. Pînă la urmă era cît pe ce să cedez, intimidată, convinsă de vîlva ce se stîrnise în jurul nostru, să revin la docilitatea de pînă atunci...

— Cum aşa ? De opt ani o înşală şi de abia acum i s-a năzărit să se plîngă !...

Am primit vizitele unor prieteni autoritari, importanţi, care ştiu „ce înseamnă viaţa" ; am primit apoi vizitele unor rubedenii în vîrstă, al căror suprem argument era :

— Ce vrei, fată dragă !...

Ce voiam de fapt, ştiam foarte bine. Mi-era lehamite. Ce voiam ? Să mor mai degrabă decît să mai duc de azi pe mîine viata asta umilită de femeie „care are tot ce-i trebuie ca să fie fericită" ; să mor, da, să înfrunt chiar mizeria înainte de a mă sinucide, dar să nu mai dau ochi niciodată cu Adolphe Taillandy, acel Adolphe Taillandy care nu-şi dădea arama pe faţă decît în intimitatea conjugală, care se pricepea să mă înştiinţeze cu atîta iscusinţă, fără să ridice glasul, scoţînd înainte falca lui ameninţătoare de plutonier-major :

— Mîine încep portretul doamnei Mothier ; sper c-ai să fii atît de drăguţă şi n-ai să-i mai faci mutre ?

Să mor, să înfrunt mai înainte cele mai crunte înfrîngeri, dar să nu mai am prilejul să surprind gestul repezit ce încearcă să ascundă o scrisoare boţită în palmă, nici convorbirea telefonică ipocrit banală, nici privirea complice a feciorului, şi să nu mai aud spunîndu-mi-se cu un ton indiferent :

— Parcă ziceai că vrei să te duci pentru două zile la maică-ta, săptămîna asta ?...

Să plec, dar să nu mă mai înjosesc plimbîndu-mă pe străzi o zi întreagă cu una din amantele bărbatului meu, în timp ce el strînge în braţe, calm, ocrotit de mine, o alta ! Să plec şi să mor, dar să nu mai fiu silită să mă prefac, simulînd că n-am habar de nimic, să nu mai fiu nevoită să suport chinurile aşteptărilor nocturne, să nu mai stau trează ore întregi, simţind cum îmi îngheaţă picioarele în patul prea larg, să nu mai urzesc pe întuneric planuri de răzbunare ce se înfiripă şi dos-

pesc în zvîcnirile mînioase ale unei inimi otrăvite de gelozie, ca să se spulbere dintr-o dată în clipa cînd se aude scrîşnind cheia în broască şi să se liniştească, biruite de laşitate, atunci cînd un glas cunoscut exclamă :

— Cum ? N-ai adormit încă ?

Mi-era lehamite.

Te obişnuieşti să suferi de foame, te obişnuieşti cu durerile de dinţi sau de stomac, te obişnuieşti chiar cu absenţa unei fiinţe dragi, dar nu te poţi obişnui cu gelozia. Şi s-a întîmplat atunci un lucru la care Adolphe Taillandy, de obicei atît de prevăzător, nu se aşteptase : într-o zi în care, pentru a o putea primi mai bine pe doamna Mothier pe divanul cel mare din atelier, mă dăduse afară din casa mea fără nici un fel de menajament, am plecat şi nu m-am mai întors.

Nu m-am mai întors nici în seara aceea, nici a doua seară, nici în cele următoare. Şi cu asta se sfîrşeşte — sau începe — povestea mea.

Nu voi insista asupra unei scurte şi mohorîte perioade de tranziţie, în care am întîmpinat la fel de arţăgoasă imputările, sfaturile, mîngîierile, ba chiar şi felicitările.

Am reuşit să-i îndepărtez pe puţinii prieteni care au venit să sune la uşa unui minuscul apartament închiriat la întîmplare. Jignită pînă în adîncul sufletului de faptul că cei ce veneau să mă vadă aveau aerul de a înfrunta opinia publică, sacrosancta, atotputernica şi mîrşava opinie publică, am retezat cu un gest mînios tot ceea ce mă mai lega de trecut.

Şi atunci ce-mi rămînea ? Însingurarea ? Da, însingurarea, cu excepţia a vreo trei-patru prieteni. Nişte încăpăţînaţi, care se ţineau scai de mine, hotărîţi să-mi suporte toate bruftuielile. Ce urît m-am purtat cu ei, dar ce dragi mi-au fost şi cît m-am temut, cînd i-am văzut plecînd, că n-au să se mai întoarcă niciodată !...

Însingurarea, da. La început am fost înspăimîntată, ca de un leac ce ar putea să ucidă. Pe urmă însă, am descoperit că... nu făceam decît să trăiesc singură în continuare. Eram antrenată de mult, din copilărie cu singurătatea, şi primii ani de căsnicie, abia dacă întrerupseseră pentru un timp antrenamentul : reîncepuse apoi, sever, necruţător pînă la lacrimi, o dată cu primele infidelităţi conjugale, şi acesta este capitolul cel mai banal din viaţa mea... Cîte femei n-au cunoscut acea adîncire în sine, acea reculegere răbdătoare, după ce lacrimile de revoltă s-au zvîntat ? Trebuie să recunosc spre lauda lor, măgulindu-mă totodată şi pe mine : numai prin suferinţă o femeie este în stare să depăşească propria ei mediocritate. Capacitatea sa de rezistenţă este nemărginită ; te poţi folosi, ba chiar poţi abuza de ea, fără teamă c-ar putea să-i pricinuiască moartea, cu condiţia ca nu ştiu ce puerilă laşitate fizică, sau nu ştiu ce cucernică speranţă să-i abată gîndul de la sinuciderea care ar simplifica lucrurile.

„Moare de supărare... A murit de supărare..." Clătinaţi din cap mai degrabă cu scepticism decît cu compătimire, de cîte ori veţi auzi asemenea şabloane : o femeie în nici un caz n-ar putea muri de supărare. E un animal atît de robust, atît de

greu de răpus! Vă închipuiți cumva c-o roade supărarea? Nicidecum. Dimpotrivă, de cele mai multe ori, plăpîndă și bolnăvicioasă cum a venit pe lume, datorită ei, se înarmează cu nervi bine căliți, cu un orgoliu nestrămutat, cu aptitudinea de-a aștepta, de a ascunde ce simte, care o înnobilează, și cu disprețul față de cei fericiți. Prin suferință și disimulare se oțelește și se mlădiază, ca printr-o gimnastică zilnică plină de riscuri... Findcă tot timpul e la un pas de ispita cea mai cumplită și cea mai suavă, o ispită înzestrată cu toate farmecele: aceea de a se răzbuna.

Se întîmplă uneori ca, prea slabă de înger sau prea îndrăgostită, să ucidă... Va ilustra atunci în chip exemplar, spre mirarea lumii întregi, acea deconcertantă rezistență feminină de care am vorbit. Ea va da de furcă judecătorilor, îi va istovi în timpul nesfîrșitelor interogatorii, lăsîndu-i sleiți, așa cum o sălbăticiune vicleană pune pe drumuri, plimbîndu-i încolo și încoace, niște cățelandri ageamii... Poți fi sigur că o răbdare îndelung încercată și necazurile ascunse cu strășnicie au modelat-o, au stilat-o, au călit-o pe femeia aceasta în fața căreia toți exclamă:

— E de oțel!

Nu, e „femeie“ pur și simplu, și asta-i de ajuns.

Singurătatea... libertatea... profesiunea mea, plăcută și penibilă totodată, de actriță de pantomimă și de dansatoare... mușchii fericiți și obosiți, grija cea nouă care mă face s-o uit pe cealaltă, de a-mi cîștiga singură bucata de pîine, îmbrăcămintea, chiria... iată care mi-a fost ursita numaidecît după

aceea ; dar în același timp și o suspiciune sălbatică, aversiunea față de mediul în care am trăit și am suferit, o teamă stupidă de oameni, de bărbați, ca și de femei... O nevoie bolnăvicioasă de a ignora tot ce se întîmplă în jur, de a nu avea în preajma mea decît niște ființe rudimentare, care aproape că nici nu gîndesc. Și pe urmă acea meteahnă bizară, pe care am căpătat-o foarte curînd, de a nu mă simți cu adevărat singură, apărată de semenii mei, decît pe scenă, ca și cum bariera de foc a rampei m-ar fi ocrotit împotriva tuturor...

ÎNCĂ O DUMINICĂ !... Și cum lumina înghețată a zilei a împrăștiat negurile nopții geroase, am plecat, cățelușa mea și cu mine, să facem obișnuita plimbare igienică, pentru a ne recrea, la Bois de Boulogne, între unsprezece și jumătate și douăsprezece — după prînz e matineu... Lighioana asta o să mă ruineze pînă la urmă. Fără ea, aș putea să mă duc la Bois de Boulogne în metrou, în schimb, bucuria pe care mi-o prilejuiește merită trei franci cît mă costă taxiul. Neagră ca o trufă, frecată cu peria și lustruită cu un petic de flanelă, lucește în bătaia soarelui și parc-ar fi a ei toată pădurea pe care pune stăpînire cu mare tămbălău, lătrînd și mușluind zgomotos ca un purcel frunzele uscate pe care le vîntură...

Ce duminică minunată și ce frumos e la Bois de Boulogne ! E pădurea noastră, parcul nostru, al Fossettei și al meu, hoinare citadine care nu mai știm ce înseamnă o plimbare la țară... Fossette aleargă mai repede ca mine, în schimb eu pășesc mai repede ca ea și atunci cînd nu zburdă, jucîndu-se „de-a trenul de centură", cu ochii bulbucați și zănatici și cu limba scoasă, se ține după mine

ca un cal obosit, care merge cînd la trap, cînd în buiestru, spre hazul trecătorilor.

Ceaţa subţire şi trandafirie cerne soarele, un soare care şi-a pierdut strălucirea şi poate fi privit drept în faţă... Din peluzele descoperite se ridică un fum ca de tămîie, tremurător şi argintiu, care miroase a ciuperci. Voaleta mi se lipeşte de nas şi tot corpul meu, încălzit de mers, biciuit de frig, se avîntă... La drept vorbind, s-a schimbat ceva în mine de la vîrsta de douăzeci de ani încoace? Pe o dimineaţă de iarnă ca asta, în cei mai frumoşi ani ai adolescenţei, parcă nu eram nici mai robustă, nici mai elastică, nici mai animalic fericită...

Pot fi convinsă de asta, atîta timp cît ţine plimbarea prin pădure... La întoarcere însă, oboseala îmi risipeşte iluziile. Nu mai e *aceeaşi* oboseală. La douăzeci de ani m-aş fi bucurat fără nici o reticenţă, cuprinsă de o aromeală îngemănată cu reveria, de această istovire trecătoare. Astăzi însă, oboseala are ceva amar pentru mine şi ar putea fi asemuită cu un fel de tristeţe trupească...

Fossette este din născare căţeluşă de lux şi cabotină: teatrul o pasionează şi are mania de a se urca în toate automobilele particulare... Cu toate astea am cumpărat-o de la Stéphane-Dansatorul şi ştiu că Fossette n-a avut parte să trăiască în casa unei actriţe înstărite. Stéphane-Dansatorul mi-e coleg. Lucrează în momentul de faţă în aceeaşi „dugheană" cu mine, la Empyrée-Clichy. Tînărul acesta blond, tip galic, pe care tuberculoza îl roade an de an, vede topindu-i-se încetul cu încetul bicepşii, coapsele trandafirii irizate de un

puf auriu și minunații pectorali de care era cu drept cuvînt mîndru. Și așa a fost pînă acum nevoit să renunțe la box pentru dans și patinajul pe rotile... Face *skating* pe scena în pantă ; între timp s-a „băgat“ profesor de dans și se ocupă totodată de creșterea buldogilor de casă. Tușește grozav iarna asta. Uneori, seara, intră la mine în cabină, tușește, se așază pe scaun și-mi propune să cumpăr o cățea *bull* cu pete sure, o frumusețe, care n-a luat premiul întîi anul ăsta, pe o chestie de „mîncătorie...“.

Azi chiar, în momentul cînd pășesc pe culoarul subteran, străjuit de un șir de boxe pătrate, ce duce spre cabina mea, Stéphane-Dansatorul tocmai părăsește scena. Tras prin inel, lat în umeri, strîns în dolmanul polonez de culoarea mirtului, tivit cu blană imitație de sinșilă, cu căciulița pusă pe o ureche, băiatul ăsta mai poate fi încă o fermecătoare capcană pentru sexul frumos, cu ochii lui albaștri și obrajii dați cu fond de ten... Dar se topește, se topește încetul cu încetul și succesele lui la femei nu fac decît să-i grăbească sfîrșitul...

— Ura !

— Ura, Stéphane ! E ceva lume ?

— Berechet ! Mă întreb ce moaș-sa or fi căutînd aici că...rii ăștia cînd e așa de frumos afară, la cîmp... Ia spune, n-ai nevoie cumva de o cățelușă *shipperke* care nu cîntărește mai mult de șase sute de grame... o ocazie de care aș putea să fac rost printr-o cunoștință...

— Șase sute de grame !... nu, mulțumesc, apartamentul meu e prea mic !

Binevoiește să rîdă și renunță să mai insiste. Cunosc eu cățelușele *shipperke* de șase sute de grame pe care le are de vînzare Stéphane! Cîntăresc cel puțin trei kilograme. Nu e vorba de rea-credință, ci pur și simplu de negustorie.

Ce-o să facă oare Stéphane-Dansatorul cînd n-o să mai rămînă decît cu un crîmpei de plămîn, cînd n-o să mai danseze, cînd n-o să mai fie în stare să se culce cu muierușteIe care-i cumpără țigări, cravate și-i plătesc aperitivele?... Ce spital, ce azil îi va adăposti falnica statură vlăguită, numai piele și oase?... O, Doamne, lucrurile astea, zău, nu sînt de loc vesele și suferințele atîtor oameni devin uneori o povară mult prea apăsătoare!...

— Ura, Bouty! Ura, Brague!... Nu se știe nimic ce-i cu Jadin?

Brague dă din umeri fără să răspundă, atent cum e să-și deseneze cu migală sprîncenele pe care le încondeiază cu violet-închis, fiindcă așa „arată mai fioros". Are un anumit fard albastru pentru riduri, un anumit roșu-portocaliu cu care-și vopsește pe dinăuntru buzele, un anumit ocru pentru fondul de ten, un anumit carmin siropos pentru sîngele care curge și mai cu seamă un alb special pentru măștile cu Pierrot, farduri a căror rețetă „frate-meu să fie, declară el, și tot nu i-aș da-o!" De altfel, își folosește cu multă dibăcie mania policromă și după cîte știu, e singura trăsătură ridicolă a mimului acestuia inteligent și poate prea conștiincios.

Bouty, slab ca un țîr în costumul cadrilat care flutură pe el, îmi face un semn misterios.

— Am văzut-o eu pe aia mică, pe Jadin. Era pe bulevard cu un tip. Avea niște pene uite-așa ! Și un manșon atîta ! Și o mutră de parcă lucra cu o sută de franci pe oră !

— Păi dacă primește, cum spui, o sută de franci pe oră, n-are de ce să se plîngă ! îl întrerupe Brague, rațional.

— Nu zic nu, dragul meu. Numai că, vezi, n-o să facă mulți purici pe bulevard ; fata asta nu știe ce înseamnă banul. E atîta vreme de cînd o urmăresc pe Jadin ; maică-sa și cu ea stăteau în aceeași curte cu mine...

Cabina mea fiind față-n față cu a lui Brague, îl văd prin ușa deschisă pe mărunțelul Bouty care a tăcut brusc, lăsîndu-și vorba neterminată. Și-a pus jumătatea de litru de lapte pasteurizat, ca s-o încălzească, pe țeava caloriferului care străbate cabinele de-a lungul podelelor. Figura lui grimată cu roșu cărămiziu și alb cretos nu lasă să se deslușească mare lucru din adevăratul lui chip ; totuși am impresia certă că, de cînd ne-a părăsit Jadin, Bouty e și mai jigărit ca înainte...

Închid ușa ca să-mi pudrez umerii și genunchii plini de vînătăi — Brague nu glumește atunci cînd mă azvîrle pe jos ! — convinsă de altminteri că Bouty nu mai are nimic de spus. Ca și ceilalți și ca și mine, nu vorbește aproape niciodată de viața lui particulară. Tăcerea aceasta, pudoarea lor încăpățînată m-a indus în eroare în privința colegilor mei, la începuturile carierei mele de actriță de varieteu.

Cei mai expansivi, cei mai vanitoşi dintre ei se mulţumesc să vorbească despre succesele şi despre ambiţiile lor artistice cu afectarea şi seriozitatea de rigoare ; cei mai veninoşi îşi permit să bîrfească pe socoteala „dughenei" şi a camarazilor : cei mai flecari îndrugă mereu aceleaşi bancuri de culise şi de atelier, dar numai unul singur din zece simte nevoia să spună : „Am o nevastă, am doi ştrengari, maică-mea e bolnavă, prietena mea îmi face zile fripte..."

Tăcerea pe care o păstrează asupra vieţii lor intime pare a fi un mijloc politicos de a-ţi spune : „Restul nu te priveşte". După ce s-au demachiat, după ce şi-au pus pălăria şi fularul, se despart şi pleacă pe aci încolo cu o promptitudine în care îmi place să văd în egală măsură o dovadă de mîndrie ca şi de discreţie. Mîndri sînt aproape toţi şi săraci : „pomanagiul" obişnuit să-şi tapeze colegii este o excepţie în culisele şantanului. Tăcuta mea simpatie care, de trei ani încoace, se limpezeşte şi încearcă să se iniţieze, îi îmbrăţişează deopotrivă pe toţi, fără să prefere pe vreunul dintre ei.

Artiştii de şantan... Ce prost îi cunoaşte lumea, ce puţin sînt înţeleşi şi cît de ponegriţi ! Cu capul în nori, orgolioşi, însufleţiţi de o credinţă absurdă şi perimată în artă ; sînt singurii, sînt ultimii care mai îndrăznesc să afirme cu o sfîntă fervoare :

— Un *artist* nu trebuie... Un *artist* nu poate să accepte... Un *artist* nu permite...

Mîndri, fără îndoială, căci dacă li se întîmplă uneori să înjure „Ticăloasă meserie !" sau „Mama

ei de viață !“ n-am auzit niciodată pe vreunul din ei suspinînd : „Sînt nenorocit...“

Mîndri și în același timp împăcați cu gîndul de a nu exista decît un singur ceas din douăzeci și patru ! Fiindcă publicul ingrat chiar dacă-i aplaudă, îi uită cu totul după aceea. Un jurnal oarecare va fi în stare să urmărească îndeaproape și cu indiscreție programul zilnic al domnișoarei X de la Comedia Franceză, ale cărei păreri asupra modei, asupra politicii, bucătăriei și dragostei vor constitui o preocupare săptămînală pentru toată lumea care are timp de pierdut ; dar cine se va învrednici să întrebe un biet omuleț inteligent și duios ca tine, Bouty, ce faci, ce gîndești, ce ascunzi, în momentul în care te-ai cufundat din nou în anonimat și o întinzi cu pas grăbit, la miezul nopții, pe bulevardul Rochechouart, aproape străveziu de slab în paltonul tău lung „fason englezesc“ cumpărat de la Samaritaine ?

Pentru a douăzecea oară poate, rumeg în sinea mea gîndurile acestea prea puțin vesele. Și, între timp, degetele mele își îndeplinesc, cît se poate de sprintene, inconștient, îndeletnicirea lor obișnuită : fond de ten alb, fond de ten roz, pudră, dermatograf roz, maro, roșu, negru... abia am terminat și se aude zgrepțănînd cu putere o gheară afară la ușă, lîngă podea. Mă grăbesc să deschid știind că sînt solicitată de laba unui mic șoricar de Brabant, o cățelușă, care „joacă“ în prima parte a spectacolului.

— Ai sosit, Nelle ?

Intră în cabină, îndrăzneaţă, serioasă, ca o funcţionară de încredere şi mă lasă să-i mîngîi spinarea îngustă, încă înfierbîntată de efortul depus, în timp ce dinţii ei, puţin îngălbeniţi de vîrstă, ronţăie un pişcot.

Nelle are blana roşcată şi lucioasă şi o mască neagră de maimuţică în mijlocul căreia strălucesc nişte ochi frumoşi de veveriţă.

— Mai vrei un pişcot, Nelle ?

Binecrescută, primeşte, fără să zîmbească. În spatele ei, pe culoar, familia o aşteaptă. Familia ei e alcătuită dintr-un bărbat înalt, uscăţiv, tăcut şi impenetrabil, care nu vorbeşte cu nimeni, şi din doi cîini ciobăneşti scoţieni albi, politicoşi, care seamănă cu stăpînul lor. De unde o fi venit oare omul ăsta ? Ce drumuri îl vor fi purtat pînă aici, pe el şi pe cîinii lui ciobăneşti, cîteşitrei aidoma unor prinţi scăpătaţi ? Felul în care îşi scoate pălăria, gesturile lui, sînt ale unui om de lume, ca şi figura sa prelungă şi autoritară... Colegii mei, care poate că au darul ghicitului, l-au botezat „Mareleduce".

Aşteaptă pe culoar pînă ce Nelle sfîrşeşte de ronţăit pişcotul. Cred că nu există ceva mai trist, mai demn, mai dispreţuitor, decît omul ăsta şi cele trei animale, care par să accepte cu aceeaşi orgolioasă resemnare soarta lor de vagabonzi.

— Rămas bun, Nelle.

Închid uşa şi aud îndepărtîndu-se pe culoar clinchetul zurgălăilor căţeluşei... Voi mai vedea-o oare vreodată ? Astă-seară se împlineşte o chenzină şi poate se încheie şi angajamentul lui „Antoniev cu

cîinii săi"... Unde vor fi plecînd ? Unde vor străluci oare frumoșii ochi cafenii ai prietenei mele Nelle, care-mi spun atît de lămurit : „Așa e, mă mîngîi... așa e, mă iubești... așa e, ai cumpărat pentru mine o cutie de pișcoturi... dar mîine, sau poate răspoimîine, vom pleca. Nu-mi cere deci nimic altceva decît politețea pe care o poate avea o cățelușă drăguță, care știe să umble pe labele de dinainte și să se dea peste cap. Ca și odihna și siguranța zilei de mîine, duioșia este un lux la care nu ni-e îngăduit să rîvnim de-alde ăștia ca noi..."

DE LA ORELE OPT dimineaţa la două după-amiază, atunci cînd e senin afară, locuinţa mea de la parter, situată între două clădiri noi înalte ca nişte faleze, se bucură de o fărîmă de soare. O dîră scînteietoare, subţire ca un penel, se prelinge mai întîi pe pat, desfăşurîndu-se apoi ca o năframă pătrată, şi cuvertura răsfrînge în tavan o pată de lumină trandafirie...

Aştept, lenevind în pat, ca soarele să mi se aştearnă pe faţă şi să mă orbească, fulgerînd prin pleoapele închise, în timp ce umbra cîte unui pieton lunecă peste mine, grăbită, ca o aripă mohorîtă, albastră... Ori sar brusc din pat, galvanizată şi mă apuc să robotesc prin casă cu înfrigurare, dornică de curăţenie : urechile Fossettei sînt supuse unui sondaj delicat şi blana ei începe să strălucească, frecată cu o perie aspră... Sau cercetez în bătaia luminii necruţătoare primele semne de oboseală pe chipul meu, mătasea fragilă a pleoapelor, colţul gurii pe care zîmbetul începe să-l încondeieze cu o dungă tristă, întreitul colier al Venerei ce-mi încercuieşte gîtul şi pe care o mînă nevăzută mi-l întipăreşte pe zi ce trece tot mai adînc în carne...

Azi însă, cercetarea aceasta făcută cu toată severitatea e tulburată de vizita colegului meu Brague, sprinten, serios, ager ca întotdeauna. Îl primesc la fel ca în cabina mea de la teatru, îmbrăcată doar cu un chimono de crepon, pe care labele Fossettei au pictat, într-o zi ploioasă, niște floricele alb-cenușii cu cîte patru petale...

Nu-i nevoie să-mi pudrez nasul pentru Brague, nici să-mi prelungesc cu o dungă albastră colțul pleoapelor... Brague nu se uită la mine decît în timpul repetițiilor, ca să-mi atragă atenția : „Nu face așa, e urît... Nu căsca gura : parc-ai fi un pește... Nu clipi din ochi ; parc-ai fi un șoarece alb... Nu-ți legăna fundul cînd mergi : parc-ai fi o iapă..."

Brague este cel ce mi-a călăuzit, dacă nu primii pași, cel puțin primele gesturi pe scenă și dacă-i mai arăt încă și azi o încredere de cirac, nu pregetă la rîndul său să mă trateze, adesea, ca pe un „diletant inteligent", adică dă semne de nerăbdare de cîte ori încerc să discut cu el și ține să-și impună cu tot dinadinsul părerea...

Intrînd în apartamentul meu, azi, își netezește părul la ceafă cu gestul cu care și-ar trage o perucă pe cap, și cum figura sa catalană, proaspăt bărbierită, păstrează pururea aceeași ageră seriozitate care-i dă un aer atît de caracteristic, mă întreb în sinea mea dacă vestea pe care mi-o aduce e bună ori rea... Măsoară din ochi raza de soare ce pătrunde în casă, ca pe un lucru de preț și privește cele două ferestre :

— Cît plătești pentru apartamentul tău ?

— Ți-am mai spus parcă : o mie șapte sute.

— Unde pui că ai şi ascensor pe deasupra!... Soare, a-ntîia, ai zice că eşti la Nisa!... Dar nu-i vorba de asta: ştii că avem o serată.

— Cînd?

— Cînd? Păi, astă-seară.

— Oh!

— Ce „oh"? Te încurcă?

— Nu. Mergem cu pantomima?

— Ce pantomimă! E prea serioasă. Cu dansurile tale. Iar eu, cu numărul meu *Pierrot neurastenic*.

Mă ridic în picioare, sincer înspăimîntată:

— Cu dansurile mele! Dar nu mă simt în stare! Şi pe urmă, am pierdut notele la Aix! Şi mai e încă ceva: fetiţa aceea care mă acompaniază la pian s-a mutat între timp... Măcar să fi avut două zile răgaz...

— Nici pomeneală! rosteşte Brague impasibil. O puseseră în program pe Badet, care-i bolnavă.

— Aşa va să zică! Atît mai lipsea! Să ne ia drept umplutură! N-ai decît să-l joci pe *Pierrot* dacă vrei, eu să ştii că nu dansez!

Brague aprinde o ţigară şi lasă să-i pice din gură doar aceste două cuvinte:

— Cinci sute.

— Pentru amîndoi?

— Pentru tine. Şi eu încă pe atîta.

Cinci sute!... Un sfert din chiria mea... Brague fumează fără să se uite la mine: ştie dinainte c-o să primesc.

— Evident, dacă-i vorba de cinci sute... La ce oră?

— La miezul nopții, bineînțeles... Intră-n viteză și fă rost de note și de toate celelalte, 'nțelegi ? La revedere. Pe deseară... Ah ! Știi că Jadin s-a întors !

Deschid larg ușa pe care se pregătea s-o închidă :

— Ce vorbești ! Cînd ?

— Azi-noapte, pe la douăsprezece, de-abia plecaseși... Avea o mutră !... Ai s-o vezi ; cîntă iar la noi în dugheană... O mie șapte sute, zici ?... Strașnic. Și-n toată casa numai femei !

Se îndreaptă apoi spre ieșire, grav și mucalit.

O serată... O șușanea în oraș... Aceste patru cuvinte au darul să mă demoralizeze. Nu îndrăznesc să i-o spun lui Brague, dar mi-o mărturisesc mie însămi, privind în oglindă mutra mea de înmormîntare, cu un mic fior de lașitate care îmi încrețește pielea pe spinare...

Să dau iar ochi cu *ei*... Cu ei, pe care i-am părăsit atît de năprasnic, pe ei care-mi spuneau odinioară „Doamnă Renée", ferindu-se cu ostentație să rostească numele dobîndit prin căsătorie... Pe ei — și pe *ele* ! Pe ele, care mă înșelau cu soțul meu, pe ei, care știau că sînt înșelată...

S-a dus într-adevăr vremea cînd vedeam în orice femeie o amantă, actuală sau probabilă, a lui Adolphe, iar cît despre bărbați, niciodată soția îndrăgostită care am fost cîndva nu s-a simțit prea înfricoșată de ei. Am păstrat în schimb o spaimă stupidă și superstițioasă de saloanele în care s-ar putea să întîlnesc pe vreunul din martorii sau complicii trecutei mele nefericiri...

Şuşaneaua asta în oraş reuşeşte să strice, în primul rînd, bucuria prînzului pe care îl iau între patru ochi cu Hamond, un pictor demodat înainte de vreme, care vine din cînd în cînd să-şi mănînce la mine tainul de macaroane fierte... În timpul mesei, schimbăm prea puţine cuvinte ; Hamond îşi reazemă de spătarul fotoliului capul său de Don Quijote suferind, şi după-masă, ne omorîm timpul făcîndu-ne unul altuia sînge rău. El îmi vorbeşte de Adolphe Taillandy, nu ca să mă amărască, ci numai pentru plăcerea de a evoca o perioadă în care el, Hamond, era fericit. Iar eu îi vorbesc, la rîndul meu, despre nevastă-sa, o femeiuşcă tînără şi îndrăcită, cu care s-a însurat fără nici o socoteală şi care patru luni mai tîrziu a fugit cu nu ştiu cine...

Ne îngăduim să petrecem astfel, după-amiezi întregi de melancolie, care ne lasă istoviţi, cu figura îmbătrînită, cu gura uscată de atîtea lucruri amare pe care ni le-am împărtăşit, făgăduindu-ne să nu mai cădem în păcat a doua oară... Sîmbăta următoare însă, ne găseşte din nou stînd faţă-n faţă la masă, încîntaţi că ne-am întîlnit, incorigibili : Hamond şi-a amintit o anecdotă inedită în legătură cu Adolphe Taillandy, iar eu am dezgropat dintr-un sertar din dorinţa de a-l vedea pe cel mai bun prieten al meu smîrcîind din nas ca, să-şi stăpînească lacrimile, o fotografie de amator, care mă înfăţişează braţ la braţ cu o micuţă doamnă Hamond, blondă, înfiptă, dreaptă ca un şarpe ridicat în coadă...

În dimineaţa asta însă, prînzul nostru tînjeşte. Rebegit de frig şi bine dispus, Hamond mi-a adus

totuşi nişte struguri negri de decembrie de toată frumuseţea, ale căror boabe, vineţii cu prunele, sînt fiecare cîte un minuscul burduf plin cu o zeamă insipidă şi dulce : afurisita asta de şuşanea în oraş mi-a întunecat toată ziua.

La douăsprezece şi un sfert, noaptea, sosim, Brague şi cu mine, pe bulevardul Bois de Boulogne. Ce mîndreţe de palat ! Cred că cei dinăuntru se plictisesc copios... Servitorul impozant care ne conduce în „salonul rezervat artiştilor" vrea să mă ajute să-mi scot mantoul de blană ; îl refuz îmbufnată : nu cumva îşi închipuie c-am să stau aici, îmbrăcată doar cu patru şiraguri de mărgele albastre, cu un scarabeu înaripat şi cu cîţiva metri de voal transparent, să aştept pînă ce stimabilii domni şi doamne vor binevoi să mă cheme ?

Mult mai binecrescut decît mine, impozantul servitor nu mai insistă şi ne lasă singuri. Brague se întinde în faţa oglinzii, străveziu de subţire sub masca lui făinoasă, în costumul de Pierrot larg ca un halat... Nici lui nu-i plac şuşanelele astea în oraş. Nu pentru c-ar simţi ca şi mine, lipsa „barierei de foc" dintre el şi *ei*, ci fiindcă nu prea face haz de „clientela" saloanelor, cum o numeşte Brague, plătind cu aceeaşi monedă, indiferenţa răuvoitoare pe care această clientelă ne-o arată :

— Crezi tu, spune Brague întinzîndu-mi o bucată de carton, că ipochimenii ăştia au să fie vreodată în stare să-mi scrie numele cumsecade ? M-au botezat Bragne în program !

Nespus de ofensat în sinea lui, dispare ţuguindu-şi buzele subţiri fardate cu un roşu-sîngeriu, sub o draperie de verdeaţă, deoarece un alt servitor

impozant a venit să-l cheme, rostindu-i ceremonios numele schimonosit.

Peste un sfert de oră, vine şi rîndul meu... Mă privesc în oglindă şi mă văd urîtă, văduvită cum sînt de lumina vie a becurilor electrice, care împînzeşte pereţii albi ai cabinei mele, scaldă oglinzile, pătrunde şi catifelează machiajul... Vor fi avut grijă oare să aştearnă un covor pe estradă ? Dacă i-ar fi răbdat inima, cum spune Brague, să fi improvizat o mică rampă... Peruca asta de Salomee îmi încinge tîmplele şi-mi înteţeşte migrena... Mi-e frig...

— E rîndul tău, scumpeteo ! Du-te de-ţi vinde marfa !

Brague, care s-a înapoiat între timp, şi-a şters masca făinoasă, brăzdată de dîre de sudoare şi şi-a îmbrăcat paltonul, vorbind între timp :

— E lume foarte bună, se vede numaidecît... Nu sînt prea gălăgioşi. Vorbesc ce-i drept, dar nu fac băşcălie în gura mare... Ţine doi franci şi cinşpe, partea mea pentru taxi... Eu am plecat.

— Nu mă aştepţi ?

— Pentru ce ? Tu te duci la Ternes şi eu în Montmartre : nu se potriveşte. Şi pe urmă am o lecţie mîine dimineaţă la nouă... Noapte bună, pe mîine.

Haide ! E rîndul meu. Pianista mea, o fată măruntă şi rahitică, e la postul ei. Înfăşor în jurul meu, cu o mînă înfrigurată din pricina tracului, voalul din care e alcătuit aproape în întregime costumul meu, un voal rotund, violet şi albastru, cu o circomferinţă de cincisprezece metri...

Nu desluşesc nimic la început prin reţeaua fină a coliviei mele de gaz. Conştiente, tălpile goale, pipăie lîna tunsă scurt şi aspră a unui minunat covor persan... Vai, din păcate, nu există rampă... Un mic preludiu trezeşte din amorţeală crisalida albăstrie pe care o închipuie trupul meu, făcînd-o să se răsucească în loc şi-mi desferecă încetul cu încetul mădularele. Treptat-treptat, voalul se desfăşoară, se înfoaie, zboară şi se lasă în jos, descoperindu-mi trupul sub ochii celor ce se află acolo şi care şi-au întrerupt pălăvrăgeala însufleţită ca să mă privească...

Îi văd. Fără să vreau, eu îi văd. Dansînd, tîrîndu-mă pe jos, învîrtindu-mă, îi văd şi-i recunosc !... Chiar în primul rînd, se află o femeie încă tînără, care a fost o bună bucată de vreme, amanta ex-soţului meu. Nu se aştepta să mă vadă astăseară, şi nici eu nu m-aş fi gîndit c-am s-o văd... În ochii ei albaştri, îndureraţi, singura ei frumuseţe, se oglindeşte o stupoare amestecată cu teamă... Nu de mine se teme, fireşte ; dar apariţia mea neprevăzută a pus-o faţă-n faţă, fără nici o cruţare, cu propriile ei amintiri, amintirile unei femei care a suferit de pe urma lui Adolphe, care ar fi fost în stare să lase totul pentru el, care, cu ţipete sfîşietoare, cu crize de plîns, pe cît de zgomotoase, pe atît de imprudente, era gata să-şi omoare soţul, să mă omoare apoi pe mine şi să fugă în lume cu Adolphe. El însă încetase s-o mai iubească pe vremea aceea şi nu ştia cum să scape de ea. O lăsa în seama mea zile întregi, cu misiunea — ce vorbesc eu ? Cu porunca — de a nu o conduce acasă decît la şapte seara şi nu cred să

fi existat ceva mai întristător decît tovărăşia acestor două femei înşelate care se urau. Uneori, biata făptură, simţindu-se la capătul puterilor, izbucnea în plîns umilită şi o priveam plîngînd, neînduplecată în faţa lacrimilor ei şi mîndră că, în schimb, eu reuşeam să mi le stăvilesc...

E acolo, în primul rînd. Şi cum tot spaţiul liber a fost cu scumpătate folosit, scaunul ei se află atît de aproape de estradă, încît aş putea cu un gest ironic, să-i mîngîi părul pe care şi-l oxigenează acum, pentru că a început să încărunţească. A îmbătrînit în ultimii patru ani şi se uită la mine înspăimîntată. Privindu-mă, întrezăreşte probabil prin mine păcatul ei, disperarea şi dragostea ei care poate că în cele din urmă s-a stins...

În spatele său recunosc o alta... şi mai încolo încă una... Veneau în fiecare săptămînă la mine, la ceai, pe vremea cînd eram măritată. Poate că toate se vor fi culcat cu bărbatul meu. Puţin îmi pasă... Nici una nu pare să ştie cine sînt, dar ceva îmi spune totuşi că m-au recunoscut, căci una dintre ele, se preface distrată şi vorbeşte în şoaptă, cu însufleţire, cu vecina ei, alta simulează o exagerată miopie, iar cea de-a treia îşi face vînt şi clatină din cap, bombănind într-una :

— Ce zăpuşeală ! Vai, ce zăpuşeală !

Şi-au schimbat pieptănătura, de cînd m-am despărţit de toţi pretinşii mei prieteni... Poartă cu toatele coafura de rigoare : părul lins, lipit de cap ca o bonetă, acoperindu-le urechile şi legat cu o panglică de mătase sau strîns într-un cerc de metal, ceea ce le dă un aer convalescent şi totodată parcă îngălat... Nu mai zăreşti cefe ispititoare, nici tîm-

ple diafane ; pretutindeni nu vezi decît nişte boturi — fălci, bărbie, gură, nas — care, nu ştiu de ce, anul acesta, au început să capete o surprinzătoare şi veridică aparenţă de bestialitate...

Pe laturile salonului şi în fund, se desfăşoară un şir întunecat de bărbaţi care stau în picioare. Se apleacă şi se înghesuie cu acea curiozitate, şi în acelaşi timp cu acea impertinentă complezenţă a omului de lume faţă de femeia socotită „declasată", o femeie căreia cîndva i-a sărutat vîrful degetelor la ea în salon şi care acum dansează pe jumătate despuiată, pe o estradă...

Haide, haide ! Sînt prea lucidă astă-seară şi dacă nu-mi recapăt sîngele rece, dansul meu o să aibă de suferit... Dansez, dansez mereu... Un minunat şarpe se încolăceşte pe covorul persan, o amforă egipteană se apleacă, lăsînd să curgă o cascadă de păr înmiresmat, un nor se ridică şi îşi ia zborul, învolburat şi albastru, o sălbătăciune felină zvîcneşte, se tupilează, un sfinx de culoarea nisipului blond, stă lungit pe jos, sprijinindu-se în coate, cu spinarea cambrată şi sînii încordaţi... Nu pierd din vedere nimic, mi-am venit în fire. Haide, haide ! Oamenii ăştia există oare cu adevărat ?... Nu, nu, nimic nu e real decît dansul, decît lumina, libertatea, muzica... Nimic nu e real decît faptul de a-ţi depăna cadenţat gîndurile, de a le transpune în gesturi frumoase. O singură aplecare pe spate, o singură îndoire a mijlocului ce nu cunoaşte nici o stavilă, nu este oare cea mai cumplită insultă adusă unor trupuri sugrumate de corsetul înalt, stîlcite de moda care le cere cu tot dinadinsul să fie sfrijite ?

Am altceva mai bun de făcut decît să-i umilesc; vreau măcar pentru o clipă, măcar pentru o clipă, să-i captivez! Încă un mic efort: cefele, încărcate de bijuterii și acoperite de păr, au și început să mă urmărească docile, cu o imperceptibilă legănare... Iată că licărirea haină ce sticlea în ochii lor este pe cale să se stingă, iată că toate aceste jivine, fermecate, sînt gata să se supună deopotrivă și să zîmbească...

Sfîrșitul dansului, zgomotul foarte discret al aplauzelor, destramă vraja. Ies din scenă, pentru a mă reîntoarce apoi ca să mulțumesc cu un surîs circular... În fundul salonului, o siluetă bărbătească gesticulează și strigă „Bravo!" Vocea mi se pare cunoscută ca și manechinul acela înalt și negru... Dar bine, e nătărăul meu de acum cîteva seri! E dobitocul acela încălțat!... Nu mai poate încape nici o îndoială, deoarece îl văd intrînd o clipă mai apoi cu ochii în pămînt, în salonașul în care m-am retras împreună cu pianista. Nu e singur, a venit însoțit de un alt nătărău, tot așa negru și înalt, care pare a fi într-adevăr stăpînul casei.

— Doamnă... se înclină acesta din urmă.

— Domnule...

— Îmi permiteți, vă rog, să vă mulțumesc că ați fost atît de bună și ați acceptat să ne dați concursul, așa, pe nepregătite și... și să vă mărturisesc toată admirația...

— Vai, domnule...

— Numele meu e Henri Dufferein-Chautel.

— Ah! Îmi pare bine...

— Și dînsul e fratele meu, Maxime Dufferein-Chautel, care abia așteaptă să vă fie prezentat...

Nătărăul meu de deunăzi se înclină din nou şi reuşeşte să-mi prindă din zbor şi să-mi sărute mîna care se străduia să strîngă voalul albastru... Pe urmă rămîne mai departe în picioare, fără să rostească un cuvînt, mult mai strîmtorat decît fusese la mine, în cabină...

Între timp, Dufferein-Chautel nr. 1 mototoleşte în mînă, stingherit, un plic închis :

— Nu... nu ştiu cui trebuie să-i înmînez... domnului Solomon, impresarul dumneavoastră... sau chiar dumneavoastră personal...

Dufferein-Chautel nr. 2, al cărui obraz oacheş s-a împurpurat brusc, îl fulgeră cu o privire jignită şi furioasă şi iată-i acum pe amîndoi la fel de nătîngi şi unul şi altul !

Nu văd ce poate fi atît de penibil ? Zîmbitoare, mă grăbesc să-i scot din încurcătură :

— Nimic mai simplu, domnule, mie personal ! Daţi-mi mie plicul sau, mai bine, băgaţi-l în notele de pian, deoarece — dar asta rămîne între noi — costumul în care am dansat n-are buzunare !...

Izbucnesc în rîs amîndoi, un rîs uşurat şi ştrengăresc şi, refuzînd propunerea vicleană a lui Dufferein-Chautel nr. 2, care se teme să nu fiu atacată de apaşii din Ternes, pot în sfîrşit să mă întorc singură acasă, să încui, mulţumită, într-un sertar, miraculoasa bancnotă de cinci sute de franci, să mă culc şi să dorm.

E VINERI SEARĂ ; pentru a-mi strecura mîna în cutia în care se depun zilnic scrisorile — o cutie fixată în cuie pe peretele boxei în care stau controlorii — sînt nevoită să deranjez un „golan“ chipeş, cu şapcă în cap, tipul clasic de peşte pe care-l întîlneşti la tot pasul, în cartier.

Deşi figura sa a fost atît de popularizată prin ilustraţii şi prin caricaturi, prin spectacolele de teatru şi de şantan, „codoşul“ rămîne credincios tricoului sau cămăşii colorate fără guler, şepcii, vestonului pe care mîinile vîrîte adînc în buzunare îl fac să se lipească de corp, punîndu-i formele în valoare, cu ţigara stinsă pe buze şi cipici moi în picioare...

Sîmbăta şi duminica, preacinstitele lor feţe umplu jumătate din sala teatrului nostru, Empyrée-Clichy, se înşiră de-a lungul galeriei şi se îndură chiar să scoată din buzunar suma de 2 franci 25 ca să reţină din vreme fotoliile de trestie care se află chiar lîngă scenă. Sînt credincioşii şantanului, pătimaşii, cei care interpelează artiştii, îi fluieră, îi aclamă şi care ştiu să plaseze la momentul oportun

vorba deocheată, exclamaţia scatologică menită să dezlănţuie rîsetele sălii întregi.

Se întîmplă uneori ca succesul obţinut să-i ameţească şi atunci se iscă o adevărată răzmeriţă. De la o galerie la alta are loc un schimb de cuvinte în cel mai savuros argou, dialoguri studiate, urmate de ţipete şi de proiectile, manifestări premergătoare, la rîndul lor, sosirii prompte a poliţiştilor... Lucrul cel mai bun pe care-l are de făcut artistul aflat pe scenă în momentul acela, este să aştepte cu o figură neutră şi într-o atitudine rezervată, pînă se potoleşte furtuna, dacă n-are chef să vadă schimbîndu-se traiectoria portocalelor, programelor făcute ghemotoc şi a gologanilor. Şi tot aşa, prudenţa îl sfătuieşte să nu mai cînte în continuare şansoneta întreruptă.

Dar, repet, e vorba doar de nişte furtuni de scurtă durată, de nişte mici încăierări care se iscă îndeobşte numai sîmbăta şi duminica. Serviciul de ordine este perfect organizat la Empyrée-Clichy, unde se simte mîna de fier a doamnei directoare — a Patroanei !

Brună şi plină de însufleţire, încărcată de giuvaericale, patroana tronează ca în fiecare seară, la control. Ochii ei scînteietori şi ageri nu scapă nimic din vedere şi oamenii de serviciu nu s-ar încumeta să uite cumva dimineaţa un firicel de praf în colţurile mai întunecate ale sălii. În momentul de faţă, privirile ei înfricoşătoare fulgeră pe un vlăjgan mătăhălos, un apaş autentic, venit să cumpere dreptul de a ocupa unul din cele mai bune fotolii de trestie, cele din primul rînd de lîngă scenă, în care se poate lăfăi lăbărţat ca o broască,

punîndu-şi braţele pe balustrada fosei orchestrale şi bărbia peste mîinile încrucişate.

Patroana îl repede fără multă zarvă, dar cu ce aer de îmblînzitoare !

— Bagă la loc în buzunar cei patruzeci şi cinci de bani şi şterge-o !

Vlăjganul, cu braţele lăsate în jos, se leagănă de pe un picior pe altul, ca un urs :

— Da' de ce, doamnă Barnet ? Ce-am făcut ?

— Da, da „Ce-am făcut ?" Ce, crezi că nu te-am ochit sîmbăta trecută ? Nu erai tu în rîndul întîi, la galerie ?

— Ştiu eu, oi fi fost !

— Nu te-ai sculat tu în picioare în timpul pantomimei şi-ai spus : „Nu văd decît un bibiron, să facă bine să le arate pe amîndouă ! Am plătit doi biştari, unu de fiecare bibiron !"

Găliganul, roşu ca racul, încearcă să se apere, cu mîna pe inimă :

— Eu ! Eu ! Îmi pare rău, doamnă Barnet, ce naiba, doar sînt băiat de comitet, ştiu că nu se cade să faci aşa ceva ! Zău, doamnă Barnet, să mor dac-am fost eu ăla care...

Regina teatrului Empyrée-Clichy întinde necruţătoare dreapta :

— Nu umbla cu cioara vopsită ! Te-am văzut, nu-i aşa ? E destul. O săptămînă de aci încolo nu mai capeţi nici un bilet. Bagă-ţi banii în buzunar : şi să nu te mai prind pe aici pînă sîmbăta sau duminica viitoare ! Hai, şterge-o !

Plecarea găliganului, pus la carantină pentru o săptămînă, merită să mai zăbovesc cîteva minute.

Iese afară pe tăcute cu cipicii lui de pîslă, cu umerii plecați și numai cînd ajunge pe trotoar ia din nou o mutră insolentă. De astă dată însă, fără nici o tragere de inimă ; atitudinea lui e forțată și pentru cîtva timp, nu există nici o diferență între fiara aceasta primejdioasă și țîncul pedepsit să nu mai capete prăjitură la masă...

Pe scărița de fier, o dată cu abureala mirosind a tencuială, a cărbune, și a amoniac, ce se ridică dinspre calorifer, mă învăluie ca o răbufnire de vînt vocea lui Jadin... Ah ! Secătura asta ! A regăsit și a prins din nou în mreje publicul din cartier ! E de-ajuns numai să auzi învolburările vijelioase de rîs, de jos, din sală, vuietul care îi însoțește cîntecul și o încurajează.

Glasul ei aspru și cald de contraltă, prematur voalat de nopțile pierdute și poate de un început de ftizie, cucerește inimile prin mijloacele cele mai vulgare și mai sigure. Un director „cu experiență și cu simț artistic" care s-ar rătăci pe la noi prin cartier și ar auzi-o pe Jadin cîntînd, ar exclama cu siguranță :

— O iau la mine, o lansez, și peste trei luni să vedeți ce fac din ea !

O ratată orgolioasă și înăcrită, asta o să facă... Experiențele de felul acesta nu inspiră nici o încredere : unde ar putea oare să strălucească mai bine Jadin, așa veșnic nețesălată cum e ?

Iat-o coborînd scara, aidoma zău, cum a plecat, cu rochia ei prea lungă destrămată la poale de

tocurile pantofilor, cu şalul Marie-Antoinette, îngălbenit de fumul din sală, descoperindu-i trupul costeliv şi tînăr, cu un umăr strîmb şi gura ei de puşlama, cu o dîră de pudră aninată în chip de mustaţă deasupra buzei răsfrînte...

Simt într-adevăr o nespusă, o sinceră bucurie s-o revăd pe fetişcana asta necioplită ; la rîndul ei, Jadin coboară val-vîrtej ultimele trepte şi se năpusteşte spre mine să-mi strîngă mîinile în lăbuţele ei calde : „trăsnaia" ei, nu ştiu cum, parcă ne-a apropiat...

Intră cu mine în cabină şi atunci îmi îngădui să-i reproşez discret :

— Jadin, e foarte urît ce-ai făcut, îţi dai seama ? Se poate să ne tragi chiulul aşa !

— Am fost s-o văd pe maică-mea, spune Jadin cît se poate de serioasă.

Se vede însă minţind în oglindă şi dintr-o dată chipul ei copilăros se topeşte de rîs, lăţindu-se, cu gura pînă la urechi şi ochii piezişi, ca ai pisicilor de Angora cînd sînt încă mici...

— Aveţi timp să credeţi ?... Ce plictiseală trebuie să fi fost aici, fără mine !

Se umflă-n pene cu o prezumţioasă mîndrie, mirată de fapt că Empyrée-Clichy n-a tras obloanele în lipsa ei...

— Nu m-am schimbat, nu-i aşa ?... O, ce flori frumoase ! Îmi daţi voie ?

Mîna ei dibace de pungăşoaică, deprinsă odinioară a şterpeli pe nesimţite portocalele de pe tejghelele negustorilor, a şi înhăţat un trandafir în-

foiat, purpuriu, înainte ca eu să fi apucat să deschid plicul prins cu un ac de un buchet mare de flori, ce aştepta pe măsuţa mea de machiaj :

MAXIME DUFFEREIN-CHAUTEL

cu omagiile sale respectuoase

Dufferein-Chautel ! În sfîrşit, acum mi-am amintit cum îl cheamă pe nătărăul acela ! Prea leneşă ca să răsfoiesc un exemplar din *Tout-Paris*, de aseară încerc mereu să-i dibuiesc numele, spunîndu-i cînd Thureau-Dangin, cînd Dujardin-Beaumetz, cînd Duguay-Trouin...

— Aşa flori mai zic şi eu ! le admiră Jadin în timp ce mă dezbrac. Sînt de la prietenul dumneavoastră ?

Protestez cu o sinceritate inutilă :

— Nu, nu ! Sînt de la cineva care-mi mulţumeşte... pentru o serată...

— Foarte rău ! decretează Jadin competentă. Se vede că sînt de la un bărbat bine. Tipul cu care am întins-o zilele trecute mi-a dat nişte flori, uite aşa...

Mă umflă rîsul : Jadin e într-adevăr irezistibilă cînd discută despre calitatea florilor şi a „tipilor"... Se înroşeşte toată sub pudra ce-i înfăinează obrazul şi izbucneşte ofensată :

— Ce ? Poate nu credeţi că era un bărbat bine ? Întrebaţi-l numai pe Canut, maşinistul-şef, să vă spună el ce de-a gologani am adus ieri seară, după ce-aţi plecat !

— Cîţi ?

— O mie șase sute, draga mea! Canut i-a văzut cu ochii lui, zău, nu mă bărbieresc!

Am o figură destul de convinsă? Mă îndoiesc...

— Și ce-ai de gînd să faci cu ei, Jadin?

Trage, nepăsătoare, firele destrămate ce atîrnă la poalele rochiei uzate, albe cu albastru:

— În orice caz n-o să-i pun la ciorap. Le-am făcut întîi cinste mașiniștilor. Și pe urmă i-am împrumutat — să vă spună ea — cinci sute de lovele lui Myriam să-și plătească hanțele, și pe urmă ba vine una, ba vine alta să-ți spună că n-au nici un chior... Ce știu eu!... A, ia uite-l pe Bouty! Ura Bouty!

— Ura, haimana!

După ce a constatat prevenitor că mi-am pus un chimonou peste furou, Bouty deschide ușa cabinei și scutură mîna pe care i-o întinde Jadin, repetînd „Ura!" cu un gest arogant și o voce duioasă... Jadin însă nu se mai sinchisește de el și, stînd în picioare în spatele meu, vorbește mai departe cu mine prin oglindă:

— Mi se face rău — mă-nțelegeți? — numai cînd mă gîndesc că am *atîta bănet*!

— Bine, dar... o să-ți cumperi niște rochii, nu-i așa?... Măcar una... în locul ăsteia... să te mai schimbi și tu.

Își dă peste cap cu dosul palmei părul lins ce se răsfiră în lațe subțiri:

— Credeți? Rochia asta mai poate să meargă încă pînă la revistă! Ce-ar zice *ăștia* cînd ar vedea c-am șters-o *acolo* ca să strîng biștari și să mă întorc pe urmă înțolită ca o farfuză!...

Are dreptate. *Aştia*, sînt cei din cartier, faimosul ei public, exigent şi gelos, căruia Jadin i-a cam pus coarne şi care acum a catadixit s-o ierte, cu condiţia să apară iar în faţa lui prost îmbrăcată şi încălţată cum dă Dumnezeu, ca un pui de bogdaproste, aşa cum arăta înainte de escapadă, înainte de a fi păcătuit...

După o pauză, Jadin continuă, cu cea mai mare dezinvoltură, în faţa tăcerii stingherite a lui Bouty :

— Eu, mă-nţelegeţi, mi-am cumpărat ce era mai necesar : o pălărie şi un manşon cu o eşarfă la fel. Dar ce pălărie ! O s-o vedeţi numaidecît... La revedere. Mai rămîi, Bouty ?... Bouty, ştii că sînt bogată ? Spune-mi ce vrei, şi-ţi cumpăr !

— Mulţumesc, n-am nevoie de nimic.

Bouty se arată nespus de rece şi de ostil. Dacă aş spune în gura mare că e îndrăgostit de Jadin, ar însemna să mă fac de rîs. Neavînd încotro, mă mulţumesc deci să mi-o spun numai mie.

Comicul cel mărunţel pleacă puţin mai tîrziu şi rămîn singură cu buchetul meu de trandafiri, un buchet bogat şi banal, legat cu o panglică verde-deschis... E într-adevăr un buchet demn de un „nătărău" ca noul meu curtezan !

„Cu omagiile mele respectoase..." De trei ani încoace am avut parte de destule omagii, ca să zic aşa, dar care n-aveau nimic respectuos. Şi vechile mele sentimente burgheze, care n-au adormit încă, se răsfaţă în taină, ca şi acum aceste omagii

— oricît ar voi ele să se ascundă sub masca respectului — n-ar jindui în realitate același lucru, mereu același lucru...

În primul rînd al fotoliilor de orchestră, miopia mea nu mă împiedică să-l zăresc, stînd țeapăn și serios, cu părul lui negru ce strălucește ca mătasea unui joben, pe domnul Dufferein-Chautel mezinul. Încîntat că privirea mea l-a recunoscut, îmi urmărește fiece mișcare, sucindu-și capul încolo și încoace, după cum mă zbînțui pe scenă, ca și cățelușa mea Fossette, atunci cînd mă îmbrac, pregătindu-mă să ies în oraș...

ZILELE SE PERINDĂ. Nu s-a întîmplat nici o schimbare în viaţa mea, în afară de faptul că un bărbat mă pîndeşte stăruitor.

A trecut şi Crăciunul, şi Anul nou. Înfriguratul ajun de Crăciun, care a făcut să se cutremure „dugheana" din încheieturi, învolburată de o tevatură zănatică. Spectatorii, dintre care mai bine de jumătate erau beţi, au urlat cu toţii într-un glas ; avanscenele scînteietoare de paiete i-au bombardat pe cei de la galerie cu mandarine şi ţigări de foi de douăzeci de bani bucata ; Jadin, cherchelită încă de la prînz, a pierdut la un moment dat firul cîntecului şi a început să danseze pe scenă un vals „apaş", îndrăcit, cu fusta ridicată deasupra ciorapilor deşiraţi şi cu o şuviţă groasă de păr bălăbănindu-i-se pe spinare... O seară frumoasă, în care patroana trona în boxa ei, calculînd în gînd reţeta împărătească, fără să scape din ochi paharele năclăite ce se îngrămădeau pe policioarele prinse în cuie de spătarele fotoliilor...

Brague se afumase şi el de cu seară şi era în vervă, însufleţit de o fantezie lubrică de ţap negru. Singur la el în cabină, improvizase un ex-

travagant monolog de halucinat care se luptă cu stafiile, scîncind „O, nu, ajunge... lasă-mă-n pace“ ! ori : „Nu vreau, nu, nu vreau ! Sau numai o singură dată“... suspinînd și gemînd ca un om torturat de o voluptate diabolică...

Cît despre Bouty, chinuit de crampe de enterită, se mulțumea să soarbă cîte o gură din sticla cu lapte azuriu...

La rîndul meu, mi-am petrecut revelionul înfruptîndu-mă din minunații struguri de seră pe care mi-i adusese vechiul meu prieten Hamond, între patru ochi cu Fossette, care ronțăia bomboanele trimise de Nătărău. Și m-am străduit să țin piept, bătîndu-mi singură joc de supărarea mea, unei amare gelozii de copil, pe care nimeni nu s-a gîndit să-l poftească la masă...

Ce-aș fi vrut ? Să supez cu Brague, sau cu Hamond, sau cu Dufferein-Chautel ? Ba nu, zău ! Atunci ce ? Nu sînt nici mai bună, nici mai rea decît restul oamenilor și sînt momente în care aș vrea să-i împiedec pe ceilalți să se distreze cînd eu mă plictisesc...

Prietenii mei, vreau să zic prietenii adevărați, credincioși, ca Hamond, sînt — și lucrul acesta merită să fie menționat — niște ghinioniști, niște ființe iremediabil triste. Să fie oare „solidaritatea nefericirii“ cea care ne unește ? N-aș crede.

Mi se pare mai curînd că am ceva care atrage sufletele melancolice și le ține legate de mine, sufletele solitare sortite să trăiască în singurătate sau să ducă o viață nomadă, ca mine... Cine se aseamănă...

Rumeg în minte gîndurile acestea zvînturate întorcîndu-mă de la Margot.

Margot e sora mai mică a fostului meu bărbat. Poartă cu un aer lugubru, din copilărie, numele acesta sprinţar de alint, care-o prinde tocmai ca un belciug petrecut prin nas. Trăieşte singură şi seamănă foarte bine, cu părul său cărunt, retezat puţin mai jos de urechi, cu bluza ei brodată ca o cazacă rusească şi cu jiletca sa lungă, neagră, cu Rosa Bonheur în chip de nihilistă.

Jefuită de soţ, tapată de fratele ei, jecmănită de avocat, prădată de slugi, Margot s-a ferecat într-o fortăreaţă, într-o seninătate funebră, în care iremediabila ei bunătate se împleteşte cu un dispreţ mut. Şi cum exploatarea a devenit un obicei înrădăcinat, toată lumea în jurul său continuă să-i ciuntească rentele viagere şi Margot îi lasă pe toţi să-şi facă de cap, ieşindu-şi doar cînd şi cînd din sărite pe nepusă masă şi izgonind-o pe bucătăreasă pentru nu ştiu ce găinărie de zece franci prea bătătoare la ochi.

— N-am nimic împotrivă, dacă-i vorba să mă pungăşească cineva, strigă Margot, dar măcar să ştiu că mă pungăşeşte cu mănuşi !

Pe urmă se cufundă iar, pentru o bună bucată de vreme, în dispreţul ei universal.

Pe vremea cînd eram măritată, am cunoscut-o prea puţin pe Margot, care totdeauna era distantă, blajină şi scumpă la vorbă. Atitudinea ei rezervată nu mă îmbia să-i fac nici un fel de mărturisiri. Cu toate astea, în ziua cînd despărţirea mea de Adolphe i s-a părut definitivă, Margot l-a poftit pe uşă afară, politicos, dar fără multă tocmeală,

pe soțul meu uluit și de atunci nici nu l-a mai văzut. Abia în momentul acesta m-am dumirit că aveam în ea o aliată, o prietenă și un sprijin, căci datorită celor cinsprezece ludovici pe care mi-i dă lunar sînt crutată de mizerie.

— Haide, ia-i ! mi-a spus Margot. Nu mă păgubești cu nimic. Sînt cei zece franci pe care mi-i ciupea în fiecare zi Adolphe !

Fără îndoială că Margot nu este omul la care aș putea să găsesc nici mîngîieri, nici acea veselie igienică pe care toți mi-o recomandă ca pe un regim. Dar cel puțin Margot mă iubește în felul ei, trist și întristător, făcînd totuși cele mai funeste pronosticuri în privința viitorului meu :

— O să ai mare noroc fetițo, mi-a spus și de astă dată, dacă n-o să te încurci iar cu vreun domnișor de teapa lui Adolphe. Ești făcută, ca și mine, să fii mîncată. Ca să vezi, tocmai eu m-am găsit să-ți fac morală ! Ascultă-mă ce-ți spun, ai să te întorci mereu, ca o pisică opărită la căldarea cu apă clocotită. Femeile ca tine nu se învață niciodată minte, chiar după o experiență ca aceea cu Adolphe !

— Zău, ești extraordinară, Margot ! Mereu același rechizitoriu ! i-am reproșat eu rîzînd : „Ești așa, ești pe dincolo, femeile ca tine fac cutare, femeile ca tine sînt mai știu eu cum..." Așteaptă măcar să fi păcătuit și pe urmă o să ai tot timpul să mă ții de rău !

Margot m-a învrednicit cu una din acele priviri care o fac să pară grozav de înaltă, o privire ce-ți dă impresia c-ar coborî de undeva, de sus de tot !

— Nu te țin de rău, puiule. Și n-am să te țin nici cînd vei fi păcătuit, cum zici tu. Mi-e teamă numai că n-o să te poți opri să săvîrșești aceeași prostie, fiindcă nu există decît una singură : s-o iei iar de la capăt... Știu eu ce știu... Și barem eu, a adăugat Margot, cu un zîmbet ciudat, habar n-aveam ce înseamnă să ai simțuri...

— Și-atunci, ce-i de făcut, Margot ? Ce cusur îi găsești vieții pe care o duc eu acum ? Ar trebui oare să mă claustrez, ca dumneata, de teama unei nenorociri și mai cumplite și să nu iubesc, tot așa ca dumneata, decît șoricarii de Brabant ?

— Doamne ferește ! a protestat Margot cu o spontaneitate copilărească. Auzi colo, șoricarii de Brabant ! Nu există secături mai mari ca javrele astea ! Uite, o vezi, a continuat ea arătîndu-mi o cățelușă roșcată ca o veveriță tunsă, vezi dihania asta pe care am îngrijit-o două săptămîni întregi noapte de noapte, cînd a avut bronșită ? Ei, nu zici că de cîte ori îndrăznesc s-o las singură acasă, fie chiar un ceas, putoarea asta mică se face că nu mă mai cunoaște și începe să mă mîrîie, ca și cînd aș fi un cerșetor !... Dar, în afară de asta, ia spune-mi, cum te simți, puiule, ești bine ?

— Foarte bine, Margot, mulțumesc.

— Limba ?... Albul ochiului ?... Pulsul ?...

Mi-a întors pe dos pleoapele, mi-a luat pulsul, cu o mînă sigură, profesională, ca și cînd aș fi fost nici mai mult nici mai puțin decît un șoricar de Brabant. Asta, fiindcă știm amîndouă, și eu și Margot, cît prețuiește sănătatea, și cunoaștem spaima de a o pierde. De bine, de rău, te descurci

şi te obişnuieşti pînă la urmă să trăieşti singură; dar să tînjeşti singură, mistuită de febră, să tuşeşti în puterea nopţii ce pare fără sfîrşit, să te apropii, abia ţinîndu-te pe picioare, de geamurile biciuite de ploaie, apoi să te întinzi iar în aşternutul mototolit şi moale — singură, singură, singură !...

Timp de cîteva zile, anul trecut, mi-a fost dat să aflu cît e de îngrozitor să fii o femeie care zace şi aiurează şi se înfioară de teamă, lucidă numai pe jumătate, la gîndul că s-ar putea să se sfîrşească încetul cu încetul, departe de toţi, uitată... De atunci, m-am luat şi eu după Margot şi am început să mă îngrijesc, să mă ocup de intestinele mele, de gîtul, de stomacul, de pielea mea, cu o străşnicie puţin maniacă de proprietară care-şi apără avuţiile.

Şi acum mă gîndesc la cuvintele ciudate rostite de Margot. Habar n-avea, zicea ea, ce înseamnă să ai „simţuri"... Dar eu ?

Simţurile mele... Adevărat. E atîta timp, pare-mi-se, de cînd nu m-am mai gîndit la ele...

„Problema simţurilor"... Margot pare convinsă că e importantă. Literatura cea mai aleasă, ca şi cea mai proastă de altfel, vor cu tot dinadinsul să-mi bage în cap că orice alt glas amuţeşte atunci cînd vorbeşte glasul simţurilor. Aşa să fie oare ?

Brague mi-a atras atenţia cîndva, pe un ton doctoral :

— Să ştii că nu-i sănătos să trăieşti aşa !

Şi a adăugat, la fel ca Margot :

— De altminteri, ai să te dai pe brazdă ca şi colegele tale. Ţine minte ce-ţi spun !

Nu-mi place să mă gîndesc la asta. Brague e gata oricînd să se amestece în treburile altora, să hotărască şi să-şi dea aere de om care nu greşeşte niciodată... Vorbe goale... N-are a face, nu-mi place să mă gîndesc la asta.

Mi-e dat să asist uneori, la şantan, fără să fac cîtuşi de puţin pe mironosiţa, la diferite conversaţii în care „problema simţurilor" este comentată cu o exactitate statistică şi chirurgicală şi pe care le ascult cu acelaşi interes, detaşat şi respectuos, cu care citeşti într-un ziar despre dezastrele epidemiei de ciumă din Asia. Sînt gata să mă cutremur de frică, dar prefer să nu dau crezare decît pe jumătate lucrurilor pe care le aud. N-are a face, oricum tot nu-mi place să mă gîndesc prea mult la ele...

Şi pe urmă e bărbatul ăsta — Nătărăul — care caută cu tot dinadinsul să trăiască în umbra mea, să se ţină pas cu pas după mine, cu o stăruinţă de cîine...

Găsesc mereu flori în cabina mea, Fossette a căpătat un castronaş de nichel din care se ospătează ; trei animale minuscule în chip de talismane stau la taclale, nas în nas, pe biroul meu : o pisică de ametist, un elefant de calcedonie, o broască de peruzea... O verigă de jad, verde ca un buratec, încingea lujerii buchetului de crini verzui pe care l-am primit de anul nou... Şi mereu mă întîlnesc pe stradă cu acelaşi Dufferein-Chautel, care mă salută cu o surpriză atît de prost simulată...

Mă obligă să-mi amintesc, mult prea des, că dorinţa există, ca un neînduplecat semizeu, un faun evadat care zburdă nepăsător, dînd tîrcoale

dragostei, fără să i se supună totuşi, că sînt singură, sănătoasă, tînără încă şi întinerită de îndelungata mea convalescență morală...

Simțuri? Da, am... Sau cel puțin aveam, pe vremea cînd Adolphe Taillandy binevoia să se ocupe de ele. Simțuri timide, banale, fericite să primească dezmierdarea obişnuită care le îndestula, temîndu-se de orice rafinament sau complicație libertină... aprinzîndu-se cu încetul, dar stingîndu-se tot aşa, cu încetul, într-un cuvînt nişte simțuri sănătoase...

Infidelitatea urmată de o îndelungată suferință, le-au anesteziat, dar pînă cînd? În zilele de bună dispoziție, de voioşie fizică, strig sus şi tare: „Pentru totdeauna!" simțindu-mă neprihănită, amputată de ceea ce făcea din mine o femeie ca toate celelalte...

Dar sînt şi zile de luciditate, în care mă judec cu asprime şi mă iau din scurt: „Bagă de seamă! Fii mereu cu ochii în patru! Toți cei cu care vii în contact sînt suspecți, dar să ştii de la mine că dintre toți duşmanii pe care-i ai cel mai primejdios eşti tu însăți! Nu te făli că sufletul tău e mort, pustiu şi ca fulgul de uşor; fiara pe care ai uitat-o hibernează şi cu cît doarme mai mult, cu atît mai mult se întremează..."

După aceea însă amintirea a ceea ce am fost se încețoşează din nou şi, o dată cu ea, şi teama de a fi iarăşi *vie:* Nu rîvnesc şi nu regret nimic... pînă în ziua cînd încrederea mea va naufragia din nou, pînă în ziua cînd va izbucni criza inevi-

tabilă şi cînd, înfiorată de spaimă, văd apropiindu-se cu mîinile ei puternice şi catifelate tristeţea, călăuză şi tovarăşă a tuturor voluptăţilor...

De cîteva zile repetăm, Brague şi cu mine, o nouă pantomimă. E vorba de o pădure, de o peşteră, de un bătrîn troglodit, de o tînără hamadriadă şi de un faun în puterea vîrstei.

Faunul e Brague, nimfa forestieră eu, cît despre bătrînul troglodit, nu ştim încă cine o să fie. Rolul său este episodic şi, ca să-l joace, spune Brague „am un elev de-al meu, o puşlama de vreo optsprezece ani, cu o mutră *garantat* preistorică" !

Teatrul Folies s-a înduplecat să ne pună la dispoziţie scena pentru repetiţii în fiecare dimineaţă, între zece şi unsprezece. Despuiată de fundalurile de pînză, scena adîncă se întinde, pustie, în faţa noastră. Cît de trist, de cenuşiu, este totul cînd sosesc la teatru, fără corset, cu un simplu tricou în loc de bluză şi cu nişte pantalonaşi de satin negru sub fusta scurtă !...

Îl invidiez pe Brague că poate fi mereu acelaşi, la orice oră, ager, oacheş, autoritar... Mă lupt fără nici o vlagă cu frigul, cu lîncezeala, cu greaţa pe care mi-o provoacă atmosfera din care nu s-au vînturat încă duhorile nopţii, în care tot mai stăruie mirosul mulţimii şi al punciului înăcrit... Pianul hodorogit ce acompaniază de obicei repetiţiile descifrează notele proaspete, mîinile mi se încleştează una de alta şi se desprind cu încetineală, gesturile sînt scurte şi prea apropiate de corp, umerii mi se strîng înfriguraţi, mă simt mediocră, stîngace, intimidată...

Obişnuit cu inerţia mea matinală, Brague a descoperit totodată şi mijlocul de a mă lecui. Mă hărţuieşte necontenit, se învîrteşte în jurul meu ca un şoricar, fără a-şi precupeţi nici îmbărbătările laconice, nici strigătele biciuitoare care mă întărîtă ca un şfichi...

Din sală se ridică un nor de praf : e ora cînd picolii împing cu măturile afară, o dată cu noroiul uscat de pe covoare, gunoaiele rămase după reprezentaţia din ajun : bucăţi de hîrtie, sîmburi de cireşe, chiştoace, glodul de pe tălpi.

În planul al treilea — deoarece nu ni s-a pus la dispoziţie decît o porţiune din scenă, o fîşie lată de aproximativ doi metri — o trupă de acrobaţi exersează pe un covor gros : sînt nişte germani chipeşi şi taciturni, cu obrazul trandafiriu şi părul blond, care muncesc cu o rîvnă neistovită. Poartă nişte maiouri de lucru ponosite, şi în pauzele numărului lor, în loc să se odihnească sau să zburde, fac alte exerciţii ; doi dintre ei se străduiesc să descopere, cu nişte rîsete adormite, un miraculos echilibru cu neputinţă de realizat... pe care vor reuşi poate să-l înfăptuiască luna viitoare. La sfîrşitul şedinţei, se strîng cu toţii în cerc, cît se poate de serioşi, ca să asiste la periculoasa instrucţie a celui mai mititel din trupă, un băieţaş cu bucle lungi, blonde, ca de fetiţă, pe care cineva îl aruncă în aer şi-l prinde apoi pe talpa piciorului sau într-o mînă, o gingaşă făptură aeriană ce pare să zboare, cu buclele desfăşurate orizontal sau ridicate drept ca o flacără deasupra capului, în timp

ce cade, săgeată, de sus, ţinînd picioarele alăturate, vîrfurile îndoite spre pămînt şi mîinile lipite de corp...

— La loc comanda ! strigă Brague. Iar ai greşit mişcarea ! Asta-i o repetiţie numai aşa ca să ne aflăm în treabă ! Nu poţi să fii atentă la ce faci ?

Drept să spun, e cam greu. Deasupra noastră, acum, nişte gimnaşti fîlfîie pe trei trapeze, chemîndu-se unul pe altul cu nişte strigăte ascuţite, ca ţipetele rîndunelelor... Fulgerarea nichelată a trapezelor de metal, scrîşnetul palmelor frecate cu sacîz pe barele lustruite, toată risipa aceasta de forţă elegantă şi mlădioasă din jurul meu, dispreţul metodic cu care este nesocotită primejdia, au darul de a mă încălzi şi de a mă exalta pînă la urmă, insuflîndu-mi o contagioasă emulaţie... Şi tocmai cînd începeam să simt, ca pe o preţioasă podoabă pe care aş fi pus-o pe mine deodată, frumuseţea unui gest desăvîrşit, autenticitatea unei expresii de groază sau de dorinţă tocmai atunci ne dau afară...

Prea tîrziu electrizată, îmi irosesc rîvna ce mi-a rămas întorcîndu-mă acasă pe jos cu Fossette, care, ieşind în stradă, îşi descarcă furia acumulată în timpul repetiţiilor asupra unor cîini mai mari decît ea. Şi întocmai ca un mim genial, îi bagă în toţi sperieţii, printr-o grimasă convulsivă a chipului ei de dragon japonez, o schimonositură fioroasă ce face să i se bulbuce ochii şi-i răsfrînge buzele, scoţînd la iveală de sub căptuşeala lor sîngerie cîţiva

dinţişori albi împlîntaţi pieziş, ca ostreţele unui gard răvăşit de vînt.

De mică dedată cu această meserie, Fossette cunoaşte mai bine ca mine şantanul, cutreieră, trepădînd măruntel, subsolurile întunecoase, se rostogoleşte de-a lungul culoarelor şi a învăţat să se călăuzească după mirosul binecunoscut de zoaie, de pudră de orez şi de amoniac... Trupul ei bălţat cunoaşte dezmierdarea braţelor unse cu alb sidefiu, şi nu face nazuri cînd e vorba să mănînce bucăţelele de zahăr pe care figuranţii le şterpelesc de pe mesele cafenelei de la parter. Capricioasă, uneori ţine morţiş s-o iau cu mine seara, la teatru, pentru ca în alte zile să mă privească plecînd, încolăcită ca un turban în coşuleţul ei, cu dispreţul unei rentiere care preferă să-şi facă digestia pe îndelete.

— E sîmbătă, Fossette ! S-o luăm la picior ! Mi-e teamă să nu fi sosit Hamond înaintea noastră acasă !

Am alergat ca două nebune în loc să fi luat o trăsură : în dimineaţa asta, aerul are o atît de neaşteptată, de catifelată dulceaţă primăvăratecă... şi ne întîlnim nas în nas cu Hamond, care tocmai s-a oprit în dreptul cabinei mele noi-nouţe, ca un calup de unt sculptat.

Hamond însă nu e singur : stă de vorbă pe trotuar cu... cu Dufferein-Chautel mezinul, prenumit Maxime, *zis* Nătărăul...

— Cum ? Iar dumneata !

Şi fără a-i mai da răgaz să protesteze, îl iau din scurt pe Hamond :

— Îl cunoşti pe domnul Dufferein-Chautel ?

— Sigur că da ! răspunde Hamond tacticos. Ca şi dumneata, după cum văd. Numai că eu îl cunosc de cînd era de-o şchioapă. Mai păstrez şi acum în sertar fotografia unui băieţaş cu brasardă albă ! „Amintire de la prima împărtăşanie a lui Maxime Dufferein-Chautel, 15 mai 18..."

— Adevărat, exclamă Nătărăul. Mama ţi-a trimis-o ; i se părea că nu există copil mai frumos ca al ei.

Nu împărtăşesc veselia lor. Nu sînt de loc încîntat că se cunosc. Şi mă simt umilit de lumina puternică a miezului zilei, cu părul ciufulit sub căciuliţa de blană, cu nasul lucios ce ar avea nevoie de un pic de pudră, cu gura uscată de sete şi de foame...

Caut să-mi ascund sub poalele fustei botinele de repetiţie, nişte botine legate cu şireturi şi ponosite, a căror căpută zgîriată a început să se decoloreze, dar care ţin glezna bine strînsă şi, avînd tălpile subţiate, sînt tot atît de flexibile ca nişte papuci de dans... Mai ales că Nătărăul mă cercetează curios, de parcă m-ar vedea pentru prima oară în viaţa lui...

Îmi înfrînez o copilăroasă toană de plîns ce mă încearcă subit şi-l întreb ca şi cînd m-aş pregăti să-l muşc :

— Ce e ? Am ceva pe nas ?

Îmi răspunde fără nici o grabă :

— Nu... dar... ce curios... cineva care nu v-a văzut decît seara, n-ar putea să-şi închipuie că aveţi ochi cenuşii... Pe scenă par negri.

— Da, ştiu. Mi s-a mai spus. Ce faci Hamond, să nu se răcească omleta. La revedere, domnule

Nici eu, de altminteri, nu avusesem încă prilejul să-l văd atît de bine, la lumina zilei. Ochii lui înfundaţi în orbite nu sînt negri, aşa cum credeam, ci castanii, bătînd în roşcat, ca ai cîinilor ciobăneşti...

Îşi strîng mîna şi parcă tot nu se îndură să se despartă ! Şi putoarea asta mică de Fossette, care „dă bonjur lu' domnu" zîmbind cu gura pînă la urechi ! Şi Nătărăul care, de cînd am pomenit de omletă, face o mutră de milog în faţa unui copan fript ! Dacă aşteaptă cumva să-l invit !...

Sînt furioasă pe Hamond, deşi n-am dreptate. Şi mă spăl la repezeală, mahmură, pe mîini şi pe faţă, înainte de a trece în odăiţa mea de lucru în care mă aşteaptă vechiul meu prieten, în timp ce Blandine aşază masa. Fiindcă am suprimat, o dată pentru totdeauna, încăperea aceea tristă şi inutilă care se numeşte sufragerie, şi în care nu stai decît un ceas din douăzeci şi patru. Trebuie totuşi să menţionez că Blandine locuieşte cu mine în apartament şi că o cameră în plus m-ar fi costat prea mult...

— Aşa, va să zică-l cunoşti pe Maxime ! exclamă Hamond, despăturindu-şi şervetul.

Eram sigură !

— Eu ? Nu-l cunosc cîtuşi de puţin ! Am avut un angajament în oraş, acasă la fratele lui, unde ne-am întîlnit. Atît tot.

Mă feresc — de ce oare ? — să-i pomenesc despre prima noastră întrevedere, cînd Nătărăul a dat buzna, înfierbîntat, la mine în cabină...

— El te cunoaşte, în schimb. Şi te admiră grozav. Am impresia chiar că e îndrăgostit de dumneata.

Ce subtil e Hamond ! Mă uit la el pisiceşte, cu sentimentul acela, viclean şi ilariant totodată, pe care ni-l inspiră îndeobşte naivitatea masculină...

— Ştie că-ţi plac trandafirii, bomboanele cu fistic. A comandat o zgardă pentru Fossette...

Sar în sus :

— A comandat o zgardă pentru Fossette !... La urma urmei, treaba lui ! adaug eu rîzînd. Fossette e o fiinţă fără moralitate : e-n stare s-o primească, sînt convinsă !

— Am vorbit despre dumneata, bineînţeles... credeam că sînteţi buni prieteni...

— Oh !... ai fi ştiut, Hamond.

Vechiul meu prieten îşi pleacă ochii, măgulit în gelozia sa amicală.

— E un băiat tare drăguţ, să ştii.

— Cine ?

— Maxime. Am cunoscut-o pe maică-sa, care-i văduvă, în... Ia stai, cred că sînt de atunci vreo treizeci... ba nu, treizeci şi cinci...

Şi acum să te ţii ! Sînt nevoită să suport povestea familiei Dufferein-Chautel, mamă şi fiu... O femeie cu mînă de fier, ea conduce totul... fabrică de cherestea în Ardenni... hectare întregi de pădure... Maxime, care-i cam indolent, e cel mai mic şi cel mai răsfăţat dintre feciori... mult mai

inteligent decît pare... treizeci şi trei de ani şi jumătate.

— Ia uite ! Ca mine !

Hamond se apleacă peste măsuţă, privindu-mă cu o atenţie de miniaturist :

— Dumneata ai treizeci şi trei de ani, Renée ?

— Să nu mă dai de gol. N-o să afle nimeni.

— De, ce să-i faci !

— O, ştiu bine că pe scenă...

— Şi pe stradă tot aşa.

Hamond nu găseşte cu cale să-mi mai facă şi alte complimente şi continuă povestea familiei Dufferein-Chautel. Strivesc între dinţi pe îndelete boabele de struguri, contrariată. Nătărăul se strecoară pe nesimţite la mine în casă, mai mult decît i-am dat voie. La ora asta, Hamond şi cu mine ar fi trebuit să prefirăm, ca de obicei, triste amintiri din trecut, înfiripate săptămînal în abureala amăruie a ceştilor fumegînde...

Bietul Hamond ! Numai pentru mine îşi îngăduie să nesocotească lugubrele şi scumpele lui tabieturi. Îmi dau seama că singurătatea mea îl alarmează : dacă ar îndrăzni, mi-ar spune, cu aerul unui codoş patern :

— Ăsta-i amantul care-ţi trebuie, fetiţo dragă ! Sănătos tun, nu e cartofor, nu bea, are bani berechet... Să ştii c-ai să-mi mulţumeşti odată !

Încă patru zile şi voi părăsi teatrul Empyrée-Clichy.

Ori de cîte ori se apropie termenul unui stagiu, ceva mai lung, la şantan în ultimele zile am

senzația bizară a unei descătușări pe care nu mi-am dorit-o. Fericită că sînt liberă, că pot să-mi petrec serile acasă, nu reușesc totuși să mă bucur așa cum ar trebui și oftatul de ușurare „În sfîrșit" e lipsit de spontaneitate.

Totuși, de astă dată, sînt convinsă că mă bucur din toată inima și, stînd pe un scaun în cabina lui Brague, îi înșir colegului meu, care mă ia peste picior, treburile urgente cu care mă voi îndeletnici în vacanță :

— Mă-nțelegi, trebuie să îmbrac din nou pernele de pe divan. Și pe urmă vreau să împing divanul în colț și să instalez o lampă electrică deasupra lui...

— Fain, se minunează Brague cît se poate de serios. Exact ca la bordel !

— Ce știi tu !... Și pe urmă am o mulțime de lucruri de făcut. E atîta vreme de cînd nu m-am mai ocupat de casă...

— Sigur că da ! încuviințează Brague cu o subtilă ironie. Și pentru cine toate astea ?

— Cum, pentru cine ? Pentru mine, poftim !

Brague, care șade în fața oglinzii, își întoarce o clipă spre mine obrazul pe care ochiul drept, singurul încercănat cu albastru, pare învinețit de o lovitură năprasnică :

— Pentru tine ? Numai și numai pentru tine ?... Iartă-mă, te rog, dar mi se pare... o tîmpenie ! Și pe urmă, ce-ți închipui c-o să las să mucezească *Încătușarea* ? Din zi în zi s-ar putea să plecăm undeva în provincie sau în străinătate la un local de primul rang... De altfel, Solomon, impresarul, mi-a spus să-ți dau de știre să treci pe la el.

— Oh ! Aşa curînd ?

Brague dă din umeri, peremptoriu :

— Da, da, cunoaştem cîntecul „Oh ! Aşa curînd". Şi pe urmă, dacă ţi-aş spune că nu-i rost de nimic, m-ai bîzîi tot timpul ca un ţînţar : „Cînd plecăm ? Cînd plecăm ?" Toate muierile sînt la fel !

— Cred şi eu ! încuviinţează în spatele nostru un glas melancolic, care este al lui Bouty.

A mai slăbit încă, în ultima lună, Bouty şi „oboseşte" tot mai mult. Mă uit la el pe furiş, ca să nu-l jignesc ; dar ce poţi să desluşeşti sub masca lui roşie, cu ochii încercănaţi cu alb ?... Ascultăm în tăcere vocea micuţei Jadin cîntînd deasupra noastră :

O, Lăcrămioară cu mijloc subţire
Hai vino, hai zboară,
Să-ţi dau cu iubire
A mea pură lăcrămioară...

Om de meserie şi cu experienţă, compozitorul *Valsului Lăcrămioarelor* a introdus o iscusită şi picantă cezură în ultimul vers al refrenului...

— Aşadar, peste patru zile o întindeţi ? întreabă deodată comicul cel mărunţel, înălţînd capul.

— Da, peste patru zile... Mă simţeam bine aici. E un loc liniştit...

— Oh, liniştit ! protestează Bouty, sceptic. Există locuri şi mai liniştite. Poţi fi sigură c-ai să găseşti ceva mai bun fără nici o bătaie de cap. N-aş vrea să ponegresc publicul nostru, dar orice

s-ar zice, e cam golan... Știu, bineînțeles, continuă el, drept răspuns la gestul meu nepăsător, că, oriunde-ai fi, nu te oprește nimeni, poți să stai în banca ta. Dar orișicum... Uite, îi auzi cum zbiară ? Crezi dumneata că o femeie, vreau să zic o femeie tînără, care n-are nimic în cap și căreia îi arde să se distreze și să chefuiască, poate să învețe aici cum să se poarte ?... vreau să zic : o zăpăcită, căreia îi place să-și facă de cap, așa ca Jadin, bunăoară...

O, bietul Bouty, dragul de tine ! Dragostea neîmpărtășită a trezit în sufletul tău o subită aristocrație și disprețul față de publicul care te răsfață ; văd eu că vrei cu tot dinadinsul să cauți o scuză pentru Jadin și, ca s-o dezvinovățești, ai descoperit din proprie inițiativă teoria asupra influenței mediului... în care, drept să-ți spun, nu cred cîtuși de puțin !

Dansatorii ruși au plecat și a plecat și Antoniev — „marele-duce" — împreună cu cîinii săi. Unde ? Nu se știe. Nici unul dintre noi n-a avut curiozitatea să se intereseze. Alte numere au venit să le ia locul, angajate, care pentru o săptămînă, care pentru patru zile, căci montarea revistei este iminentă. Mereu întîlnesc, pe scenă sau pe coridor, figuri noi cu care schimb o fluturare de surîs, o ridicare din sprînceană, în chip de salut familiar și discret...

Din numerele vechiului program n-am rămas decît noi, apoi Jadin, care va crea — ține-mă

Doamne ! — roluri în revistă, şi, în fine, Bouty... Seara, stăm la taifas, melancolici, ca nişte veterani ai teatrului Empyrée-Clichy pe care, eliberîndu-se, noii recruţi i-au uitat la plecare...

Unde-i voi mai întîlni oare pe toţi cei pe care i-am cunoscut aici ? La Paris, la Lyon, la Viena ori la Berlin ?... Poate niciodată, poate nicăieri. Biroul lui Solomon, impresarul, ne va întruni iar cîndva, cu mare zarvă şi cu strîngeri de mînă cabotine, pentru cinci minute, tocmai cît e necesar ca să ştim că existăm, ca să punem întrebarea de rigoare „Ce mai faceţi ?" şi să aflăm că treaba merge „ceac-pac" ori că „nu prea mişcă".

Nu prea mişcă... Un răspuns în doi peri sub care tovarăşii mei de peregrinări încearcă să ascundă strîmtorarea, o întrerupere forţată a lucrului, încurcăturile băneşti, mizeria... Niciodată însă nu vor mărturisi adevărul ; înarmaţi cum sînt şi susţinuţi de această eroică vanitate care mă face să-i îndrăgesc...

Unii dintre ei, cînd le ajunge cuţitul la os, reuşesc de bine, de rău, să capete cîte un rolişor într-un teatru *adevărat* şi, lucru curios, nu se fălesc cu asta. Aşteaptă, răbdători, în umbra evenimentului o împrejurare norocoasă, un angajament la şantan, ceasul binecuvîntat cînd vor înfrunta din nou, în fusta presărată cu paiete, în fracul ce miroase a benzină, strălucirea reflectoarelor, *în repertoriul lor !*

„Nu, nu mişcă de loc", îmi vor spune cîţiva dintre ei, ca să adauge puţin mai apoi :

— O şterg la *cinema*.

Cinematograful, care amenința la un moment dat să-i lase pe drumuri pe umilii artişti de şantan, înseamnă salvarea lor acum. Se deprind încetul cu încetul cu o muncă anonimă şi lipsită de glorie, care nu le place, care le strică tabieturile şi le dă peste cap orele de masă, de hoinăreală şi de lucru. Sute de artişti trăiesc de pe urma lui, în perioadele de şomaj şi mulți dintre ei rămîn acolo, definitiv ancorați. Dar ce-i de făcut atunci cînd *cinemaul* geme de figuranți şi de vedete ?

— Nu mişcă... nu, nu mişcă de loc...

Cîteva cuvinte aruncate în treacăt, cu un aer detaşat şi serios totodată, fără să insiste şi fără să lăcrămeze, legănînd în mînă pălăria sau o pereche de mănuşi vechi. Fac pe rîioşii, grozăvindu-se cu pardesiul lor pe talie croit după penultima modă, deoarece condiția esențială, indispensabilă, nu este să ai un rînd de haine curat, ci să fii înțolit cu un pardesiu „mai fistichiu", care să acopere totul : jiletca uzată, vestonul ponosit, pantalonii decolorați la genunchi, un pardesiu bătător la ochi, epatant, care să facă impresie asupra directorului sau impresarului şi care să-ți îngăduie, în fine, a rosti cu ifose de rentier „Nu prea mişcă".

Unde vom fi luna viitoare ?... Seara, Bouty se plimbă încolo şi încoace pe coridor, tuşind discret, pînă ce întredeschid uşa poftindu-l să intre o clipă la mine în cabină. Se aşază pe un scaun şubred, a cărui vopsea albă se scorojeşte, lipindu-şi de spătar şalele de cîine costeliv, şi-şi strînge pi-

cioarele ca să mă lase să umblu nestingherită prin încăpere. Brague vine şi el să ne ţină de urît şi se aşază pe vine, cu spatele la căldură, rezemat de radiatorul caloriferului. Stînd în picioare între ei doi, continui să mă îmbrac, şi fusta mea roşie, înflorată cu broderii galbene, flutură, vînturîndu-i în treacăt... Nici unul dintre noi n-are chef de vorbă şi totuşi pălăvrăgim, luptînd împotriva unei tainice dorinţe de a tăcea, de a ne strînge unul întraltul şi de a ne înduioşa...

Dintre noi toţi, Brague este singurul care-şi păstrează neastîmpărul său curios şi lucid, rîvna lui comercială în faţa viitorului. Pentru mine viitorul, oriunde ar fi, aici sau într-altă parte... Înclinaţia mea tardivă — dobîndită cu timpul şi nicidecum înnăscută, mai mult sau mai puţin artificială — pentru peregrinări şi călătorii face casă bună cu un fatalism congenital şi paşnic de mic-burgheză. Boemă de aici înainte, fără doar şi poate, o boemă pe care turneele au purtat-o din oraş în oraş, dar o boemă ordonată, grijulie, care nu uită să-şi cîrpească singură boarfele bine periate ; o boemă care nu se desparte nici o clipă de geanta ei din piele de căprioară : mărunţişul aici, gologanii de argint dincolo, iar monedele de aur ascunse cu scumpătate într-un buzunăraş secret...

Hoinară, de ce nu, dar o hoinară resemnată să se învîrtească pe loc, la fel ca şi cei doi de aici, tovarăşii mei, fraţii mei... Plecările mă întristează şi mă îmbată, ce-i drept, şi ceva din mine se anină de tot ceea ce-mi iese în cale — meleaguri noi,

ceruri senine sau noroase, mări biciuite de ploaie în culoarea perlelor sure — se agață cu atîta patimă încît am impresia că las în urma mea mii și mii de fantome asemănătoare cu mine, rostogolite de valuri, legănate de freamătul frunzelor, risipite în nori... Dar o ultimă fantomă, cea care seamănă mai mult decît toate cu mine, nu rămîne oare să aștepte acasă în fața căminului, visătoare și cuminte, aplecată asupra unei cărți deschise pe care uită s-o citească ?...

Partea a doua

„CE COLŢIŞOR INTIM şi drăguţ ! Văzîndu-vă aici între lampa trandafirie şi vasul ăsta cu garoafe, cine ar crede că o persoană ca dumneavoastră se poate complăcea în mediul de la şantan !"

Iată ce mi-a spus la plecare adoratorul meu, cînd a venit pentru prima oară la masă la mine, împreună cu Hamond, codoşul.

Fiindcă am un adorator. Nu ştiu cum l-aş putea numi altfel decît folosind termenul acesta desuet : nu este nici amantul, nici flirtul, nici peştele meu... nimic altceva decît un adorator.

„Ce colţişor intim şi drăguţ" !... În seara aceea, am rîs cu amărăciune în spatele lui... O lampă cu lumina voalată, o vază de cristal în care scînteiază apa, un fotoliu aşezat în dreptul mesei, divanul hodorogit pe care-l acoperă pernele răspîndite într-o savantă dezordine — şi musafirul, înşelat de aparenţe şi superficial, e gata să-şi închipuie o viaţă retrasă, meditativă şi studioasă, de femeie superioară, petrecută între pereţii zugrăviţi în verde pal... Ha, ha ! N-a observat nici călimara prăfuită, nici peniţa uscată, nici cartea cu filele

netăiate părăsită pe cutia goală în care ţineam cîndva hîrtia pentru corespondenţă.

O creangă veche de ilex stă răsucită, ca şi cînd ar fi fost scoasă din foc, peste buza unui vas de gresie... Geamul crăpat al unui mic pastel (o schiţă a lui Adolphe Taillandy) aşteaptă zadarnic să fie înlocuit... Mîna mea, indolentă, a prins cu un ac, pe care a uitat apoi să-l mai scoată, o bucată de hîrtie în jurul becului electric ce luminează căminul... Un teanc de cinci sute de cărţi poştale — scene din *Incătuşarea* — înfăşurate în banderole cenuşii, acoperă, mai-mai s-o strivească, o placă gravată de fildeş, din secolul al XV-lea.

Totul mărturiseşte indiferenţa, delăsarea, „la ce bun" ?, aş zice chiar despărţirea... Intim ? Ce intimitate se înfiripă, seara, în jurul lămpii, al cărei abajur a început să se ofilească ?

Am rîs şi am oftat uşurată după plecarea celor doi oaspeţi şi noaptea mi s-a părut mai lungă ca altă dată, bîntuită de o tainică ruşine care se născuse din însăşi admiraţia Nătărăului. Credinţa lui naivă de bărbat îndrăgostit a reuşit să mă lămurească asupra mea, în seara aceea, aşa cum se întîmplă uneori cînd o oglindă îţi iese pe neaşteptate în întîmpinare de după colţul unei străzi ori pe o scară, dezvăluindu-ţi subit anumite tare, anumite semne de oboseală întipărite pe figură sau mărturisite de formele îngreunate ale trupului...

Dar de atunci au trecut alte seri, aducîndu-l din nou la mine în casă pe Hamond însoţit de adoratorul meu sau pe adoratorul meu fără Hamond... Vechiul meu prieten îşi face conştiincios meseria

lui ticăloasă, ca să folosesc propriile sale cuvinte. Cînd patronează, cu o strălucită dezinvoltură de om care a fost cîndva spiritual, vizitele protejatului său care, fără el, m-ar plictisi de moarte. Cînd se estompează o bucată de vreme, lăsîndu-se așteptat exact atîta cît trebuie și risipind cu prisosință în folosul meu diplomația lui salonardă, care începuse să mucezească...

Nu-mi dau nici o osteneală să mă gătesc pentru ei, apărînd de fiecare dată îmbrăcată cu aceeași bluză plisată și cu aceeași fustă dreaptă, de culoare închisă. De cîte ori sînt ei de față, iau o mutră „mofluză", cu gura obosită și încleștată și privirea într-adins aburită, înfruntînd stăruințele adoratorului meu cu figura pasivă a unei fete pe care părinții încearcă s-o mărite împotriva voinței ei... Mă ocup doar, mai mult pentru mine decît pentru ei, de dichisul decorului mincinos și sumar în mijlocul căruia trăiesc atît de puțin : Blandine s-a învrednicit în sfîrșit să exploreze ungherele colbuite ale camerei mele de lucru, iar pernele fotoliului din dreptul mesei păstrează urmele ceasurilor de odihnă...

Am un adorator. Pentru ce tocmai el, și nu altul ? Habar n-am. Mă uit mirată la bărbatul acesta care a reușit în cele din urmă să pătrundă la mine în casă. Zău ! Ținea doar cu atîta înverșunare ! Toate împrejurările au fost de partea lui, iar Hamond, la rîndul său, l-a ajutat. Într-o zi cînd eram singură acasă, cineva a sunat cu timiditate la ușă și m-am dus să deschid : puteam oare să-l izgonesc pe bietul om care aștepta stîngaci în fața ușii, cu

brațele încărcate de trandafiri, alături de Hamond care privea rugător ? A reușit așadar să pătrundă aici ; pesemne trebuia să se întîmple și asta...

De fiecare dată cînd vine la mine, îi cercetez pe îndelete figura, ca și cînd nu l-aș fi văzut în viața mea. Are, de o parte și de alta a nasului, o cută destul de pronunțată ce se pierde în mustață, buzele roșii, de un roșu bătînd în cafeniu, ca mai toți oamenii foarte oacheși. Părul, sprîncenele, genele, toate sînt negre ca smoala și a trebuit să-l văd într-o zi la lumina necruțătoare a soarelui ca să constat că, sub toată negreala asta, adoratorul meu are niște ochi suri-roșcați, foarte închiși... Cînd stă în picioare, e într-adevăr un nătărău sadea, țeapăn, stingherit, ciolănos. Cînd șade pe scaun însă, ori răsturnat pe divan, pare să se mlădieze dintr-o dată, devenind ca prin minune cu totul alt om, leneș, relaxat, cu gesturi armonioase, cu ceafa îngropată în perne, într-o atitudine răsfățată...

De cîte ori sînt sigură că nu mă vede, îl examinez pe îndelete puțin contrariată la gîndul că nu-l cunosc de loc și că prezența băiatului ăstuia la mine în casă este tot atît de bizară ca un pian într-o bucătărie.

Cum se face totuși că, deși îndrăgostit de mine, nu se arată de fel tulburat de faptul că mă cunoaște atît de puțin ? Pe cît se pare, nici nu se sinchisește și singura lui grijă este să mă liniștească deocamdată și abia după aceea să încerce a mă cuceri. Căci dacă s-a deprins foarte repede — la îndemnul lui Hamond, aș putea să pun rămășag — să-și ascundă dorințele, să-și îndulcească privirea și gla-

sul de cîte ori îmi vorbeşte, dacă se preface, viclean ca un animal, a fi uitat că mă rîvneşte, pe de altă parte nu manifestă nici cel mai mic imbold de a mă descoperi, de a-mi pune întrebări, de a ghici ce se petrece în sufletul meu, şi-l văd atent mai cu seamă la unduirile luminii în părul meu, decît la cuvintele mele.

Ce curios !... Iată-l stînd aici, lîngă mine, în bătaia aceleiaşi raze de soare ce lunecă deopotrivă pe obrazul lui ca şi pe al meu, şi dacă nările lui par sîngerii, ale mele probabil se colorează într-un roşu-aprins ca de mărgean... Şi totuşi e la o mie de leghe depărtare de mine ! În fiece clipă îmi vine să mă ridic şi să-i spun : „Ce cauţi aici ? Pleacă !" Şi cu toate astea nu schiţez nici un gest.

Gîndeşte oare ? Citeşte ? Lucrează ?... Cred că face parte din acea numeroasă şi destul de banală categorie de oameni care se interesează de toate şi nu se ocupă de nimic în special. Lipsit de o inteligenţă scăpărătoare, dotat totuşi cu o anumită uşurinţă de a înţelege lucrurile, cu un vocabular destul de bogat, pe care-l pune în valoare glasul puternic şi frumos timbrat, gata oricînd să izbucnească în rîs, însufleţit de acea veselie copilăroasă pe care o poţi observa la atîţia bărbaţi — iată portretul adoratorului meu.

Ca să nu ascund nimic, sînt datoare să menţionez şi ceea ce-mi place mai mult la el : o privire cercetătoare, absentă uneori, acel zîmbet interior pe care-l desluşeşti în ochii senzitivilor pătimaşi şi timizi totodată.

A călătorit, ca oricare : nu prea departe şi nici prea de multe ori. A citit cărţile pe care le citeşte

oricine, cunoaşte „destulă lume", dar nu e în stare să-ţi numească, afară de fratele său mai mare, nici trei prieteni apropiaţi ; sînt gata să trec cu vederea tot ceea ce este comun în el, de dragul unei simplităţi de loc umile şi pentru că nu găseşte nimic de spus despre persoana lui.

Privirea lui se încrucişează rareori cu a mea, pe care totdeauna mă grăbesc s-o întorc. Nu pot să uit cauza prezenţei lui la mine în casă şi a tenacităţii de care dă dovadă. Şi totuşi ce deosebire între bărbatul care şade lîngă mine pe divan şi fiara haină, înfierbîntată de pofte sălbatice, care a intrat buzna într-o seară la mine în cabină ! Nu dau nici cel mai mic semn însă că mi-aş aminti ceva de prima noastră întîlnire, afară de faptul că nu schimb decît prea puţine cuvinte cu Nătărăul. De cîte ori încearcă să intre în vorbă cu mine, îi răspund laconic sau adresez lui Hamond răspunsul cuvenit adoratorului meu... Felul acesta indirect de a întreţine conversaţia face ca toate convorbirile noastre să se desfăşoare într-o falsă bună dispoziţie şi cu o nemaipomenită încetineală...

Repet mereu cu Brague noua pantomimă, cînd la Folies-Bergères care ne găzduieşte dimineaţa, cînd la Empyrée-Clichy care ne împrumută scena doar pentru cîte un ceas ; şi facem mereu naveta între berăria Gambrinus, obişnuită cu hărmălaia turneelor trupei Baret şi sala de dans Cernuschi.

— Începe să mişte... spune Brague, ca de obicei zgîrcit cu complimentele, fie că-i vorba de altcineva, fie că-i vorba de el.

Bătrînul troglodit repetă şi el cu noi : e un băieţandru famelic de vreo optsprezece ani, pe care Brague îl ia la refec şi-l năuceşte, copleşindu-l sub un potop de invective, în aşa hal încît mi se face milă de el :

— Ai întrecut măsura, Brague ! Uite-l că-i gata să plîngă !

— N-are decît să plîngă, dacă vrea să-i ard un picior în c... Cu lacrimi nu se poate face treabă !

Poate că are dreptate... Bătrînul troglodit îşi înghite lacrimile, se cocoşează, căutînd să-şi ticluiască o spinare „preistorică“ şi-şi dă toată silinţa să păzească o hamadriadă care face fasoane, alintîndu-se în jerseul ei alb...

Săptămîna trecută, într-o dimineaţă, Brague s-a ostenit să vină în persoană pentru a mă înştiinţa că repetiţia din ziua următoare a fost suspendată. În momentul cînd a sunat la uşă, Hamond, Dufferein-Chautel şi cu mine, tocmai ne pregăteam să ne ridicăm de la masă.

M-am simţit obligată să-l reţin pe Brague cîteva minute, să-i ofer o cafea, să-l prezint musafirilor mei... Şi-n vremea asta vedeam ochişorii negri şi strălucitori ai lui Brague aţintindu-se pe furiş asupra adoratorului meu, cu o satisfacţie plină de curiozitate şi în acelaşi timp cu un fel de certitudine care m-a stingherit fără nici un rost...

Cînd l-am condus la plecare, colegul meu nu m-a întrebat nimic, nici nu şi-a îngăduit să facă vreo aluzie indiscretă şi atunci m-am simţit şi mai încurcată. Şi am pregetat să-i dau o explicaţie care

mi se părea ridicolă: „Știi, e un camarad... Un prieten al lui Hamond care a venit să ia masa cu mine...“

Fossette poartă acum o zgardă roșie de marochin cu ținte aurite, gen *sport*, de un prost-gust deplorabil. N-am îndrăznit să-i spun că mi se pare urîtă... Fossette — afurisită femelă slugarnică! — îi face curte domnului bine îmbrăcat care miroase a tutun și a bărbat și care o dezmiardă, bătînd-o cu iscusință pe spinare...

Blandine nu știe ce să mai facă, spală de zor geamurile și se grăbește să servească ceaiul fără să-i fi cerut cineva, de îndată ce sosește adoratorul meu...

Urmînd exemplul vechiului meu prieten Hamond, toată lumea pare să uneltească împotriva mea și în favoarea lui Maxime Dufferein-Chautel... Numai că, din păcate, nu trebuie să fac nici un efort ca să rămîn invulnerabilă!...

Invulnerabilă și insensibilă, ba chiar mai rău: retractilă. Căci, de cîte ori dau mîna cu adoratorul meu, contactul cu mîna lui caldă și uscată, cu degete lungi, mă surprinde în chip neplăcut. Simt cum mi se zbîrlesc ușor nervii, atunci cînd îi ating din întîmplare vestonul iar cînd îmi vorbește, mă feresc instinctiv să nu-mi sufle în obraz, deși răsuflarea lui e sănătoasă... N-aș accepta să-i înnod cravata la gît și aș prefera să beau din paharul lui Hamond decît dintr-al lui... Pentru ce?

Pentru că... băiatul ăsta e un *bărbat*. Fără să vreau mi-aduc aminte că e un *bărbat*. Hamond nu e un bărbat pentru mine, ci un prieten. Iar Brague

un coleg ; şi tot aşa şi Bouty. Cît priveşte pe acrobaţii zvelţi şi musculoşi, al căror maiou sidefiu scoate în vileag cele mai avantajoase particularităţi ale anatomiei lor... ei, bine, nu sînt decît nişte acrobaţi !

M-am gîndit oare vreodată că Brague, care mă strînge în braţe în *Încătuşarea*, mai-mai să-mi frîngă coastele şi pare să-mi strivească buzele într-un sărut înfocat, are un sex ?... Nu. Ei, bine, privirea cea mai puţin stăruitoare, cea mai cuviincioasă strîngere de mînă din partea adoratorului meu îmi amintesc pentru ce se află aici şi ce anume speră... Ce plăcută distracţie pentru o cochetă ! Ce flirt excitant şi însufleţit.

Numai că, din nefericire, nu ştiu să flirtez. Lipsă de aptitudini, de experienţă, de frivolitate şi mai cu seamă, o, mai cu seamă, amintirea soţului meu !

E de ajuns să mi-l înfăţişez o singură clipă pe Adolphe Taillandy în exerciţiul funcţiunii sale, vreau să zic străduindu-se cu îndîrjire, cu binecunoscuta lui tenacitate de vînător, să sucească minţile unei femei, ori unei fete, ca să mă simt dintr-o dată sloi de gheaţă, încrîncenată, ostilă faţă de „îndeletnicirile dragostei"... Am prea limpede înaintea ochilor figura lui de cuceritor, privirea voalată, gura copilăroasă şi vicleană, freamătul afectat al nărilor la adierea unui parfum... Ptiu ! Toate maşinaţiile astea, toată bucătăria înjghebată în jurul dragostei — în jurul unui scop care nici măcar nu se poate numi dragoste — sînt eu oare în măsură să le încurajez, să mi le însuşesc chiar, eu, tocmai eu ? Sărmane Dufferein-Chautel ! Am impresia uneori că dumneata eşti cel înşelat în treaba

asta şi poate c-ar trebui să-ţi spun... ce să-ţi spun ? Că am redevenit o fată bătrînă, care nu mai simte nici o ispită, claustrată, în felul meu, între cei patru pereţi ai unei cabine de şantan ?

Nu, n-am să-ţi spun nimic totuşi, deoarece deocamdată convorbirile noastre se limitează la cîteva fraze elementare, ca la lecţia a zecea, la Berlitz School, în care cuvintele pîine, sare, fereastră, temperatură, teatru, familie, revin mereu...

Eşti un *bărbat*, cu atît mai rău pentru dumneata ! Toată lumea din casă pare să-şi amintească de lucrul acesta, dar nu ca mine, ci pentru a te lăuda, începînd cu Blandine, care te contemplă cu o satisfacţie inepuizabilă şi sfîrşind cu Fossette, al cărei zîmbet larg, cîinesc, pare să spună deopotrivă : „În sfîrşit ! Iată şi *un bărbat* în casă — iată BĂRBATUL !"

Îmi pare rău, sărmane Dufferein-Chautel, dar nu mă pricep să-ţi vorbesc. Şovăi, neştiind dacă să folosesc limbajul meu, cam abrupt, care nu se învredniceşte întotdeauna să-şi încheie frazele, dar care se simte atras de precizia unui termen tehnic — limbajul meu de fostă scriitoare cu pretenţii — sau idiomul inconsistent dar pitoresc, grosolan, metaforic, pe care l-am deprins la şantan, smălţat cu expresii ca „Sanchi" !, „Tacă-ţi fleanca !"... „Am întins-o !"... „Mai vezi de altul !"

Şi neştiind pe care din ele să-l aleg, mă mulţumesc să tac...

— DRAGĂ HAMOND, nici nu ştii ce bine-mi pare că mîncăm împreună ! Azi n-am nici o repetiţie, afară-i soare, şi, pe deasupra sînt cu dumneata, e minunat !

Vechiul meu prieten, care suferă de dureri reumatice, îmi zîmbeşte, măgulit. E slab ca un ţîr, în momentul de faţă, îmbătrînit, uşor ca un fulg şi foarte înalt, cu nasul subţire şi coroiat, aidoma cavalerului Tristei Figuri...

— Mi se pare totuşi că am mai avut plăcerea să prînzim împreună săptămîna aceasta ? Ce izbucnire năprasnică de dragoste pentru un hodorog bătrîn ca mine, Renée !

— Aşa e, ai dreptate, simt că nu-mi mai încap în piele de bucurie ! E aşa frumos afară, azi, sînt veselă şi... sîntem singuri, amîndoi !

— Ce vrei să zici ?

— Că Nătărăul n-a venit azi, precum ai ghicit !

Hamond îşi clatină figura prelungă şi melancolică :

— Văd eu că nu poţi să-l înghiţi !

— Da de unde, Hamond, da de unde ! N-am, zău... n-am nimic cu el !... Ei, uite, de cîteva zile

mă tot gîndesc să-ţi vorbesc deschis : dacă vrei să ştii, nu reuşesc să descopăr în mine nici cel mai mic sentiment pentru Dufferein-Chautel... afară doar de neîncredere, poate.

— Şi asta-i ceva.

— Nici măcar n-am o părere despre el.

— O să-mi facă plăcere să ţi-o împărtăşesc pe a mea. Omul acesta cumsecade nu are un trecut.

— Nu-i suficient.

— Nu-i suficient ? Bine, dar asta-i o provocare ! După cîte ştiu nu-l încurajezi de loc să ţi se destăinuie.

— Atît ar mai lipsi ! Închipuie-ţi numai cum i-ar sta declamînd, cu mîna lui mare pe inima-i generoasă : „Nu sînt ca alţi bărbaţi..." Aşa ar spune, nu crezi ? Bărbaţii spun îndeobşte aceleaşi lucruri ca şi femeile, în asemenea momente.

Hamond mă învăluie într-o privire ironică :

— Nici nu ştii ce mult te iubesc, Renée, cînd te făleşti cu o experienţă care — din fericire — îţi lipseşte. „Bărbaţii fac aşa şi pe dincolo... bărbaţii spun cutare şi cutare..." Ce te face să fii atît de convinsă ? Bărbaţii, bărbaţii ! Ai cunoscut chiar atît de mulţi ?

— Unul singur. Dar ce bărbat !...

— Tocmai. Doar n-o să-mi spui acum că Maxime îţi aminteşte cumva de Taillandy ?

— O, Doamne, nu. Nu-mi aminteşte absolut nimic. Nimic, îţi spun ! În primul rînd, nu e deştept...

— Îndrăgostiţii sînt de obicei cam stupizi. De pildă eu, cînd o iubeam pe Jeanne...

— Parcă eu nu, cînd îl iubeam pe Adolphe! Numai că, în cazul meu, era vorba de o stupiditate conştientă, aproape voluptoasă. Îţi aminteşti de serile cînd Adolphe şi cu mine mîncam în oraş şi cînd luam o mutră umilă, mutra mea de „fată măritată fără zestre" cum spunea Margot? Bărbatul meu perora, surîdea, dădea sentinţe, strălucea... Toată lumea era cu ochii la el. Dacă se uita cineva la mine o clipă, cred c-o făcea numai ca să mă compătimească. Mi se dădea de înţeles atît de lămurit că, fără el, nici nu exist măcar!

— Oh, nici chiar aşa... cred că exagerezi...

— De loc, Hamond! Nu protesta! Mă străduiam din toată inima să mă fac cît mai mică. Îl iubeam ca o imbecilă!

— Dar eu, intervine Hamond însufleţindu-se, dar eu! Ţi-aduci aminte cum îşi dădea cu părerea Jeanne, păpuşica mea, despre tablourile pictate de mine? „Henri, declara ea, e conştiincios şi demodat de cînd s-a născut". Şi eu nu ziceam nici pis!

Rîdem încîntaţi, întineriţi de amintirile umilitoare şi pline de amărăciune pe care le răscolim... Pentru ce trebuie ca bătrînul meu prieten să strice sîmbăta asta care se desfăşura în conformitate cu tradiţiile noastre, aducînd din nou în discuţie numele lui Dufferein-Chautel?

Fac o mutră îmbufnată:

— Iar? Mai lasă-mă-n pace cu domnul ăsta, Hamond! La urma urmei ce ştiu despre el? Că e un om îngrijit şi bine crescut, că-i plac buldogii şi că fumează. Faptul că, pe deasupra, mai e şi îndrăgostit de mine, nu poate constitui, nu-i aşa —

o spun cu toată modestia — o trăsătură chiar atît de caracteristică.

— Bine, dar faci tot ce-ţi stă în putinţă ca să nu reuşeşti să-l cunoşti niciodată !

— E dreptul meu.

Hamond trosneşte din limbă, agasat, în semn că nu poate fi de acord cu mine :

— E dreptul dumitale, e dreptul dumitale... Vorbeşti ca un copil, scumpă prietenă, zău, crede-mă...

Îmi desprind mîna peste care îşi aşezase palma lui şi, fără să vreau, mă reped :

— Ce să cred ? Că e un om pe care te poţi bizui ? În definitiv, ce vrei de la mine ? Să mă culc cu domnişorul ăsta ?

— Renée !

— Ei, de ce să nu spunem lucrurilor pe nume ? Vrei neapărat să fac ceea ce face toată lumea ? Să mă hotărăsc odată ? Cu el sau cu altul, numai să fie cu cineva !... Vrei să-mi strici liniştea, pe care abia mi-am redobîndit-o, vrei să mă vezi stăpînită de alte preocupări decît de grija aprigă, reconfortantă, firească, de a-mi cîştiga singură bucata de pîine ? Sau poate mă sfătuieşti să-mi iau un amant, dintr-un punct de vedere igienic, ca pe un depurativ ? Pentru ce ? Sînt sănătoasă tun şi — slavă Domnului ! — nu iubesc, nu, nu iubesc şi nu voi mai iubi niciodată pe nimeni, pe nimeni, pe nimeni !

Ultimele cuvinte le-am strigat cu o voce atît de puternică, încît amuţesc brusc, încurcată. Hamond, care şi-a păstrat mai mult cumpătul decît mine, îmi lasă răgazul să-mi vin în fire, în timp ce sîn-

gele, ce mi-a năpădit obrajii se scurge încetul cu încetul spre inimă...

— Nu vei mai iubi niciodată pe nimeni ? O, Doamne, s-ar putea să fie adevărat. Şi asta ar fi cel mai trist... Dumneata, o femeie tînără şi zdravănă, şi afectuoasă... Da, da, ar fi cel mai trist lucru din lume...

Indignată, abia ţinîndu-mi lacrămile, mă uit lung la prietenul meu care şi-a permis să-mi vorbească astfel :

— Vai, Hamond... tocmai dumneata îmi spui asta, dumneata ! După tot ce ţi s-a... ni s-a întîmplat, mai poţi crede în dragoste ?

Hamond îşi întoarce privirea, aţintindu-şi asupra ferestrei luminoase ochii atît de tineri în comparaţie cu figura lui îmbătrînită şi-mi răspunde într-o doară :

— Da... Adevărat, mă simt cît se poate de fericit aşa cum sînt. Cu toate astea n-aş putea să pun mîna-n foc, nici să mă laud : „N-am să mai iubesc pe nimeni, niciodată !“ zău, nu, n-aş îndrăzni...

Răspunsul atît de ciudat al lui Hamond face să se curme discuţia, fiindcă nu-mi place să vorbesc despre dragoste... O glumă fără perdea nu mă sperie, oricît ar fi de piperată, dar nu-mi place să vorbesc despre dragoste... Dacă aş fi pierdut un copil pe care l-aş fi iubit mult, am impresia că n-aş mai putea să-i rostesc niciodată numele.

— Vino diseară să halim la Olympe, îmi spune Brague la repetiţie. După aia, ne repezim pînă la Emp'-Clich' să dăm bună seara colegilor de la revistă.

Nici nu mă gîndesc să-mi fac vreo iluzie : nu poate fi vorba de o *invitaţie* la masă : sîntem doar *camarazi* şi protocolul — fiindcă există un protocol ! — camaraderiei între artişti nu permite nici un echivoc.

Astă seară, aşadar, m-am dus să mă întîlnesc cu Brague, la Olymp's-bar, un local care se bucură de o faimă proastă. Proastă ? Puţin îmi pasă ! Despovărată de grija propriei mele reputaţii, păşesc fără nici o teamă, dar şi fără nici o plăcere, pragul micului restaurant din Montmartre, cît se poate de liniştit de la şapte la zece seara, pentru ca după aceea să vuiască pînă în zori, cotropit de o hărmălaie asurzitoare, mai mult sau mai puţin „izmenită", în care ţipetele se învălmăşesc cu zăngănitul farfuriilor şi zumzetul chitarelor. Luna trecută, veneam uneori aici să cinez pe fugă, fie singură, fie împreună cu Brague, înainte de a ne duce la Empyrée-Clichy.

O chelnăriţă cu înfăţişare provincială, întîmpinînd tacticoasă şi mocăită chemările muşteriilor, ne serveşte astă-seară pastramă cu varză, mîncare sănătoasă, dar prea consistentă şi indigestă pentru stomacurile debilitate ale prostituatelor de rînd din cartier care iau masa singure, jur împrejurul nostru, cu aerul acela sălbatic pe care-l au, în faţa unei farfurii pline, animalele şi femeile prost hrănite. Într-adevăr localul nu e chiar atît de vesel totdeauna !

Brague, maliţios, dar înduioşat în sinea lui, foarfecă două femei care au intrat adineaori, tinere, zvelte, cu nişte pălării stupide care stau într-o rînă pe coafurile lor. Una dintre ele este frapantă şi are

un fel al ei de a ține capul sus cu o insolență sfidătoare ; slăbiciunea ei răzvrătită pare nespus de gingașă, mulată în rochia strîmtă de mătase liberty roz, cumpărată la „marșandă". Deși e o seară geroasă de februarie, e îmbrăcată pe deasupra doar cu un mantou tot de mătase, un fel de capă ușoară, azurie, brodată cu fir de argint și cam decolorată... E rebegită, înnebunită de frig și ochii ei cenușii, exasperați, refuză orice mărturie de compătimire ; e gata să insulte sau să zgîrie pe oricine ar îndrăzni s-o căineze, mîhnit : „Biata fată !"

Spețа aceasta de prostituate, care crapă de mizerie și de fudulie, cu atît mai frumoase în sărăcia lor lucie, nu este chiar atît de rară pe meleagurile montmartreze. Le întîlnesc pe ici, pe colo, tîrîndu-și hanțele ușoare de la o masă la alta, la supeurile din cartier, vesele, bete, arțăgoase, gata să-și arate colții, niciodată blînde, niciodată drăgăstoase, scîrbite de meseria pe care o fac și totuși continuînd să „lucreze". Bărbații le numesc „putorile dracului", rîzînd cu un dispreț complezent, deoarece sînt din stirpea celor care nu se dau niciodată bătute, care nu vor să mărturisească nici că li-e foame, nici că li-e frig, nici că sînt îndrăgostite, care mor spunînd „N-am nimic", care sîngeră sub lovituri, dar care știu să și lovească la rîndul lor...

Da, le cunosc cît de cît pe femeile de soiul acesta și la ele mă gîndesc privind-o pe fetișcana înțepenită de frig și care a intrat, țanțoșă, adineaori la Olympe.

O semităcere înfometată domnește în bar. Doi tineri fardați se împung, azvîrlindu-și reciproc săgeți usturătoare, peste capetele consumatorilor,

fără prea multă convingere. O puştancă măruntă, cu picioarele scurte, care îşi potoleşte foamea cu un rachiu de mentă îndoit cu apă, în aşteptarea unui problematic supeu, le dă replica, într-o doară. O căţea buldog, borţoasă, mai-mai să plesnească, suflă din greu pe covorul tocit, cu pîntecele doldora, presărat cu gurguie, ca bătut în ţinte...

Brague şi cu mine pălăvrăgim, toropiţi de căldura radiatorului cu gaze. Mă gîndesc la toate restaurantele de mîna a doua, din toate oraşele în care am stat aşa, la masă, împreună, obosiţi, indiferenţi şi curioşi totodată, în faţa unor bucate ciudate... Brague cu stomacul lui de fier înfruntă vitejeşte orice poşircă băută la bufetele din gări sau de la hoteluri ; în ceea ce mă priveşte, dacă friptura gospodărească de viţel sau jigoul sînt prea tari ca să poată fi mîncate, tabăr asupra brînzeturilor şi a omletei, ca să-mi astîmpăr foamea...

— Ascultă, Brague ? Bărbatul acela, care stă cu spatele la noi, nu e cumva Stéphane-Dansatorul ?

— Unde ?... Ba da, el e... cu o damă.

O asemenea „damă“ încît rămîn cu gura căscată, zărind-o pe însoţitoarea lui, o cincagenară brunetă, cu gura umbrită de o mustaţă... Şi, ca şi cînd ar fi simţit privirile noastre, Stéphane-Dansatorul se întoarce pe jumătate, ca să ne arunce o ocheadă conspirativă, una din acele ocheade care, pe scenă, vor să însemne : „Sst ! E un mister !“ destul de discretă pentru a fi observată de toată sala.

— Vai de capul lui, săracul ! Greu *o* mai cîştigă, paraua ! şopteşte Brague... Cafeaua, domnişoară, comandă el, c-o întindem !

Cafeaua este un fel de cerneală neagră-măslinie, care lasă o umbră persistentă ca o tinctură pe pereții ceștilor. Dar, de cînd nu mai beau cafea veritabilă, am început să mă obișnuiesc cu infuziile acestea calde, amare, cu gust de leșie și de chinină... Poți să te lipsești de carne, în meseria noastră, dar nu și de cafea...

Oricît de prompt ni se servește cafeaua, Stéphane-Dansatorul „o întinde" înaintea noastră — are un număr de *skating* în revista de la Empyrée-Clichy — escortînd-o pe vîrstnica lui însoțitoare. Fără nici o rușine, schițează în spatele ei, la adresa noastră, gestul atletului care „se luptă" cu o greutate de două sute de kilograme, și eu și cu Brague sîntem destul de lași ca să facem haz... După care, părăsim amîndoi localul mohorît, așa-zis „de petrecere", unde totul dormitează la ora asta, sub becurile trandafirii : cățeaua borțoasă, fetele istovite, chelnerița de la țară și girantul cu mustățile unsuroase...

Afară, bulevardul periferic, piața Blanche, în care se învîrtejește un vînt înghețat, ne înviorează și mă simt din nou cuprinsă de voiosul neastîmpăr al activității, de nevoia de a *lucra*... o nevoie misterioasă și nedeslușită, pe care mi-aș putea-o tot atît de bine îndestula fie dansînd, fie scriind, alergînd, jucînd teatru sau trăgînd un căruț...

Ca și cînd aceeași însuflețire s-ar fi trezit și în el, Brague îmi spune deodată :

— Știi, mi-a trimis vorbă Solomon, impresarul... Turneul de care ți-am pomenit începe să miște. A încropit o zi ici, două dincolo, o săptămînă la Marsilia, alta la Bordeaux... Mai poți să pleci ?

— Eu ? Imediat ! De ce să nu pot ?

Mi-aruncă o privire pe sub sprîncene :

— Ştiu eu... Ziceam aşa... Uneori... Asta-i viaţa...

Aha ! Am înţeles ! Colegul meu şi-a amintit de Dufferein-Chautel şi-şi închipuie că... Rîsul meu năvalnic, în loc să-i arate că s-a înşelat, îl pune şi mai mult în încurcătură, dar astă-seară am poftă să-l necăjesc, mă simt atît de veselă, de uşoară, ca şi cînd aş fi şi pornit în călătorie... O, da, să plec, să fiu mereu pe drumuri, să uit cine sînt, să uit numele oraşului care m-a găzduit ieri, să am cît mai puţine gînduri în cap, să nu oglindesc şi să nu-mi amintesc decît de priveliştea minunată ce se roteşte şi se desfăşoară de-a lungul trenului, iazul plumburiu în care cerul de azur, reflectîndu-se, pare verde, săgeata dantelată a unei clopotniţe împresurate de rîndunele...

O dată, mi-aduc aminte... tocmai plecasem din Rennes, într-o dimineaţă de mai... trenul înainta încet de tot pe linia ferată în reparaţie, printre desişuri de mărăcini albi, de meri trandafirii sub care se aşternea o umbră albăstrie, de sălcii tinere cu frunze de jad... În picioare, la marginea unui crîng, o copilă ne privea defilînd, o fetiţă de vreo doisprezece ani, a cărei asemănare cu mine m-a izbit deodată. Serioasă, cu sprîncenele încruntate, rotundă la faţă şi cu obrajii bronzaţi — aşa cum fuseseră cîndva obrajii mei — cu părul puţin decolorat de soare, fetiţa ţinea o mlădiţă înfrunzită în mînuţele ei pîrlite de arşiţă şi zgîriate — aşa cum fuseseră cîndva mîinile mele. Şi aerul acela sălbatic, ochii ei fără vîrstă, aproape fără sex, ce păreau să ia totul în serios — ochii mei, într-adevăr

ai mei !... Da, în picioare, la marginea crîngului, copilăria mea singuratică mă privea trecînd, orbită de soarele ce răsărea...

— Oricînd vrei, să ştii !

Propunerea seacă a colegului meu mă trezeşte din visare în dreptul teatrului Emp'-Clich' scăldat în lumina becurilor liliachii, a căror strălucire te răneşte, zice Brague, „în dosul ochilor" şi coborîm la subsolul în care mirosul cunoscut de igrasie, de amoniac, de cremă Simon şi de pudră de orez îmi provoacă o senzaţie de greaţă aproape agreabilă... De fapt, am venit să-i vedem pe camarazii care joacă în revistă, nu revista !

Regăsesc cabina mea, în care s-a instalat acum Bouty, în timp ce cabina lui Brague e acaparată de prezenţa orbitoare a micuţei Jadin, care joacă trei roluri în *Emp'-Clich'-Revue*.

— Haideţi, repede, ne strigă ea. Aţi picat tocmai bine ca să m-auziţi cîntînd *Noaptea-n Paris !*

Ce păcat ! Au costumat-o pe Jadin în femeie de stradă !... Fustă neagră, corsaj răscroit, ciorapi ajuraţi, o panglică roşie la gît şi, pe cap, tradiţionala perucă în chip de coif, în care sîngerează o camelie ! Nimic n-a mai rămas, zău, din farmecul plebeian, atît de cuceritor al fetiţei ăsteia cu umărul strîmb...

Era de aşteptat : ţîfnoasa şi frageda mea apăşoaică e metamorfozată, repede şi temeinic, într-o femeiuşcă de şantan ! În timp ce întrebările roiesc în jurul ei „Ei bine ?... Ce mai nou ?... Mişcă ?... o privesc foindu-se prin cabină şi observ cu mîh-

nire că Jadin păşeşte *ca o curvă*, adică la fel ca toată lumea, cu pîntecele supt şi pieptul scos în afară, că-şi *pozează* vocea cînd vorbeşte şi că n-a spus o singură dată „Mama mă-si“ de cînd am sosit...

Chipul lui Bouty, care dansează cu ea inevitabilul „vals-apaş“ radiază de o mută fericire sub şapca de mătase. Puţin mai lipseşte ca să ne spună : „Ei, ce ziceţi ?“ arătîndu-ne cu un gest de proprietar, plăpînda făptură... A reuşit oare s-o cucerească pe colega lui ? În orice caz, am impresia că-şi dă toată silinţa s-o banalizeze pe Jadin, căci iată-i acum vorbind amîndoi despre un „număr senzaţional“ plătit împărăteşte, pe care plănuise să-l facă la Crystal-Palace din Londra !...

Ce repede se schimbă totul !... Mai cu seamă femeile... În cîteva luni, Jadin va pierde aproape tot farmecul său răscolitor, tot patetismul ei firesc şi inconştient. În copila asta zănatecă de optsprezece ani, care se risipeşte cu atîta dărnicie şi-şi cheltuieşte fără socoteală puţinii ei gologani, vor ieşi oare la iveală cine ştie ce instincte atavice de portărese, cine ştie ce cupiditate de mici negustori ? De ce, privind-o, mi-am amintit de Bell's, nişte acrobaţi germani cu nume englezesc, pe care i-am cunoscut, eu şi cu Brague, la Bruxelles ? De o forţă şi de o graţie neasemuită în maiourile vişinii ce făceau să pară şi mai albă pielea lor bălană, locuiau cîteşicinci în două camere nemobilate, gătindu-şi singuri pe o sobiţă de tuci. Şi cît era ziua de mare — ne povestea impresarul — şi-o petreceau în pălăvrăgeli misterioase, în comentarii pe marginea ştirilor din ziarele financiare sau în discuţii aprinse despre

minele de aur, despre Sosnowice şi despre Creditul funciar egiptean ! Banii, banii şi iar banii...

Jadin însufleţeşte cu vorbăria ei goală vizita noastră, care are nevoie de un suport. După ce Bouty, care acum nu mai e chiar atît de slab, ne-a informat despre sănătatea lui, înştiinţîndu-ne că stagiunea viitoare „începe să mişte", am rămas tăcuţi, stîngheriţi, ca nişte prieteni întîmplători pe care tot întîmplarea i-a despărţit. Îmi fac de lucru cu fardurile şi dermatografele de pe măsuţă, cuprinsă de neastîmpărul acela jinduitor, de pruritul machiajului, binecunoscut de toţi cei ce au păşit cîndva pe scenă... Din fericire, soneria începe să zbîrnîie şi Jadin tresare :

— Fuga ! Urcaţi-vă sus ! Pompierul o să vă dea avanscena lui şi o să vedeţi dacă nu le rup gura la toţi cu cîntecul meu, *Noaptea-n Paris !*

Pompierul toropit de somn îmi pune, într-adevăr, la dispoziţie taburetul de paie şi boxa lui. Aşezată pe scăunel, cu nasul lipit de grilajul în care e încrustat un pătrat de lumină caldă, roşiatică, mă pot bucura, fără să mă vadă nimeni, de priveliştea primelor două rînduri de fotolii de orchestră, mai bine zis o jumătate din ele, a trei benoare şi, în plus, a unei avanscene... o avanscenă în care se află o femeie cu o pălărie cît roata carului, cu perle, inele, paiete, şi doi bărbaţi care se dovedesc a fi Dufferein-Chautel, fratele mai mare, şi Dufferein-Chautel mezinul, amîndoi în negru şi alb, fercheşi şi spilcuiţi. Puternic luminaţi şi unul şi altul, izolaţi de restul publicului, aşa cum îi văd eu pe ferăstruică, au căpătat dintr-odată o importanţă neobişnuită.

Femeia nu este o femeie, ci o *doamnă* : doamna Dufferein-Chautel, soţia fratelui mai mare, probabil. Adoratorul meu pare să se amuze grozav privind defilarea peticăreselor, apoi a birjăreselor care şterpelesc, care le urmează şi care, după ce-şi cîntă cupletul şi schiţează cîţiva paşi de dans la întîmplare, ies la rîndul lor din scenă.

În sfîrşit, iat-o pe Jadin, care se anunţă singură :

— Iar eu sînt regina Parisului, noaptea : sînt Femeia Străzii !

Îl văd pe adoratorul meu aplecîndu-se, destul de grăbit, asupra programului, pe urmă ridicînd capul şi măsurînd-o pe îndelete din ochi pe colega mea, începînd cu părul adunat în creştet, ca un coif, şi sfîrşind cu ciorapii ajuraţi.

Printr-o ciudată intervertire de roluri, spectacolul pentru mine, în clipa de faţă, îl constituie el, deoarece de la locul meu, nu văd decît profilul micuţei Jadin care în bătaia rampei orbitoare pare teşit, mîncat parcă de lumină, cu nările răsfrînte şi negre şi buza retezată deasupra dinţilor ce sclipesc ca un tăiş de cuţit...

Cu gîtul alungit, ca al monştrilor de piatră de la Notre-Dame, şi legat cu o zdreanţă roşie, copila asta fragedă seamănă deodată cu nu ştiu care dintre arătările fantomatice şi deşucheate ale lui Rops.

Cînd, după ce şi-a cîntat cupletul, se întoarce de două ori să mulţumească publicului, cu călcîiele lipite, făcîndu-i bezele, adoratorul meu o aplaudă cu mîinile lui mari, fumurii, atît de frenetic, încît, înainte de a dispărea în culise, Jadin îi zvîrle o sărutare în vîrful degetelor, ţuguind botul...

— Ei, ce faci ? Ai adormit ? Ţi-am spus doar că nu mai poţi sta aici : se plantează decorul pentru Heliopolis !

— Da, da... vin acum...

Am impresia, că într-adevăr eram gata să aţipesc sau poate că am trecut printr-unul din acele momente de vid, care preced înfiriparea unui gînd supărător, momente ce constituie preludiul unei uşoare dislocări morale...

— HAI ! DECIDE-TE ODATĂ, da sau nu. Îţi convine ori nu-ţi convine ?

S-au pus amîndoi pe capul meu, şi Brague şi Solomon, şi mă hărţuiesc cu glasul şi cu privirile. Primul rîde ca să-mi dea curaj, celălalt bombăneşte. O mînă grea, mîna lui Solomon, se lasă pe umărul meu :

— Orice s-ar zice, un contract cu ăsta nu-i de lepădat !

Ţin în mînă contractul bătut la maşină şi îl recitesc pentru a zecea oară, cu teama de a nu descoperi cumva, printre cele cincisprezece rînduri laconice, capcana ascunsă, clauza suspectă... Îl recitesc, mai ales, ca să cîştig timp. Apoi mă uit pe fereastră, privesc perdelele de tul scrobit şi curtea tristă şi curată ce se întinde îndărătul lor...

Am aerul unui om care chibzuieşte, dar nu chibzuiesc nimic ! A sta în cumpănă nu înseamnă a chibzui... Cu gîndul aiurea, inventariez biroul în stil englezesc pe care l-am văzut de nenumărate ori, tapisat cu o mulţime de fotografii necunoscute : busturi de cucoane decoltate şi meticulos coafate, pe buzele cărora flutură un zîmbet vienez ;

bărbați în frac, despre care n-ai putea spune precis dacă sînt cîntăreți ori acrobați, mimi sau călăreți...

Un turneu de patruzeci de zile, cu o sută cincizeci de franci pe zi, asta face... șase mii de franci. Bună treabă. Dar...

— Dar, îi spun eu în cele din urmă lui Solomon, n-am poftă să te îndop cu șase sute de franci! Zece la sută, în definitiv, e un asasinat în lege!

Mi-am redobîndit graiul și o dată cu el meșteșugul de a-l folosi, ca și vocabularul adecvat. Solomon se face roșu-cărămiziu la față, aidoma ca părul său: pînă și ochii imperceptibili i se roșesc, în timp ce din gura lui mare și onctuoasă se revarsă un puhoi de rugăminți aproape drăgăstoase:

— Scumpa mea! Sufletelule! Nu vorbi prostii!... E o lună, o lună întreagă de cînd lucrez la itinerarul tău! Întreabă-l pe Brague! O lună de zile de cînd mă căznesc să-ți găsesc localuri de primul rang, zău, numai unul și unul!... un afișaj ca pentru... ca pentru doamna Otero, ce mai încolo, încoace!... Și așa înțelegi tu să-mi mulțumești! N-ai nici un pic de inimă? Zece la sută? Doisprezece la sută ar trebui să-mi dai, auzi tu?

— Aud. Dar n-am poftă să te îndop cu șase sute de franci. Nu meriți.

Ochii mici și congestionați ai lui Solomon se micșorează și mai mult. Mîna lui grea îmi dezmiardă umărul, ca și cînd ar vrea să-l strivească:

— Ah, ce pramatie! O vezi, Brague? Un copil căruia eu i-am procurat primul angajament!

— Un copil pe deplin major, dragul meu, și care are nevoie să-și primenească garderoba! Cos-

tumul meu din *Incătuşarea* e paradit, ştii ? Un costum trucat. treizeci de ludovici, plus încălţămintea, plus voalul cu care dansez, în sfîrşit, vezi capitolul accesorii ! Toate astea nu mi le plăteşti separat, puşlama bătrînă !

— O vezi, Brague ? repetă Solomon... Mi-e ruşine de ruşinea ei ! Ce-o să crezi despre ea ?

— Cred, rosteşte Brague liniştit, c-ar face bine să accepte turneul şi că ar face o prostie să-ţi dea şase sute de franci.

— Bine. Daţi-mi înapoi hîrtiile.

Mîna lui mare s-a desprins de pe umărul meu. Încruntat şi palid la faţă, Solomon se întoarce la biroul său englezesc, fără să ne învrednicească măcar cu o privire.

— Solomon, ştii, fără mişmaşuri între noi ! Sînt rea ca o scorpie cînd mă apucă şi mă doare-n cot dacă scap o afacere cînd cineva îmi calcă pe nervi !

— Doamnă, îmi răspunde Solomon, demn şi glacial, mi-aţi vorbit ca unui om pe care-l dispreţuiţi şi asta mă doare !

— Zevzecule ! intervine Brague, fără să ridice glasul. Nu te mai sclifosi atîta ! Şase sute, partea ei, şi patru sute cincizeci, partea mea... dar ce crezi tu că sîntem : acrobaţi germani ? Dă-ncoace hîrtiile : nu semnăm nimic azi. Îţi cer un răgaz de douăzeci şi patru de ore să mă sfătuiesc cu familia.

— Atunci se duce dracului tot ! răbufneşte Solomon impetuos, bîlbîindu-se. Avem de-a face doar cu directorii unor localuri foarte şic, nişte oameni cărora nu le place să fie purtaţi cu vorba, nişte oameni...

— ...care stau cu tîrtița pe cărbuni aprinși, știu ! Îl întrerupe colegul meu. Ei, bine, spune-le că trec mîine pe aici... Vii, Renée... Solomon, șapte cincizeci la sută pentru amîndoi. Cred că-i destul de nobil și de generos.

Solomon își șterge ochii uscați și fruntea asudată :

— Da, da, pe deasupra mai sînteți și porci, doi porci de toată frumusețea !

— Solomon, nu s-ar putea spune că pici de frumos...

— Lasă-l în pace, Renée, omul ăsta e un giuvaer ! O să facă așa cum vrem noi. În primul rînd, te iubește. Nu-i așa, Solomon ?

Solomon însă stă îmbufnat. Dă din umăr, ca un copil mătăhălos și spune cu o voce plîngătoare :

— Nu. Plecați de aici. Nu vreau să vă mai văd. Sînt mîhnit pînă-n adîncul sufletului, să știți. Pentru prima oară, de cînd fac impresariat, am îndurat o asemenea umilință ! Plecați ! Plecați ! Simt nevoia să rămîn singur. Nu vreau să vă mai văd.

— Bine. Pe mîine, atunci !

— Nu, nu ! Totul s-a terminat între noi !

— La ora cinci ?

Solomon, care șade la birou, ridică spre noi obrazul lui rumen și dezolant :

— La cinci ? Ei, bravo, asta mai lipsește acum, să pierd din pricina voastră întîlnirea pe care o am la Alhambra ! În nici un caz înainte de șase, ați înțeles ?

Dezarmată, îi strîng mîna cu degete boante, și ieșim.

Cum îmbulzeala de pe stradă nu ne îngăduie să schimbăm nici două cuvinte, tăcem amîndoi. Mă gîndesc însă cu teamă la relativa pustietate a bulevardului Malherbes, știind că Brague va deschide discuția și va căuta să mă convingă. De altminteri, sînt dinainte convinsă și hotărîtă să plec... Hamond va fi nemulțumit. Margot îmi va spune : „Ai dreptate, fetițo !“ fără să creadă un singur cuvînt și va avea grijă să-mi dea cele mai înțelepte sfaturi și vreo trei, patru cutii cu diferite „specialități“ împotriva durerilor de cap, constipației și febrei.

Și Dufferein-Chautel, la urma urmei, ce-o să spună ? Îmi place să-mi imaginez mutra pe care o s-o facă. O să se consoleze cu Jadin și gata... Să plec... Dar chiar atît de curînd oare ?

— La ce dată, Brague ? Închipuie-ți că n-am fost atentă la dată.

Brague dă din umeri și se oprește lîngă mine în mijlocul plutonului de pietoni, care așteaptă, docili, ca bastonul alb să despice alaiul vehiculelor, croind o pîrtie între trotuarul bulevardului Haussmann și refugiul din piața Saint-Augustin.

— Dac-ar fi să mă las în nădejdea ta ca să închei un contract, sărmana de tine ! Conița e cu gura mare, coniței îi sare bîzdîcul, conița ba vrea cutare, ba vrea cutare și după toate astea, în cele din urmă : „Ia stai ! N-am fost atentă la dată !“

Îl las, deferentă, să se împăuneze cu superioritatea lui. Știu doar ce plăcere îi face lui Brague să mă trateze ca pe o începătoare, o elevă care cal-

că-n străchini... Întindem pasul, trecînd pe sub bastonul agentului de circulaţie, pînă la bulevardul Malherbes...

— De la 5 aprilie pînă la 15 mai, mă lămureşte în fine Brague. Ai ceva împotrivă? Nu te reţine nimic?

— Nimic...

O luăm în sus pe bulevard, cu răsuflarea uşor înecată de aburul ce se ridică din caldarîmul umed, ca dintr-o baie călduţă. Dezgheţul a început cu o răpăială de ploaie, aproape vijelioasă; luminile se oglindesc, şui şi învălurite, în pavajul fumuriu. Capătul bulevardului se pierde într-o pîclă subţire, rumenită de ultimele licăriri ale asfinţitului... Fără să vreau întorc capul şi mă uit în jurul meu, căutînd... ce? Nimic. Nu, nimic nu mă reţine nici aici, nici într-altă parte. Nici un chip drag nu se va desprinde din ceaţă, aşa cum o floare luminoasă răsare din adîncul unei ape, pentru a striga duios: „Nu pleca!"

Voi pleca, aşadar, încă o dată. Pînă la 5 aprilie mai e o bucată de vreme — sîntem de-abia în 15 februarie — dar mă simt ca şi cînd aş fi şi pornit la drum. Brague n-are decît să-mi înşire la ureche, în timp ce eu mă gîndesc aiurea, tot felul de nume de localităţi, de hoteluri, cifre peste cifre...

— Măcar eşti atentă?

— Da.

— Va să zică n-ai nimic de făcut pînă la 5 aprilie?

— Nu, după cîte ştiu.

— Gîndeşte-te bine: nici un lucruşor cît de mic, niscai marafeturi mondene, cu care să-ţi omori timpul pînă atunci?

— Zău, nu.

— Dacă vrei, aş putea să-ţi caut eu ceva, un ciubuc săptămînal?

Mă despart de colegul meu, mulţumindu-i, mişcată de grija pe care o are să nu rămîn în pană şi să nu stau degeaba, deoarece se ştie că inactivitatea îi demoralizează, îi scutură de bani şi-i ticăloşeşte pe actorii fără angajament...

Trei capete se ridică în momentul în care intru în camera mea de lucru: al lui Hamond, al căţeluşei Fossette şi al lui Dufferein-Chautel. În aşteptarea mea, strînşi cîteştrei în jurul unei mescioare, sub abajurul trandafiriu, jucau ecarté. Fossette se pricepe să joace cărţi aşa cum joacă de obicei buldogii; căţărată pe un scaun, urmăreşte mişcările neîncetate ale mîinilor, gata să înhaţe din zbor o carte aruncată de la distanţă.

Hamond exclamă: „În sfîrşit!" Fossette face „Ham!" iar Dufferein-Chautel nu spune nimic, dar puţin a lipsit să latre şi el...

Primirea veselă, lumina filtrată, după negura greţoasă de afară, îmi înseninează inima şi, într-o izbucnire de bucurie afectuoasă, strig:

— Bună seara! Ştiţi că plec?

— Pleci? Cum aşa? Cînd?

Fără să iau în seamă tonul răstit şi inchizitorial pe care, fără voia sa, îl are întrebarea adoratorului meu, îmi trag mănuşile de pe degete, îmi scot pălăria.

— Am să vă povestesc la masă. Rămîneţi amîndoi la masă, nu-i aşa ? E, ca să zic aşa, ospăţul de adio !... Staţi liniştiţi şi continuaţi-vă partida ; între timp o trimit pe Blandine să cumpere nişte cotlete şi-mi pun o rochie de casă : sînt frîntă de oboseală !

Cînd mă înapoiez, înfăşurată în faldurile unui chimono roz de flanelă, îmi face impresia că amîndoi, şi Hamond, şi Dufferein-Chautel au un aer prea degajat, de oameni care au pus la cale ceva... Ei şi ? Adoratorul meu se bucură astă-seară de toleranţa unui optimism ce se revarsă asupra întregii naturi : îl poftesc să închine cu noi „în cinstea turneului“ un pahar de şampanie Saint-Marceaux de la băcanul de alături şi o zbugheşte pe uşă, în capul gol, întorcîndu-se cu două sticle la subsuoară...

Înfrigurată, puţin cherchelită, aţintesc asupra lui o privire dezarmată, aşa cum nu m-a văzut niciodată privindu-l. Rîd în gura mare, aşa cum nu m-a auzit niciodată rîzînd, îmi suflec pînă la umăr mîneca largă a chimonoului, dezgolind un braţ „de culoarea miezului de banană“, zice el... Mă simt îndatoritoare, amabilă, puţin mai trebuie ca să-i întind şi obrazul : ce are a face ? De vreme ce tot plec ! N-am să-l mai văd niciodată pe băiatul ăsta ! Patruzeci de zile ? Cine ştie dacă nu vom fi murit cu toţii pînă atunci !

Sărmanul meu adorator, ce urît m-am purtat cu el, la drept vorbind... În momentul acesta mi se pare drăguţ, curăţel, îngrijit, agreabil... Ca un om pe care ştii că n-o să-l mai vezi niciodată !

Fiindcă, la întoarcerea mea, îl voi fi uitat, după cum şi el mă va fi uitat... consolîndu-se cu puştanca de Jadin sau cu alta... Nu, mai bine cu Jadin.

— Ei, şi micuţa Jadin ? Ce se mai aude ?

Am spus la un moment dat cu glas tare, şi întrebarea mea, picată din senin, mi se pare de toată nostimada.

Adoratorul meu, care nu prea are chef de rîs astă-seară, mă priveşte încruntîndu-şi sprîncenele negre, de cărbunar :

— Ce-i cu micuţa Jadin ?

— Am impresia că ţi-a plăcut, deunăzi, nu-i aşa, La Emp'-Clich' ?

Dufferein-Chautel se apleacă peste masă, intrigat. Chipul său iese din umbra pe care o aşterne abajurul şi pot astfel să desluşesc culoarea castanie-roşcată a irişilor săi pigmentaţi cu paiete, ca unele agate din Dauphiné...

— Erai în sală ? Nu te-am zărit !

Golesc paharul, înainte de a-i răspunde, misterioasă :

— Ei, vezi !...

— Ce spui ! Erai acolo, va să zică ?... Da, e nostimă micuţa Jadin. O cunoşti ? Mi se pare tare nostimă.

— Mai nostimă ca mine ?

Aş fi meritat să-mi răspundă, altfel decît printr-o tăcere mirată, la întrebarea asta imprudentă, stupidă, nedemnă de mine ! Îmi vine să-mi dau cu pumnii în cap !... Ei şi ? Ce-are a face ? De vreme ce tot plec !... Îi împărtăşesc itinerarul turneului meu : voi face înconjurul Franţei, dar numai oraşele mari ! Un afişaj ca pentru... ca pentru doamna

Otero ! Şi ce privelişti minunate, şi ce soare o să fie în sud şi cîte şi mai cîte...

Şampania — trei pahare sînt de ajuns ! — face să lîncezească în cele din urmă pălăvrăgeala mea fericită. Să sporovăieşti : ce risipă de energie pentru cineva care stă mut zile întregi !... Cei doi prieteni ai mei fumează acum şi par să se retragă, treptat-treptat, îndărătul pînzei de fum urzite de ţigările lor... Ce departe sînt de ei ! Ca şi cînd aş fi şi pornit la drum, dispersată în călătoria în care m-am refugiat... Glasurile lor se sting, se îndepărtează, învălmăşite cu huruitul trenurilor, cu şuierături, cu legănătoarea tălăzuire a unei orchestre imaginare... Ah ! Ce lină-i plecarea şi cît de dulce somnul ce mă fură, purtîndu-mă pe meleaguri pe care nu le voi mai revedea niciodată !...

— Ce ? E ora şase ? Bine, mulţumesc... A, dumneata erai ?

Dormeam şi visam că sînt în călătorie : un băiat de serviciu de la hotel bătea la uşa visului meu, strigînd că e ora şase... Şi mă pomenesc deodată stînd în capul oaselor, în mijlocul divanului meu hodorogit, pe care oboseala şi o uşoară ameţeală m-au făcut să aţipesc. În picioare, lîngă mine, Nătărăul pare înalt pînă-n tavan. Ochii mei, deschişi brusc, clipesc din pricina lămpii, şi marginea abajurului, muchiile mesei luminate, mă săgetează ca tot atîtea tăişuri sclipitoare...

— Dumneata erai ? Unde-i Hamond ?

— Hamond a plecat adineaori.

— Dar cît e ceasul ?

— E miezul nopţii.

— Miezul nopţii !

Am dormit mai bine de o oră !

Cu un gest maşinal, îmi ridic părul răvăşit, ţesălîndu-l cu degetele şi trag peste picioare poalele chimonoului, lăsînd descoperite doar vîrfurile pantofilor de casă...

— Miezul nopţii ? De ce n-ai plecat cu Hamond ?

— Ne-a fost teamă să nu te sperii cînd ai să te trezeşti singură, aici... Şi atunci, am rămas.

Nu cumva îşi bate joc de mine ? Nu pot să-i văd prea desluşit obrazul învăluit în umbră, acolo, sus...

— Eram obosită, îţi dai seama...

— Îmi dau perfect de bine seama.

Ce înseamnă oare tonul ăsta tăios, mustrător ? Parc-aş fi căzut din nori. Într-adevăr, dacă aş fi slabă de înger, aş avea prilejul cel mai potrivit să strig după ajutor, aşa cum sînt acum, singură, cu individul ăsta întunecat care-mi vorbeşte din tavan !... Poate c-o fi băut şi el.

— Spune-mi te rog, Dufferein-Chautel, nu cumva ţi-e rău ?

— Nu mi-e rău.

Slavă Domnului, se urneşte în sfîrşit : mi se făcuse lehamite să-l văd stînd ca o prăjină lîngă mine !

— Nu mi-e rău, sînt furios.

— Aşa !

Rămîn pe gînduri cîteva clipe, apoi îi pun o întrebare stupidă :

— Pentru că plec ?

Dufferein-Chautel se oprește locului :

— Pentru că pleci ? Nu mă gîndeam la asta. De vreme ce mai ești încă aici, ce nevoie am să mă gîndesc c-o să pleci ? Nu. Mi-e necaz pe dumneata. Mi-e necaz fiindcă ai adormit.

— Da ?

— E inadmisibil să adoarmă cineva așa ! De față cu Hamond și chiar de față cu mine ! Se vede numaidecît că habar n-ai cum arăți atunci cînd dormi ! Sau, dacă nu, înseamnă c-o faci înadins și nu-i frumos din partea dumitale.

Se așază brusc, ca și cînd s-ar fi rupt în trei, aproape de tot de mine, cu obrazul în dreptul obrazului meu :

— Cînd dormi, nu ai de loc aerul unui om adormit ! S-ar zice, mai curînd... în sfîrșit, s-ar zice că ai închis ochii ca să ascunzi o bucurie mai puternică decît dumneata ! Exact așa ! N-ai cîtuși de puțin figura unei femei adormite... În sfîrșit, înțelegi ce vreau să spun, ce Dumnezeu ! E revoltător ! Cînd mă gîndesc c-ai dormit probabil așa, sub privirea atîtor oameni, nu știu ce-aș fi în stare să-ți fac !

Șade piezîș pe un scaun cam șubred, în așa fel încît nu-i văd decît pe jumătate chipul răvășit, brăzdat de două riduri mari, unul pe frunte, altul în lungul obrazului, ca și cînd explozia lui de mîine i-ar fi crăpat fața. Nu mi-e frică, dimpotrivă : mă simt ușurată văzîndu-l din nou sincer, asemenea bărbatului care a intrat buzna, acum două luni, la mine în cabină.

Iată-l deci iar în fața mea, cu mînia lui copilăroasă, cu îndărătnicia lui sălbatică și cu since-

ritatea sa calculată, iată ieşind iar la iveală duşmanul şi călăul meu : dragostea. Nu e cu putinţă să mă înşel. Am mai văzut fruntea asta, ochii ăştia şi gestul convulsiv al mîinilor strîns încleştate, da, am mai văzut toate astea... pe vremea cînd Adolphe Taillandy mă dorea...

Dar cu ăsta ce să fac ? Nu mă simt jignită, nu mă simt nici măcar — sau prea puţin ! — tulburată ; ce să fac ? Ce să-i răspund ? Tăcerea, prelungindu-se, devine mai insuportabilă decît mărturisirile lui. Dacă i-ar da în gînd să plece... dar nici nu se clinteşte măcar. Mă sfiesc să fac cea mai mică mişcare, de teamă ca un suspin, o unduire a rochiei mele să nu-l stîrnească iar pe adversarul meu — nu mai îndrăznesc să-l numesc adoratorul meu, nu, fiindcă mă iubeşte prea mult !

— Asta-i tot ce poţi să-mi spui ?

Sunetul glasului său, îmblînzit, îmi prilejuieşte o bucurie atît de intensă încît zîmbesc, despovărată de tăcerea ce mă înăbuşea.

— Ştiu eu ! Zău, nu văd ce...

Se întoarce spre mine, cu o drăgălăşenie stînjenitoare de dulău :

— Aşa e, nu vezi nimic... O, ai, ce să-ţi spun, un adevărat talent de a nu vedea nimic ! De îndată ce-i vorba de mine, pierzi vederea şi nu mai eşti în stare să vezi nimic ! Priveşti prin mine, zîmbeşti peste umărul meu, vorbele dumitale trec pe lîngă mine !... Iar eu mă fac că nu observ că dumneata nu vezi. Ce complicaţii, nu ? Vrednice de nişte oameni ca dumneata şi ca mine !

— Ascultă, Dufferein-Chautel...

— Şi după toate celelalte îmi mai spui şi Dufferein-Chautel ! Ştiu bine că port un nume ridicol, un nume de deputat, de industriaş sau de director de bancă de scont ! Ce vină am eu ?... Da, da, rîzi !... Asta e singurul meu noroc, adaugă ceva mai încet, că te fac să rîzi...

— Bine, dar cum ai vrea să-ţi spun ? Dufferein sau Chautel ? Sau Duduffe ? Sau... Maxime, ori Max ?... Fii bun, te rog, şi dă-mi oglinda de pe măsuţă şi tamponul de pudră : cred că arăt ca dracu !... Şampania, somnul şi nici un pic de pudră pe nas !

— Ei, şi ce importanţă are ? rosteşte el impacientat. Pentru cine vrei să te pudrezi la ora asta ?

— Pentru mine, în primul rînd. Şi pe urmă pentru dumneata.

— Pentru mine nu-i nevoie. Observ că mă tratezi ca pe un bărbat care îţi face curte. Şi dac-aş fi, pur şi simplu, un bărbat care te iubeşte ?

Mă uit la el, mai neîncrezătoare decît am fost vreodată, descumpănită în faţa acestui om în care, de îndată ce-i vorba între noi de dragoste, descopăr o inteligenţă şi o dezinvoltură ascunse cu dibăcie sub înfăţişarea lui de Nătărău. Are o adevărată vocaţie pentru dragoste — e ceea ce citesc în sufletul lui în clipa asta — o vocaţie prin care mă depăşeşte şi mă face să mă simt prost !

— Spune-mi deschis, Renée... gîndul că te iubesc te îngrozeşte, ţi-e indiferent, său măcar cît de cît plăcut ?

Nu e nici insolent, nici umil, nici înlăcrimat, nu pare cîtuşi de puţin intimidat, nici suspicios... Prinzînd curaj, îi răspund cu aceeaşi simplitate :

— Zău, nu ştiu.
— Exact aşa cum mi-am închipuit, rosteşte el grav. Atunci...
— Atunci ?
— Nu-mi rămîne decît să plec !
— E douăsprezece şi jumătate.
— Nu, nu m-ai înţeles. Am vrut să spun : să nu te mai văd niciodată, să părăsesc Parisul !
— Să părăseşti Parisul ? De ce ? mă mir eu cu toată onestitatea. Nu-i nevoie. Doar nu ţi-am interzis să mă vezi.
Dă din umeri :
— Oh, ştiu ce înseamnă asta !... Cînd simt că nu merge, cînd am... necazuri, în sfîrşit, plec la noi, acasă.
A spus „la noi, acasă“ ca un provincial, cu duioşie.
— E frumos pe la voi ?
— Da. E pădure, foarte mulţi brazi şi cîţiva stejari. Îmi plac tăieturile proaspete, ştii, după ce-au fost doborîţi copacii şi n-au mai rămas decît semincerii şi gropile mari de cărbuni ; în vara următoare acolo cresc fragi...
— Şi lăcrămioare...
— Şi lăcrămioare... şi degeţeii. Ştii cum arată ? Cresc, uite pe atîta, şi fac nişte flori ca nişte clopoţei în care copiii îşi vîră degetele...
— Ştiu...
Nu prea e meşter la vorbă, tăietorul meu de lemne din Ardeni, dar văd ca aievea tot ce-mi povesteşte !
— Mă duc în fiecare vară acolo, cu maşina. Îmi place să şi vînez un pic, toamna. Stau la mama,

bineînţeles. Măicuţa Taie-Tot ! adăugă el rîzînd. Taie şi iar taie, şi face cherestea, şi vinde.

— Oh !

— Dar nu distruge nimic, fii pe pace ! Ştie ce înseamnă pădurea, se pricepe ca un bărbat, mai bine chiar ca un bărbat !

Îl ascult cu toată bunăvoinţa, mulţumită că nu se mai gîndeşte la mine deocamdată, că vorbeşte, ca un vrednic tăietor de lemne, despre pădurea-i maternă. Nu-mi amintesc să fi ştiut cumva că este din Ardeni şi nici lui nu i-ar fi trecut prin minte să-mi spună cît de mult îşi iubeşte ţinutul de baştină. Abia acum îmi dau seama pentru ce are aerul ăsta nătîng ! Fiindcă umblă ca şi cum ar fi îmbrăcat în „straie de sărbătoare", cu o incurabilă şi simpatică stîngăcie, ca un ţăran chipeş dichisit cu hainele de duminică...

— ...dar dacă mă alungi, Renée, mama o să priceapă numaidecît c-am venit la dînsa „să mă oblojească" şi o să-i căşuneze iar să mă însoare. Vezi dar în ce situaţie mă pui !

— Las-o să te însoare.

— Sper că nu vorbeşti serios ?

— De ce nu ? Pentru că experienţa mea personală a fost atît de nefericită ? Asta nu dovedeşte nimic ! Ar trebui să te însori, nici nu ştii ce bine ţi-ar prii. De altfel, chiar ai aerul unui om însurat. Îţi plimbi burlăcia îmbrăcată în veşmintele unui tînăr tată de familie, îţi place să stai la gura sobii, eşti tandru, gelos, încăpăţînat şi leneş ca un soţ răsfăţat şi despotic şi monogam din născare !

Adoratorul meu mă priveşte înmărmurit, fără să scoată un cuvînt apoi sare brusc în picioare :

— Aşa sînt ! exclamă el. Chiar aşa sînt va să zică ! A spus-o cu gura ei. Aşa sînt va să zică !

Mă răstesc la el, ca să-i potolesc ţipetele şi agitaţia :

—Taci odată ! Ce te-a apucat ? Atît de mult te bucură că eşti egoist, şi leneş, şi comod, încît îţi vine să dansezi ?

Se aşază la loc, în faţa mea, nespus de docil, dar ochii lui de cîine ciobănesc stau aţintiţi asupra mea, sfredelindu-mă cu o privire ageră şi victorioasă.

— Nu. Puţin îmi pasă dacă sînt ori nu aşa cum spui dumneata : îmi vine să dansez pentru că ai putut să observi toate astea !

Ah ! Ce proastă sînt ! Uite-l cum se umflă în pene, împăunîndu-se cu mărturisirea mea, mărturisirea curiozităţii mele, dacă nu a unui interes mai puternic... Uite-l ce ifose îşi dă şi cum abia aşteaptă, cu înfrigurare, să-şi deschidă sufletul şi mai mult. Puţin mai lipseşte ca să strige, dacă ar îndrăzni : „Da, sînt aşa cum spui ! Te-ai îndurat aşadar să mă vezi, tocmai cînd pierdusem orice speranţă c-aş putea să exist vreodată în ochii dumitale ? Priveşte-mă bine ! Descoperă-mă în întregime, scorneşte-mi tot felul de slăbiciuni, de caraghioslîcuri, pune-mi în cîrcă tot felul de cusururi imaginare... Nu ţin neapărat să mă cunoşti aşa cum sînt în realitate : plăsmuieşte-l pe adoratorul dumitale cum îţi doreşte inima şi abia după aceea — aşa cum un maestru retuşează şi reface o lucrare mediocră a unui elev preferat — abia după aceea, puţin cîte puţin şi pe furiş, voi căuta să fac în aşa fel ca portretul să semene cu mine !"

Să dau în vileag cu glas tare toate aceste gînduri ascunse ca să-l pun în încurcătură ?... Atenție ! Eram cît pe ce să fac iar o gafă. N-o să se simtă cîtuși de puțin încurcat, dimpotrivă, va asculta în culmea fericirii profețiile mele și va lăuda în gura mare clarviziunea pe care iubirea o dăruiește îndrăgostiților !... Și acum ce așteaptă ? Să-i cad în brațe ? Un om care iubește nu se miră de nimic. Aș vrea să-l știu departe... Încerc să-mi înfrînez nevoia de a mă odihni, de a mă destinde, de a ridica mîna, rostind cu un glas rugător : „Piua ! Destul ! Nu cunosc jocul. Dacă o să am chef, o să-l continuăm altă dată ; dar nu mă simt în stare să-ți țin piept și, precum vezi, mereu cad în capcană..."

Ochii săi vigilenți mă iscodesc la iuțeală, cercetîndu-mi cînd pleoapele, cînd gura, ca și cum ar citi ceva pe obrazul meu... Deodată se ridică în picioare și se întoarce spre ușă cu o subită discreție :

— Rămîi cu bine, Renée ! rostește el, cu o voce scăzută... Te rog să mă ierți c-am zăbovit atîta, dar Hamond a stăruit să...

Protestez cu un aer stingherit și convențional.

— O, nu face nimic... dimpotrivă...

— Portăreasa dumitale doarme adînc ?

— Sper că nu...

Sîntem amîndoi atît de jalnici în neghiobia noastră, încît încep să mă simt ceva mai veselă :

— Stai puțin ! spun eu deodată. Cred că-i mai bine să n-o trezești pe portăreasă. Știi ce ? sări pe fereastră...

— Pe fereastră ? Vai de mine, Renée...

— Locuiesc la parter.

— Ştiu. Dar nu ţi-e teamă că... c-o să mă vadă cineva ? S-ar putea să se întoarcă tocmai acum vreun locatar acasă...

— Ei şi, puţin îmi pasă !

Fără să vreau, i-am răspuns dînd din umeri, cu o indiferenţă plină de un dispreţ atît de suveran, încît adoratorul meu nu mai îndrăzneşte să se bucure. La urma urmei, faptul de a sări pe fereastră la ora unu noaptea — din dormitorul meu, nu vă fie cu supărare ! — ar trebui să-l umple de bucurie ca pe un student. Ah ! Cîtă tinereţe !...

— Sări ! Hop ! Aşa ! La revedere !

— Pe mîine, Renée ?

— Dacă vrei, dragul meu...

...Cîtă tinereţe !... Şi totuşi omul ăsta are treizeci şi trei de ani !... Ca şi mine... Treizeci şi patru peste şase luni...

L-am auzit alergînd pe trotuar, sub ploaia măruntă şi lipicioasă, ce năclăieşte caldarîmul şi umezeşte pervazul ferestrei, de care stau rezemată, ca o femeie îndrăgostită... Dar, în spatele meu, nimeni nu s-a tolănit pe patul larg, banal şi răcoros, aşternut cu un cearşaf fără nici o cută, pe care insomnia mea resemnată îl va lăsa intact.

A plecat. O să se întoarcă însă — şi mîine, şi-n zilele următoare, de vreme ce i-am dat voie să vină. O să se întoarcă aproape fericit, stîngaci, plin de speranţă, cu aerul că spune : „Nu-ţi cer nimic“, aerul acela care de la o vreme a început să mă scoată din fire, ca rugămintea maşinală a unui cerşetor... Cînd ar fi fost atît de simplu să-l ră-

nesc printr-un refuz fără consecințe prea grave deocamdată și să fi plecat cu rana lui proaspătă ce s-ar fi cicatrizat pînă la urmă !...

În cadrul ferestrei luminate, ploaia măruntă se cerne, albă pe fondul întunecat al străzii, ca o umedă măcinătură...

Îngăduindu-i să se întoarcă mînie, m-am supus, trebuie să recunosc, dorinței de a păstra nu un adorator, și nici un prieten, ci un spectator ahtiat al vieții și făpturii mele. „Trebuie să fii foarte bătrîn, mi-a mărturisit într-o zi Margot, ca să renunți la vanitatea de a trăi sub ochii cuiva !"

Aș putea oare afirma cu mîna pe conștiință că, de cîteva săptămîni încoace, nu mă simt măgulită de atenția acestui spectator pasionat ? M-am ferit să-i dăruiesc privirea mea cea mai însuflețită, zîmbetul meu cel mai senin, mi-am controlat glasul de cîte ori îi vorbeam, mi-am ferecat chipul în fața lui, dar... Dar n-am făcut-o oare numai ca să constate, întristat și umilit, că toate aceste reticențe erau pentru el și că tot pentru el îmi dădeam osteneala să simtă cît mai puțin că exist ? A te deghiza în fond e tot o cochetărie, și fie că vrei să pari mai urît decît ești, fie că dorești să te înfumurezi, trebuie să-ți dai tot atîta silință și să fii la fel de vigilent în orice clipă.

Dacă adoratorul meu pîndește din umbră fereastra mea deschisă, are de ce să se mîndrească ! Nu-l regret, nici nu-l doresc, în schimb mă gîndesc la el. Mă gîndesc la el, ca și cum aș cîntări în minte prima mea înfrîngere...

Prima ? Nu, a doua. A mai fost o seară — ah ! ce amintire înveninată și cu cîtă înverșunare o

blestem fiindcă i s-a năzărit tocmai acum să iasă la iveală ! — o seară în care stăteam tot aşa, aplecată, rezemîndu-mă în coate, asupra unei grădini nevăzute. Cosiţa mea lungă atîrna peste balustrada balconului ca o frînghie de mătase... Certitudinea dragostei se abătuse asupră-mi din senin şi, în loc să şovăie sub povara ei, frageda putere a adolescenţei mele o purtase cu trufie. Nici îndoiala, nici cea mai suavă melancolie, n-au reuşit să domolească înfrigurarea acelei nopţi triumfale şi singuratice, încununate cu glicine şi trandafiri !... Şi ce-a făcut pînă la urmă din exaltarea aceea oarbă şi nevinovată bărbatul care a prilejuit-o ?

Să închidem fereastra, să închidem fereastra ! Tremur toată de teamă să nu văd mijind, prin urzeala subţire a ploii, o grădină provincială, verde şi neagră, argintată de răsăritul lunii, prin care trece umbra unei fete ce-şi înfăşoară, visătoare, cosiţa lungă în jurul braţului, ca pe o linguşitoare viperă...

„MARSILIA, NISA, Cannes, Toulon..."

— Nu, înainte de Toulon e Menton...

— Şi Grenoble ! Mai e şi Grenoble !

Trecem în revistă oraşele de pe parcursul turneului nostru, aşa cum nişte ştrengari îşi numără bilele. Brague a fost de părere să luăm două „mime" : *Încătuşarea* şi *Driada.*

— Pentru bîlciurile mari, în care stăm patru zile sau chiar şase, mă asigură el, e mai prudent să avem o piesă de schimb.

În ce mă priveşte, sînt întru totul de acord. Sînt de acord cu orice. Nu cred să existe, în dimineaţa asta, om mai binevoitor ca mine, gata să încuviinţez tot, absolut tot. Atelierul lui Cernuschi, în care au loc repetiţiile, nu răsună decît de zbieretele lui Brague şi de rîsetele „Bătrînului troglodit" care nu-şi mai încape în piele de bucurie la gîndul că va pleca în turneu şi va cîştiga cincisprezece franci pe zi : pe chipul său tînăr lihnit de foame, cu ochii albaştri duşi în fundul capului, se oglindeşte o neistovită bucurie şi numai Dumnezeu ştie ce-i e dat să pătimească din pricina asta !

— Fătălăul dracului ! urlă Brague. Ce zîmbeşti aşa ca o balerină ? Îţi dau eu zîmbete să nu le poţi duce ! S-ar zice că n-ai văzut în viaţa ta un troglodit ! Strîmbă-ţi moaca mai tare, n-auzi ? Ochii sleiţi ! Lasă să-ţi tremure fleanca ! Aşa ca Şaliapin, cum s-ar zice !...

Îşi şterge fruntea şi se întoarce spre mine, descurajat :

— Nu ştiu de ce m-oi fi ofticînd cu nasolul ăsta : de cîte ori îi pomenesc de Şaliapin, crede că-i spun măscări !... Şi tu ce-ai înlemnit aşa, cu capul în nori ?

— Ah ! E rîndul meu ? Tocmai mă gîndeam : de cînd nu mi-a mai şoptit Brague cuvinte de amor !

Colegul şi profesorul meu se uită la mine, măsurîndu-mă cu un dispreţ teatral :

— Cuvinte de amor ! Las grija asta pe seama altora : cred că nu duci lipsă de aşa ceva ? Hai, gata ! Am ridicat şedinţa. Mîine, repetiţie cu costume, mizanscenă şi recuzită. Asta înseamnă că tu o să ai un văl cu care să dansezi, iar domnul, aci de faţă, o să umfle o ladă de lumînări, în chip de stîncă, pe care o s-o ridice deasupra capetelor noastre. Mi s-a făcut lehamite de cînd vă tot văd, pe tine cu o batistă mare cît una din bucile mele, iar pe ălălalt cu *Paris-Journal* făcut cocoloş în locul unui bolovan de granit. Va să zică, mîine, aici, la ora zece. Am zis.

Chiar în momentul în care Brague îşi încheie cuvîntarea, o rază de soare poleieşte acoperişul de sticlă şi-mi ridic capul ca şi cum cineva m-ar fi strigat deodată, de acolo, de sus.

— Ai auzit, Renée, sufleţelule ?

— Da...

— Da ? Ei, atunci, şterge-o. E vremea să mergem la popotă. Du-te şi gîndeşte-te la soare, afară ! Ţi-e dor de iarbă verde, hai ?

— Nu poate omul să-ţi ascundă nimic. Pe mîine.

Mi-e dor de iarbă verde... Da, dar nu aşa cum îşi închipuie infailibilul meu coleg. Şi forfota veselă din piaţa Clichy, la ora prînzului, nu reuşeşte să-mi alunge o amintire sîcîitoare, încă proaspătă, încă vie...

Ieri, Hamond şi cu Dufferein-Chautel m-au luat cu ei în pădurea Meudon, ca doi elevi la bele-arte care ar fi invitat la plimbare o modistă. Adoratorul meu făcea onorurile unui automobil nou-nouţ, mirosind a saftian şi a terebentină : o splendidă jucărie pentru oameni mari.

Pe chipul său tînăr şi smead scînteia dorinţa de a-mi oferi acest minunat giuvaer, lăcuit şi trepidant, pe care nu-l jinduiam cîtuşi de puţin. Rîdeam însă, pentru că atît Hamond cît şi Dufferein-Chautel arboraseră, în vederea acestei escapade, aceeaşi pălărie maro, cu calota îndoită la mijloc şi cu boruri mari şi pentru că mă simţeam atît de mică între cei doi găligani !

Aşezat în faţa mea, pe unul din strapontine, adoratorul meu îşi îndoise, discret, picioarele, vîrîndu-le sub scaun, ca nu cumva genunchii mei să se atingă de ai lui. Lumina limpede a zilei noroase, plăcute, primăvăratice, îmi dezvăluia în amănunţime trăsăturile figurii lui, mai oacheşe parcă sub

fetrul maro-auriu, pleoapele fumurii, genele aspre şi dese ca un dublu grilaj. Gura, pe jumătate ascunsă sub mustaţa neagră cu reflexe roşcate, mă intriga, la fel ca şi imperceptibila reţea de cute subţiri de sub ochi, ca şi sprîncenele mai lungi decît orbita, stufoase, crescute cam la întîmplare şi puţin zbîrlite ca ale grifonilor de vînătoare... Am început să scotocesc în poşetă, căutîndu-mi oglinda, cu o mînă îngrijorată...

— Ai pierdut ceva, Renée ?

Între timp însă mă şi răzgîndisem :

— Nu, nimic ; mulţumesc.

La ce bun să-mi oglindesc, sub ochii lui, un obraz ce a început să se ofilească şi care a pierdut obişnuinţa de a fi privit la lumina zilei ? Un iscusit machiaj cu dermatograful, o umbră de khol albăstriu, un pic de ruj nu erau suficiente oare, ieri, la fel ca-n oricare altă zi, pentru a atrage atenţia asupra ochilor şi gurii, cele trei magnete luminoase ale chipului meu ? Nici o părere de frad pe obrajii uşor scobiţi, nici sub pleoapele pe care oboseala, clipitul des din ochi, au şi întipărit o delicată trăsătură de dungi...

Conversaţia lîncezea, întreţinută doar de bucuria Fossettei care şedea pe genunchii mei, lungind gîtul spre portieră, ca şi de îmbietoarea privelişte a pădurii în care mai stăruia încă iarna, cu rămurişul cenuşiu profilat pe cerul sur ca blana de şinşilă... Dar de îndată ce mă aplecam să sorb adierea uşoară îmbălsămată de mirosul amărui de mosc al frunzelor putrezite, simţeam privirea adoratorului meu învăluindu-mi, cutezătoare, întreaga făptură.

De la Paris şi pînă în pădurea Meudon, cred că n-am schimbat o sută de fraze. Natura nu are darul de a-mi stîrni limbuţia iar cît priveşte pe bătrînul meu prieten Hamond, se plictiseşte de îndată ce trece de fortificaţii. Muţenia noastră ar fi putut să strice cheful oricărui om afară de adoratorul meu, al cărui egoism se simţea îndeajuns răsplătit de faptul că mă ţinea sechestrată în limuzina lui, pasivă, sub privirile sale, vag mulţumită de plimbare, zîmbind la fiecare hîrtoapă a drumului noroios şi desfundat...

Deodată, Fossette, autoritară, a decretat că trebuie să ne oprim, deoarece o treabă urgentă o chema în adîncul pădurii golaşe, pe drumul forestier, de-a lungul căruia scînteiau, ca nişte oglinzi rotunde, băltoacele rămase de pe urma ploii din ajun. Am urmat-o cîteşitrei fără să crîcnim, cu paşi mari, ca nişte oameni obişnuiţi să umble adesea pe jos...

— Ce frumos miroase, a spus la un moment dat Nătărăul, adulmecînd văzduhul. Miroase ca la noi.

Am clătinat din cap.

— Ba nu, nu ca *la voi :* ca la noi ! A ce miroase, Hamond ?

— Miroase a toamnă, a răspuns Hamond cu un glas obosit.

Cu aceste cuvinte, ne-am oprit locului cu toţii, fără să mai spunem nimic, ridicînd capetele spre o trîmbă de cer, săpată, ca matca unui pîrîu, între arborii foarte înalţi, şi ascultînd, prin freamătul viu şi şoptit, pe care-l împrăştie ca o boare pădurea, sunetele limpezi, umede şi tremurătoare, de fluieraş, ale unei mierle ce înfrunta iarna...

O vietate mică şi roşcată ţîşni printre picioarele noastre, o nevăstuică poate, ori un dihor, pe care Fossette îşi puse în gînd s-o hăituiască şi am pornit cu toţii în urma căţeluşei care o apucase razna, obtuză, ostentativă, lătrînd : „Uite-o, uite-o ! Acuşi o înhaţ !" pe o dîră imaginară...

Trezită în sfîrşit din amorţeală, am rupt-o la fugă după ea, pe alee, gustînd din plin voluptatea animalică de a alerga, cu căciuliţa de sconcs înfundată vîrtos pînă la urechi şi picioarele mişcîndu-se libere sub fusta pe care o ţineam ridicată cu amîndouă mîinile...

Abia cînd m-am oprit, cu suflarea tăiată, am prins de veste că Maxime era în spatele meu :

— Ah ! Va să zică m-ai urmărit ? Cum se face totuşi că nu te-am auzit fugind ?

Răsufla precipitat, cu ochii strălucitori sub sprîncenele zbîrlite, cu părul răvăşit de alergătură, semănînd mai mult ca niciodată cu un cărbunar îndrăgostit, al cărui aer nu era cîtuşi de puţin liniştitor.

— Da, te-am urmărit. Am avut grijă să fug în pas cu dumneata, ca să nu mă auzi... E foarte simplu...

Într-adevăr... e simplu ca bună-ziua. Numai că trebuie să-ţi treacă prin cap aşa ceva. Mie, una, nu mi-ar fi trecut. Contrariată, imprudentă şi beată încă de vitalitatea sălbatică a unei nimfe, i-am rîs în obraz, sfidîndu-l. Ispitită, am vrut să reaprind licărirea gălbuie şi răutăcioasă în adîncul irişilor frumoşi, presăraţi cu paiete gri şi roşcate... Ameninţarea a scăpărat brusc dar tot n-am bătut în retragere, încăpăţînată ca un copil obraz-

nic care aşteaptă, care ţine cu tot dinadinsul să fie pălmuit. Şi represaliile au venit, sub forma unui sărut mînios, smuls la întîmplare, un sărut ratat, într-un cuvînt, şi, dezamăgite, buzele mele şi-au primit pedeapsa...

Străbătînd bulevardul Batignolles, cîntăresc în minte, cu cea mai mare meticulozitate, toate împrejurările zilei de ieri, nu pentru a le retrăi cu îngăduinţă, nici pentru a le găsi o scuză. Nu încape nici o scuză, decît doar pentru bărbatul pe care l-am provocat. „Nu m-aş fi crezut în stare de aşa ceva", mă miram în sinea mea ieri, în timp ce ne înapoiam amîndoi la locul unde-l lăsasem pe Hamond, nemulţumiţi unul de altul şi bănuitori... Ştiu eu ? „Cea mai aprigă duşmancă a ta eşti tu însăţi !"... Falsă descumpănire, ipocrită nesocotinţă, iată ce ai putea descoperi în sufletul celei mai impulsive dintre femei, şi eu nu sînt chiar atît de impulsivă ! Trebuie să judeci cu severitate pe femeile care se vaită : „Ah, nu-mi mai dau seama ce fac !" şi să desluşeşti în zăpăceala lor o bună parte de viclenie premeditată...

Nu pot să admit c-aş fi fost iresponsabilă, nici chiar într-o oarecare măsură. Ce-am să-i spui omului ăstuia diseară, dacă i-o veni chef să mă strîngă iar în braţe ? Că nu vreau şi nici nu m-am gîndit vreodată să-l ispitesc, că totul n-a fost decît un joc ? Că sînt gata să-i ofer în schimb prietenia mea pentru răstimpul de o lună şi zece zile, care ne-a mai rămas pînă la turneu... Nu ! Va trebui să mă hotărăsc într-un fel ! Trebuie neapărat să iau o hotărîre...

Şi merg, şi merg aşa înainte, grăbind pasul de cîte ori geamul vreunei vitrine îmi răsfrînge imaginea, căci de fiecare dată mi se pare că descopăr pe figura mea o expresie voluntară şi încordată, puţin cam teatrală şi o privire nu de ajuns de convinsă sub sprîncenele încruntate... Cunosc prea bine figura asta ! Cunosc masca asta austeră, de lepădare de sine, pe care o arborează pentru a putea să aştepte în voie miracolul mărunt, semnul stăpînului meu, hazardul, cuvîntul fosforescent pe care-l va scrie pe zidul întunecat, la noapte, cînd voi fi stins lampa...

Ce îmbălsămat e aerul în jurul cărucioarelor încărcate cu violete umede şi cu narcise albe ! Un bătrîn cu o faţă bărboasă, ca şi cînd ar fi năpădită de muşchi, vinde răsaduri de ghiocei, cu bulbul plin de ţărînă şi floarea ca un cercel în formă de albină. Mireasma lor aduce cu a florilor de portocal, dar atît de suavă, aproape insesizabilă...

Haide, haide ! Trebuie să iau o hotărîre ! Merg, merg, ca şi cînd n-aş şti că în pofida zvîcnirilor mele de energie, a remuşcărilor şi a penitenţei interioare la care încerc să mă supun, ca şi cum n-aş şti, chiar din momentul de faţă, că nu voi lua hotărîrea *aceea,* ci pe *cealaltă !...*

CE OBOSEALĂ !... O, dar ce oboseală !... Am adormit după-masă, aşa cum mi se întîmplă uneori, în zilele cînd am repetiţie şi m-am trezit atît de obosită ! M-am trezit din somn ca şi cum aş fi venit de la capătul lumii, nedumerită, tristă, cu gîndirea amorţită, privind cu ostilitate lucrurile binecunoscute din jurul meu. O trezire la realitate tot atît de cumplită, într-adevăr, ca-n cele mai crîncene zile de suferinţă. Dar pentru ce, de vreme ce nu sufăr ?...

Nu mă simt în stare să fac nici un gest. Mă uit la mîna ce spînzură, ca şi cînd n-ar fi a mea. Nu-mi mai recunosc stofa rochiei. Cine mi-a răpit, în timpul somnului, diadema de pe frunte, desfăcîndu-mi cosiţele împletite ca o cunună de spice pe capul unei tinere şi încruntate Ceres ?... Eram... eram... O grădină... cerul trandafiriu ca o piersică în zarea asfinţitului... un glas subţirel de copil, îngînîndu-se cu ţipetele rîndunelelor... Da, şi vuietul acela de apă în depărtare, cînd puternic şi cînd estompat : freamătul pădurii. Revenisem la izvoarele vieţii mele. Atîta amar de drum pe care a trebuit să-l străbat ca să ajung din nou aici,

în prezent ! Jinduiesc somnul risipit, perdeaua întunecată ce mă adăpostea şi care, alunecînd, m-a lăsat înfrigurată şi aproape goală... Bolnavii care se cred vindecaţi ştiu ce înseamnă asemenea recidive, pe care le întîmpină cu o puerilă mirare, tînguindu-se : „Bine, dar eram convins că s-a terminat !" Puţin lipseşte ca să mă vait cu glas tare, ca şi ei...

Ce somn nefast şi dulce, mult prea dulce, care a izbutit să risipească, în mai puţin de un ceas, conştiinta propriei mele fiinţe ! De pe ce meleaguri m-am întors şi ce aripi m-au purtat pînă aici, de-mi vine atît de greu să mă induplec, umilită, surghiunită, a fi din nou eu însămi ?... Renée Néré, dansatoare şi actriţă de pantomimă... Acesta să fie oare telul spre care a năzuit copilăria mea orgolioasă şi îngîndurată, pătimaşa mea adolescenţă, care a întîmpinat cu atîta cutezanţă dragostea ?

O, Margot, prietenă scumpă, care totdeauna ai reuşit să-mi spulberi iluziile, de ce nu găsesc în mine destulă putere acum ca să alerg la dumneata şi să-ţi spun... Ştiu însă că nu preţuieşti decît curajul meu si n-aş îndrăzni să-mi dezvălui slăbiciunile în fata dumitale. Am impresia că privirea dumitale bărbătească, atingerea mîinii uscate, mici şi înăsprite de apa rece şi săpunul de rufe, în momentul în care îmi strîngi mîna, se pricep mai bine să răsplătească biruinţele cîştigate asupra mea însămi, decît să sprijine eforturile mele de fiecare zi.

Plecarea apropiată ? Libertatea ?... Vorbă să fie ! Libertatea nu este cu adevărat fermecătoare

decît la începutul dragostei, al dragostei dintîi, în ziua cînd ai prilejul să spui, oferind-o celui pe care-l iubeşti: „Ia-o! Aş vrea să-ţi pot da mai mult..."

Oraşe noi, meleaguri noi, abia întrezărite, abia atinse în treacăt şi care se pierd numaidecît în amintire... Există oare meleaguri noi pentru cineva care se învîrteşte în cerc, întocmai ca o pasăre priponită cu o aţă! Şi chiar dacă-mi iau zborul în faptul zilei, sărmanul meu zbor nu e silit oare să aterizeze, în fiecare seară, în pragul fatalului „local de rangul întîi" pe care mi-l tot laudă Solomon şi Brague?

Am văzut atîtea *localuri de primul rang*, pînă acum! Pentru public: o sală scăldată într-o lumină violentă, în care fumul gros abia dacă umbreşte strălucirea stucaturilor aurite. Pentru actori: nişte chichineţe sordide, neaerisite şi scăriţa de fier ce coboară spre latrinele imunde...

Va trebui aşadar, timp de patruzeci de zile, să duc o necurmată luptă împotriva oboselii, împotriva ostilităţii zeflemitoare a maşiniştilor, împotriva ifoselor furibunde ale şefilor de orchestră din provincie, împotriva meselor luate pe sponci în hoteluri şi prin gări, va trebui să descopăr şi să reîmprospătez necontenit în mine prisosul acela de energie de care are atîta nevoie existenţa pribegilor şi a singuraticilor? Va trebui să lupt, în sfîrşit, — ah, cum aş putea să uit asta! — împotriva singurătăţii însăşi... Ca să dobîndesc ce? Ce anume?...

Cînd eram mică, auzeam adesea spunîndu-mi-se: „Sîrguinţa aduce cu sine şi răsplata" şi, într-

adevăr, după fiecare efort, aşteptam o tainică şi copleşitoare răsplată, un fel de har ce m-ar fi strivit sub imensitatea lui. O mai aştept încă...

Un tril înăbuşit de sonerie, urmat de lătratul căţeluşei, mă smulge în fine din mreaja gîndurilor amare. Şi iată-mă zvîcnind brusc din pat, surprinsă c-am putut sări atît de sprintenă în picioare, c-am putut reîncepe cu atîta uşurinţă să trăiesc...

— Coniţă, mă înştiinţează Blandine în şoaptă, domnul Dufferein-Chautel întreabă dacă poate intra ?

— Nu încă... o clipă numai...

A-mi pudra obrazul, a-mi da cu roşu pe buze şi a-mi răsfira cu pieptenul cîrlionţii ce-mi acoperă fruntea, sînt atîtea gesturi mecanice, pe care le îndeplinesc la iuţeală şi care nici măcar n-au nevoie de ajutorul oglinzii. Un lucru pe care-l faci aşa cum ţi-ai curăţa unghiile cu peria, mai mult din convenienţă decît din cochetărie.

— Eşti aici, Dufferein-Chautel ? Intră, te rog. Stai puţin, să aprind lumina...

Nu mă simt de loc încurcată la gîndul că va trebui să dau iarăşi ochii cu el. Faptul că buzele noastre s-au împreunat ieri inutil nu mă stinghereşte cîtuşi de puţin în momentul acesta. Un sărut ratat e mai puţin grav decît un schimb de priviri complice... Şi sînt gata chiar să mă mir văzînd că adoratorul meu are aerul unui om înşelat şi nefericit. I-am spus ca de obicei Dufferein-Chautel, ca şi cum n-ar avea un prenume... Continui însă să-i spun „dumneata" sau „Dufferein-Chautel"... Ar fi poate de datoria mea să-l încurajez ? Fie.

— Ai venit să mă vezi ? Ce mai faci ? Eşti bine ?

— Bine, mulţumesc.

— Nu s-ar zice.

— Fiindcă sînt nefericit ! nu pierde ocazia să-mi spună.

Nătărăule, cine-mi eşti !... Nu pot decît să întîmpin cu un zîmbet amărăciunea lui, mica lui amărăciune de bărbat care nu s-a priceput să sărute femeia iubită... Îi zîmbesc de foarte departe, de pe celălalt ţărm al fluviului întunecat şi cast în care mă scăldam adineaori... Îi întind o cupă plină cu ţigările sale preferate, al căror tutun blond şi dulceag miroase a turtă dulce...

— Azi n-ai chef de fumat ?

— Ba da. Dar asta nu mă împiedică să fiu nefericit.

Stînd pe divan, cu spatele rezemat de perne, suflă maşinal pe nări — eram să zic pe bot — două lungi şuviţe de fum. Fumez şi eu, ca să-mi păstrez sîngele rece şi să-i ţin tovărăşie. Îi şade mai bine în capul gol. Jobenul îl dezavantajează iar pălăria moale îl avantajează atît de mult încît seamănă cu un escroc internaţional... Fumează cu ochii în tavan, ca şi cînd cuvintele pe care le rumegă în minte sînt prea importante ca să se mai poată ocupa de mine. Genele-i lungi şi lucioase — singura podoabă feminină şi senzuală a chipului său ce păcătuieşte printr-un exces de virilitate — clipesc des în semn de frămîntare lăuntrică şi nesiguranţă. Îl aud respirînd. Aud în acelaşi timp tic-tacul micului meu ceasornic de voiaj şi clămpănitul oblonului de tablă de la gura că-

minului, pe care o răbufnire de vînt îl face să se zgîlţîie...

— Plouă afară ?

— Nu, răspunde el tresărind. Dar de ce mă-ntrebi ?

— Aşa, ca să ştiu. N-am mai ieşit de la prînz şi nu ştiu ce vreme-i afară.

— O vreme obişnuită... Renée !...

S-a ridicat brusc, azvîrlind ţigara. Mă apucă de mîini şi se uită la mine de aproape, atît de aproape încît obrazul său mi se pare dintr-o dată prea mare, cu trăsăturile accentuate, văd granulaţia pielii şi umeda pîlpîire din colţul ochilor săi larg deschişi... Cîtă iubire, o, da, cîtă iubire se oglindeşte în ochii aceştia ! Ce elocvenţi sînt, şi ce blînzi, şi ce profund îndrăgostiţi ! Şi mîinile astea mari ce le strîng pe ale mele cu o tărie nestrămutată şi comunicativă, cît de convinse le simt !... Pentru prima oară îmi las mîinile să zăbovească în palmele lui. La început am impresia că am reuşit în fine să-mi înfrînez repulsia, mai apoi însă căldura lor îmi arată că m-am înşelat, mă convinge şi sînt gata să-mi desferec sufletul în faţa bucuriei frăţeşti, a neaşteptatei bucurii, pe care de mult n-am mai încercat-o, de a mă destăinui, fără cuvinte, unui prieten, de a mă sprijini o clipă de umărul lui, de a mă îmbărbăta lîngă o fiinţă caldă şi neclintită, tăcută şi drăgăstoasă... O, să pot încolăci cu braţele grumazul unei făpturi vii, cîine sau om, a unei făpturi care să mă iubească...

— Renée ! Plîngi, Renée ? Cum se poate ? Dumneata ?

— Plîng ?

Dar are dreptate ! Lumina joacă, în mii de raze frînte şi încrucişate, în lacrimile mele ce stau să picure. Mă grăbesc să le şterg cu colţul batistei, dar nici nu-mi trece prin gînd să le tăgăduiesc. Şi ideea că eram gata să plîng mă face să surîd... De cînd n-am mai plîns oare ? Sînt... ani şi ani de atunci !...

Prietenul meu este adînc mişcat, şi mă trage spre dînsul, silindu-mă — nu mă împotrivesc prea mult — să mă aşez lîngă el, pe divan. Ochii îi sînt umezi ca şi ai mei, fiindcă nu este decît un bărbat, şi ca orice bărbat e-n stare să simuleze o emoţie, dar nu să o şi ascundă...

— Ce ai, fetiţă dragă ?

Va putea oare să uite vreodată ţipătul sugrumat, tresărirea cu care i-am răspuns la întrebare ? Sper că da... „Fetiţă dragă..." Primul cuvînt duios pe care l-a rostit este : „Fetiţă dragă !" Acelaşi cuvînt şi aproape cu acelaşi accent ca şi *celălalt*. O teamă copilărească mă smulge din braţele lui, ca şi cînd *celălalt* ar fi răsărit în clipa aceea pe uşă, cu mustăţile lui gen Wilhelm al II-lea, cu privirea lui voalată şi înşelătoare, cu umerii lui formidabili şi coapsele scurte de ţăran...

— Renée ! Scumpa mea ! Vorbeşte, te rog, spune-mi ceva...

Prietenul meu e nespus de palid la faţă şi nici nu mai încearcă măcar să mă ia în braţe... Cel puţin să nu afle răul pe care mi l-a făcut, fără să-şi dea seama ! Nu-mi mai vine să plîng. Lacrimile voluptoase şi laşe se întorc la obîrşia lor, lăsîndu-mi o arsură în ochi, în fundul gîtului...

Îi fac un semn prietenului meu spre a-l liniști, așteptînd să prind puteri ca să-i răspund fără să-mi tremure glasul...

— Te-am supărat, Renée ?

— Nu, dragul meu.

Mă așez iar lîngă el, din proprie inițiativă, dar cu timiditate, cu inima strînsă de teamă ca nu cumva gestul sau cuvintele mele să nu-i aducă pe buze o nouă alintare familiară și odioasă.

Instinctul său îl pune în gardă șoptindu-i să nu se bucure încă de o supunere atît de promptă. Brațul care mă sprijină nu se încumetă să mă cuprindă și nu-i mai simt de astă dată căldura comunicativă, pe cît de primejdioasă, pe atît de binefăcătoare... Mă iubește îndeajuns, cred, ca să-și dea seama că, dacă-mi las capul, docilă, pe umărul său puternic, nu poate fi nicidecum vorba de un dar pe care i-l fac, ci de o simplă încercare din partea mea...

Fruntea mea pe umărul unui bărbat !... Visez, oare ? Nu, nu visez, nici nu bat cîmpii. Cugetul, simțurile mele, sînt deopotrivă de liniștite, lugubru de liniștite. Cu toate acestea, în indolența care mă face să rămîn în poziția asta, e ceva mai mult și mai bun decît o simplă nepăsare, și dacă mă joc cu o mînă distrată și castă, cu lanțul de aur prins de vesta lui, e pentru că mă simt la adăpost și apărată — întocmai ca o pisică rătăcită culeasă de pe drumuri, care nu e în stare să se joace și să doarmă decît atunci cînd are un cămin...

Bietul meu îndrăgostit... la ce s-o fi gîndind oare, în timp ce șade așa nemișcat, respectîndu-mi

tăcerea ? Îmi dau capul pe spate să-l privesc și-mi aplec repede ochii, uluită și tulburată de ceea ce citesc pe chipul său. Ah, cît îl invidiez că poate iubi, cu atîta ardoare, că pasiunea de care e mistuit îi poate dărui o asemenea frumusețe !

Mi-a întîlnit privirea și-mi zîmbește cu bărbăție.

— Renée... Crezi oare c-ai să mă poți iubi într-o zi, cîndva ?

— Să te iubesc ? O, cît aș vrea, dragul meu ! Dumneata... nu pari un om rău... Oare nu simți că sînt pe cale să țin la dumneata ?

— Să ții la mine... Tocmai de asta mă tem, Renée : cred că nu ăsta e drumul ce poate să ducă la dragoste...

Are atîta dreptate, încît nici nu găsesc de cuviință să protestez.

— Dar... ai răbdare... cine știe... Poate că, după ce am să mă întorc din turneu... Și pe urmă, în fine, o prietenie foarte strînsă...

Clatină din cap... N-are ce face cu prietenia mea, probabil. În ce mă privește aș fi cît se poate de mulțumită să am un prieten mai tînăr și mai puțin *sfîrșit* decît Hamond, un adevărat prieten...

— După ce ai să te întorci... Mai întîi, dacă, într-adevăr, crezi că ai putea să mă iubești cîndva, Renée, nu te-ai mai gîndi să te desparți de mine. Peste două luni, la fel ca și acum, aceeași Renée îmi va întinde mînuțele-i reci, cu aceiași ochi, în care privirile mele nu pot să pătrundă, cu aceeași gură, care, chiar dacă se oferă, nu se dăruiește niciodată...

— Nu-i vina mea... Uite, totuşi, gura... Ia-o...

Mi-am rezemat din nou capul de umărul său şi am închis ochii mai mult resemnată decît curioasă, ca să-i redeschid după o clipă, mirată că nu se năpusteşte cu înfrigurarea lacomă din ajun... S-a întors doar un pic spre mine şi-mi încercuieşte tacticos mijlocul cu braţul drept. Pe urmă îmi cuprinde amîndouă mîinile cu mîna liberă, se apleacă asupra mea şi încetul cu încetul, văd apropiindu-se de mine un chip străin şi serios, chipul unui bărbat pe care abia dacă-l cunosc...

N-a mai rămas aproape nici un spaţiu între feţele noastre, nici un pic de aer aproape şi respir deodată adînc, ca şi cînd aş fi gata să mă înec, încercînd să mă smucesc din braţele sale. Îmi ţine însă mîinile încătuşate şi-mi strînge mai tare mijlocul. Zadarnic îmi dau capul pe spate, în momentul în care gura lui Maxime se lipeşte de a mea...

N-am închis pleoapele. Încrunt sprîncenele, privind ameninţător, deasupra mea, ochii aceia care se silesc să-i biruie, să-i întunece pe ai mei. Căci buzele care mă sărută, moi, fragede, impersonale, sînt aceleaşi ca şi ieri şi gustul lor searbăd mă irită... O clipă după aceea însă nu mai recunosc sărutul, care s-a transformat pe neaşteptate, însufleţindu-se, a devenit mai stăruitor, îmi striveşte buzele şi mi le lasă, freamătă şi palpită ritmic, apoi se opreşte ca şi cum ar aştepta un răspuns ce nu vine...

Mişc imperceptibil capul, din pricina mustăţilor care-mi gîdilă nările, răspîndind un parfum de vanilie şi de tutun dulceag... Oh !... Dintr-o dată,

fără să vreau, gura mea s-a lăsat întredeschisă, și-a dezlipit buzele, la fel de irezistibil ca o prună coaptă care se despică sub dogoarea soarelui... De la buze și pînă la pîntece, pînă la genunchi, simt cum reînvie și se împrăștie în mine durerea aceea nesățioasă, zvîcnirea aceea de rană ce vrea să se deschidă și să se reverse — voluptatea uitată...

Îngădui bărbatului ce m-a trezit la viață să soarbă din fructul pe care-l strivește între buze. Mîinile mele, țepene o clipă mai înainte, zac, lîncede și calde, în mîna lui, iar trupul meu răsturnat pe spate, caută să se modeleze după forma trupului său. Rezemată de brațul ce mă înlănțuie, mă îndes mai mult în umărul lui, lipindu-mă și mai strîns de el, așa încît gurile noastre să nu se despartă, așa încît sărutul nostru să poată fi prelungit în chipul cel mai comod.

A priceput ce vreau și încuviințează cu un mormăit ușor și fericit... Convins în fine că n-am să fug, se desprinde el de mine, ca să răsufle și să mă contemple, mușcîndu-și buzele umede. Cobor pleoapele ; nu mai am nevoie să-l privesc. Poate că vrea să mă dezbrace și să pună pe deplin stăpînire pe mine... Fie ce-o fi. Mă simt scăldată de o bucurie iresponsabilă și leneșă. Nimic nu ne zorește, decît dorința de a ne împreuna iar buzele. Avem tot timpul... Mîndru, prietenul meu mă culege cu amîndouă brațele ca pe un snop, ca să mă culce pe divan, întinzîndu-se apoi lîngă mine. Gura lui are acum același gust ca și a mea și parfumul suav al pudrei cu care-mi dau pe obraz... Gura asta atotștiutoare ar vrea să se împrospăteze, să descopere dezmierdări noi, dar îndrăznesc să-i

arăt din primul moment predilecţia pentru un sărut lung, toropit, aproape încremenit, un sărut ce face să se strivească buzele încetul cu încetul, una de alta, ca două flori în care freamătă doar pîlpîirea celor două pistiluri împreunate...

Şi acum, ne odihnim. Un răgaz îndelungat, în care ne tragem răsuflarea. Eu l-am părăsit de astă dată şi m-am ridicat în picioare, simţind nevoia să-mi dezmorţesc braţele, să mă întind, să mă înalţ. Am luat în mînă oglinda, ca să-mi netezesc părul şi să-mi privesc chipul cel nou, şi mă podideşte rîsul văzînd că amîndoi avem aceeaşi mutră adormită, aceleaşi buze tremurînde, strălucitoare şi uşor umflate. Maxime a rămas întins pe divan şi chemarea-i mută primeşte cel mai măgulitor răspuns : privirea mea de căţeluşă ascultătoare, un pic ruşinată, bătută din cînd în cînd, dar în acelaşi timp foarte răzgîiată, care acceptă totul deopotrivă, şi zgarda, şi cureaua, şi îngăduinţa de a sta încovrigată la picioarele stăpînului...

A PLECAT. Am cinat împreună încropind o masă cu ce s-a găsit: Blandine ne-a făcut niște cotlete înăbușite cu castraveciori murați... Muream de foame. „Și dragostea îndestulînd orice dorință, dar nu și..." a spus el, ca să-mi arate că l-a citit pe Verlaine.

Sfîrșitul ospățului nu ne-a azvîrlit iar pe unul în brațele celuilalt și n-am devenit încă amanți, căci Maxime e pudic iar mie nu-mi place neprevăzutul... Dar am făcut legămînt, i-am făgăduit cu dragă inimă, fără nici o cochetărie:

— Avem tot timpul, nu-i așa, Max?

— Nu prea, iubito! Am îmbătrînit de cînd te aștept!

A îmbătrînit... Se vede că nu știe ce vîrstă am...

A plecat, iar mîine o să vină din nou... Nu putea să se desprindă de mine și, temîndu-mă să nu fiu slabă de înger, îl respingeam cu brațele întinse... Mi-era cald și mă adulmeca înverșunat, gata parcă să mă muște... În sfîrșit a plecat. Zic „în sfîrșit", pentru că am să mă pot gîndi acum în voie la el, la noi doi...

„Dragostea..." a spus el. Să fie chiar dragoste ? Aş vrea să fiu sigură. Îl iubesc oare ? Senzualitatea, pe care mi-am descoperit-o, m-a înspăimîntat ; dar poate că nu e vorba decît de o criză, de o revărsare a vitalităţii mele înfrînate atîta vreme, şi, după aceea, probabil îmi voi da seama că-l iubesc cu adevărat... Dacă s-ar întoarce acum şi ar ciocăni la fereastră... Da, sînt sigură, îl iubesc. Prefir în gînd, tulburată, amintirea anumitor modulaţii pe care le-a avut glasul lui azi — e de ajuns să-mi răsune în urechi mormăitul său drăgăstos ca să mi se taie răsuflarea — şi ce bun era, ce puternic şi ce sprijin al singurătăţii mele, în clipa cînd mi-am rezemat capul de umărul său ! Da, bineînţeles, îl iubesc ! Ce s-a întîmplat oare că sînt atît de fricoasă ? Nu făceam atîtea nazuri, cînd...

Al cui e mormîntul de care gîndirea mea, nesăbuită, s-a poticnit ? E prea tîrziu acum ca să mai pot fugi, mi-a fost dat să mă întîlnesc iar faţă-n faţă cu sfetnica mea necruţătoare, cea care-mi vorbeşte de obicei din apele oglinzii...

„Nu făceai atîtea nazuri, atunci cînd dragostea, dezlănţuindu-se din senin, a dat peste o fată pe cît de zănatică, pe atît de cutezătoare ! În clipa aceea nu te-ai întrebat *dacă e într-adevăr dragostea* ! Nu era cu putinţă să te înşeli : era chiar ea, cu adevărat, dragostea, *prima dragoste*. Era ea şi niciodată n-o să mai fie aşa cum a fost ! Naivitatea ta feciorelnică a recunoscut-o fără nici o şovăială şi nu i-a precupeţit nici trupul tău, nici inima ta de copil. Era ea, dragostea, care vine totdeauna pe neaşteptate, pe care nu ţi-e îngăduit

s-o alegi și cu care nu te poți tîrgui. Și niciodată n-o să mai fie așa cum a fost! A luat ceea ce nu poți dărui decît o singură dată; încrederea, uimirea sfîntă în fața primei dezmierdări, prospețimea lacrimilor tale, floarea primei tale suferințe!... Iubește, dacă poți; e o favoare ce-ți va fi probabil acordată, pentru ca în cele mai dulci clipe ale sărmanei tale fericiri să-ți aduci aminte din nou că nimic n-are preț atunci cînd e vorba de dragoste, decît numai și numai prima dragoste, pentru ca, în orice moment, să înduri pedeapsa la care te supun amintirile, chinul cumplit al comparațiilor pe care ești silită să le faci! Chiar cînd vei spune «O, acum e mai bine!» vei pătimi înțelegînd că nimic pe lume nu poate fi bun, decît dacă este unic! Există un Dumnezeu care-i spune păcătosului: «Nu m-ai căuta cu atîta stăruință acum, dacă nu m-ai fi cunoscut mai înainte...» Dragostea însă nu este atît de milostivă: «Tu, care m-ai cunoscut o dată, spune ea, ești sortit să mă pierzi pe veci!» Credeai că, pierzînd-o, ai suferit tot ce poate îndura un om? Nu s-a sfîrșit încă! Bucură-te, străduindu-te să renaști așa cum ai fost, de priveliștea propriei tale ruine; bea pînă la fund, la fiecare ospăț al noii tale vieți, otrava pe care ți-o va turna amintirea lăsată de prima, de singura ta iubire!..."

Va trebui să stau de vorbă cu Margot, să-i împărtășesc evenimentul, văpaia ce mi-a incendiat viața... Căci nu mai e nimic de făcut, ne iubim. Nu mai e nimic de făcut și, de altminteri, sînt hotărîtă. Am lăsat dracului toate suvenirurile și

regretele, şi mania (cum o numesc eu) filigranelor sentimentale, şi tot balastul acela de *dacă*, de *fiindcă*, de *dar*, de *totuşi*...

Ne vedem într-una, mă înviorează, mă ameţeşte cu prezenţa lui, mă împiedică să gîndesc. El decide, aş zice chiar că porunceşte şi, aducîndu-i prinos libertatea mea, o dată cu ea îi jertfesc şi amorul meu propriu, de vreme ce îngădui ca locuinţa mea să fie copleşită de o îmbelşugată risipă de flori şi de fructe — primele trufandale ale verii apropiate — şi de vreme ce port, prinsă la gît, o mică săgeată scînteietoare, bătută în rubine, ce sîngerează, de parcă ar fi împlîntată în grumazul meu.

Şi totuşi, nu sîntem încă amanţi ! Max, care a devenit răbdător, îşi impune şi-mi impune şi mie deopotrivă, o logodnă al cărei efect deprimant e cît se poate de bizar, de vreme ce în mai puţin de o săptămînă şi unul şi altul ne-am tras la faţă şi am început să tînjim. Nu e o perversiune din partea lui, ci doar o cochetărie de bărbat care vrea să fie dorit şi să-mi lase totodată, atîta timp cît voi socoti eu de cuviinţă, un amăgitor „liber arbitru“...

De altminteri, nu mi-a rămas mare lucru de rîvnit... şi dacă mai am vreo temere acum este numai din pricina pasiunii nebănuite, ce a ţişnit din mine la cel dintîi sărut, o pasiune care în orice moment pare gata să i se supună cu o sălbatică ardoare... Da, are dreptate să întîrzie clipa ce ne va uni pe deplin. Ştiu acum cît preţuiesc şi cît de măreţ e darul pe care-l va primi. Sînt

convinsă că voi depăşi speranţele sale cele mai exasperante ! N-are decît să culeagă cîte puţin din livada sa, dacă doreşte...

Şi doreşte mereu. Pentru desfătarea, dar şi pentru neliniştea mea, întîmplarea a făcut ca, în vlăjganul ăsta de o frumuseţe simplă şi simetrică, să sălăşluiască un amant subtil, anume zămislit pentru dragoste, cu o intuiţie atît de sigură, încît mîngîierile sale par călăuzite de acelaşi gînd ca şi dorinţele mele. Îmi aminteşte — o amintire de care roşesc — de cuvintele unei fetiţe dezmăţate, colegă cu mine la şantan, care-mi lăuda iscusinţa noului său amant : „Ce să-ţi spun, draga mea, nici eu n-aş face mai bine !"

Dar... trebuie totuşi s-o înştiinţez pe Margot ! Biata Margot, pe care am dat-o cu totul uitării... Cît despre Hamond, parcă a intrat în pămînt. Ştie tot, desigur, din gura lui Max, şi-mi ocoleşte casa ca o rudă discretă...

Dar Brague ? Oh, să fi văzut figura lui Brague la ultima noastră repetiţie ! Sosirea mea în automobilul lui Max a fost întîmpinată cu cea mai năstruşnică strîmbătură de Pierrot, dar pentru moment n-a suflat nici un cuvînt. A dat dovadă chiar de o curtoazie pe cît de bizară, pe atît de nemeritată, deoarece, în dimineaţa aceea, tot timpul am călcat în străchini ; eram cu gîndul aiurea, gata mereu să roşesc şi să-mi cer iertare. În cele din urmă a izbucnit :

— Şterge-o imediat ! Du-te înapoi ! Fă-ţi mendrele cît pofteşti şi vino-ncoace numai cînd ai să fii sătulă pîn-aici...

Cu cît rîdeam mai tare, cu atît tuna și fulgera mai aprig, ca un drăcușor asiatic.

— Rîzi, da, da, rîzi ! Dac-ai vedea numai ce moacă ai !

— Ce moa... ?

— O moacă de om lihnit care tot vrea și iar vrea și nu se mai satură ! Nu-ți ridica privirile spre mine, Mesalino !... Uitați-vă la ea, striga în gura mare luînd drept martore nu știu ce zeități nevăzute : uitați-vă numai ce ochi păcătoși zgîiește ziua-n amiaza mare... Și cînd mă rog de ea, în scena de dragoste a Driadei, să-și dea drumul cît mai mult, să pună măcar o fărîmă de suflet, dumneaei nu știu de unde-mi scoate o mutră de mironosiță !

— Se vede într-adevăr *așa ceva* ? l-am întrebat pe Max în timp ce mă conducea acasă.

Oglinda, aceeași oglindă în care, deunăzi, s-a răsfrînt chipul meu victorios, după înfrîngerea suferită, îmi înfățișează de astă dată o figură prelungă, cu un zîmbet neîncrezător — de vulpe domestică. Totuși, nu știu ce flacără pîlpîie cînd și cînd și o înviorează, fardînd-o, dacă se poate spune așa, cu un fel de tinerețe obosită...

Prin urmare, am să-i mărturisesc tot prietenei mele Margot : recidiva, fericirea mea, numele bărbatului pe care-l iubesc... Nu prea îmi vine la îndemînă. Margot nu e de loc femeia care să sară numaidecît cu gura „Nu ți-am spus eu !“ dar mi-e teamă c-am s-o mîhnesc și c-o să sufere o amară decepție din pricina mea, fără să-mi arate

nimic, bineînţeles. „Pisică opărită, ai să te întorci iar la oala cu apă clocotită !“ Ba bine că nu, sînt gata să mă întorc, şi cu ce rîvnă încă !

O găsesc pe Margot aşa cum am lăsat-o, pururi egală cu ea însăşi, în studioul vast în care doarme, mănîncă şi-şi creşte cîinii ei de Brabant. Înaltă, dreaptă, îmbrăcată cu o cazacă moscovită şi cu o vestă lungă, neagră, îşi apleacă faţa palidă cu contur roman şi cu părul cărunt şi aspru retezat scurt sub sfîrcul urechii, asupra unui paneraş în care gîndăceşte o stîrpitură gălbuie, un căţeluş cît pumnul, înfăşurat într-un petec de flanelă, ce înalţă spre ea o frunte protuberantă de bronz şi nişte ochi frumoşi şi rugători de veveriţă... În jurul meu chelălăie şi se vînzolesc şase lighioane prizărite şi obraznice, pe care un trosnet de bici le face s-o zbughească în culcuşurile lor de paie.

— Ce-nseamnă asta, Margot, iar un căţel de Brabant ? E o adevărată pasiune, zău !

— Păcatele mele ! Da de unde ! îmi răspunde Margot care s-a aşezat în faţa mea şi leagănă pe genunchi animalul bolnav. Dacă vrei să ştii, n-o iubesc de loc pe oropsita asta.

— Ţi-a dat-o cineva ?

— Nu, am cumpărat-o, fireşte. Asta o să mă înveţe minte să nu mai trec altă dată prin dreptul prăvăliei negustorului de cîini, pungaşul ăla bătrîn de Hartmann. S-o fi văzut cum stătea în vitrină, biata căţeluşă, cu botişorul ei de şobolan bolnav, cu şira spinării gata să-i iasă prin piele, de puteai să-i numeri vertebrele ca pe nişte mătănii şi, mai ales, cu ochii ăştia... Vezi tu, sin-

gurul lucru pe lume care mă mai poate înduioşa e privirea unui cîine de vînzare... Şi atunci am cumpărat-o. E mai mult moartă decît vie, sărăcuţa, are enterită ; în magazin însă nu poţi să-ţi dai seama : negustorul îi droghează cu cacodilat... E atîta vreme de cînd nu te-am mai văzut fetiţo, ia spune-mi ce mai faci : lucrezi ?

— Da, Margot, repet ceva...

— Se vede, eşti obosită.

Ca de obicei, mă apucă de bărbie şi-mi dă capul pe spate, ca să-mi poată privi faţa de aproape. Închid ochii, tulburată...

— Da, eşti obosită... Ai îmbătrînit, adaugă ea cu o voce gravă.

— Am îmbătrînit !... Vai, Margot !...

Fără să vreau, o dată cu strigătul acesta îndurerat mi-a scăpat din gură secretul care a ieşit acum în vileag, însoţit de un potop de lacrimi. Mă ghemuiesc la pieptul neînduplecatei mele prietene, care-mi mîngîie umărul, murmurînd „Sărăcuţa de tine !" aşa cum căuta adineaori s-o împace pe căţeluşa bolnavă...

— Haide, haide, fetiţo, fii cuminte... O să treacă. Uite nişte acid-boric să-ţi ştergi ochii. Tocmai îl pregătisem pentru Mirette. Nu cu batista ! Ia puţină vată hidrofilă... Aşa !... Sărăcuţa de tine, ai chiar atîta nevoie de frumuseţea ta, în momentul de faţă ?

— O, da... O, Margot !...

— „O, Margot !" Ar putea să creadă cineva că te-am bătut ! Uită-te-ncoace ! Eşti supărată rău pe mine, nu-i aşa, fetiţo ?

— Nu, Margot...

— Ştii foarte bine, continuă ea cu vocea-i blajină şi egală, că te poţi bizui pe mine şi că sînt gata să-ţi dau orice fel de ajutor, chiar şi pe cel mai dureros dintre toate : adevărul... În definitiv, ce ţi-am spus ? Nimic altceva decît că ai îmbătrînit...

— Da... O, Margot !...

— Ei ce-i asta, iar începi ? Am spus c-ai îmbătrînit *săptămîna asta* ! C-ai îmbătrînit *azi* ! Mîine sau peste un ceas, poate, o să pari cu cinci ani mai tînără, cu zece ani chiar... Dacă ai fi venit ieri sau mîine, ţi-aş fi spus probabil : „Ia uite cum ai întinerit !"

— Gîndeşte-te, Margot, că în curînd împlinesc treizeci şi patru de ani !

— Mare nenorocire ! Eu am împlinit cincizeci şi doi.

— Nu-i tot una. Margot, am atîta nevoie acum să fiu frumoasă, să fiu tînără, să fiu fericită... Am... Ştii...

— Ai un amant ?

Glasul ei e tot atît de blajin, doar expresia feţei s-a schimbat uşor.

— N-am nici un amant, Margot ! Nu încape însă nici o îndoială c-o să... o să am unul în curînd. Dar... îl iubesc, să ştii !

Mărturisirea aceasta naivă, rostită în chip de scuză, are darul de a o înveseli pe Margot.

— Aşa, va să zică, îl iubeşti ?... Şi el te iubeşte ?

— Oh !

Cu un gest plin de mîndrie, îi garantez că buna-credinţă a prietenului meu e mai presus de orice bănuială.

— Foarte bine. Şi... cîţi ani are ?

— La fel ca mine, Margot : aproape treizeci şi patru.

— Mda... bine.

Nu mai găsesc nimic de adăugat. Mă simt îngrozitor de stînjenită. Speram că, după ce voi depăşi primul moment penibil, voi putea trăncăni în voie, revărsîndu-mi bucuria, că-i voi povesti tot ce ştiu despre prietenul meu, ce culoare au ochii lui şi ce fel de mîini, cît e de bun, de cinstit...

— E... e foarte drăguţ, să ştii, Margot... mă încumet în cele din urmă să-i spun cu sfială.

— Cu atît mai bine, fetiţo. Aţi făcut ceva planuri împreună ?

— Planuri ? Nu... nu ne-am gîndit încă la nimic... Avem tot timpul...

— Ai dreptate : e timp berechet... Şi cum rămîne cu turneul în cazul ăsta ?

— Cu turneul ! Păi, nu se schimbă nimic.

— Îl iei cu tine şi pe... pe dumnealui ?

Deşi nu mi s-au zvîntat încă lacrimile de pe obraji, nu mă pot împiedica să pufnesc în rîs : Margot a pomenit pe ocolite de prietenul meu, cu un fel de discreţie scîrbită, ca şi cînd ar fi vorbit despre ceva murdar !

— Îl iau, sigur că-l iau... adică... Drept să-ţi spun, Margot, nu ştiu încă nimic. Am să văd...

Cumnată-mea ridică sprîncenele :

— Nu ştii nimic ! N-ai nici un plan ! Ai să vezi !... Sînteţi extraordinari, pe onoarea mea ! La ce vă gîndiţi atunci ? Ce altă treabă aveţi decît să faceţi planuri, să puneţi la cale viitorul !

— Viitorul... O, Margot, nu-mi place să mă gîndesc la el : Să punem la cale viitorul ! Brr... N-avea grijă, se pune la cale şi singur : totdeauna soseşte mai curînd decît trebuie...

— E vorba de o căsătorie sau de un concubinaj ?

Şovăi să-i răspund numaidecît, simţindu-mă pentru prima oară stingherită de vocabularul prea crud al castei Margot...

— Nu-i vorba încă de nimic... Deocamdată vrem doar să ne cunoaştem unul pe altul, ne studiem...

— Vă studiaţi !

Margot mă măsoară, strîngînd din buze, cu o licărire de aprigă veselie în ochişorii ei senini.

— Vă studiaţi !... 'nţeleg : e perioada cînd fiecare caută să se arate într-o lumină mai prielnică, nu-i aşa ?

— Te rog să mă crezi, Margot, că nu căutăm cîtuşi de puţin să ne amăgim, protestez eu, silindu-mă să surîd. E un joc pe care-l practică numai foarte tinerii îndrăgostiţi şi noi nu sîntem — nici el şi nici eu — nişte îndrăgostiţi chiar atît de tineri.

— Cu atît mai mult ! îmi întoarce vorba Margot, necruţătoare. Aveţi mai multe lucruri de ascuns... Fetiţo, adaugă ea blînd, ştii doar că nu trebuie să iei în serios mania asta a mea. Căsătoria mi se pare un lucru atît de monstruos ! Adu-ţi aminte cum te-ai tăvălit de rîs cînd ţi-am povestit că, încă din primele zile de căsătorie, am refuzat să locuiesc în aceeaşi cameră cu bărbatul meu, fiindcă socoteam imoral să trăiesc într-o atît de

strînsă intimitate cu un tînăr cu care nu aveam nici o legătură de rudenie ! Ce vrei, e ceva înnăscut ! Niciodată n-am să mă pot lecui... Văd că azi n-ai venit cu Fossette ?

Ca și Margot, mă străduiesc să par veselă :

— Nu, Margot. Haita dumitale a primit-o atît de prost, ultima dată !

— Adevărat. Haita mea nu e prea frumoasă în momentul de față ! Veniți încoace, jigodiilor !

Nu așteaptă să le cheme a doua oară. Dintr-un șir de panere țîșnește un cîrd de făpturi jigărite și tremurătoare, vreo șase căței dintre care cel mai mare ar încăpea în fundul unei pălării. Îi cunosc aproape pe toți ; Margot i-a salvat din prăvălia „negustorului de cîini", smulgîndu-i din ghearele unui comerț stupid și dăunător care ține sechestrate în vitrină niște biete dobitoace bolnave, îndopate peste măsură sau lihnite de foame, unele alcoolizate... Cîteva dintre ele au redevenit, după ce le-a adus acasă, niște animale sănătoase, vioaie, robuste ; altele însă au rămas cu stomacul mereu stricat, cu pielea răpănoasă, cu tot felul de nevricale fără leac... Margot îi îngrijește pe cît poate, demoralizată la gîndul că milostenia ei nu folosește la nimic și că vor fi purerea „cîini de lux" scoși în vînzare...

Cățelușa bolnavă a adormit. Nu mai găsesc nimic de spus... Privesc încăperea vastă, fără perdele la ferestre, care seamănă cu o infirmerie. Pe o măsuță stau înșirate niște sticluțe de medicamente, feșe făcute sul, un termometru minuscul, o pară de cauciuc pentru clizmele cățeilor. Miroase

a tinctură de iod şi a crezil-Jeyes... Mi-a căşunat deodată să plec, să mă văd iar cît mai repede, oh, cît mai repede ! acasă, în odăiţa mea caldă, cu divanul scofîlcit la mijloc, cu florile mele şi cu prietenul pe care-l iubesc...

— La revedere, Margot, mă duc...

— Du-te, fetiţo.

— Nu eşti supărată pe mine ?

— De ce ?

— Pentru că sînt atît de zănatică, de ridicolă, atît de îndrăgostită, într-un cuvînt... grozav aş fi vrut să...

— Supărată ? Fetiţo dragă, cum aş putea să am o inimă atît de haină !... O nouă dragoste... Cred că de astă dată o să ştii să te descurci... Sărăcuţa de tine !...

Aş vrea să ajung mai repede acasă. Mă simt rebegită de frig, zgribulită şi atît de tristă... Nu-i nimic, of ! bine că s-a terminat : Margot ştie tot acum. Am primit duşul pe care-l aşteptam şi alerg acum să mă zvînt, să mă scutur, să mă tolănesc la foc... Voaleta, coborîtă peste obraz, ascunde urmele mîhnirii încercate şi alerg, alerg într-un suflet la el !

— Domnul Maxime a venit şi o aşteaptă pe doamna.

Fiindcă jupîneasa mea, Blandine, îi spune acum „domnul Maxime", cu duioşie, ca şi cum ar vorbi despre pruncul ei.

A venit !

Intru buzna la mine în cameră şi mă încui cu cheia : nu vreau să-mi vadă faţa ! Repede : pudra,

dermatograful, batonul de ruj... Oh ! Uite, acolo, sub ochi dunga aceea sidefie, galeşă... „Ai îmbătrînit“... Ce proastă eşti să plîngi aşa, ca o fetiţă ! N-ai învăţat încă să suferi „pe uscat“ ? Unde este vremea cînd lacrimile mele scînteietoare se rostogoleau pe catifeaua obrazului fără s-o umezească ? Pentru a recîştiga dragostea pierdută a bărbatului meu, am ştiut odinioară să mă împodobesc cu lacrimile mele, atunci cînd plîngeam cu faţa ridicată spre el, cu ochii mari deschişi, scuturînd, fără să le şterg, mărgăritarele prelinse încet, ce mă făceau să par mai frumoasă... Sărmana de mine !

— În sfîrşit ai sosit, draga mea scumpă, şi parfumată, şi ispititoare, şi...

— Vai, Doamne, ce idiot eşti !

— O, da ! oftează cu toată convingerea prietenul meu, extaziat.

Se îndeletniceşte apoi cu jocul său favorit, adică mă ia în braţe şi mă ridică pînă sus, în tavan, apoi începe să mă sărute pe obraji, pe bărbie, pe urechi, pe gură. Mă zbat, numai atîta cît trebuie ca să-l oblig să-şi arate puterea. Lupta se încheie în avantajul său, drept care, ţinîndu-mă mai departe în braţe, mă răstoarnă cu capul în jos şi cu picioarele în aer şi mă lasă să stau aşa pînă strig : „Ajutor !“ cînd, în sfîrşit, se înduplecă să mă aşeze iar cu tălpile pe duşumea. Căţeluşa se repede să mă apere, şi jocul nostru brutal, care mie însă mi-e drag, e însoţit de chelălăituri răguşite, de ţipete şi de hohote de rîs...

Ah, ce binefăcătoare e inepţia asta sănătoasă ! Şi ce vesel e tovarăşul meu de joacă ; prea puţin

îi pasă că i s-a strîmbat cravata şi nu-şi dă nici cea mai mică osteneală să fie spiritual !... Ce călduţ e aici şi ce repede rîsetele celor doi combatanţi ce-şi măsoară puterile se schimbă într-o provocare voluptoasă ! Max o devorează pe „ispititoarea" lui, se înfruptă din ea pe îndelete, ca un rafinat gastronom...

— Aş fi în stare să te mănînc, dragostea mea, atît eşti de gustoasă ! Buzele tale sînt dulci, în timp ce braţele, cînd le muşc, sînt sărate, doar aşa un pic, şi umerii, şi genunchii... Sînt sigur că din cap pînă-n picioare eşti sărată ca o stridie proaspătă, nu-i aşa ?...

— O s-o afli mai curînd decît crezi, Nătărăule !

Şi acum îi mai spun încă „Nătărăule" dar... cu un alt ton.

— Cînd ?... Astă-seară ? Ce zi e azi, joi, parcă, nu ?

— Aşa cred... da, joi... pentru ce ?

— Joi... e o zi norocoasă...

Spune tot felul de nerozii cu un aer cît se poate de încîntat, tolănit pe divan, între pernele răvăşite. O şuviţă de păr i-a căzut în ochi, are privirea împăienjenită ca-n toiul celor mai puternice accese de dorinţă şi ţine gura întredeschisă ca să poată respira. Un flăcău chipeş de la ţară, un tăietor de lemne care „îşi face siesta" pe iarbă, iată în ce se transformă prietenul meu — şi aş minţi spunînd că-mi displace — de cîte ori şade aşa, răsturnat, într-o atitudine indolentă.

— Ridică-te, Max : trebuie să vorbim serios...

— Nu vreau să mă necăjesc ! scînceşte cu un glas tînguios.

— Ei, haide, Max !

— Nu. Ştiu ce înseamnă să vorbeşti serios... Aşa spune şi mama, de cîte ori are chef să discute afaceri, sau chestiuni băneşti, sau despre însurătoare !

Se vîră mai adînc între perne şi închide ochii. Nu e pentru prima oară că dă dovadă de o încăpăţînată superficialitate.

— Max ! Ţi-aduci aminte, cred, că trebuie să plec la 5 aprilie ?

Întredeschide pleoapele cu gene lungi de femeie şi mă alintă cu o privire stăruitoare :

— Să pleci, iubito ? Cine a decis aşa ?

— Solomon, impresarul, şi cu mine.

— Bine. Dar eu încă nu mi-am dat consimţămîntul... La urma urmei, fie. Pleci. Ei, bine, plecăm atunci împreună.

— Împreună ! spun eu, înspăimîntată... Dar nu ştii ce înseamnă un turneu ?

— Ba da. O călătorie... cu mine !

— Cu tine ? îl îngîn. Patruzeci de zile în cap ! Bine, dar n-ai nimic de făcut ?

— Cum de nu ! De cînd te cunosc, Renée, nu mai am nici un moment pentru mine.

E un răspuns drăguţ, fără îndoială, dar...

Mă uit lung, derutată, la omul ăsta care n-are nimic de făcut, care găseşte banii de-a gata, oricînd, în buzunar... Nu face nimic, într-adevăr. Niciodată nu m-am gîndit la asta ! N-are nici o meserie : nici o sinecură nu-i camuflează libertatea de pierde-vară... Ce curios ! N-am cunoscut

pînă acum un bărbat fără ocupaţie... Poate să-şi închine tot timpul, zi şi noapte, amorului, întocmai... întocmai ca o cocotă.

Ideea această bizară că, dintre noi doi, el e curtezana, îmi prilejuieşte o subită izbucnire de veselie, în faţa căreia sprîncenele lui se încruntă, bănuitoare...

— Ce s-a întîmplat ? Rîzi ?... Nu mai pleci, va să zică !

— Asta ar mai lipsi ! Şi despăgubirile ?

— Le plătesc eu.

— Şi daunele lui Brague ? Şi pe acelea ale bătrînului troglodit ?

— Le plătesc.

Chiar dacă e numai o glumă, nu fac prea mult haz de ea. Mai pot avea oare vreo îndoială că ne iubim ? Şi totuşi uite că sîntem gata să ne certăm pentru prima oară !...

M-am înşelat, fiindcă, iată, prietenul meu e acum din nou lîngă mine, aproape la picioarele mele :

— Renée, draga mea, eşti liberă să faci ce vrei, ştii foarte bine !

Şi-a lipit însă mîna de fruntea mea, în timp ce ochii lui se afundă într-ai mei, sperînd să citească în adîncul lor supunerea dorită ...Ce vreau eu ? O, Doamne ! Deocamdată nu-l vreau decît pe el !

— Tot cu *Incătuşarea* plecaţi în turneu ?

— Nu, luăm şi *Driada* cu noi... O, ce nostimă-i cravata asta violetă ! Nu ştiam de ce eşti aşa galben la faţă !

— Lasă cravata-n pace! *Încătușarea*, *Driada* și mai știu eu ce încă nu sînt decît simple pretexte ca să-ți arăți frumoasele dumitale picioare și toate celelalte!

— Ai și de ce să te plîngi! Nu cumva ai uitat că, grație scenei, „toate celelalte" au avut cinstea să apară în fața domniei-voastre?

Mă strînge la piept, mai-mai să mă strivească:

— Taci! Mi-aduc aminte! În fiecare seară, cinci zile de-a rîndul mi-am spus tot felul de lucruri penibile și, de fiecare dată, definitive. Mă socoteam un imbecil fiindcă eram în stare să vin mereu la *Emp'-Clich'*, cum zici tu, și în momentul cînd ieșeai din scenă, plecam ocărîndu-mă. Și pe urmă, a doua zi, începeam să mă tîrguiesc cu mine însumi, ca un laș, pentru a ajunge la un compromis: „E pentru ultima oară că mai pun piciorul în maghernița asta! Vreau însă neapărat să știu ce fel de ochi are Renée Néré și, de altfel, ieri n-am reușit să ajung de la început". Într-un cuvînt, începusem să mă tîmpesc!

— Să te tîmpești! Eufemismul e, într-adevăr, delicios, Max! Mi se pare atît de ciudat că se poate îndrăgosti cineva de o femeie, numai privind-o...

— Depinde de femeia pe care o privești. Nu te pricepi de loc în treburile astea, Renée Néré... Închipuie-ți că, după ce te-am văzut mimînd *Încătușarea* pentru prima oară, am pierdut mai bine de un ceas încercînd să schițez portretul dumitale din cîteva trăsături. Am reușit în sfîrșit și am zmîngălit apoi o carte întreagă, creionînd pe marginea paginilor mereu același desen geometric, a

cărui semnificaţie doar eu o cunoşteam... Era apoi o scenă, în pantomima aceea, în care jocul dumitale îmi prilejuia o fericire insuportabilă: ştii, atunci cînd citeşti, stînd pe o masă, scrisoarea ameninţătoare trimisă de bărbatul pe care-l înşeli. Ţii minte? Rîdeai în hohote cu capul dat pe spate, plesnindu-te peste coapse şi, în momentul cînd se auzea plesnitura, simţeai goliciunea coapsei, sub rochia subţire. Era un gest viguros, de tînără mitocancă, dar în acelaşi timp pe faţa ta scăpăra o răutate atît de ascuţită şi de subtilă, cu mult mai presus decît trupul care se oferea tuturora... Îţi mai aminteşti?

— Da, da... parcă... Brague era mulţumit de mine, în scena aceea... Bine, dar asta, Max, asta se cheamă admiraţie sau dorinţă! Cum se face că s-a transformat în dragoste între timp?

Se uită la mine, uimit:

— S-a transformat? Nu m-am gîndit niciodată la asta. Probabil că te iubeam chiar de atunci. Există, desigur, multe femei mai frumoase ca dumneata, dar...

Face un gest menit să exprime tot ceea ce este de neînţeles şi iremediabil în dragoste...

— Dar dacă, în loc să fi găsit o burgheză cumsecade ca mine, ai fi dat peste o femeie afurisită, şmecheră, calculată şi rea ca o scorpie? Teama nu te-a făcut să şovăi cîtuşi de puţin?

— Nici măcar nu mi-a trecut prin minte, mărturiseşte el rîzînd. Ce idee năstruşnică! Cînd eşti îndrăgostit nu mai stai să te gîndeşti la atîtea lucruri, zău!

Cuvintele lui sună ca o mustrare pentru mine, care mereu mă gîndesc la atîtea lucruri !

— Fetițo, murmură el, pentru ce trebuie să faci pe actrița de șantan ?

— Nătărăule, pentru ce nu faci tîmplărie de lux ? Nu te mai osteni să-mi răspunzi, căci știu dinainte ce-ai să-mi spui : fiindcă ai cu ce să trăiești ! Dar eu ce vrei să fac ? Croitorie, dactilografie sau, poate, trotuarul ? Șantanul e singura meserie sortită celor care n-au învățat nici o meserie.

— Dar...

Simt, după glasul lui, că e pe cale să-mi spună un lucru foarte serios și care de bună seamă o să mă pună în încurcătură. Ridic capul rezemat de umărul său și-i cercetez cu atenție chipul, nasul drept și sever, sprîncenele fioroase ce ocrotesc ochii drăgăstoși, mustața stufoasă sub care se ascunde o gură cu buze iscusite...

— Dar, scumpa mea, ce nevoie mai ai de șantan, cînd sînt și eu pe aici și...

— Sst !

Neliniștită, aproape înspăimîntată, îl rog să tacă. Da, e aici, lîngă mine, gata să-mi dăruiască orice, cu cea mai mare generozitate. Asta însă nu mă interesează și nici nu vreau să mă intereseze vreodată. Nu mă simt în măsură să trag vreo concluzie personală din faptul că prietenul meu e bogat. Și nu reușesc să-i hărăzesc în viitor locul pe care rîvnește să-l ocupe în viața mea. Poate c-o să vină și asta cu timpul. Am să mă obișnuiesc. Nu am altă dorință mai arzătoare decît să-mi împreun buzele cu ale sale, să simt dinainte că-i

aparţin, dar nu pot să asociez în nici un fel viaţa lui cu a mea ! Dacă m-ar anunţa într-o bună zi : „Ştii că mă-nsor ?“ cred că i-aş răspunde politicos : „Felicitările mele !“ gîndindu-mă în sinea mea : „Ei şi ? Ce mă priveşte pe mine ?“ Şi totuşi, nu mi-a convenit de loc văzînd cu cîtă complezenţă o studia, acum două săptămîni, pe micuţa Jadin...

Complicaţii sentimentale, chiţibuşuri, mania de a tăia firu-n patru, solilocuri psihologice. O, Doamne, ce caraghioasă sînt ! În definitiv, n-ar fi mai cinstit şi mai demn pentru o femeie îndrăgostită să-i răspundă : „Bineînţeles, eşti aici şi, din moment ce ne iubim, ţie am să-ţi cer totul. E atît de simplu ! De vreme ce te iubesc cu adevărat, înseamnă că-mi datorezi totul, iar bucata de pîine întinată nu din mîna ta o primesc“.

E foarte frumos ceea ce gîndesc în sinea mea. Ar trebui totuşi s-o spun cu glas tare, în loc să tac şi să mă alint, frecîndu-mi obrazul de obrazul catifelat al prietenului meu, la fel de catifelat pe cît poate fi cea mai catifelată piatră ponce.

DAT FIIND CĂ BĂTRÎNUL meu prieten Hamond se încăpățîna, de o bucată de vreme, să stea închis în casă, pretextînd ba că suferă de reumatism, ba că are gripă, ba că trebuie să termine o lucrare urgentă, l-am somat să treacă numaidecît pe la mine. De astă dată n-a mai stat pe gînduri și aerul său, discret și degajat, de rubedenie venită în vizită la niște tineri căsătoriți, sporește bucuria pe care mi-o prilejuiește revederea noastră.

Și acum stăm la taifas amîndoi, cu aceeași prietenie afectuoasă, ca altădată...

— Ca altădată, Hamond ! Și totuși, cîte nu s-au schimbat între timp !

— Slavă Domnului, copila mea ! Sper c-ai să fii în sfîrșit fericită ?

— Fericită ?

Mă uit la el cu o mirare cît se poate de sinceră.

— Nu, n-am să fiu fericită. Nici nu-mi trece prin cap. Pentru ce să fiu fericită ?

Hamond țîțîie din limbă : așa obișnuiește el să mă dojenească. Își închipuie probabil că am o criză de neurastenie.

— Haide, haide, Renée... Va să zică lucrurile nu merg chiar aşa de bine cum credeam eu.

— Ba da, Hamond, ba da! Merg chiar prea bine! Mi-e teamă c-am început să ne adorăm.

— Şi atunci?

— Ţi se pare că e un motiv să fiu fericită?

Hamond nu se poate stăpîni să zîmbească şi acum e rîndul meu să fiu melancolică:

— La ce chinuri m-ai osîndit iar, Hamond? Fiindcă dumneata ai pus totul la cale, mărturiseşte, numai dumneata... Nişte chinuri, adaug cu voce scăzută, pe care nu le-aş schimba cu cele mai mari bucurii.

— Of! suspină Hamond, uşurat, aşa cel puţin ai scăpat de trecutul ce mocnea încă în dumneata! Îţi spun cinstit că mă săturasem să te văd mereu încruntată, bănuitoare, copleşită de amintirea şi spaima de Taillandy! Te rog să mă ierţi, Renée, dar aş fi fost în stare să fac cele mai urîte lucruri numai ca să-ţi pot dărui o nouă dragoste!

— Adevărat? Crezi oare că „o nouă dragoste", cum spui dumneata, poate spulbera amintirea primei iubiri, sau... mai curînd o reînvie?

Descumpănit de întrebarea mea atît de directă, Hamond nu ştie ce să răspundă. Dar ce să-i fac dacă a zgîndărit cu atîta neîndemînare rana încă vie!... Şi pe urmă nu e decît un bărbat: n-are de unde să ştie. A fost şi el probabil de atîtea ori îndrăgostit: nu-şi mai aminteşte însă nimic... Figura lui consternată mă înduioşează.

— Nu, dragul meu, nu sînt fericită. Sînt... poate mai mult sau, poate, mai rău decît atîta. Numai că... nu-mi dau seama de loc unde o să ajung.

Simţeam nevoia să ţi-o spun, înainte de a deveni amanta lui Maxime...

— Sau soţia lui !

— Soţia lui ?

— De ce nu ?

— Pentru că nu vreau !

Răspunsul meu precipitat a izbucnit înainte de a fi apucat să mă gîndesc ; fiara îşi face vînt şi sare departe de capcană, înainte de a o fi zărit...

— N-are nici o importanţă, de altfel, adaugă Hamond cu nepăsare. E tot una.

— Crezi că-i tot una ? Pentru dumneata, poate, şi pentru o bună parte dintre bărbaţi. Dar pentru mine ! Adu-ţi aminte, Hamond, ce-a fost pentru mine căsătoria... Nu, nu e vorba de infidelităţi, te înşeli ! E vorba de servitutea conjugală, care face din atîtea soţii un fel de *nurse* pentru adulţi... A fi măritată înseamnă... cum să-ţi spun ? înseamnă a sta tot timpul cu frica în sîn ca nu cumva cotletul domnului să fie prea prăjit, ca apa de Vittel să nu fie destul de rece, cămaşa prea mult scrobită iar gulerul prea puţin, baia prea fierbinte, înseamnă să-ţi asumi rolul de intermediar-tampon între proasta dispoziţie a dumnealui, între avariţia dumnealui, lăcomia, tembelismul dumnealui...

— Ai uitat senzualitatea, Renée, îmi atrage atenţia, blajin, Hamond.

— Nu, cum dracu s-o uit !... Rolul de mediatoare, cum ziceam, între dumnealui şi restul omenirii. Dumneata n-ai de unde să ştii, Hamond, fiindcă ai fost prea puţin timp căsătorit ! Căsnicia înseamnă... înseamnă : „leagă-mi cravata !... Dă

afară servitoarea... Taie-mi unghiile de la picioare! Scoală-te și fă-mi un ceai de mușețel... Pregătește-mi o clizmă..." Înseamnă: „Dă-mi hainele noi și fă-mi geamantanul, s-o șterg mai repede după *ea*..." Menajeră, soră de caritate, dădacă — mi-ajunge, mi-ajunge, mi-ajunge!

Pînă la urmă însă izbucnesc în rîs, înveselită de propriile mele cuvinte și de figura scandalizată a bătrînului meu prieten...

— Doamne Sfinte! Renée, nici nu-ți dai seama cît mă mîhnești cu mania dumitale de a generaliza! „În țara asta, toate slujnicele sînt roșcate!" Nu toți bărbații însurați sînt ca Taillandy! Și în ce mă privește, îți jur, cu toată modestia, că mi-ar fi fost rușine să-i pretind neveste-mi asemenea meschinării care... Dimpotrivă!

— Bravo! mă bucur eu, bătînd din palme. Acum am să aflu tot! „Dimpotrivă!" Sînt convinsă că nu există soț mai priceput ca dumneata să încheie nasturii botinelor și să strivească „puricii" de pe foile unui taior! Vai, din nefericire, nu toate femeile au norocul să fie măritate cu Hamond!...

Rămîn cîteva clipe tăcută, apoi continui cu o vădită oboseală:

— Lasă-mă să generalizez, cum spui dumneata, deși nu am făcut decît o singură experiență, de pe urma căreia mă simt și acum istovită. Nu mai sînt destul de tînără, nu mai am nici elan și nici suficientă generozitate pentru a reîncepe o căsnicie — o viață în doi, dacă preferi. Lasă-mă să aștept, dichisită, fără să fac nimic, singură, încuiată în odaia mea, venirea celui care m-a ales

drept singura cadînă a haremului său. Aş vrea să nu ştiu nimic despre el, să nu cunosc afecţiunea sa şi pasiunea lui arzătoare ; din tot ceea ce-ţi poate oferi dragostea, în sfîrşit, nu doresc nimic altceva decît dragostea...

— Sînt destui oameni, rosteşte Hamond după o pauză, care ar spune că o asemenea dragoste se cheamă libertinaj.

Dau din umeri, iritată c-am putut fi atît de greşit înţeleasă.

— Da, da, stăruie Hamond, libertinaj ! Eu însă, care te cunosc... niţeluş, aş fi de părere mai curînd că e vorba de o himeră şi de o puerilă atracţie pentru nişte lucruri imposibil de realizat : perechea de îndrăgostiţi, sechestrată într-o cameră primitoare, închisă între cei patru pereţi care o izolează de restul lumii... este idealul obişnuit al unei fete foarte tinere care nu cunoaşte cîtuşi de puţin viaţa...

— Sau al unei femei coapte, Hamond !

Protestează, cu un gest evaziv şi politicos, dar se fereşte să-mi răspundă direct.

— Oricum ar fi, fată dragă, nu e vorba de dragoste.

— De ce ?

Bătrînul meu prieten azvîrle ţigara, aproape mînios :

— De-aia ! Mi-ai spus adineaori : „Căsătoria înseamnă pentru o femeie o servitute acceptată, dureroasă, umilitoare ; căsătoria înseamnă *leagă-mi cravata, pregăteşte-mi o clizmă, vezi să nu se ardă cotletul, suportă toanele şi infidelităţile mele*". Trebuia să spui *dragoste* în loc de *căsătorie*. Căci nu-

mai prin dragoste sclavia de care vorbeai devine ușoară, fericită, strălucitoare! O urăști acum, te lepezi și ți-e scîrbă de ea, fiindcă nu-l mai iubești pe Taillandy! Amintește-ți de vremea cînd cravata, spălatul picioarelor, ceaiul de mușețel, deveneau, în virtutea dragostei, tot atîtea simboluri sfinte, venerate și intangibile. Adu-ți aminte de rolul lamentabil pe care l-ai jucat! Tremuram de indignare văzînd cum se slujea Taillandy de dumneata, silindu-te să accepți tot felul de complicități, aș zice chiar de codoșlîcuri, între el și amantele sale, dar în ziua cînd mi-am pierdut răbdarea și am lăsat deoparte orice discreție: „Dragostea înseamnă supunere!" mi-ai răspuns dumneata... Fii sinceră, te rog, Renée, și recunoaște cu toată luciditatea că jertfele acestea nu mai au nici un preț în ochii dumitale, decît doar acum cînd ți-ai redobîndit liberul arbitru. *Acum cînd nu mai iubești*, le apreciezi la justa lor valoare! Înainte — am văzut ce făceai și știu de ce ești în stare, Renée! — spune drept, n-ai avut parte oare, fără să-ți dai seama, de milostiva anestezie pe care o acordă iubirea?

Ce rost are să-i răspund?... Sînt totuși gata să-l contrazic, cu cea mai vădită rea-credință din lume: nimic nu m-ar putea înduioșa pe ziua de azi, decît doar, poate, soarta acestui biet om care-mi face un pomelnic atît de amănunțit al necazurilor mele conjugale, gîndindu-se la ceea ce a avut el de pătimit. Ce tînăr e, și ce „vulnerabil" și îmbibat pînă la saturație de otrava de care a încercat să se înțarce!... Ce departe sîntem acum de aventura mea și de Maxime Dufferein-Chautel...

Voisem să mă spovedesc lui Hamond, să-i cer sfaturi... Cum se face că de fiecare dată ne întoarcem, în chip irezistibil, în trecut, zgîriaţi pînă la sînge de spinii uscaţi ? Am impresia că, dacă Maxime ar intra în momentul acesta, nici eu şi nici Hamond n-am avea răgazul să ne prefacem chipurile pe care nimeni nu trebuie să le vadă aşa cum arată acum : Hamond e galben de supărare şi are un tic ce face să-i zvîcnească uşor obrazul stîng, iar eu stau cu sprîncenele încruntate, ca şi cum m-ar încerca o migrenă şi cu gîtul încordat şi întins înainte, un gît robust, dar a cărui piele a început să-şi piardă catifelarea şi elasticitatea tinereţii...

— Hamond, spun eu încet de tot, îţi dai seama că pînă una-alta trebuie să plec în turneu ?

— Să pleci... Da, da, răspunde el ca şi cum l-aş fi trezit din somn. Ei şi ?

— Bine, dar Maxime ?

— Îl iei cu dumneata, bineînţeles ?

— „Bineînţeles" ! Nu e chiar atît de simplu pe cît ţi se pare ! Viaţa asta de turneu e cumplită... în doi ! Trezirile, plecările în faptul dimineţii sau în toiul nopţii, serile interminabile pentru cel ce aşteaptă şi, pe urmă, hotelul !... Frumos început pentru o lună de miere !... O femeie de douăzeci de ani nu s-ar încumeta să înfrunte surprizele luminii ce mijeşte în zori, ale somnului într-un vagon de cale ferată, somnul acela greu, după o zi istovitoare, care te face să semeni cu un cadavru puţin puhav... Nu, nu, e un pericol prea mare pentru mine ! Şi pe urmă, cred că pre-

ţuim, şi el şi eu, mai mult decît atît! M-am gîndit, vag... să amînăm această...

— ...dulce intimitate...

— Mulţumesc... pînă la sfîrşitul turneului şi să începem atunci o viaţă, o, dar ce viaţă!... Să nu mă mai gîndesc la nimic, Hamond, să mă ascund undeva, împreună cu el, într-un loc unde aş putea să culeg cu mîinile sau cu buzele tot ceea ce mă îmbie şi îmi scapă, alunecînd prin dreptul ferestrei vagonului: frunzele pline de rouă, flori legănate de vînt, fructe brumate şi, mai cu seamă, pîrîiaşe, apa ce zburdă liberă şi capricioasă, apa vie... După ce-ai trăit treizeci de zile în şir într-un vagon de cale ferată, nici nu poţi să-ţi închipui Hamond ce înseamnă priveliştea unei ape curgătoare ce unduieşte între ţărmurile proaspăt înverzite, fiorul ce face să ţi se strîngă pielea înfrigurată de o sete nedesluşită... Mi-aduc aminte că, în ultimul meu turneu, ne petreceam fiecare dimineaţă şi adeseori chiar şi după-amiaza în tren. La amiază, pe pajişti, slujnicele de la ferme mulgeau vacile: vedeam, în iarba înaltă, şiştarele sclipitoare de aramă în care laptele mustea, ţîşnind în vine subţiri, verticale. Nu ştii ce sete, ce poftă chinuitoare aveam să sorb din laptele acela călduţ, încununat cu spumă! Era o adevărată tortură, în fiecare zi, te rog să mă crezi... De aceea, aş vrea să mă bucur deopotrivă de tot ce-mi lipseşte: aer curat, un ţinut mănos în care totul să fie din belşug, iar prietenul meu...

Fără să vreau, întind mîinile împreunate de parcă aş cere să se împlinească mai repede do-

rinţele mele. Hamond încă mai ascultă, ca şi cum n-aş fi terminat de vorbit :

— Şi pe urmă, copilule, şi pe urmă ?

— Cum adică „şi pe urmă ?" izbucnesc eu, vehementă... Şi pe urmă ? Asta-i tot. Nu doresc nimic altceva.

— Ce noroc ! murmură el, ca pentru sine... Vreau să zic : cum ai să trăieşti, mai pe urmă, cu Maxime ! Renunţi la turnee ? Şi ai de gînd să mai... lucrezi la şantan ?

Întrebarea lui, atît de firească, reuşeşte să-mi curme tot elanul şi mă uit acum bănuitoare, neliniştită, aproape intimidată, la bătrînul meu prieten :

— De ce nu ? spun, cu o voce sugrumată.

Ridică din umeri :

— Dar bine, Renée, încearcă să judeci un pic ! Mulţumită lui Maxime ai putea să duci o viaţă comodă, poate chiar luxoasă şi... să iei iarăşi în mînă, aşa cum sperăm cu toţii, pana dumitale iscusită care a început să cam ruginească... Şi pe urmă, cine ştie, poate că un copil... Gîndeşte-te ce prichindel nostim ai putea avea !

Nesocotitul Hamond ! Să se fi lăsat oare mînat de vocaţia lui de fost pictor de gen ? Imaginea aceasta sumară a viitoarei mele existenţe între un amant credincios şi un copil drăgălaş are asupra mea un efect pe cît de inexplicabil, pe atît de catastrofal... Şi continuă să vorbească, nefericitul ! Îi dă zor înainte, fără să bage de seamă că o veselie amarnică îmi flutură în zare înaintea ochilor, care se feresc să-i întîlnească privirea şi că nu mai reuşeşte să scoată de la mine decît doar cîte

un „da“ plictisit, cîte un „probabil... nu știu...“ de elevă de pension care abia așteaptă să se sfîrșească lecția...

Un copil drăgălaș... un soț credincios... n-aveam totuși nici un motiv de rîs.

Nu mă pot dumiri care să fie pricina acestei înverșunate ilarități... Un copil drăgălaș... trebuie să mărturisesc că niciodată nu m-am gîndit c-aș putea să am un copil. Cît am fost căsătorită, n-aveam vreme de așa ceva, ocupată fiind în primele timpuri cu dragostea, iar mai apoi cu gelozia, acaparată cu desăvîrșire de Taillandy care, de altfel, nu ducea cîtuși de puțin grija unui moștenitor ce i-ar fi încurcat socotelile și l-ar fi făcut să cheltuiască...

Iată c-am trecut de treizeci și trei de ani fără să mă fi gîndit vreodată c-aș putea să fiu mamă. Nu cumva sînt un monstru ?... Un copil drăgălaș... Ochi cenușii, un botișor ascuțit, o mutră de pui de vulpe, ca maică-sa, mîini mari, umeri largi, ca Maxime... Ei bine, nu. Oricît mi-aș da silința, nu-l *văd*, nu mă simt în stare să iubesc copilul pe care aș fi putut să-l am, pe care-l voi avea, poate...

— Spune-mi ce crezi, Nătărăule scump ?

Era atît de prezent în inima mea, încît, în momentul cînd s-a apropiat tiptil, de mine, am continuat, de față cu el, să-mi sondez conștiința...

— Ce crezi despre copilul nostru ? Fiindcă, închipuie-ți, Hamond vrea să avem un copil !

Prietenul meu deschide o guriță rotundă și uimită de Pierrot și niște ochi cît farfuriile și exclamă :

— Straşnic ! Trăiască Hamond ! O să-i facem copilul, nici vorbă !... şi chiar acum, Renée, dacă vrei !

Mă apăr, fiindcă mă brutalizează cum e mai rău şi cum e mai bine, totodată, muşcîndu-mă cîte puţin, sărutîndu-mă cu nemiluita, cu aerul acela înfometat care mă cam înspăimîntă...

— Un copil ! strigă el, un copilaş al nostru ! Nu m-am gîndit încă la asta, Renée ! Ce deştept e Hamond ! E o idee genială !

— Găseşti, scumpule ? Ca să vezi, ce brută egoistă poţi fi dumneata ! Puţin îţi pasă c-am să fiu diformă şi urîtă şi c-am să sufăr, nu-i aşa ?

Rîde iar şi mă răstoarnă pe divan, proptindu-se în mîini :

— Diformă ? Urîtă ? Dă-mi voie să-ţi spun că eşti o gîscă, doamnă ! Ai să fii superbă, şi domnia ta şi ăla mic, şi ai să vezi ce grozav o să ne distrăm !

Se opreşte brusc din rîs şi-şi încruntă sprîncenele fioroase ce-i străjuiesc ochii blajini :

— Cel puţin atunci n-o să poţi să mă mai părăseşti, nici să baţi singură drumurile, nu ? Ai să fii ocupată !

Ocupată... Renunţ să mă mai împotrivesc, jucîndu-mă alene cu degetele ce mă ţin încătuşată... Dar renunţarea e şiretlicul celui slab... Ocupată... aşa cum bine a spus, cu egoismul lui nestăvilit... Aveam dreptate deci cînd l-am făcut, în glumă bineînţeles, burghez monogam şi cap de familie cu tabieturi.

Prin urmare, aş putea să-mi sfîrşesc zilele în tihnă, ghemuită la umbra lui ocrotitoare ? Ochii

săi credincioși mă vor mai iubi încă, atunci cînd farmecele mele se vor fi ofilit, rînd pe rînd?... Ah, ce deosebire, ce deosebire de... *celălalt!*

Atîta doar că și *celălalt* obișnuia să-mi vorbească în chip de stăpîn și știa să-mi șoptească încet de tot, strîngîndu-mă cu mîna lui vajnică: „Mergi cum trebuie! Ești a mea!..." Sufăr... deosebirile dintre ei îmi fac rău, asemănările lor mă dor... Mîngîi fruntea celui de acum, neștiutor și nevinovat, murmurînd: „Puiule..."

— Nu-mi mai spune „puiule", iubito! De ce vrei să mă faci ridicol?

— Te fac ridicol, fiindcă așa-mi place. Ești puiul meu, pentru că pari mai tînăr decît... decît ești, pentru că ai suferit prea puțin și ai iubit prea puțin și pentru că nu ești rău... Ascultă-mă, puiule: trebuie să plec.

— Nu fără mine, Renée!

Cu ce glas a strigat! Tresar înfiorată de mîhnire și de plăcere...

— Fără dumneata, iubitule, fără dumneata! Trebuie. Ascultă-mă... Nu... Max... bine, atunci am să vorbesc după aceea... Ascultă-mă, Max! Nu vrei, nu poți oare să mă aștepți? Înseamnă deci că nu mă iubești de ajuns?

Se smulge din brațele mele și se depărtează brusc de mine.

— De ajuns! De ajuns! Oh, argumentele astea femeiești! Nu te iubesc de ajuns dacă vin cu tine și nici dacă rămîn! Spune drept: dacă ți-aș fi răspuns: „Bine, iubito, am să te-aștept" ce-ai fi gîndit despre mine? Și tot așa și tu: cum vrei să cred că mă iubești cu adevărat, de vreme ce ești

hotărîtă să pleci, cînd ai putea foarte bine să n-o faci ? De fapt...

Se proţăpeşte în faţa mea, aplecîndu-şi fruntea cu un aer bănuitor :

— De fapt, nu mi-ai spus-o niciodată ?

— Ce să-ţi spun ?

— Că mă iubeşti !

Simt că roşesc, ca şi cînd m-ar fi prins cu minciuna...

— Nu, niciodată nu mi-ai spus-o ! repetă el, încăpăţînat.

— O, Max !

— Mi-ai spus... mi-ai spus : „Dragule... Nătărăul meu iubit... Max... Iubitul meu drag..." Ai suspinat adînc, ca şi cum ai fi îngînat un cîntec, în ziua cînd...

— Max...

— Da, în ziua cînd ţi-a scăpat din gură fără să vrei un cuvînt „Dragostea mea..." Niciodată însă nu mi-ai spus : „Te iubesc !"

E adevărat. Speram din răsputeri că n-are să bage de seamă. Într-o zi — o altă zi minunată — suspinam atît de tare în braţele lui, încît cuvîntul „te iubesc..." s-a desprins de pe buzele mele ca un murmur ceva mai desluşit, pentru ca o clipă mai apoi să devin inertă şi mută.

„...Te iubesc..." Nu mai vreau să rostesc vorba asta, nu mai vreau s-o rostesc niciodată ! Nu mai vreau să aud vocea aceea, vocea mea de odinioară, frîntă, joasă, bîiguind în neştire cuvîntul de odinioară... Numai că, din păcate, nu cunosc altul... Nu există altul...

— Spune-mi, hai, spune-mi că mă iubeşti ! Spune-mi, te rog !

Prietenul meu a îngenuncheat la picioarele mele, hărţuindu-mă într-una cu rugăminţile lui stăruitoare. Îi zîmbesc, ochi în ochi, ca şi cînd m-aş împotrivi în glumă şi mi se năzare deodată să-i spun ceva dureros, ca să sufere şi el puţin... Dar e atît de blînd, sărmanul, şi atît de departe de frămîntările mele ! Pentru ce să-i împovărez inima ? Nu merită aşa ceva...

— Dragul meu drag... de ce eşti rău, hai, lasă, nu mai fi trist ! Da, Te iubesc, o, cît te iubesc... Dar nu vreau să ţi-o spun. Nici nu ştii ce orgolioasă sînt în realitate !

Şi-a lipit capul de pieptul meu şi a închis ochii, acceptînd cu o duioasă încredere minciuna mea şi, cu toate că am încetat să vorbesc, încă mai ascultă ecoul glasului meu murmurîndu-i „Te iubesc"...

Ce curios mi se pare să ţin povara asta în braţe, în braţele mele, care atîta vreme n-au purtat nimic ! Nu mă pricep să legăn un copil atît de mare şi ce greu îi atîrnă capul... Dar nu-i nimic, lasă-l să se odihnească aşa, sigur de mine !

Sigur de mine... căci în virtutea clasicei erori a îndrăgostiţilor, este gelos pe viaţa mea actuală, pe viitorul meu hoinar, dar în acelaşi timp se odihneşte liniştit, atît de aproape de inima mea, în care un altul a domnit atîta vreme ! Habar n-are nesocotitul, care mă iubeşte cinstit, că are de înfruntat rivalitatea unei amintiri şi că nu-i va fi dat să încerce mîndria, cea mai slăvită dintre

toate — de a-mi spune: „Îţi aduc în dar o bucurie, o suferinţă pe care nu le cunoşti..."

E aici, la pieptul meu... Pentru ce tocmai el, şi nu altul? Nu ştiu. Mă aplec asupra frunţii sale; aş vrea să-l ocrotesc faţă de mine însămi, să-mi cer iertare că nu-i pot dărui decît o inimă ce şi-a schimbat destinaţia, dacă n-a ajuns să-şi redobîndească puritatea de la început. Aş vrea să-l feresc de suferinţele pe care i le-aş putea pricinui... Haide, haide! Avea dreptate Margot: mă întorc la cazanul cu apă clocotită... un cazan demn de toată încrederea şi care de altminteri nu are nimic de iad: seamănă mai degrabă cu un ceainic banal...

— Trezeşte-te, dragule!

— Nu dorm, murmură el, fără să-şi ridice genele-i fermecătoare... Te respir...

— Mă aştepţi la Paris, cît am să fiu plecată în turneu? Sau te duci în Ardeni, la mama dumitale?

Se scoală de jos, fără să-mi răspundă şi-şi netezeşte părul cu palma.

— Spune!

Îşi ia pălăria de pe masă şi se îndreaptă spre uşă, cu ochii în pămînt şi cu buzele încleştate... Dintr-un salt sînt lîngă el, mă atîrn de umerii lui:

— Nu pleca! Nu pleca! Am să fac tot ce vrei tu! Rămîi! Nu mă lăsa singură! O, nu mă lăsa singură!

Ce s-o fi petrecut oare în sufletul meu? Nu mai sînt decît o biată otreapă udă de lacrimi... O dată cu el, am văzut îndepărtîndu-se de mine toată căldura, şi lumina, şi cea de-a doua dragoste a mea,

încă amestecată cu cenuşa fierbinte a celei dintîi, dar atît de scumpă, atît de neaşteptată... Mă agăţ de prietenul meu, ca un om gata să se înece şi bîigui într-una, fără să-l ascult :

— Toată lumea mă părăseşte !... Sînt singură, singură !...

Ştie prea bine, fiindcă mă iubeşte, că n-are nevoie nici de cuvinte, nici de argumente, ca să mă împace. Ajung două braţe care să mă alinte, un murmur nedesluşit de duioase răsfăţări şi sărutări, cît mai multe sărutări...

— Nu te uita la mine, iubitule ! Sînt urîtă, mi-a curs rimelul pe obraz, am nasul roşu... mi-e ruşine c-am putut să fiu atît de stupidă !

— Renée, draga mea ! Fetiţa mea ! M-am purtat ca o brută !... Da, da, nu sînt decît o brută patentată ! Vrei să te aştept la Paris ? Am să te-aştept. Vrei să mă duc la mama acasă ? Mă duc la dînsa !

Nehotărîtă, stingherită de propria mea biruinţă, nici nu mai ştiu acum ce vreau :

— Ascultă, Max scumpule, uite ce-o să facem : am să plec singură şi cu inima uşoară ca un cîine bătut... O să ne scriem în fiecare zi... O să fim tari — nu-i aşa ? — ca să putem aştepta ca nişte eroi sorocul binecuvîntat, preafericita zi de 15 mai cînd vom fi din nou împreună.

Eroul, morocănos, încuviinţează din cap, resemnat.

— 15 mai, auzi tu, Max ?... În ziua aceea, adaug eu mai încet, cred c-am să mă arunc în braţele tale, aşa cum m-aş arunca în valurile

mării, la fel de irevocabil, ştiind foarte bine ce fac...

Îmbrăţişarea şi privirea cu care-mi răspunde mă fac să-mi cam pierd capul :

— Şi pe urmă, ştii ceva... dacă n-o să putem aştepta, atunci... n-avem încotro... ai să vii după mine... am să te chem... Eşti mulţumit ? În definitiv, eroismul e o nerozie... viaţa e atît de scurtă... Va să zică ne-am înţeles ! Cel mai nefericit dintre noi va pleca după celălalt sau îi va scrie să vină... Dar nu strică totuşi să încercăm, fiindcă... o lună de miere în tren... Eşti mulţumit ? Ce cauţi ?

— Închipuie-ţi, mi s-a făcut sete ; mor de sete ! Vrei să fii bună s-o suni pe Blandine ?

— Nu-i nevoie ! Stai aici ; mă duc eu.

Fericit, pasiv, îmi îngăduie să-l servesc şi rămîn lîngă el să mă uit cum bea apă, ca şi cînd mi-ar fi făcut o nepreţuită favoare. Aş fi gata acum să-i leg şi cravata şi să mă îngrijesc să aibă la masă astă-seară mîncărurile care-i plac... Şi să-i aduc papucii... Şi nimic nu l-ar putea opri să mă întrebe, cu glasul unui stăpîn : „Unde te duci ?" N-am fost decît o biată femeie şi-mi dau seama că am rămas tot femeie, spre amărăciunea şi bucuria mea...

Amurgul îmi ascunde chipul fardat la repezeală şi, stînd pe genunchii lui, îl las să-mi soarbă de pe buze suflarea încă zbuciumată de suspine. Sărut în treacăt una din mîinile sale, ce alunecă de pe fruntea, pe gîtul meu... Mă prăbuşesc în braţele lui, ca o victimă alintată, care se plînge cu

jumătate de glas de ceea ce nu doreşte să împiedice şi nici nu poate împiedica să se întîmple...

Dar deodată sar în picioare, mă lupt cîteva secunde cu el, fără să scot un cuvînt şi reuşesc în fine să mă smulg din mîinile lui, ţipînd :

— Nu !

Era cît pe ce să mă las surprinsă acolo, pe un colţ de divan ! Tentativa a fost atît de neprevăzută şi de îndemînatică !... Scăpată de primejdie, îl privesc fără nici o umbră de mînie, mulţumindu-mă să-l dojenesc doar cu atît :

— De ce ai făcut asta ? Max, e urît din partea dumitale !

Se tîrăşte la picioarele mele, supus şi plin de căinţă, răstoarnă în treacăt o măsuţă şi nişte scaune, bolborosind „Iartă-mă !... Nu mai fac !... E atît de greu să aştepţi, iubito..." cu o rugăminte copilărească în glas, parcă un pic afectată...

Nu-i disting prea lămurit chipul, deoarece a început să se înnopteze. În schimb am desluşit adineaori, în tentativa lui brutală nu numai o pornire nestăpînită, dar şi un calcul ascuns... „N-ai să mai baţi drumurile singură... Ai să fii ocupată !"

— Bietul Max ! îi spun încetişor.

— Rîzi de mine, nu-i aşa ? Am fost ridicol.

E atît de drăguţ cînd se umileşte, şi atît de abil totodată ! Încearcă să-mi abată gîndurile asupra gestului în sine, împiedecîndu-mă să cercetez motivele adevărate care l-au determinat... Şi trebuie să mint niţeluş, ca să-l liniştesc :

— Nu rîd de dumneata, Max. Ştii, e imposibil ca un bărbat, care şi-ar permite să tabere asu-

pra unei femei, aşa cum ai făcut dumneata, coşcogea vlăjganul, să nu-şi piardă orice prestigiu! Mutra asta de ţăran e salvarea dumitale şi ochii de lup îndrăgostit! Semănai cu un muncitor care, întorcîndu-se de la lucru pe înnoptat, prăvăleşte o fată la marginea drumului...

Îl părăsesc ca să-mi încondeiez din nou ochii cu un cearcăn albastru, care le dă un luciu mătăsos şi o privire catifelată, să îmbrac un mantou şi să-mi prind cu ace pe cap una din acele pălării cu calotă largă, a căror formă şi ale căror nuanţe alese cu gust îi amintesc lui Max de „Florile însufleţite" ale lui Champfleury, micuţele zîne-flori gătite, care cu cîte un mac cu corola răsturnată, în chip de pălărie, care cu cîte un clopoţel de lăcrămioare, care cu cîte un stînjenel cu petalele pleoştite.

Ieşim să ne plimbăm cu automobilul, ce lunecă lin pe aleile întunecate din Bois de Boulogne. Îmi sînt nespus de dragi plimbările acestea pe înserat, în care cuprind pe întuneric mîna prietenului meu, ca să simt că e lîngă mine, ca să ştie că sînt lîngă el. Atunci pot să închid ochii şi să visez că plec împreună cu el spre o ţară necunoscută, în care aş uita cu desăvîrşire trecutul, aş uita chiar şi cum mă cheamă şi în care m-aş trezi pentru a doua oară la viaţă cu un chip nou şi cu o inimă neştiutoare...

ÎNCĂ O SĂPTĂMÎNĂ pînă la plecare...

Am să plec oare, cu adevărat? Sînt ceasuri, sînt zile chiar, în care nu-mi vine să cred. Mai cu seamă zilele acelea de primăvară timpurie, în care prietenul meu mă duce afară din oraş, prin parcurile bătătorite, brăzdate de roţile automobilelor şi ale bicicletelor, dar pe care anotimpul proaspăt şi friguros le învăluie într-o atmosferă misterioasă. O pîclă viorie, ce coboară în amurg, face ca aleile să pară şi mai adînci, şi o zambilă sălbatică, pe care o descoperi pe neaşteptate, legănîndu-şi în vînt trei clopoţei firavi, de un albastru naiv, pare tot atît de preţioasă ca o pradă...

Săptămîna trecută am umblat o mulţime pe jos, sub razele soarelui matinal, prin pădurea în care alergau caii mînaţi la galop de rîndaşi. Mergeam lipiţi unul de altul, plini de însufleţire, mulţumiţi, prea puţin guralivi şi eu fredonam un cîntecel ce îndemna pasul la drum... La cotitura unei alei pentru călăreţi, în momentul acela pustiu, ne-am întîlnit, nas în nas sau, mai bine zis, nas în bot, cu o căprioară tînără şi aurie, care, văzîndu-ne, şi-a

pierdut cumpătul şi în loc s-o rupă la fugă, s-a oprit locului.

Gîfîia de emoţie şi-i tremurau genunchii subţiri, dar în ochii săi codaţi, prelungiţi cu o dungă cafenie — ca ai mei — se citea un fel de sfială, mai curînd decît teamă. Aş fi vrut să-i pipăi urechile, îndreptate spre noi şi pluşate ca frunzele de lumînărică şi botul gingaş şi pufos ca de catifea. Cînd am întins mîna însă, şi-a răsucit capul într-o zvîcnire sălbatică şi s-a făcut nevăzută.

— Dacă ai fi întîlnit-o la vînătoare, nu-i aşa că n-ai fi omorît-o, Max ? l-am întrebat eu.

— Să omor o căprioară ? De ce nu o femeie ? mi-a răspuns cu simplitate.

În ziua aceea, am prînzit, ca toată lumea, la Ville-d'Avray, într-un restaurant cu terase curioase, suspendate la marginea apei, terase-sufragerii şi terase-dormitoare, şi am fost cuminţi ca nişte amanţi care au şi început să fie sătui de dragoste. Îmi făcea plăcere să descopăr la Max aceeaşi seninătate pătimaşă de care mă simt impregnată în aerul liber, în bătaia vîntului proaspăt, în faţa copacilor... Rezemată în coate, priveam apa netedă şi tulbure a iazului, oxidată pe alocuri, şi alunii de pe crengile cărora spînzurau mîţişorii. Pe urmă privirile mele se întorceau spre bunul meu tovarăş de viaţă, cu nădejdea temeinică de a dura pentru el o fericire tot atît de îndelungată ca viaţa mea însăşi...

Am să plec oare cu adevărat ? Sînt ceasuri în care mă pregătesc, ca în vis, de plecare. Trusa de toaletă, pledul făcut sul, impermeabilul, exhumate din dulapuri, au ieşit la lumină, ponosite, pline de

cicatrice şi parcă istovite de atîtea călătorii... Am golit scîrbită cutiile cu fond de ten rînced, cu vaselină îngălbenită, duhnind a gaz...

Sînt uneltele meseriei mele, pe care acum le mînuiesc fără nici o plăcere. Iar Brague, care venise să vadă ce mai fac, a avut parte de o primire atît de distrată şi atît de ceremonioasă în acelaşi timp, încît a plecat ţîfnos şi, ceea ce e mai grav, spunîndu-mi „la revedere, dragă prietenă" pe un ton cît se poate de înţepat. Ei şi ? Am timp berechet să-l văd şi să-l îmbunez în cele patruzeci de zile de turneu !... Îl aştept să sosească din moment în moment, ca să-mi dea ultimile instrucţiuni. O să vină şi Max ceva mai încolo...

— Bună ziua, dragă prietenă.

Eram sigură ! Colegul meu tot mai e şifonat.

— I-ascultă, Brague, n-ai de gînd să termini odată ? Să ştii că nu te prind de loc ifosele astea aristocratice ! Ne-am întîlnit doar ca să vorbim serios. De cîte ori îmi spui „dragă prietenă", parcă-l văd pe Dranem în Regele-Soare.

Brague, care s-a înseninat într-o clipă, protestează :

— Ifose aristocratice ! Şi de ce nu, mă rog ? I-aş rupe gura şi lui Castellane, dac-aş vrea ! Nu m-ai văzut niciodată în frac ?

— Nu !

— Nici eu... Dar ştii că e cam întuneric aici, în... budoarul tău. Ce-ar fi să trecem la tine, în odaie ? Să putem vorbi mai limpede.

— Să mergem în odaia mea...

Brague descoperă numaidecît o fotografie de-a lui Max, așezată pe cămin : Max în haine noi, țeapăn, cu părul negru, prea negru, cu albul ochiului prea alb, cu un aer oficial și un pic ridicol, dar totuși foarte frumos.

Brague examinează portretul, răsucind între degete o țigară :

— E prietenul tău, va să zică, respectivul ?

— Da, e... prietenul meu.

Și schițez un zîmbet amabil și nătîng.

— Mișto bărbat, ce mai ! Ai zice că-i fun ministru ! Ce-oi fi găsit de rîs ?

— Nimic... ideea c-ar putea să fie ministru ! Nu i se potrivește de fel.

Brague își aprinde țigara, pîndindu-mă cu coada ochiului :

— Îl iei cu tine ?

Dau din umeri.

— Ei asta e ! Nu se poate ! Cum vrei să-l iau ?

— Păi, tocmai că nu *vreau* ! exclamă Brague, înseninat... și foarte bine faci, puștioaico, să știi ! N-am păr în cap cîte turnee dintr-astea am văzut eu ducîndu-se dracului, fiindcă dumneaei nu vrea să se despartă de dumnealui, sau fiindcă dumnealui nu vrea s-o scape din ochi pe dumneaei ! Și atunci să te ții, toată ziua numai certuri și numai pupături, numai certuri și pe urmă iar giugiuleli — că nu mai e chip să-i scoți toată ziulica din culcuș — și pe urmă, pe scenă, picioare de cauciuc și felinare stinse : asta nu mai e viață, ci oftică curată, ce mai !... Altceva e cînd sîntem noi între noi ; mai mare plăcerea, atunci, să că-

lătoreşti ! Ştii foarte bine că în privinţa asta am ţinut la ideea : dragostea şi meseria nu se lovesc împreună. Şi la urma urmei, patruzeci de zile nu ţin o veşnicie : o să vă scrieţi şi după aia o să fiţi iar împreună şi o s-o luaţi de la început... Prietenul tău are probabil un birou, nu ?

— Ce birou ? Nu, n-are nici un birou.

— Atunci... o fabrică de automobile ? În sfîrşit, învîrteşte ceva ?

— Nu.

— Nu face nimic ?

— Nimic.

Brague scoate un şuierat, care poate fi tălmăcit cel puţin în două feluri deosebite...

— Chiar nimic, nimic ?

— Nimic. Adică, are nişte păduri.

— Nemaipomenit !

— Ce ţi se pare aşa nemaipomenit ?

— Că se poate trăi aşa. Nici tu birou. Nici tu fabrică. Nici tu repetiţii. Nici tu cai de curse ! Ţie nu ţi se pare curios ?

Mă uit la el pe sub sprîncene, cu un aer jumătate stingherit, jumătate complice.

— Ba da.

N-aş putea să-i răspund altceva. Lipsa de ocupaţie a prietenului meu, felul în care îşi pierde vremea fără rost, ca un licean aflat într-o vacanţă fără sfîrşit, mă înspăimîntă adeseori, aş zice chiar mă scandalizează...

— Eu, ce să zic, aş muri de urît, declară Brague după o pauză. Chestie de obişnuinţă !

— Fără îndoială...

— Şi acum, spune Brague, aşezîndu-se, să stăm un pic de vorbă : cît mai scurt şi mai cuprinzător. Ai tot ce-ţi trebuie ?

— Bineînţeles, ce mai întrebi ? Costumul pentru Driada, cel nou, e un vis : verde ca o lăcustă şi nu cîntăreşte nici cinci sute de grame ! Celălalt e reparat, brodat din nou, curăţat, să juri că-i scos din cutie : mai poate să ţină încă şaizeci de reprezentaţii fără să se rupă.

Brague strînse din buze :

— Hm... eşti sigură ? Ei şi, ce-ţi cădea mîna dacă-ţi făceai nişte ţoale noi pentru *Încătuşarea* ?

— Ştii că eşti bine ? Şi cine mi le plătea ? Nu cumva tu ? Dar pantalonii tăi din piele de căprioară cu broderii, din *Încătuşarea*, care lucesc de parc-ar fi daţi cu ceară, de atîta cît s-au frecat de scîndurile scenei ? Ţi-am scos vreodată ochii pentru ei ?

Colegul meu ridică o mînă dogmatică :

— Pardon, pardon ! Să nu amestecăm lucrurile ! Pantalonii mei sînt superbi ! Au căpătat o patină, nişte culori estompate : au devenit, ca să zic aşa, un obiect de artă ! Ar fi o crimă să-i înlocuiesc !

— Nu eşti decît un zgîrie-brînză ! Ripostez eu, dînd din umeri.

— Şi tu o zgripţoroaică !...

Ah ! Ce bine e să te mai ciondăneşti cînd şi cînd ! E odihnitor. Sîntem şi unul şi altul de ajuns de iritaţi pentru ca răfuiala noastră să semene cu o repetiţie însufleţită...

— ...La loc comanda ! strigă Brague. Chestiunea costumelor e lichidată. Să trecem la chestiunea bagajelor.

— Ca şi cînd aş avea nevoie de tine pentru asta ! Sau poate plecăm pentru prima oară împreună în turneu ? Nu cumva vrei să mă înveţi cum să-mi împăturesc rufăria ?

Brague îmi aruncă, printre pleoapele încreţite de schimonoselile profesionale, o privire zdrobitoare :

— Vai de capul tău ! Minte ciungă şi oloagă ! Hai, ciripeşte, ciripeşte, fă gălăgie, dă drumul la papagal ! Vreau să te învăţ, zici ? Sigur că vreau ! Deschide bine urechile şi încearcă să pricepi : toate bagajele în plus sînt pe spezele noastre, nu ?

— Ssst !

Îi fac semn să tacă, tulburată, fiindcă am auzit în anticameră soneria ţîrîind discret de două ori... E *el* ! Şi Brague care n-a plecat încă !... La urma urmei, se cunosc amîndoi.

— Intră, Max, intră, te rog... Sînt cu Brague... Discutăm despre turneu : n-o să te plictiseşti ?

Nu, n-o să se plictisească ; în schimb eu mă simt puţin stingherită. Interesele carierei mele de actriţă de şantan sînt nişte lucruri mult prea meschine, precise, comerciale, în care n-aş vrea să-l amestec pe prietenul meu, pe dragul şi leneşul meu prieten...

Brague, care ştie să fie cît se poate de drăguţ cînd vrea, îi zîmbeşte lui Max :

— Ne daţi voie, domnule ? E vorba de bucătăria meseriei noastre pe care o meşterim şi tre-

buie să vă spun spre lauda mea că sînt un bucătar foarte cumpătat, care nu lasă să se irosească nimic şi nici nu încarcă socotelile.

— Dar, vă rog! protestează Max. Dimpotrivă, o să mă amuze, cu atît mai mult cu cît n-am nici cea mai mică idee despre lucrurile astea: am să mă documentez...

Mincinosul! Pentru un om care se amuză, are o mutră mult prea urîcioasă şi prea tristă.

— Mai departe! începe Brague. În ultimul turneu, cel din septembrie, am dat pe gîrlă, dacă-ţi mai aminteşti, cîte zece şi chiar unsprezece franci pe zi pentru surplusul de bagaje, de parc-am fi avut bogăţiile lui Carnegie.

— Nu totdeauna, Brague!

— Nu totdeauna, ai dreptate. Au fost şi zile cu trei sau patru franci în plus. Şi atîta e prea mult. În ce mă priveşte, nu-mi convine. Spune, ce bagaje ai, afară de valiză?

— Cufărul negru.

— Ăla mare? Ce, nu eşti zdravănă la cap? Nici să nu te gîndeşti.

Max tuşeşte...

— Uite ce-ai să faci: ai să-ţi pui lucrurile într-al meu. Deasupra: costumele de teatru. Compartimentul doi: lenjerie, cămăşile tale adică, chiloţii tăi, ciorapii tăi, cămăşile mele, indispensabilii mei, etcetera.

Max dă semne de nerăbdare...

— ...şi, la fund, încălţămintea, haine de schimb, cîte un rînd pentru tine şi pentru mandea, alte marafeturi, etcetera. Mă-nţelegi?

— Da, nu e rău.

— Totuşi... intervine Max.

— În felul ăsta, urmează Brague, avem un singur bagaj (trogloditul o să se descurce cum poate ; maică-sa, care face negoţ cu pene, o să-i împrumute vreun coş, ceva) *unul* singur, mare şi lat. Dintr-un condei, desfiinţăm surplusul, reducem bacşişurile factorilor de la masagerii, băieţilor de la teatru, etcetera... Dacă nu cîştigăm cîte cinci franci pe zi fiecare, să-mi zici mie cuţu !... La cîte zile îţi primeneşti lenjeria, în turneu ?

Roşesc, fiindcă e Max de faţă.

— La două zile.

— Treaba ta. Cum însă nu putem spăla rufele decît în tîrgurile mari, Lyon, Marsilia, Toulouse, Bordeaux, să punem o duzină de cămăşi şi tot atîţia crăcănei, restul cum devine cazul ; cred că sînt destul de măreţ şi de generos ? În sfîrşit, contez pe tine c-ai să fii chibzuită.

— Poţi fi liniştit !

Brague se ridică, dă mîna cu Max :

— Precum vedeţi, domnule, în doi timpi şi trei mişcări am pus totul la punct. Tu ai grijă să fii la gară, marţi dimineaţa, la şapte şi un sfert.

Îl conduc pînă în anticameră şi, în momentul cînd intru din nou în odaie, mă întîmpină un potop de reproşuri, de proteste şi de tînguieli :

— Renée ! E îngrozitor ! Nu se poate ! Ţi-ai pierdut capul ! Cămăşile dumitale, cămăşile dumitale şi pantalonaşii dumitale atît de scurţi, de-a valma cu indispensabilii acestui tip ! Şi ciorapii dumitale cu şosetele lui, poate ! Şi toate astea pentru o economie de cinci franci pe zi ! Ce bătaie de joc şi ce mizerie !

— Cum, „ce mizerie" ? Asta înseamnă două sute de franci !

— Ei, da, crezi că nu ştiu ? Ce meschinărie...

Mă stăpînesc să-i ripostez într-un fel care l-ar putea jigni : de unde să ştie băieţaşul ăsta răsfăţat că banul, banul pe care-l cîştigi, este un lucru serios şi vrednic de tot respectul, pe care se cuvine să-l menajezi şi despre care se vorbeşte cu solemnitate ?

Îşi şterge fruntea cu o splendidă batistă de mătase violetă. De cîtăva vreme, prietenul meu îşi dă toată osteneala să fie cît mai elegant îmbrăcat : poartă nişte cămăşi nemaipomenite, batiste asortate cu cravatele şi pantofi cu ghetre din piele de căprioară... Nu mi-a trebuit mult ca să observ, dat fiind că orice detaliu vestimentar devine dintr-o dată bătător la ochi, aproape scandalos, în momentul în care dragul meu Nătărău, cu înfăţişarea lui cam greoaie, îl pune pe el.

— Cum poţi să accepţi aşa ceva ? mă întrebă el dojenitor. Toată promiscuitatea asta e pur şi simplu odioasă !

Promiscuitate ! E un cuvînt destul de frecvent folosit... Eram sigură c-o să-l pomenească. „Promiscuitatea culiselor"...

— Spune-mi, iubitule — îl întreb, netezind între două degete vîrfurile mustăţilor lui mătăsoase şi negre, cu reflexe roşcate, dac-ar fi fost vorba de cămăşile *dumitale* şi de indispensabilii *dumitale*, nu crezi că tot *promiscuitate* s-ar fi chemat ? Ia gîndeşte-te : nu sînt decît o mică şanteză foarte chibzuită, care trăieşte de pe urma meseriei sale...

Mă strînge brusc în braţe, strivindu-mă un pic, intenţionat :

— Dracu s-o ia de meserie !... Ah ! Cînd ai să fii numai a mea, o să vezi, am să te ţin numai în vagoane de lux, încărcate cu flori şi o să-ţi aduc rochii peste rochii ! Şi tot ce-am să găsesc mai frumos, şi tot ce-o să-mi treacă prin minte !

Vocea lui frumoasă şi tristă înnobilează promisiunile banale... Simt vibrînd sub învelişul searbăd al cuvintelor dorinţa de a-mi aşterne întreg universul la picioare...

Rochii ? Într-adevăr, probabil i se pare prea austeră şi monotonă crisalida neutră a taioarelor mele — gri, cafenii, albastre — de care mă despoi în momentul cînd se aprind luminile rampei — pentru a mă înveşmînta în văluri pictate, în paiete strălucitoare, în fuste învolburate ce sclipesc în fel de fel de ape... Vagoane de lux ? La ce bun ? Oricum, nu merg mai departe decît celelalte...

Fossette îşi strecoară între noi căpşorul ei de bronz lucind ca lemnul de palisandru... Mica mea tovarăşă de singurătate adulmecă plecarea. A recunoscut colţurile jupuite şi impermeabilul, a văzut cutia englezească din email negru, trusa cu farduri... Ştie că n-am s-o iau cu mine şi e dinainte resemnată cu viaţa ce-o aşteaptă, o viaţă de huzur de altminteri, cu hoinăreli în preajma fortificaţiilor împreună cu Blandine, cu seri petrecute în odaia portăresei, cu mese luate la restaurant şi gustări în Bois de Boulogne... „Ştiu c-ai să te întorci, îmi spun ochii ei oblici, dar cînd ?"

— Max, vezi cît ţine la dumneata : ai să ai grijă de ea, nu ?

Asta mai lipsea ! A fost de ajuns să ne aplecăm amîndoi asupra micuţei făpturi neliniştite şi iată ne-a şi podidit plînsul ! Caut să mă stăpînesc, şi din pricina efortului, simt o usturime pe gît şi în nas... Ce frumoşi şi ce mari par acum ochii prietenului meu, scăldaţi în cele două lacrimi scînteietoare ce-i înrourează genele ! Ah ! De ce trebuie să-l părăsesc ?

— Trebuie să mă duc să scot, bolboroseşte el cu o voce sugrumată, o... geantă frumoasă... pe care am comandat-o pentru tine... foare solidă... s-o iei la drum.

— Adevărat, Max ?

— Din... din piele de porc...

— Ce înseamnă asta, Max ? Măcar tu să ai ceva mai mult curaj !

Se şterge la nas, contrariat :

— Pentru ce ? Nu ţin de loc să am curaj ! Dimpotrivă !

— Sîntem nişte caraghioşi ! Nici unul dintre noi n-ar fi îndrăznit să se înduioşeze de propria-i soartă : Fossette a fost stimulentul care a declanşat emoţia. Exact ca în scena „măsuţei“ din *Manon* şi a manşonului din *Poliche*, dacă ţi-aduci aminte ?

Maxime se şterge la ochi pe îndelete, grijuliu, cu simplitatea cu care face orice lucru şi care-l fereşte de ridicol.

— Se prea poate, Renée... De altfel, dacă vrei să mă vezi înecat într-un puhoi de lacrimi, n-ai decît să-mi vorbeşti despre tot ceea ce se află aici,

în apartamentul dumitale, despre lucrurile în mijlocul cărora trăiești și pe care n-o să le mai pot vedea pînă la întoarcerea dumitale. Divanul ăsta vechi, fotoliul în care stai să citești, portretele tale, și raza de soare ce se plimbă pe covor de la douăsprezece pînă la două după-amiază...

Surîde, nespus de tulburat:

— Să nu-mi pomenești cumva, de focul din cămin, de lopățică, sau de clește, fiindcă atunci chiar mă topesc de tot !...

A plecat să-mi aducă geanta fermecată din piele de porc.

— Cînd vom fi împreună, mi-a spus alintîndu-se, în pragul ușii, vrei să-mi dai mie mobilele din salonaș ? Am să-ți comand altele.

Am zîmbit ca să nu-l refuz. Mobilele astea acasă la Max ? Nu sînt decît niște epave ale mobilierului conjugal, părăsite de Taillandy drept despăgubire — o derizorie despăgubire — pentru drepturile de autor de care m-a prădat odinioară, și dacă n-am reușit pînă acum să le înlocuiesc e numai fiindcă n-am avut bani. Cum aș putea oare să cînt aria „măsuței" lîngă scîndurile astea de stejar, stil „olandez", chipurile, la căpătîiul divanului dărăpănat din pricina unor zburdălnicii... la care nu eram chemată să iau parte ? Mobile bîntuite de stafii, în mijlocul cărora m-am trezit adeseori înnebunită de spaimă la gîndul că libertatea mea s-ar putea să nu fie decît un vis... Ciudat dar de nuntă pentru un nou amant ! Un adăpost și nici-

decum un *home* [1], asta-i tot ce las în urma mea: coliviile acelea pe roate, care sînt vagoanele de cale ferată de-a doua sau de-a întîia, hotelurile de toată mîna, cabinele sordide ale şantanurilor din Paris, din provincie şi din străinătate, au fost mai primitoare, mai apropiate de mine, decît ceea ce prietenul meu numeşte „un colţişor intim şi drăguţ" !

De cîte ori n-am fugit din apartamentul acesta, vrînd să scap de mine însămi ? Iar azi cînd plec, iubită de un bărbat şi, la rîndul meu, îndrăgostită, aş vrea să fiu iubită cu şi mai multă ardoare, să fiu şi mai îndrăgostită şi atît de transformată, încît eu însămi să nu mă mai recunosc. Dar poate că-i prea curînd, poate că n-a sosit încă timpul... Cel puţin însă plec înfrigurată, cu inima doldora de regrete şi de speranţe, abia aşteptînd să mă întorc, gata să-mi iau zborul spre noua mea soartă, cu impetuozitatea scînteietoare a şarpelui ce se desprinde din pielea sa moartă...

1 Cămin (engl.).

Partea a treia

Rămas bun, prietenul meu drag. Am închis cufărul. Geanta fermecată „din piele de porc“, costumul de călătorie, lungul văl cu care-mi voi înfășura pălăria așteaptă să mă trezesc mîine în zori, stînd înșirate, cuminți și triste pe divanul nostru primitor. Pe jumătate plecată, ferită acum de dumneata, ferită de propria mea slăbiciune, îmi pot îngădui în sfîrșit bucuria de a-ți scrie prima scrisoare de dragoste...

Vei primi biletul acesta mîine dimineață, chiar în momentul cînd voi părăsi Parisul. Nu e decît un rămas bun, scris înainte de culcare, ca să-ți dau de știre că te iubesc nespus de mult, că țin nespus de mult la dumneata! De-ai ști ce nefericită sînt că te părăsesc...

Nu uita că mi-ai făgăduit să-mi scrii „tot timpul“ și s-o consolezi pe Fossette. La rîndul meu îți făgăduiesc să-ți aduc din călătorie o Renée obosită de atîta colindat, mistuită de singurătate și descătușată de tot, afară de dumneata.

A dumitale
Renée

...Umbra unui pod trece fulgerător peste pleoapele mele închise, pe care le deschid, o clipă mai apoi, pentru a vedea alunecînd în stînga trenului răzorul acela de cartofi pe care-l cunosc atît de bine, tupilat la poalele zidului falnic al fortificațiilor...

Sînt singură în compartiment. Brague, care ține să facă cea mai strictă economie, călătorește într-a doua cu bătrînul troglodit. O zi ploioasă, firavă ca lumina unui revărsat de zori cenușiu, învăluie apăsătoare cîmpia, deasupra căreia se tîrăsc fumurile uzinelor. E ora opt și e prima dimineață de călătorie. După un moment de depresiune ce a urmat după neastîmpărul plecării, am căzut într-un fel de pasivitate ursuză ce mă îndreptățea să sper că voi putea ațipi.

Mă ridic pentru a îndeplini, cu gesturi mecanice, unele preparative de drum, ca un om cu tabieturi de vechi peregrin : despăturesc pledul din păr de cămilă, umflu cu aer cele două perne de cauciuc îmbrăcate în mătase — una pentru șale, una — ca s-o pun sub cap — și-mi înfășor părul într-un văl brun-auriu ca și el... Totul făcut metodic, meticulos, deși îmi tremură mîinile înfrigurate de o nemăsurată și năprasnică mînie... O adevărată dezlănțuire de furie, da, și împotriva mea însămi ! Plec și cu fiecare învîrtire a roților mă îndepărtez de Paris, plec, în timp ce primăvara friguroasă a îmbrobonit cu muguri vîrtoși crengile stejarilor, totul e rece și jilav de pîcla ce mai miroase încă a iarnă ; plec, cînd aș putea, la ora asta, să mă răsfăț cu voluptate lîngă trupul cald al unui

amant ! Am impresia că mînia îmi stîrneşte o poftă nesăţioasă de tot ce este plăcut, somptuos, lesnicios şi egoist, o dorinţă nestăvilită de a mă lăsa să alunec pe panta cea mai moale, de a cuprinde cu braţele şi de a sorbi o fericire tîrzie, tangibilă, banală şi desfătătoare...

Periferia aceasta prea bine cunoscută, vilele livide în care cască nevestele în camizolă, care se scoală tîrziu ca să mai scurteze din pustietatea zilelor, totul mi se pare peste măsură de plicticos... Ar fi fost mai bine să nu mă despart de Brague, să stau lîngă el pe banchetele îmbrăcate într-o pînză albastră murdară ale compartimentelor de clasa a doua, în mijlocul sporovăielilor cordiale, în mirosul de om din vagonul ticsit de lume, în fumul ţigărilor de zece bani pachetul...

Zgomotul cadenţat al roţilor trenului — ta-ta-tam — pe care-l aud fără să vreau, acompaniază motivul dansant al Driadei, pe care-l fredonez cu o perseverenţă de maniac... Cît o să mai dureze oare starea asta de lîncezeală ? Fiindcă mă simt micşorată, slăbită, ca şi cum mi s-ar fi luat sînge. În cele mai nefericite zile din viaţa mea, vederea unui peisaj cît de sărac, cu condiţia să alunece repede în dreapta sau în stînga, cu condiţia să fie acoperit în răstimpuri de o perdea de fum despletit, dărăcit de gardurile de spini, avea asupra mea efectul tămăduitor al unui tonic. Mi-e frig. Un somn agitat, ca-n faptul zilei, mă toropeşte şi am impresia mai curînd că leşin decît că adorm, hărţuită cum sînt de nişte vise aritmetice, copilăreşti, în care mereu

revine aceeaşi întrebare sîcîitoare: „Dacă ai lăsat în urmă jumătate din tine, înseamnă că ai pierdut 50% din valoarea ta iniţială?“

Dijon, 3 aprilie

Da, da, sînt bine. Da, am primit scrisoarea dumitate; da, am succes... Ah, dragul meu, trebuie să afli adevărul adevărat! Părăsindu-te, m-am simţit copleşită de cea mai absurdă, cea mai înfrigurată desperare. De ce am plecat? De ce te-am părăsit? Patruzeci de zile! Sub nici un cuvînt nu cred c-am să pot suporta o atît de lungă despărţire, acum! Şi de-abia sîntem la cel de-al treilea popas!

Făcînd popas a treia oară,
În aur, în argint...
Iubitul ei o înfăşoară.

Vai! Iubitul meu, eu n-am nevoie nici de argint, nici de aur, ci numai şi numai de dumneata. În primele două oraşe în care am poposit a plouat, ca să pot simţi mai deplin cît de cumplit este să fii părăsită, între pereţii hotelului acoperiţi cu un tapet bej şi ciocolatiu, în sălile de restaurant cu lambriuri din imitaţie de stejar, pe care lumina becurilor cu gaz aerian le face să pară şi mai întunecoase!

Dumneata, feciorul răsfăţat al doamnei Taie-Tot, nu ştii ce înseamnă lipsa de confort! Cînd ne vom revedea, am să-ţi descriu pe îndelete, ca să te indignezi şi să te fac să mă iubeşti şi mai tare, întoarcerile în toiul nopţii la hotel, cutia cu farduri pe care braţul obosit abia o mai

poate duce, aşteptările în pîcla subţire de afară, în faţa uşii, aproape lipită de ea, pînă ce portarul de noapte se îndură să se trezească, odaia respingătoare cu cearşafuri jilave, cana meschină cu apă caldă care a avut tot timpul să se răcească... Crezi oare că m-ar lăsa inima să te oblig a împărtăşi aceste bucurii cotidiene? Nu, dragul meu, dă-mi voie să mă împotrivesc atîta cît voi fi în stare s-o fac, înainte de a striga: „Vino, simt că nu mai pot!"

E vreme frumoasă, de altminteri, la Dijon şi întîmpin cu sfială soarele, ca pe un dar de care ştiu că voi fi lipsită foarte curînd.

Mi-ai făgăduit c-ai s-o consolezi pe Fossette. Este deopotrivă a dumitale ca şi a mea. Ia seama, fiindcă s-ar putea să-ţi poarte pică, să ştii, dacă, în lipsa mea, ai răsfăţa-o prea mult. Sobrietatea ei de căţeluşă buldog e în stare de cea mai delicată austeritate sentimentală şi se simte jignită, de cîte ori se întîmplă s-o părăsesc, dacă un al treilea îşi dă seama că suferă, oricît ar fi el de prietenos şi oricît ar încerca să-i alunge tristeţea.

Rămîi cu bine! Te îmbrăţişez şi te iubesc. Ce amurg friguros — dac-ai şti!... Cerul e verde şi senin ca-n cele mai geroase zile din ianuarie. Scrie-mi, iubeşte-mă, încălzeşte-o pe

a dumitale

Renée

10 aprilie

Mi-e teamă că ultima mea scrisoare te-a mîhnit. Nu sînt mulţumită de mine şi nici de dumneata. Scrisul dumitale mare şi apăsat şi totuşi suplu, ele-

gant și șerpuitor ca planta aceea care se cheamă pe la noi „răchițică" ; un scris care umple patru pagini, opt pagini, cu cîțiva „te ador", cu blesteme amoroase, cu arzătoare și imense regrete. Toate astea sînt făcute să fie citite în douăzeci de secunde ! Și sînt sigură că, în sinea dumitale, ești pe deplin încredințat că mi-ai scris o foarte lungă scrisoare. Și pe urmă tot timpul nu vorbești decît de mine.

Dragul meu, zilele trecute am străbătut, fără să mă opresc nicăieri, un ținut care este al meu, meleagurile copilăriei mele. Mi se părea că o molcomă dezmierdare îmi învăluie agale inima... Făgăduiește-mi c-o să venim cîndva împreună aici, vrei ? Nu, nu ! Cum am putut să scriu așa ceva ? N-o să venim în nici un caz ! Pădurile din Ardenni ar înjosi, în amintirea dumitale, crîngurile mele de stejari, de muri, de sorbi și n-ai vedea tremurînd, așa cum văd eu, peste coama lor, nici peste apa întunecoasă a izvoarelor, nici peste colina albastră smălțuită de florile ciulinilor înalți zveltul curcubeu ce încercuiește, ca printr-o vrajă, tot ce se află pe întinsul plaiurilor mele de baștină !...

Nimic nu s-a schimbat aici. Doar cîteva acoperișuri noi, de un roșu-proaspăt, atîta tot. Nimic nu s-a schimbat în ținutul meu natal — afară de mine. Ah, dragul meu prieten, cît am îmbătrînit ! Poți dumneata oare să iubești o femeiușcă atît de bătrînă ? Mi-e rușine de mine însămi, aici. De ce nu ți-a fost dat să cunoști copila șuie ce rătăcea prin locurile astea, purtîndu-și cosițele împărătești și firea-i taciturnă de nimfă a codri-

lor? Şi tot ce-am fost odinioară a trebuit să dăruiesc altcuiva, unui bărbat care, din păcate, nu eşti dumneata! Iartă-mi strigătul acesta, Max, e mărturia zbuciumului meu, pe care caut să mi-l înfrînez de cînd am început să te iubesc! Şi ce iubeşti dumneata la mine, acum cînd e prea tîrziu, decît ceea ce mă arată altfel decît sînt, decît ceea ce te înşală, decît buclele mele invoalte ca frunzişul unui copac, decît ochii mei pe care kholul îi alungeşte şi le dă o privire umedă, decît tenul ce pare mat sub stratul de pudră? Ce-ai zice dacă m-aş înfăţişa, dacă aş apărea înaintea dumitale cu părul lins, cu pletele mele grele, cu genele blonde spălate de rimel, cu ochii mei, aşa cum i-a făcut mama, străjuiţi de nişte sprîncene scurte, gata în fiece clipă să se încrunte, ochii suri, înguşti, orizontali, în adîncul cărora scînteiază o privire fulgerătoare şi aspră, atît de asemănătoare cu privirea tatălui meu?

Nu-ţi fie teamă, dragul meu prieten! Am să mă înapoiez aşa — sau aproape aşa — cum am plecat, ceva mai obosită, ceva mai drăgăstoasă... Plaiurile mele natale mă farmecă învăluindu-mă într-o beţie tristă şi efemeră, ori de cîte ori trec pe lîngă ele în goana trenului, dar niciodată nu m-aş încumeta să fac un popas. Poate că sînt atît de frumoase numai pentru că le-am pierdut...

Rămîi cu bine, Max, dragul meu drag. Mîine trebuie să plecăm dis-de-dimineaţă spre Lyon, altminteri nu vom avea timp să facem o repetiţie cu orchestra pe care, ca de obicei, o voi supraveghea eu, în timp ce Brague, veşnic neobosit, se va ocupa

de programe, de panourile pentru afişe, de vînzarea cărţilor noastre poştale...

Ah, nici nu-ţi închipui cum am tremurat de frig ieri seară, în costumul meu atît de subţire din Încătuşarea ! *Frigul e duşmanul meu neîmpăcat ; îmi destramă şi viaţa, şi gîndurile. Ştii foarte bine doar, dumneata, în mîinile căruia mîinile mele şi-au căutat adeseori adăpost, ca două frunze de arsura gerului ! Îmi lipseşti, scumpa mea căldură, aşa cum îmi lipseşte şi soarele.*

A ta

Renée

Continuăm turneul. Mănînc. Dorm, umblu, mimez şi dansez. Fără nici o tragere de inimă, dar şi fără nici un efort. Un singur moment de înfrigurare de-a lungul unei zile întregi : acela cînd o întreb pe portăreasa şantanului dacă n-a sosit „ceva poştă“ pentru mine. Citesc scrisorile primite ca un om înfometat, rezemată de pervazul slinos al uşii de la intrarea artiştilor, în curentul de aer fetid cu iz de pivniţă şi de amoniac... Ora ce urmează trece mult mai greu, nemaiavînd nimic de citit, după ce am descifrat data ştampilei de pe timbru şi am întors plicul pe dos, ca şi cînd aş spera să cadă dinăuntru o floare sau o poză...

Nu mă interesează cîtuşi de puţin oraşele în care jucăm. Le cunosc şi nu am nici un chef să mai plec în recunoaştere. Mă agăţ de Brague care porneşte să ia în stăpînire „tîrgurile“ familiare — Reims, Nancy, Belfort, Besançon — ca un blajin cuceritor...

— Ai văzut ? Birtul nostru e tot acolo pe chei, în colț : pun rămășag c-au să mă recunoască deseară cînd o să mergem să halim niște cîrnați cu un păhărel de vin alb !

Respiră adînc, o ia razna pe străzi voios ca un vagabond, cască gura în fața prăvăliilor, se cațără în turnurile catedralelor. Eu, care anul trecut o apucam mereu înaintea lui, acum abia mă țin după el. Mă tîrăște cu sine ca pe o umbră și uneori îl remorcăm și pe bătrînul troglodit care, de obicei, umblă de unul singur : slab, prăpădit, în hăinuța lui subțire și cu pantalonii ce i-au rămas scurți... Unde doarme ? Unde mănîncă ? Habar n-am. Brague, pe care l-am întrebat, mi-a răspuns laconic :

— Îl privește ! Nu sînt dădaca lui !

Deunăzi, la Nancy, l-am zărit la el în cabină. Stătea în picioare și mușca dintr-o pîine de o jumătate de kilogram, ținînd delicat cu două degete o felie de salam. Mîncarea asta de om sărac și voracitatea cu care clefăia din fălci... Am avut o strîngere de inimă și m-am dus imediat să-l caut pe Brague :

— Spune-mi, te rog, Brague, trogloditul are cu ce să trăiască în turneu ? Cîștigă doar cincisprezece franci pe zi, nu-i așa ? Pentru ce nu se hrănește atunci ca lumea ?

— Strînge bani la ciorap, mi-a răspuns Brague. *Toată lumea* strînge bani în turneu. Fiindcă nu *toată lumea* e Vanderbilt sau Renée Néré ca să-i dea mîna să stea în camere de cinci franci și să ia cafeaua cu lapte cocoțată în vîrful patului ! Trogloditul îmi datorează costumul de teatru pentru

care i-am avansat niște bani : îmi plătește cîte o patacă pe zi. Peste trei săptămîni poate să halească și stridii, dacă poftește și să-și spele picioarele cu coctail. Treaba lui.

Luată astfel la refec, n-am avut încotro și-am tăcut... Și acum „strîng și eu bani la ciorap", din obișnuință în primul rînd, și pe urmă ca să nu mă deosebesc de colegii mei, stîrnindu-le cumva invidia sau disprețul. Prietena lui Max să fie oare femeia asta pe care oglinda afumată a unei „berării lorene" o înfățișează ospătîndu-se la o masă, călătoarea cu ochii încercănați, cu un voal mare înnodat sub bărbie, cenușie, ca un drum colburos din creștet pînă-n tălpi, începînd cu pălăria și sfîrșind cu botinele, cu aerul indiferent, liniștit și neprietenos al celor care nu sînt nici din partea locului, nici dintr-altă parte ? Iubita lui Max să fie oare, luminoasa iubită, pe care o strîngea în brațe, pe jumătate goală în chimonoul ei trandafiriu, comedianta obosită care vine, în corset și jupon, să-și ia din cufărul lui Brague cămășa și rufăria pentru a doua zi și să-și pună la loc boarfele pline de paiete ?...

În fiecare zi aștept scrisoarea prietenului meu. În fiecare zi, rîndurile pe care mi le trimite mă consolează și mă dezamăgesc totodată. Scrie simplu, dar, nu e greu să-ți dai seama, fără prea multă ușurință. Scrisul său frumos și meșteșugit îi temperează ardoarea mîinii. Și pe urmă duioșia îl stingherește, ca și tristețea, și mi se plînge cu toată nevinovăția : „Cînd am să-ți scriu de o sută de ori că te iubesc și că sînt supărat foc pe tine că m-ai părăsit, ce-mi va mai rămîne de spus ? Ne-

vasta mea scumpă, nevestica mea cu fumuri de literată, ştiu c-ai să rîzi de mine, dar nu-mi pasă... Fratele meu se pregăteşte să plece în Ardenni şi m-am gîndit să-l însoţesc : scrie-mi la Salles-Neuves, acasă, la mama. Mă duc să încasez nişte bani, bani pentru noi doi, pentru gospodăria noastră, fetiţa mea dragă !"

Îmi mărturiseşte astfel fiecare lucru, fiecare gest pe care-l face, fără nici un fel de comentarii sau înflorituri. Vrea să-şi împartă viaţa cu mine şi mă numeşte nevasta lui. Calda lui solicitudine nu mai păstrează nici o licărire sentimentală — îşi dă şi el seama de asta — în momentul în care soseşte aşternută pe hîrtie cu un scris atît de echilibrat : la ce ne-ar putea folosi cuvintele, cînd sîntem atît de departe unul de altul ? Ar trebui... ştiu eu... ar trebui poate o imagine tumultoasă, în culori dogoritoare...

11 aprilie

Ei nu, asta-i culmea ! Ai pus-o pe Blandine să-ţi dea în cărţi, acum ! Dragul meu, eşti pierdut ! Să ştii că fata asta, de cîte ori lipsesc de acasă, obişnuieşte să prorocească cele mai pitoreşti catastrofe. Dacă plec în turneu, visează pisici, şerpi, mocirle şi teancuri de rufe călcate, şi citeşte în cărţi tragicele aventuri ale Damei de Treflă (Rénée Néré) cu tînărul Făţarnic, cu Militarul şi cu Bărbatul de la Ţară ! Să nu-i dai crezare, Max : numără zilele, aşa cum fac şi eu şi zîmbeşte — oh ! zîmbetul acela ce-ţi încreţeşte aproape imperceptibil aripile

nasului ! — gîndindu-te că prima săptămînă e pe sfîrşite...

Peste o lună şi patru zile, la rîndul meu, îţi prezic c-am „să fac un drum" pentru a mă întîlni cu „Bărbatul de inimă cu temei", că „îţi cade bucurie de la drum" şi că „am să dau la spate pe Tînărul Făţarnic", ca şi pe misterioasa „Femeie stricată", vreau să zic Dama de tobă.

Sîntem acum în Lyon, unde rămînem cinci zile. Ai să te odihneşti în sfîrşit, îmi spui ? Da, dacă prin odihnă înţelegi c-o să am plăcerea, timp de patru zile în şir, să mă trezesc brusc din somn, în zori, îngrozită c-aş putea să pierd trenul, ca după aceea să mă prăbuşesc din nou în aşternut şi să zac, într-un fel de toropeală scîrbită ce alungă somnul, ascultînd cum se trezesc, rînd pe rînd, în jurul meu, femeile de serviciu, soneriile, vehiculele de pe stradă ! E mult mai neplăcut, dragul meu, decît s-o porneşti în fiecare zi cu noaptea-n cap ! Am impresia că, din fundul patului meu, asist la preparativele unui eveniment la care nu mi-e dat să iau parte, că roata vieţii începe să „se învîrtească" din nou fără mine... Şi, pe urmă, din fundul patului, gîndindu-mă la dumneata, îţi duc şi mai mult dorul, mă simt lipsită de orice apărare împotriva amintirilor mele, covîrşită de plictiseală şi de neputinţă...

O, scumpul meu inamic, am fi putut petrece cinci zile împreună, aici... Să nu crezi cumva că-i o provocare : nu vreau, zău nu vreau să vii ! Şi n-am să mor, ce Dumnezeu ! Tu pari totdeauna convins că dorul de tine m-a răpus de mult ! Dra-

gul, chipeșul meu țăran, nu sînt decît adormită, hibernez...

Nu mai plouă, e o vreme plăcută, călduță, cenușie, o vreme cît se poate de frumoasă pentru Lyon. Informațiile meteorologice pe care ți le împărtășesc în fiecare din scrisorile mele sînt cam stupide; dar dacă ai ști în ce măsură soarta și starea noastră sufletească depind, în turneu, de culoarea cerului! „Cînd plouă afară, e secetă în buzunar" spune Brague.

De patru ani încoace, am petrecut șapte sau opt săptămîni la Lyon, dragul meu. Și primul lucru pe care l-am făcut sosind aici a fost să mă duc să văd cerbii din parcul Saint-Jean, blonzii pui de ciută cu privirea nătîngă și duioasă. Sînt atît de mulți și atît de asemănători unul cu altul încît n-aș putea spune care mi-e mai drag dintre ei: se țin după mine de-a lungul grilajului, tropotind cu piciorușele lor, ce lovesc ca o grindină pămîntul, cerșind o bucată de pîine neagră cu un behăit limpede, stăruitor și sfios. Mirosul gazonului și al pămîntului reavăn e atît de pătrunzător în grădina aceasta, spre sfîrșitul zilei, în aerul încremenit, încît m-ar face să mă arunc din nou în brațele dumitale, dacă mi-ar da prin gînd cumva să evadez...

Rămas bun, iubitule. Am reîntîlnit la Lyon niște făpturi nomade ca și mine, pe care le-am cunoscut aici sau aiurea. Dacă ți-aș spune că una se numește Cavaillon și că e cupletist iar cealaltă Amalia Barally, că e actriță de comedie și joacă roluri de bătrînă, tot n-ai aflat mare lucru despre ele!

Barally totuşi e ca şi o prietenă pentru mine, căci am jucat împreună, acum doi ani, într-o piesă în trei acte, cu care am colindat toată Franţa. O femeie care a fost cîndva frumoasă, brunetă şi cu un nas acvilin, călătoare cu experienţă, cunoscînd pe nume toate hanurile din lumea întreagă. A cîntat în operetă la Saigon, a jucat teatru la Cairo, a îndulcit nopţile nu mai ştiu cărui vice-rege al Egiptului...

Îmi place la ea nu numai firea ei veselă ce ştie să înfrunte atît de bine mizeria, atitudinea ocrotitoare, iscusinţa cu care se pricepe să-ţi poarte de grijă, delicateţea maternă de care dă dovadă la fiecare gest, apanajul femeilor care au iubit cu sinceritate şi pasiune femeile: faptul acesta le dă un farmec nedefinit la care voi bărbaţii nu sînteţi sensibili niciodată.

O, Doamne, ce lucruri sînt în stare să-ţi scriu! Toată ziua n-aş face altceva decît să-ţi scriu, am impresia că-mi vine mai uşor decît să-ţi vorbesc. Strînge-mă-n braţe! Afară aproape s-a înnoptat, e ora nefastă. Strînge-mă tare în braţe, tare de tot!

A dumitale

Renée

15 aprilie

Ce drăguţ eşti, iubitule! Şi ce fericită idee! Îţi mulţumesc, din toată inima îţi mulţumesc, pentru instantaneul trimis şi pe care nu l-ai lăsat să

se limpezească de ajuns, fiindcă mai e galben încă de hiposulfit: sînteți încîntători amîndoi, dragii mei. Așa încît nu mai am dreptul să-ți fac nici o mustrare pentru că ai luat-o cu dumneata pe Fossette la Salles-Neuves fără să-mi fi cerut voie. Pare atît de mulțumită în brațele dumitale! Știe că pozează în fața aparatului de fotografiat, căci a luat mutra ei de atlet vînjos, premiat cu Cordonul de Aur.

Se vede cît de colo — trebuie să-ți mărturisesc cu toată recunoștința, dar în același timp și cu un pic de gelozie — că în momentul acela nu se gîndea cîtuși de puțin la mine. Dar la ce visau oare ochii dumitale pe care nu pot să ți-i văd, fiind aplecați patern asupra Fossettei? Gestul stîngaci și afectuos cu care ții în brațe cățelușa mă înduioșează și-mi aduce un zîmbet pe buze. Strecor acest ultim portret al dumitale alături de celelalte două în portofelul cel vechi de piele — ții minte? — acela care ziceai că are un aer misterios și ostil...

Ai să-mi mai trimiți și alte fotografii, nu-i așa? Am luat cu mine patru, pe care le compar și te examinez cu o lupă, sperînd să descopăr, în fiecare dintre ele, în pofida retușurilor migăloase și a luminilor savante, ceva din ființa dumitale secretă... Secretă? Da de unde, nimic din dumneata nu e făcut să înșele ochiul. Am impresia că orice gîsculiță ar putea să te cunoască, dintr-o singură privire, la fel de bine ca și mine.

Să știi că nu cred nici un cuvînt din ce-am spus. Tachinăriile mele ascund, în realitate, o vagă

şi meschină dorinţă de a te simplifica, de a umili în dumneata pe vechiul meu adversar: aşa l-am considerat întotdeauna pe bărbatul căruia îi este hărăzit să mă stăpînească...

E adevărat că sînt atîţia dediţei în pădurile dumitale, şi atîtea violete? Am văzut violete în împrejurimile oraşului Nancy, în timp ce străbăteam unduioasele plaiuri din partea de răsărit a ţării, albăstrite de brazi, brăzdate de rîuri sprintene şi scînteietoare a căror apă pare neagră-verzuie. Dumneata erai oare vlăjganul acela care pescuia păstrăvi, stînd cu picioarele goale în apa îngheţată?

Rămas bun. Mîine plecăm spre Saint-Etienne, Hamond nu-mi scrie aproape de loc, drept care mă plîng dumitale. Caută să-mi scrii cît mai des, neliniştea mea dragă, ca nu cumva să mă plîng lui Hamond! Te sărut...

Renée

Astă-seară am luat masa cu toţii la Berthoux — restaurant al artiştilor — Barally, Cavaillon, Brague, eu şi troglodituI invitat de mine. TroglodituI n-a scos tot timpul nici un cuvînt, nu se gîndea decît să mănînce. O masă de cabotini, gălăgioasă, însufleţită de o veselie destul de artificială. Cavaillon a făcut cinste cu o sticlă de Moulin-à-Vent.

— Trebuie să te chitreşti al dracului aici, l-a luat peste picior Brague, de te-a lăsat inima să ne faci cinste cu o motorină de soi!

— Ba bine că nu! i-a răspuns scurt Cavaillon. Tînăr şi celebru în lumea varieteurilor, cu toată tinereţea lui, Cavaillon stîrneşte invidia tuturor. Se spune că „Dranem se teme de el“ şi că „ar cîştiga la bănet cu lopata“. Drumurile noastre s-au încrucişat de vreo două, trei ori pînă acum cu drumurile lunganului ăstuia de douăzeci şi doi de ani, cu mersul său unduios de om-şarpe, de parcă n-ar avea oase, şi care bălăbăneşte o pereche de pumni vînjoşi montaţi pe nişte încheieturi fragile. Chipul său ar putea să pară chiar drăguţ, sub părul blond tuns cu breton, dacă n-ar fi privirea tulbure şi rătăcită a ochilor săi viorii, ce mărturisesc o acută neurastenie, vecină cu demenţa. Expresia lui favorită este „Îmi vine să mă-mpuşc!“ Aşteaptă toată ziua ora la care e programat numărul său şi, în momentul cînd apare pe scenă, uită tot, se amuză, îşi recapătă tinereţea şi reuşeşte să antreneze publicul. Nu bea, nu se ţine de chefuri. Îşi plasează banii în afaceri şi se plictiseşte.

Barally, care „face“ o stagiune la teatrul Célestins, pare ameţită de atîta cît a pălăvrăgit şi a rîs, arătîndu-şi dinţii strălucitori şi povestindu-ne chiolhanele nemaipomenite pe care le-a tras în tinereţea ei. Ne vorbeşte despre teatrele coloniale de acum douăzeci de ani, cînd cînta în operetă la Saigon, într-o sală luminată de opt sute de lămpi cu gaz... Fără un sfanţ, în pragul bătrîneţii, Barally este întruchiparea unei boeme desuete, incorigibile şi simpatice...

O reuniune agreabilă, totuşi. Ne încălzim un moment, înghesuindu-ne în jurul măsuţei neîncă-

pătoare şi pe urmă bun rămas ! Un bun rămas fără păreri de rău : mîine sau chiar peste cîteva zile am şi uitat unii de alţii... Plecăm în sfîrşit. Cele cinci zile petrecute la Lyon par infinit de lungi...

Cavaillon ne însoţeşte la Cazinou ; pentru el, care se machiază în zece minute, e prea devreme încă, dar se agaţă de noi, mistuit de singurătate, ferecat din nou în muţenia lui şi mahmur... În culmea fericirii, troglodítul, care s-a cam cherchelit, cîntă la lună, în timp ce eu visez, ascultînd vîntul noptatic ce a început să sufle, măturînd cheiurile fluviului Rhône cu un vuiet marin. De ce oare mă simt legănată în seara asta de o invizibilă tălăzuire, ca o corabie împotmolită, pe care marea a scos-o iarăşi în larg ? E o seară în care îţi vine să te laşi aşa, dusă de valuri, pînă la celălalt capăt al lumii. Obrajii îmi sînt reci, urechile îngheţate, nasul umed : toată fiinţa mea instinctivă se simte voioasă, robustă, întraripată de dorul de ducă... pînă în pragul Cazinoului, în atmosfera încropită şi mucedă a subsolului, unde plămînii mei, primeniţi de aerul curat, se sufocă.

Morocănoşi ca nişte birocraţi, ne îndreptăm spre cabinele artiştilor, nişte încăperi destul de ciudate, ce seamănă şi cu podurile unor case provinciale şi cu mansardele în care locuiesc de obicei oamenii de serviciu, cu pereţii acoperiţi cu un tapet amărît de hîrtie, în gri şi alb... Cavaillon, care s-a despărţit de noi pe scară, s-a instalat acum în cabina lui, în care-l zăresc stînd cu coatele rezemate pe măsuţa cu farduri, cu capul îngropat în palme. Aşa îşi petrece comicul fiecare din serile

sale lugubre — îmi spune Brague — cufundat în cea mai adîncă apatie, fără să scoată un cuvînt... Mă cutremur, înfiorată. Aş vrea să alung din minte imaginea acestui om, aşa cum l-am văzut adineaori stînd pe scaun, cu faţa îngropată în palme. Mi-e teamă să nu ajung şi eu ca el, cîndva, un biet naufragiat fără căpătîi, rătăcit printre noi, copleşit de propria sa singurătate.

18 aprilie

ȚI-E TEAMĂ să nu te dau uitării? Ei, asta-i bună! Max scumpule, sper că nu ți s-a năzărit cumva „să faci pe cocheta“, ca să folosesc una din expresiile mele favorite! Mă gîndesc la dumneata și te privesc de departe, cu o atenție atît de stăruitoare, încît nu se poate ca în cine știe ce chip misterios să nu-ți fi dat și dumneata seama, uneori. Nu-i așa? Te observ, cu toată distanța care ne desparte, cu un interes adînc, neistovit. Te văd atît de bine! Abia acum, în sfîrșit, orele fugitivei noastre intimități nu mai au nici un secret pentru mine și depăn în minte toate cuvintele pe care le-am rostit, toate tăcerile, toate privirile și toate gesturile noastre, înregistrate foarte precis cu valorile lor plastice și muzicale... Și tocmai acum ai găsit de cuviință să cochetezi, cu un deget în colțul gurii: „Ai început să mă uiți! Simt că te-ai îndepărtat de mine!“ Și asta se cheamă clarviziunea îndrăgostiților!

Intr-adevăr, ai dreptate să spui că mă îndepărtez, dragul meu. Am trecut de Avignon, așa încît ieri, trezindu-mă după două ore de somn, mi-a

venit să cred că dormisem nu două ore, ci două luni încheiate ; primăvara îmi ieşise în cale, o primăvară cum există numai în poveşti, exuberanta, efemera, cuceritoarea primăvară meridională, proaspătă şi plină de sevă, revărsată într-o izbucnire nestăvilită de verdeaţă, în pajiştile cu iarba crescută de-o palmă, legănîndu-se în vîntul ce le face să unduiască în ape mătăsoase, în arborii ornamentali — cercis mov, pavlovnia cu flori de culoarea brebenocului sur, în salcîmi galbeni, în glicine şi trandafiri !

Primii trandafiri, dragul meu drag ! I-am cumpărat în gara Avignon, abia înfloriţi, galbeni ca pucioasa cu pete de carmin, străvezii în bătaia soarelui. ca o ureche îmbujorată de roşul aprins al sîngelui, împodobiţi cu frunze fragede, cu ghimpi încovoiaţi de mărgean şlefuit. Sînt aici, lîngă mine, pe masă. Îmbălsămează aerul cu mireasma lor de caise, de vanilie, de ţigară foarte fină, de subtilă melancolie — aşa cum miros, Max, mîinile dumitale uscate şi fumurii...

Dragul meu, nu pot să fac altceva decît să mă las fascinată şi reînsufleţită de anotimpul proaspăt, de cerul acesta viguros şi aprig, de strălucirea aurie atît de caracteristică a pietrelor acestora pe care razele soarelui le dezmiardă zi după zi de-a lungul anului... Nu, zău, nu trebuie să mă plîngi că sînt nevoită să mă scol dis-de-dimineaţă, fiindcă dimineaţa pe aceste meleaguri răsare goală şi împurpurată pe un cer alb ca laptele, vînturat de dangătul clopotelor şi de fîlfîitul porumbeilor albi... Oh, te rog din suflet, pricepe odată că nu

trebuie să-mi scrii scrisori „îngrijite", că nu trebuie de loc să te gîndeşti la ceea ce-mi scrii! Scrie-mi orice, cum e vremea, la ce oră te scoli, cît eşti de supărat pe „ţiganca tocmită să umble cu şatra"; umple paginile cu acelaşi cuvînt duios, repetat iarăşi şi iarăşi, ca ţipătul unei păsări îndrăgostite ce-şi cheamă soaţa! Iubitul meu drag, simt nevoia ca dezordinea scrisorilor tale să se îngemăneze cu vraiştea primăverii ce a răbufnit din pămînt şi se iroseşte, mistuită de propria sa înfrigurare...

Mi se întîmplă să-mi recitesc uneori scrisorile. Am recitit-o pe cea de mai sus şi am lăsat-o să plece, cu sentimentul ciudat că săvîrşesc o imprudenţă, o greşeală şi că are să ajungă în mîinile unui om care n-ar trebui s-o citească... Mă simt puţin ameţită de cînd am plecat din Avignon. Plaiurile neguroase au pierit, acolo, departe, după perdelele de chiparoşi ce se apleacă la suflarea mistralului. Foşnetul mătăsos al trestiilor înalte a pătruns, în ziua aceea, pe fereastra compartimentului, în momentul cînd am coborît geamul, o dată cu o mireasmă de brad, de miere, de muguri ceruiţi, de liliac îmbobocit, parfumul acela amărui al liliacului înainte de a înflori, mirosind a terebentină şi a migdale totodată. Umbra cireşilor pare violetă pe pămîntul roşcat ce a şi început să crape de sete. Pe drumurile albe pe care trenul le întretaie sau de-a lungul cărora lunecă, un praf cretos se învolburează în vîrtejuri scunde, aşternîndu-se peste tufişuri... O plăcută înfrigurare îmi zumzăie necontenit în urechi, ca un roi îndepărtat de albine...

Fără nici o împotrivire, pe deplin permeabilă față de toată această îmbelșugată revărsare, pe care totuși o așteptam, de parfumuri, de culori, de căldură, mă las asaltată, răpită, înduplecată. E cu putință oare ca o asemenea desfătare să nu fie pîndită de nici o primejdie ?

Strada Canebière forfotește, asurzitoare, la picioarele mele, sub balcon, strada Canebière care nu-și îngăduie nici un pic de odihnă zi și noapte, și pe care chiar faptul de a hoinări fără rost capătă importanța și certitudinea unei îndeletniciri. Dacă mă aplec pot vedea la capătul străzii, dincolo de dantelata geometrie a cordajelor, rada portului, un colț de mare de un albastru puternic, ce zburdă, străbătut de valuri mici și scurte...

Mîna mea, așezată pe balustrada balconului, mototolește ultima scrisoare a prietenului meu, răspunsul la rîndurile pe care i le-am trimis din Lyon. Își amintește, în chip intempestiv, că Amaliei Barally, colega mea de teatru, nu-i plac bărbații. Și n-a scăpat ocazia, ca un om „normal" și „perfect echilibrat" cum este, să înfiereze un pic, ridiculizînd-o, pe vechea mea prietenă, numind „viciu" un lucru pe care nu-l înțelege. La ce bun să-i explic ?... Două femei înlănțuite nu pot fi nimic altceva pentru el decît un grup licențios și nicidecum imaginea melancolică și înduioșătoare a două ființe slabe, ce s-au refugiat, poate, una în brațele celeilalte, ca să doarmă împreună, să plîngă sau să se ferească de bărbatul adeseori hain și ca să împărtășească, mai presus de orice plăcere, amara

fericire de a se simţi deopotrivă amîndouă, neînsemnate, părăsite... La ce bun să-i scriu, să discut, să pledez ?... Voluptosul meu prieten nu înţelege decît dragostea...

24 aprilie

Să nu faci una ca asta! Din tot sufletul te rog să n-o faci! Sper că n-ai de gînd într-adevăr, nu-i aşa, să vii aici pe nepusă masă?

Mă întrebi ce-aş face, dacă te-aş vedea intrînd deodată la mine în cabină, aşa cum ai intrat acum cinci luni, la Empyrée-Clichy? O, Doamne, nu te-aş lăsa să pleci, poţi fi convins. Tocmai de aceea nu trebuie să vii. Te-aş păstra, dragul meu, lipit de inima mea, de sînul meu pe care l-ai mîngîiat de-atîtea ori, de gura mea, care, nemaifiind sărutată, a început să se ofilească... Ah! Cu cît drag te-aş păstra! Tocmai de aceea nu trebuie să vii...

Nu mai încerca să mă induplеci sub cuvînt că avem şi unul şi altul nevoie să ne reîmprospătăm curajul, să ne împărtăşim unul altuia tăria necesară pentru a suporta o nouă despărţire. Lasă-mă singură să-mi văd de meseria mea, pe care ştiu că n-o priveşti cu ochi buni. Gîndeşte-te că peste douăzeci de zile am să mă întorc! Lasă-mă să-mi fac turneul pînă la capăt, cu o conştiinciozitate, ca să zic aşa, cazonă şi cu o sîrguinţă de muncitoare cinstită, cu care fericirea noastră nu trebuie să fie în nici un fel amestecată... Scrisoarea ta m-a speriat, dragul meu. Mă aşteptam din clipă

în clipă să te văd intrînd. Ai grijă să n-o nefericești pe prietena ta, caută s-o cruți nu numai de amărăciuni, dar și de bucurii neprevăzute...

Renée

Copertina de pînză își flutură aripa deasupra noastră, vînturînd umbra și lumina de pe terasa restaurantului cu vedere spre port, în care am prînzit. Brague citește ziarele, scoțînd în răstimpuri cîte o exclamație și vorbind cu sine însuși. Nu aud ce spune, aproape că nici nu-l observ. O îndelungată obișnuință a desființat între noi eticheta, cochetăria, pudoarea și orice fățărnicie... Am mîncat arici de mare, roșii, rasol de morun cu mujdei de usturoi. În fața noastră, între marea netedă ca untdelemnul ce linge bordurile vasului și parmaclîcul de lemn sculptat ce îngrădește terasa se află o fîșie de teren pavat pe care se perindă oameni aferați cu chipuri fericite de haimanale ; jur împrejur sînt flori proaspete, garoafe strîns înmănuncheate ca niște legături de praz și puse în niște găleți verzi pline cu apă ; mai e apoi un galantar, ticsit cu banane negre, mirosind a eter, cu scoici de pe care se mai prelinge încă apa sărată, cu arici de mare, cu midii albastre, și, printre ele, lămîi și sticluțe cu oțet trandafiriu...

Îmi răcoresc palma pe pîntecele unui ulcior alb, dantelat ca un pepene galben, ce aburește pe masă. Tot ce-i aici îmi aparține și mă stăpînește. Mîine, nu cred c-am să iau cu mine imaginea asta, dar am impresia că umbra mea, desprinsă de mine ca

o frunză, va rămîne pururi aici, puțin adusă de spate, din pricina oboselii, cu mîna străvezie întinsă și așezată pe pîntecele unui invizibil ulcior...

Privesc îndelung împărăția mea schimbătoare, ca și cum era cît pe ce s-o pierd. Nimic nu amenință totuși această plăcută viață hoinară, nimic, decît doar o scrisoare. E aici, în poșetă. Ah, și cum se pricepe să scrie, prietenul meu, cînd vrea ! Ce lămurit știe să se facă înțeles ! Iată, așternută pe opt pagini, ceea ce se poate numi în sfîrșit o adevărată scrisoare de dragoste. Are tot ce-i trebuie ca să poată fi considerată așa : incoerență, o ortografie care cam șchioapătă în vreo două, trei locuri, duioșie și... autoritate. O falnică autoritate, care dispune de mine, de viitorul meu, de întreaga mea viață, atît de scurtă. Despărțirea a avut efectul așteptat : a suferit un timp în lipsa mea, pe urmă a chibzuit și a pus la cale în amănunțime o fericire trainică ; îmi oferă căsătoria, așa cum mi-ar oferi un conac însorit, împrejmuit cu ziduri solide...

„Mama a făcut puțină gălăgie, dar o las să țipe. Totdeauna a făcut ceea ce am vrut eu. Sînt sigur c-ai s-o cucerești și, pe urmă, o să stăm atît de puțin împreună cu ea ! Îți plac călătoriile, nevestica mea scumpă ? Ai să călătorești atîta, încît de la o vreme o să ți se facă lehamite ; vei putea străbate în lung și-n lat tot pămîntul, pînă cînd, în cele din urmă, n-o să mai dorești nimic altceva decît să avem un colțișor al nostru, în care n-o să mai fii Renée Néré, ci Doamna, Soția mea ! Va trebui atunci să te mulțumești cu acest *cap de afiș !*... Am și început să mă gîndesc..."

La ce o fi început să se gîndească oare ?... Despăturesc filele subţiri de foiţă, ce foşnesc ca nişte bancnote : se gîndeşte să se mute ; căci apartamentul pe care-l ocupa la etajul al doilea în vila fratelui său a fost desigur o locuinţă confortabilă, dar numai pentru un burlac... A ochit ceva în apropiere de strada Pergolese...

Într-o izbucnire de aprigă ilaritate, mototolesc în mînă scrisoarea, exclamînd :

— Bravo ! Şi pe mine nu mă întreabă nimeni nimic ? Ce se întîmplă cu mine, în toată povestea asta ?

Brague ridică privirea, apoi îşi vîră iar nasul în ziar, fără să scoată un cuvînt. Discreţia lui, făcută în egală măsură din prudenţă şi din nepăsare, nu poate fi tulburată de un fleac.

Nu minţeam, scriindu-i lui Max, acum două zile : „Te văd atît de bine acum, cînd sîntem departe unul de altul !" Numai de nu l-aş vedea prea bine !... Tînăr, prea tînăr pentru mine, fără nici o ocupaţie, liber, tandru, fără îndoială, dar răsfăţat : „Mama totdeauna a făcut ceea ce am vrut eu..." Îi aud glasul rostind aceste cuvinte, glasul lui grav, nuanţat, învăluitor, şi parcă puţin afectat, teatral, glasul său ce înfrumuseţează cuvintele şi aud de asemenea, un alt glas ce se ridică, înăbuşit, ca un diabolic ecou, din străfundul amintirilor mele : „Nu s-a născut încă femeia care să mă ducă de nas !..." O simplă coincidenţă, dacă vreţi... dar am impresia totuşi că am înghiţit un ciob ascuţit de sticlă...

Da, ce se întîmplă cu mine, în toată povestea asta ? Am să fiu o femeie fericită ? Soarele care

pătrunde, imperios, în „camera obscură" a sufletului meu, mă împiedică să gîndesc...

— Mă întorc la hotel, Brague: sînt obosită...

Brague îmi aruncă o privire pe deasupra ziarului, cu capul aplecat pe umăr, ca să se ferească de firicelul de fum ce se ridică din ţigara pe care o ţine, pe jumătate stinsă, în colţul buzelor.

— Obosită? Nu cumva nu te simţi bine? Azi e sîmbătă, ştii! Publicul de la Eldo o să fie înfierbîntat: ţin-te bine!

Nici nu catadicsesc măcar să-i răspund. Nu cumva mă ia drept o debutantă? Ca şi cînd n-aş cunoaşte, doar, publicul marsiliez, irascibil şi prietenos, dispreţuind timiditatea şi pedepsind neobrăzarea, un public pe care nu-l poţi cuceri decît dăruindu-i toate forţele tale...

Dezbrăcatul apoi senzaţia răcoroasă, pe piele, a chimonoului de şantung azuriu, spălat de vreo douăzeci de ori pînă acum, reuşesc să-mi alunge migrena ce mă încerca. Nu mă întind pe pat, de teamă să nu adorm: n-am venit aici ca să mă odihnesc. Stînd în genunchi pe un fotoliu, în faţa ferestrei deschise, îmi reazem braţele pe spătar, frecîndu-mi unul de altul picioarele goale. De cîteva zile încoace mi-am recăpătat obişnuinţa de a mă sălta pe marginea unei mese, de a mă aşeza piezīş pe braţul unui fotoliu, de a sta mai multă vreme într-o poziţie obositoare pe nişte scaune incomode, ca şi cum scurtele popasuri pe care le fac de-a lungul drumului n-ar merita să-mi dau osteneala de a mă gospodări, pregătindu-mi pe îndelete un culcuş... Camerele în care dorm arată ca

şi cum n-aş fi intrat în ele decît pentru un sfert de ceas, aruncîndu-mi mantoul într-o parte, pălăria într-alta... Nimeni n-ar spune că, în realitate, sînt o femeie ordonată, aproape maniacă, lucru care iese în vileag abia cînd mă văd instalată într-un compartiment de tren, cu valiza lîngă mine şi pledul făcut sul alături, cu ziarele şi cărţile mele, cu pernele de cauciuc pe care se reazemă somnul meu adînc, ce nu se lasă niciodată aşteptat, un somn încremenit, de călătoare experimentată şi care nu clinteşte din loc nici voalul legat în jurul capului ca un tulpan de călugăriţă, nici fusta ce-mi acoperă picioarele pînă la glezne.

Nu vreau să mă odihnesc. Mă silesc cu tot dinadinsul să reflectez, dar gîndul nărăvaş o zbugheşte din loc, aleargă pe pîrtia de lumină pe care a deschis-o înaintea lui o rază de soare coborîtă pe balcon, pentru a poposi hăt, departe, pe un acoperiş mozaicat, de ţiglă verde, ca să se joace, copilăros, cu o licărire de lumină, cu umbra unui nor... Lupt, mă flagelez... Mă las păgubaşă o clipă, apoi o iau de la început. Din pricina acestor turnire, surghiuniţii de teapa mea au ochii atît de mari deschişi şi o privire ce se îndură cu greu să se desprindă de nu ştiu ce nevăzută momeală. Tristă gimnastică de om singuratic...

Singuratic ! Cum se poate să-mi treacă asemenea gînduri prin minte, cînd iubitul meu mă cheamă, gata să garanteze că se va putea bizui pe mine toată viaţa ?

Numai că eu nu ştiu ce poate să însemne „toată viaţa“. Acum trei luni spuneam „zece ani“, „douăzeci de ani“, rostind aceste cuvinte înfricoşă-

toare, fără să-mi dau seama de înţelesul lor. E timpul să-mi dau seama în fine ! Iubitul meu îmi aşterne la picioare viaţa lui, o viaţă nesocotită şi mărinimoasă de bărbat tînăr, care în curînd va împlini treizeci şi patru de ani, ca şi mine. Nu se îndoieşte cîtuşi de puţin de tinereţea mea, nu vede *sfîrşitul* — sfîrşitul meu, vreau să zic. Orbirea lui nu-mi îngăduie să mă schimb, să îmbătrînesc, cînd fiece clipă, adăugată la clipa ce-a trecut, mă şi desprinde încetul cu încetul de el...

Mă simt încă în stare să-i fiu pe plac, mai mult chiar : să-l uimesc. Pot foarte bine să lepăd chipul pe care-l am acum, aşa cum aş lepăda o mască ; am un altul mai frumos, pe care el l-a întrezărit cîndva... şi să mă despoi, aşa cum altele se împodobesc, deprinsă — fiindcă înainte de a fi dansatoare, am fost modelul lui Taillandy — să înfrunt primejdiile nudităţii, să păşesc goală în lumină, ca şi cînd aş fi înveşmîntată într-o complicată draperie. Dar... pentru cîţi ani oare mai sînt încă înarmată ?

Prietenul meu îmi aşterne la picioare numele şi averea, împreună cu dragostea sa. Fără îndoială, stăpînul meu hazardul ticluieşte bine lucrurile şi ţine să răsplătească dintr-o dată cultul capricios pe care i l-am închinat. E ceva atît de neprevăzut, de extraordinar, e... e, într-adevăr, prea mult !

Ce om de treabă, dragul de el ! Va aştepta răspunsul meu cu nerăbdare şi va ieşi să pîndească sosirea poştaşului pe şosea, însoţit de Fossette, de Fossette a mea care e în culmea fericirii de cînd face pe castelana, care se plimbă cu automobilul şi se joacă de-a trenul, dînd tîrcoale cailor înşeu-

ați!... Bucuria lui e sporită, probabil, de o mîndrie naivă, legitimă, mîndria de a fi Domnul destul de mărinimos pentru a înălța pînă la el, din subsolul teatrului Emp'-Clich' pe terasa de la Salles-Neuves o „femeiuşcă de la şantan"...

Dragul, dragul şi temerarul meu *burghez!*... Ah, de ce nu s-a îndrăgostit de altcineva! Ce fericit ar putea să-l facă o altă femeie! Am impresia că eu n-am să fiu niciodată în stare de aşa ceva...

Dacă ar fi de ajuns numai să mă dăruiesc. Dar nu e vorba numai de o voluptate... Voluptatea ocupă, în nemărginitul pustiu al dragostei, un loc foarte mic, aproape neînsemnat, dar incandescent, a cărui văpaie este atît de puternică încît la început nu vezi nimic altceva: nu mai sînt o fată tînără şi neştiutoare, pentru ca strălucirea lui să mă orbească. În jurul acestui nestatornic focar se întinde necunoscutul, te pasc atîtea primejdii... Ce ştiu eu despre bărbatul pe care-l iubesc şi care mă doreşte? Cînd ne vom fi dezmeticit, după o scurtă îmbrățişare sau chiar după o lungă noapte, va trebui să începem a trăi unul lîngă altul, unul printr-altul. El va căuta să ascundă vitejeşte primele decepții pe care le va suferi din partea mea, iar eu, la rîndul meu, le voi trece sub tăcere pe ale mele, din mîndrie, din pudoare, din milă şi, mai cu seamă, pentru că le voi fi aşteptat, înfricoşată, din primul moment, *pentru că le voi recunoaşte* numaidecît... Ce armată de stafii mă pîndeşte de după perdelele trase ale unui alcov încă neatins, pe mine, care mă zgribulesc numai cînd îl aud alintîndu-mă „puiule dragă", pe mine care mă cutremur înfiorată în fața anumitor gesturi ale

lui, în fața anumitor intonații ce par să reînvie din trecut?...

...Nici o licărire nu mai zburdă acolo, departe, pe acoperișul de țigle verzi. Soarele a scăpătat; cerul, adineaori ca un lac azuriu cuprins între doi nori subțiratici ca niște fuse, pălește cu suavitate, trecînd de la un albastru de peruzea, la un verde-limoniu. Mi-au amorțit și coatele rezemate de spătar, și genunchii îndoiți. Ziua petrecută fără rost e pe sfîrșite și încă n-am luat nici o hotărîre, n-am scris nici un rînd, n-am reușit să smulg din inima mea unul din acele imbolduri nestăvilite a căror izbucnire vijelioasă o acceptam odinioară fără nici un control, gata s-o consider drept o inspirație „divină".

Ce-i de făcut?... Deocamdată nimic altceva decît să scriu, cît mai concis, fiindcă se face tîrziu, și să mint...

Dragul meu, e aproape șase și toată ziua m-am luptat cu o migrenă cumplită. E o căldură atît de înăbușitoare și atît de neașteptată, încît mă vait, dar, ca și Fossette cînd focul dogorește prea tare, fără parapon. Și pe deasupra a mai sosit și scrisoarea dumitale!... E prea mult soare, prea multă lumină deodată, și cerul, și dumneata mă copleșiți cu darurile voastre; nu am altă putere, azi, decît să suspin: „E prea mult!..." Un prieten ca dumneata, Max, și atîta dragoste, atîta fericire, atîta bănet... Chiar atît de rezistentă mă crezi? De obicei sînt, ce-i drept, dar nu azi. Dă-mi un răgaz...

Iată şi o fotografie pentru dumneata. E o fotografie de amator, făcută de Barally, pe care am primit-o acum de la Lyon. Vezi ce neagră şi ce mică sînt, şi ce aer de cîine de pripas am, cum stau aşa, cu mîinile încrucişate şi cu mutra asta plouată, nu crezi? Cinstit vorbind, dragul meu prieten, făptura asta e prea plăpîndă să poată purta cinstea nemăsurată şi bucuriile copleşitoare pe care i le făgăduieşti. Se uită la dumneata şi botişorul ei neîncrezător de vulpe pare să te întrebe: „E adevărat că toate astea sînt pentru mine? Eşti sigur?"

Rămas bun, dragul meu prieten. Eşti cel mai bun om de pe lume şi s-ar cuveni să ai parte de cea mai bună dintre femei. N-ai să te căieşti oare c-ai ales-o doar pe

Renée Néré?

Am în sfîrşit un răgaz de patruzeci şi opt de ore...

Şi acum, repede! Să mă îmbrac, să cinez la Basso, pe terasă, în bătaia vîntului răcoros, mirosind a lămîie şi a scoici jilave, s-o iau apoi la picior spre Eldorado, pe bulevardele scăldate în lumina trandafirie a becurilor electrice, să rup, în sfîrşit, pentru cîteva ceasuri, firul ce mă trage mereu înapoi, acolo, departe...

Nisa, Cannes, Menton... Îmi continui turneul, urmărită pas cu pas de zbuciumul meu ce se înteţeşte pe zi ce trece: un zbucium atît de stăruitor, atît de necontenit prezent, încît mă tem uneori să

nu văd profilîndu-se umbra lui alături de a mea pe blocurile de gresie blondă ale cheiurilor ce mărginesc marea, pe caldarîmul fierbinte pe care dospesc nenumărate coji de banane... Zbuciumul meu mă terorizează, ridicîndu-se ca o stavilă între mine şi bucuria de a trăi, de a privi, de a respira în voie... Într-o noapte am visat că nu iubeam pe nimeni şi în noaptea aceea m-am odihnit, uşurată de orice povară, ca şi cînd m-aş fi cufundat într-o moarte plină de suavitate...

La scrisoarea mea în doi peri trimisă din Marsilia, Max mi-a răspuns printr-o scrisoare fericită şi încrezătoare, o lungă scrisoare de mulţumire, fără nici o ştersătură, în care dragostea avea un aer prietenos, sigur de sine, mîndru de a da tot şi de a primi şi mai mult în schimb, o scrisoare, în fine, care putea să mă facă să cred că, în realitate, îi spusesem : „În cutare zi, la ora cutare, voi fi a dumitale şi vom pleca împreună".

S-a terminat deci ? Chiar atît de mult să-i fi promis ? Să fie neastîmpărul de care sînt stăpînită, sau graba, sau proasta mea dispoziţie de vină, de mi se pare că trece atît de încet timpul de la o zi la alta, de la un oraş la altul, de la o noapte la alta ?... Ieri, la Menton, într-o pensiune de familie adormită în mijlocul grădinilor, ascultam cum se trezesc rînd pe rînd păsările, muştele, papagalul din balcon. Vîntul matinal făcea să foşnească frunzele palmierilor ca nişte trestii uscate, şi recunoşteam toate zvonurile, toată muzica unei dimineţi asemănătoare de anul trecut. De astă dată însă şuieratul papagalului, zumzetul viespilor în razele soarelui ce răsărea şi briza ce adia printre

frunzele scorțoase ale palmierilor, toate se estompau, îndepărtîndu-se treptat de mine, se stingeau într-un murmur ce părea să țină isonul frămîntărilor mele, să slujească drept pedală ideii mele fixe — dragostea.

În grădină, sub fereastra mea, un lung strat de violete, pe care soarele nu apucase încă să le alinte, albăstrea stropit cu rouă, sub nişte mimoze galbene ca puii ieşiți din găoace. Şi, cățărați pe perete, nişte trandafiri urcători care, judecînd după culoare — parcă verzuie, parcă galbenă ca pucioasa — o culoare nehotărîtă ca şi a cerului care nu era încă albastru, bănuiam că sînt lipsiți de parfum. Aceiaşi trandafiri, aceleaşi violete ca şi anul trecut... Dar de ce n-am fost în stare, ieri, să le întîmpin cu zîmbetul acela involuntar, ce oglindeşte o inofensivă beatitudine, pe jumătate senzorială, constituind suprema treaptă a tăcutei fericiri hărăzite unor oameni singuratici?

Sufăr. Nu pot să mă ataşez de ceea ce văd. Mă agăț încă o clipă, şi încă o clipă, de cea mai extravagantă nebunie, de iremediabila nenorocire a vieții pe care o mai am de trăit. Cramponîndu-mă de ea, aplecată ca arborele ce a crescut pe marginea unei prăpăstii şi care, pe măsură ce creşte, se apleacă şi mai mult deasupra abisului sorții, să-l înghită, mă simt încă în stare să rezist, dar cine ştie dacă am să reuşesc pînă la urmă?...

O mică imagine, atunci cînd mă simt ceva mai liniştită, cînd mă simt gata să accept fără nici o condiție un viitor ale cărui clipe sînt numărate, să-mi încredințez soarta în mîinile celui ce mă aşteaptă acolo, departe, o mică imagine fotografică

are darul de a mă azvîrli din nou în vîltoarea frămîntărilor mele, de a mă întoarce iar pe calea înţelepciunii. E un instantaneu ce-l înfăţişează pe Max jucînd tenis cu o fată. Asta nu înseamnă nimic, în definitiv : fata este desigur o relaţie trecătoare, o vecină invitată la ceai, la conacul lor de la Salles-Neuves şi probabil că Max nici nu s-a gîndit la ea, cînd şi-a trimis fotografia. Dar eu mă gîndesc la ea şi m-am gîndit chiar înainte de a fi văzut-o ! Habar n-am cum o cheamă şi abia dacă-i pot desluşi chipul, aşa cum stă cu capul dat pe spate, în bătaia soarelui, un chip oacheş, pe care a încremenit un rîs voios ce face să-i strălucească dinţii, ca o dungă albă. Ah, dacă în clipa asta, iubitul meu ar fi aici, la picioarele mele, în braţele mele, i-aş spune...

Nu, nu i-aş spune nimic. În schimb e atît de uşor să scrii ! Să scrii, să scrii mereu, lăsînd să se depene de-a curmezişul paginilor albe scrisul grăbit, dezordonat, pe care Max îl asemuieşte cu figura mea expresivă, surmenată din pricina unei excesive mobilităţi. Să scrii cu sinceritate sau aproape cu sinceritate ! Nădăjduiesc că asta îi va aduce o uşurare, acea lăuntrică tăcere, ce coboară de obicei după un ţipăt ori după o mărturisire...

Max, dragul meu drag, te-am întrebat ieri cum o cheamă pe fata care joacă tenis cu tine. Era de prisos. Pentru mine se numeşte o fată, o fată tînără, toate fetele tinere, *toate femeile tinere care vor fi rivalele mele ceva mai încolo, foarte curînd, poate chiar mîine. Se numeşte necunoscuta, sora mea mezină, cea cu care voi fi comparată cu luci-*

ditate, şi cruzime, cu mai puţină cruzime şi luciditate decît o voi face eu însămi!...

Să-i ţin piept, învingînd-o? De cîte ori? Ce înseamnă victoria, cînd lupta te istoveşte şi este sortită să nu se încheie niciodată? Înţelege-mă, te rog, înţelege-mă! Nu e nici îndoiala şi nici teama de o eventuală infidelitate din partea ta, dragostea mea, ceea ce mă macină, ci dizgraţia ce mă aşteaptă. Avem amîndoi aceeaşi vîrstă şi eu nu mai sînt ceea ce se cheamă o femeie tînără. Închipuie-ţi, iubitule, cum o să arate peste cîţiva ani maturitatea ta de bărbat frumos alături de maturitatea mea! Încearcă să mă vezi cum voi fi atunci, frumoasă încă şi disperată, clocotind de patimă, sub armura rochiei în care voi fi încorsetată, sub fardurile şi pudrele mele, sub fragilele culori tinereşti ce-mi vor acoperi obrazul... Încearcă să mă vezi aşa cum voi fi atunci, frumoasă ca un trandafir înflorit, pe care trebuie să te fereşti să-l atingi! O privire de-a ta, aţintită asupra unei femei tinere, va întipări mai adînc pe chipul meu cuta tristă pe care a săpat-o surîsul, dar o noapte fericită petrecută în braţele tale va fi şi mai costisitoare pentru frumuseţea mea ce stă să asfinţească... Mă apropii — ştii foare bine, doar! — de vîrsta pasiunii care e totodată şi vîrsta celor mai cumplite nesăbuinţe... Aş vrea să mă înţelegi! Înflăcărarea ta, spulberîndu-mi îndoielile, nu va aşterne în sufletul meu liniştea stupidă a femeilor iubite, care se socotesc în afara oricărui pericol? În îndrăgostita care şi-a văzut visurile cu prisosinţă îndeplinite, se trezeşte, pentru cîteva scurte şi primejdioase clipe, o ingenuă sclifosită şi de

aceea, cîteodată, își îngăduie unele alintări de fetiță, care fac să-i tremure cărnurile îngreunate și voluptuoase. M-am înfiorat cîndva, văzînd inconștiența unei prietene cvadragenare, care, despuiată și gîfîind încă, istovită de încleștările dragostei, se răzgîia împopoțonîndu-se cu chipiul amantului său, un locotenent de husari...

Da, da, așa e, am început să bat cîmpii, te-am speriat. Nu înțelegi nimic. Scrisoarea aceasta ar fi avut nevoie de un lung preambul, de mărturia tuturor gîndurilor pe care ți le ascund și care îmi otrăvesc sufletul de atîtea zile... E atît de simplă, dragostea, în definitiv, nu-i așa? Nu ți-ai închipuit niciodată că ar putea să aibă o înfățișare atît de echivocă, de frămîntată? Ne iubim, ne aruncăm unul în brațele celuilalt și gata, sîntem fericiți toată viața, nu-i așa? Ah, ce tînăr ești, mai rău decît atît chiar, tu, care nu cunoști altă suferință afară de suferința unei îndelungi așteptări! Să nu te poți bucura de ceea ce dorești e osînda cea mai grea pentru tine și unii o poartă cu ei pînă la capătul vieții... Dar să ai parte de ceea ce iubești și să simți în fiecare clipă cum fericirea ta, unicul bun pe care-l ai pe lume, se fărîmițează, se topește, se irosește ca praful de aur ce se prefiră printre degete!... Și să nu ai totuși înspăimîntătorul curaj de a deschide mîna, lăsînd să se scurgă întreaga comoară, ci, dimpotrivă, să încleștezi și mai tare degetele, să strigi, să te rogi din răsputeri pentru a păstra... ce? O dîră ușoară de aur, atît de prețioasă totuși, în podul palmei...

Nu înțelegi? Copilule, aș vrea din toată inima să fiu ca tine, aș vrea să nu fi suferit niciodată

decît din pricina ta, să lepăd amărăciunea trecutei mele experiențe... Ajut-o, așa cum vei putea, pe draga ta Renée, dar, iubirea mea, dacă singura nădejde ce mi-a mai rămas ești tu, nu înseamnă oare că sînt o ființă pe jumătate deznădăjduită?...

Mîna mea rămîne crispată pe tocul păcătos, prea subțire. Patru foi mari, întinse pe masă, mărturisesc înfrigurarea cu care am scris, ca și rîndurile așternute alandala pe hîrtie, urcînd și coborînd, dilatîndu-se și contractîndu-se, ca niște vietăți sensibile...

Mă va recunoaște oare în toată vraiștea asta? Nu. E un mijloc de a mă ascunde iarăși. Să spui adevărul, da, dar tot adevărul, nu se poate, nu trebuie.

În fața mea, în piața orașului, măturată de un vînt atît de aprig pînă mai adineaori, dar care acum se potolește încetul cu încetul, lîncezind ca o aripă obosită, zidul arcuit al arenelor din Nîmes se înalță ca un aluat rumenit ce a prins coajă, profilîndu-se pe o trîmbă de cer sur-albăstrie, opacă, prevestitoare de furtună. Aerul fierbinte pătrunde alene în camera mea. Și doresc dintr-o dată să revăd, sub cerul acesta apăsător, refugiul meu paradisiac: Les Jardins de la Fontaine.

O birjă hodorogită, un cal toropit de căldură mă duc tîrîș-grăpiș pînă la grilajul negru ce ocrotește parcul, în care totul a rămas neschimbat. Nu cumva primăvara de anul trecut se va fi oprit aici, ca prin farmec, să mă aștepte, pînă în clipa de față? Plutind peste toate lucrurile, încremenită, primăvara este atît de feerică în locul acesta, în-

cît stau cu frica-n sîn să n-o văd destrămîndu-se, preschimbîndu-se într-un nor gros...

Pipăi cu dragoste pietrele calde ale templului ruinat şi frunzele lucioase de salbă-moale, ce par înrourate. Băile Dianei, asupra cărora mă aplec, oglindesc mereu aceiaşi cercis, aceiaşi terebinţi, aceiaşi pini şi pavlovnia cu florile lor viorii şi aceiaşi ciulini înalţi, purpurii... Răsturnată la picioarele mele, o grădină întreagă urzită din reflexe îşi descompune culorile în apa verde-azurie ca acvamarinul, în nuanţe albastre-închis, violete ca piersicile bătute, cafenii ca sîngele închegat... Ce minunată grădină şi ce tăcere fermecată, în care se aude zbătîndu-se înăbuşit doar apa nestăvilită şi verde, străvezie, întunecată, albastră şi strălucitoare ca un balaur învolburat...

Două alei îngemănate urcă armonios spre turnul Magne, între pereţii de tisă şlefuiţi cu migală ; mă odihnesc un moment pe marginea unui jgheab de piatră, în care apa, tulburată, e verde de năsturei firavi şi de brotăcei cu mînuţe delicate... Sus de tot, în vîrf, un aşternut de frunze uscate de brad ne oferă găzduire, mie şi frămîntărilor mele.

Jos, grădina încîntătoare se întinde lină, brăzdată de geometria spaţiilor neumbrite de pomi. Apropierea furtunii a izgonit orice intrus şi grindina, uraganul, se înalţă încetul cu încetul în zare, în pîntecele înfoiat al unui nor gros, tivit cu o dungă albă, strălucitoare...

Toate astea constituie încă împărăţia mea, o mică parte din nepreţuitele avuţii pe care Dumnezeu le hărăzeşte trecătorilor, oamenilor fără căpătîi, singuraticilor. Pămîntul aparţine celui ce se

oprește locului o clipă, se uită și pleacă ; soarele este zestrea șopîrlei goale care se încălzește la razele lui...

În adîncul neliniștii mele se desfășoară o înfrigurată tocmeală, se agită un spirit negustoresc ce cîntărește nu știu ce necunoscute bogății, nu știu ce comori pe jumătate tăinuite, e o aprigă deliberare ce clocotește, încercînd în chip nedeslușit să răzbată la lumina zilei... Nu mai e timp. Adevărul pe care am fost nevoită să i-l ascund lui Max, sînt datoare să mi-l spun pe de-a-ntregul mie. Nu e cîtuși de puțin plăcut, e încă plăpînd, înfricoșat și puțin perfid. Deocamdată nu e în stare decît să-și aducă pe buze niște suspine îngăimate : „Nu vreau... nu trebuie... mi-e teamă !"

Mi-e teamă de bătrînețe, mi-e teamă c-am să fiu înșelată, c-am să sufăr... O subtilă opțiune a călăuzit sinceritatea mea înjumătățită, în timp ce-i scriam rîndurile de mai sus lui Max. Teama aceasta este tîrsina ce se lipește de trupul iubirii nou-născute, devenind tot mai strîmtă pe măsură ce Iubirea crește... Am purtat-o și eu și știu că nimeni nu moare din pricina asta. Aș fi în stare s-o port din nou, dacă... *dacă n-aș avea încotro...*

„Dacă n-aș avea încotro..." De data aceasta, gîndul a fost limpede formulat ! L-am citit scris în cugetul meu, îl mai văd încă acolo, tipărit cu litere groase... Ah, am cîntărit în fine nevolnica mea iubire, lăsînd să iasă la lumină speranța ce mă însuflețește în realitate : evadarea.

Cum să fac oare să scap ? Totul îmi stă împotrivă. Și cea dintîi piedică de care mă poticnesc este trupul acesta de femeie ce șade tolănit

de-a curmezişul drumului, un trup voluptuos, cu ochii închişi, într-o voită orbire, întins cît e de lung, gata să piară mai degrabă decît să părăsească sălaşul desfătărilor sale... Eu sînt femeia aceasta bestială ce se îndărătniceşte să nu renunţe cu nici un preţ la plăcere. „Cea mai înverşunată vrăjmaşă a ta eşti tu însăţi!" Ştiu, o, Doamne, ştiu foarte bine. Voi putea oare să înving — mai primejdioasă de o sută de ori decît fiara nesăţioasă — copila oropsită pe care o simt tremurînd în mine, plăpîndă şi nervoasă, gata să întindă braţele şi să se roage cu lacrimi în ochi: „Nu mă lăsaţi singură!" Copila care se teme de beznă, de singurătate, de boală şi de moarte, care trage perdelele seara, ca să acopere, sperioasă, fereastra întunecată, şi a cărei unică şi mistuitoare suferinţă este aceea de a nu fi îndeajuns de iubită... Şi tu, Max, adversarul meu, nespus de drag, cum am să izbutesc oare să te răpun în mine sîngerîndu-mi sufletul sfîşiat? E destul să te văd apărînd, ca să... Dar nu te chem!

Nu, nu vreau să te chem. E prima mea biruinţă...

Norul prevestitor de furtună trece acum pe deasupra mea, prefirînd, picătură cu picătură, o ploaie leneşă şi înmiresmată. Un strop înstelat mi-a picat în colţul gurii şi, sorbindu-l, îl simt pe limbă călduţ, îndulcit de colbul cu gust de narcisă...

Nîmes, Montpellier, Carcassonne, Toulouse... patru zile şi patru nopţi de-a rîndul fără nici un răgaz! Sosim, ne spălăm, mîncăm şi dansăm în

sunetele şovăielnice ale unei orchestre ce abia descifrează partitura, ne culcăm — mai are vreun rost oare? — şi plecăm mai departe. Ne-am tras la faţă de oboseală şi nici unul dintre noi nu crîcneşte: mîndria înainte de toate! Ne mutăm din şantan în şantan, din cabină în cabină, dintr-un hotel într-altul, dintr-o odaie într-alta, cu nepăsarea unor soldaţi în toiul manevrelor. Cuţia cu farduri se scorojeşte, dînd la iveală tinicheaua. Costumele au cam început să se ponosească şi, curăţate la repezeală cu benzină înainte de spectacol, răspîndesc un miros acru de pudră şi de gaz. Îmi vopsesc cu carmin sandalele roşii, cu pielea crăpată, din *Încătuşarea*; tunica mea din *Driada* şi-a pierdut nuanţa acidă de lăcustă sau de pajişte înverzită. Brague e într-adevăr superb în costumul lui jegos, năclăit de pete colorate; pantalonii bulgăreşti din piele brodată, scorţoşi din pricina sîngelui artificial cu care sînt împroşcaţi seară de seară, seamănă cu o piele de bou proaspăt jupuită. Bătrînul troglodit te bagă în răcori cînd apare pe scenă, cu peruca lui de cîlţi, ce a început să năpîrlească, îmbrăcat în blăni de iepure decolorate şi rău mirositoare.

Da, sînt zile din cale afară de grele, în care abia ne tragem suflarea, între cerul albastru, pe care lunecă arareori cîte un nor şui, destrămat, ca şi cînd ar fi fost dărăcit de mistral, şi pămîntul ce crapă de sete... Şi pe urmă eu mai am încă o obligaţie de îndeplinit. Colegii mei, de îndată ce pun piciorul într-un oraş nou, se descotorosesc de cureaua ce le încovoaie umărul şi, uşuraţi, nu se mai gîndesc decît să dea de duşcă „o juma" de

spumos și să tîndălească prin tîrg. Eu însă am de așteptat poșta... Poșta ! Scrisorile lui Max...

În cazierele cu geamuri, pe mesele slinoase, pe care portăreasa împrăștie scrisorile cu dosul palmei, zăresc din primul moment, ca într-o declanșare electrică, scrisul cu litere ronde, înflorite și plicul azuriu : adio liniște !

— Dă-mi-o ! Uite-o, aia de colo !... Da, da, dacă-ți spun că-i pentru mine !

Dumnezeule ! Ce-o fi scriind înăuntru ? Reproșuri, rugăminți sau poate numai : „Sosesc..."

Am așteptat patru zile în șir răspunsul lui Max la scrisoarea trimisă din Nîmes ; în aceste patru zile am continuat să-i scriu cu tandrețe, silindu-mă să ascund adînca mea frămîntare sub o drăgălășie gurelivă, ca și cînd aș fi uitat scrisoarea din Nîmes... La o asemenea depărtare, dialogul epistolar nu poate fi decît dezlînat, devii elegiac cu intermitențe, pe apucate... Patru zile în șir am așteptat răspunsul lui Max, cuprinsă de nerăbdare și plină de ingratitudine de cîte ori se întîmpla să zăresc doar caligrafia cursivă, grațioasă, demodată a prietenei mele Margot, scrisul mărunt și încîlcit al bătrînului Hamond ori cărțile poștale ale Blandinei.

Ah, mult așteptata scrisoare a lui Max o țin în sfîrșit în mînă, o citesc cu acel binecunoscut zvîcnet în piept, pe care o îndepărtată amintire îl face și mai dureros : n-a fost oare o vreme în viața mea cînd Taillandy, „bărbatul pe care nici o femeie nu l-a părăsit", după cum spunea el, brusc înfierbîntat de absența și de tăcerea mea, a început

să-mi scrie nişte scrisori pătimaşe ? Era destul să văd scrisul său ascuţit, ca să-mi piară tot sîngele din obraji şi să-mi simt inima cît un purice, rotundă şi pietroasă, zvîcnind — ca azi, la fel ca azi...

Să mototolesc în pumn scrisoarea lui Max fără s-o fi citit, să respir adînc, ca un spînzurat căruia i s-a tăiat ştreangul la timp — şi să fug !... Dar nu pot... N-a fost decît o ispită trecătoare... Trebuie să citesc...

Binecuvîntată fie întîmplarea ! Prietenul meu n-a înţeles nimic. A crezut că e vorba de o criză de gelozie, de o cochetă îngrijorare de femeie care doreşte să primească din partea bărbatului iubit cea mai categorică şi mai măgulitoare chezăşie... Se grăbeşte să-mi ofere această chezăşie şi nu mă pot opri să zîmbesc, văzînd entuziasmul cu care vorbeşte despre „sufleţelul său scump", preamărindu-l cînd ca pe o soră venerată, cînd ca pe o iapă de soi... „Totdeauna o să fii cea mai frumoasă !" Scrie exact ceea ce gîndeşte, fără îndoială. Dar putea oare să-mi răspundă altfel ? Poate că în momentul cînd se pregătea să scrie aceste cuvinte, va fi înălţat capul şi va fi privit pădurea adîncă din faţa ferestrei, cu o şovăială, cu o imperceptibilă pauză în depănarea gîndurilor lui. Pe urmă va fi scuturat din umeri, ca atunci cînd ţi-e frig şi va fi aşternut pe hîrtie, curajos şi pe îndelete aceste cuvinte : „Totdeauna o să fii cea mai frumoasă !"

Bietul Max !... Tot ce-i mai bun în mine pare să uneltească împotriva lui, acum... Alaltăieri, trebuia să pornim în zori şi, abia instalată în vagon, încercam tocmai să aţipesc, profitînd încă un pic de odihna mea pururi fărîmiţată, întreruptă şi continuată de cîte douăzeci de ori în şir, cînd o boare cu gust sărat, îmbălsămată de mirosul algelor proaspete, m-a silit să deschid ochii : marea ! Sète şi marea ! Se afla acolo, aproape, desfăşurată de-a lungul trenului, reîntoarsă cînd nici nu mă mai gîndeam la ea. Era ora şapte dimineaţa şi razele soarelui, care abia se ridicase la orizont, nu pătrundeau încă în sînul ei ; somnoroasă, marea refuza să se lase stăpînită, păstrînd încă un colorit nocturn de cerneală albastră, zimţat cu alb...

Se vedeau defilînd saline împresurate de un gazon scînteietor de sare, vile adormite, la fel de albe ca şi sarea, printre tufişuri mohorîte de dafini, de liliac şi printre trunchiuri de cercis... Pe jumătate adormită, ca şi marea, aveam impresia că ating din zbor, săgetînd aerul ca o rîndunică, valurile din preajmă... Mi-era dat să cunosc una din acele clipe desăvîrşite, încercam o fericire de bolnav neştiutor de ceea ce se petrece cu el, cînd o *memorie* subită, o imagine, un nume au reuşit să facă iar din mine o fiinţă obişnuită, aşa cum fusesem în ajun şi-n zilele precedente... Cîtă vreme oare îl uitasem — pentru prima oară — pe Max ? Da, îl uitasem, ca şi cînd n-aş fi cunoscut niciodată privirea lui, nici dezmierdările buzelor sale, îl uitasem, ca şi cînd n-ar fi existat nici o altă preocupare mai imperioasă în viaţa mea, decît aceea

de a căuta cuvinte, cuvinte prin care să pot arăta cît de galben e soarele, cît de albastră marea şi cît de strălucitoare sarea despletită în franjuri de agat alb... Da, îl uitasem, ca şi cînd n-ar fi existat nimic mai urgent pe lume decît dorinţa mea de a îmbrăţişa cu privirea minunăţiile pămîntului!

Şi în acelaşi moment nu ştiu ce duh viclean mi-a şoptit la ureche: „Şi dacă, într-adevăr, n-ar exista nimic mai urgent pe lume? Dacă orice alt lucru, afară de acesta, n-ar fi decît cenuşă?..."

TRAIESC BÎNTUITĂ de furtunile unor gînduri care mocnesc în mine. Regăsesc anevoie și cu răbdare vechea mea vocație ce mă îndeamnă la tăcere și disimulare. Îmi vine ușor acum să mă țin după Brague, întovărășindu-l în peregrinările lui prin cîte un oraș, cînd la deal, cînd la vale, prin scuaruri, prin muzee și catedrale, în atmosfera îmbîcsită de fum a cîrciumilor păcătoase în care „se mănîncă pe cinste" ! Cordialitatea ce ne leagă e puțin vorbăreață, zîmbește rareori, în schimb cîteodată rîde în hohote, ca și cînd veselia ne-ar fi mai la îndemînă decît amabilitatea. Snoavele lui Brague îmi stîrnesc spontan rîsul și mă silesc să rîd tot mai tare, aproape strident, după cum el, la rîndul său, afectează, de cîte ori îmi vorbește, o grosolănie cît se poate de artificială.

Sîntem sinceri și unul și celălalt, dar nu totdeauna prea simpli... Avem glumele noastre tradiționale, care ne înveselesc, tot în virtutea unei tradiții : cea pentru care Brague mărturisește o vădită preferință — și care mă scoate din sărite — este Scena Satirului, pe care colegul meu o mimează de obicei în tramvai, alegîndu-și drept vic-

tima fie cîte o femeie tînără şi timidă, fie cîte o domnişoară bătrînă şi agresivă. Stînd în faţa ei, răsturnat pe scaun, o soarbe din ochi, învăluind-o într-o privire arzătoare, pînă ce victima se înroşeşte, începe să tuşească, îşi aranjează voaleta şi în cele din urmă întoarce capul. Privirea „satirului" stăruie, lubrică, apoi toate trăsăturile chipului său, gura, nările, sprîncenele, intră în joc pentru a exprima satisfacţia particulară a unui erotoman...

— E un exerciţiu excelent de fizionomie! caută să mă convingă Brague. Cînd o să se înfiinţeze o clasă de pantomimă pentru mine, la conservator, am să-i pun pe toţi elevii mei să-l repete, şi împreună, şi separat.

Rîd, pentru că, de fiecare dată, biata cucoană, înnebunită, nu ştie cum să coboare mai repede din tramvai, dar perfecţiunea monstruoasă a jocului plin de cruzime mă face să mă crispez. Trupul meu, puţin surmenat, trece fără nici o logică prin crize de castitate intolerantă, pentru ca imediat după aceea să se prăbuşească în mijlocul unei văpăi aprinse într-o clipită de amintirea unui parfum, a unui gest, a unui strigăt drăgăstos, o văpaie ce luminează desfătările de care n-am avut încă parte şi de a cărei dogoare mă las mistuită fără să mă clintesc, cu genunchii strînşi, ca şi cînd mi-ar fi teamă ca nu cumva, la cea mai mică mişcare, să-mi agravez arsurile.

Max... Îmi scrie, mă aşteaptă... Ce crîncenă povară e încrederea lui! Mai greu de purtat decît de amăgit, căci şi eu îi scriu la rîndul meu, îi scriu

cu o volubilitate şi o uşurinţă cu totul inexplicabile. Scriu pe nişte gheridoane şontoroage, stînd într-o rînă pe nişte scaune prea înalte, scriu, cu un picior încălţat şi celălalt desculţ, pe o foaie de hîrtie încadrată de tava pe care mi-am luat ceaiul de dimineaţă şi de poşeta deschisă, în vecinătatea periilor, a flaconului de parfum şi a croşetei de încheiat nasturii ; scriu în dreptul ferestrei ce-mi înfăţişează fie fundul unei curţi, fie cele mai încîntătoare grădini, fie priveliştea unor înălţimi vaporoase... Mă simt la mine acasă, în mijlocul acestei harababuri de campament, acestui „n-are a face unde şi n-are a face cum“, şi cu sufletul mai senin decît printre mobilele mele bîntuite de amintiri...

— Ce părere ai matale de America de Sud ?

Întrebarea atît de bizară a lui Brague a căzut, ieri, ca o piatră în mijlocul reveriei mele de după cină, în timpul răgazului atît de scurt în care mă străduiesc să-mi birui somnul şi sila de a mă duce, în toiul digestiei, să mă machiez şi să mă dezbrac.

— America de Sud ? E departe.

— Puturoaso !

— Nu m-ai înţeles, Brague. Am zis „e departe“ aşa cum aş fi spus „e frumos“ !

— Aha ! Bine... dacă-i aşa... Solomon mă tatonează în privinţa unui turneu. Ei ?

— Ei, ce ?

— E de discutat ?

— E de discutat.

Nici unul, nici celălalt nu ne lăsăm păcăliţi de indiferenţa noastră simulată. Am învăţat, pe spi-

narea mea, că nu trebuie „să ațîț“ impresarul, cînd e vorba de un turneu, arătîndu-i cît de mult țin să plec. Pe de altă parte, Brague se ferește, pînă la noi ordine, să-mi înfățișeze propunerea într-o lumină prea ispititoare, de teamă să nu ridic pretenții asupra „onorariului global“.

America de Sud ! La auzul acestor trei cuvinte am simțit o amețeală, ca o femeie incultă care-și face o imagine feerică despre Lumea Nouă, cu flori gigantice sub o ploaie de stele, cu sumedenie de pietre prețioase și păsări-muște... Brazilia, Argentina... ce nume strălucitoare ! Margot mi-a povestit că părinții ar fi luat-o cu ei acolo, cînd era mică de tot, și dorința mea, fermecată, se agață de amintirea minunilor descrise de ea : un păianjen cu pîntecele de argint și un arbore încărcat de licurici...

Brazilia, Argentina, dar... Dar Max ?

Dar Max ?... De ieri mă tot învîrtesc în jurul acestui semn de întrebare. Dar Max ? Dar Max ? Nu mai este un gînd, ci un refren, un zgomot, un croncănit ușor și ritmat, care în mod fatal provoacă unul din „accesele mele de vulgaritate“. Ce strămoș mitocan latră în mine cu o asemenea vehemență, nu numai verbală, dar și sentimentală ? Am mototolit în mînă scrisoarea pe care tocmai începusem s-o scriu prietenului meu, înjurînd printre dinți.

„Max și iar Max ! Mereu el ! Pînă cînd o să mă tot împiedic de individul ăsta ? Max și iar Max ! Asta să fie oare rostul meu pe lume : să-mi fră-

mînt creerii din pricina unui rentier plicticos? Ajunge, Sfinte Dumnezeule, ajunge! Sînt sătulă pînă-n gît de atîtea fasoane, de atîtea idile, de atîta vreme pierdută, sînt sătulă de bărbaţi! Uită-te la tine, sărmană prietenă, uită-te bine! Nu eşti încă ceea ce se cheamă o femeie bătrînă — mai va pînă atunci — dar ai început să semeni, în schimb, cu un flăcău tomnatic. Cu toate maniile lui, cu caracterul său sucit, cu susceptibilităţile lui — adică tocmai ce trebuie ca să suferi şi tu şi să le faci şi altora zile fripte. Ce naiba cauţi pe galera asta [1]... ba nu, nici măcar atît! Pe pluta asta, solid ancorată, pe care se spală în mod patriarhal rufele familiei? Dacă ai fi măcar în stare să-ţi faci damblaua, o dată pentru totdeauna, cu vlăjganul ăsta, vreo două-trei săptămîni, fie chiar două luni şi pe urmă — salutare! Nu avem nimic de împărţit, ne-am bucurat îndeajuns unul de altul... Aveai tot timpul să înveţi de la Taillandy cum poţi trage clapa cuiva!..."

Şi o ţin tot aşa mai departe... Nu ştiu ce să mai născocesc pentru a-l înjosi pe prietenul meu şi, o dată cu el, şi pe mine, cu o necruţătoare şi înverşunată inventivitate; e un fel de joc, în care mă antrenez singură, silindu-mă să spun adevăruri pe care nu le gîndesc sau pe care nu le gîndesc încă... Şi jocul se prelungeşte pînă cînd bag de seamă că afară plouă cu găleata: acoperişurile de peste

[1] Aluzie la replica lui Géronte din *Vicleniile lui Scapin*: *Mais que diable allait-il faire dans cette galère?* care revine ca un refren în actul II, scena a VII-a.

drum sînt scăldate în şiroaie de apă şi streşinile dau pe din afară. Un strop rece se prelinge de-a lungul geamului şi-mi picură pe mînă. În spatele meu încăperea s-a întunecat... Ce bine ar fi să mă pot lipi de umărul celui pe care-l umileam adineaori, făcîndu-l rentier plicticos...

Aprind becul din tavan şi, ca să nu stau degeaba, mă încumet să fac un pic de ordine — o ordine ce-i drept destul de efemeră — pe masa de scris ; deschid mapa între oglinda cu suport şi buchetul de narcise, străduindu-mă să înfiripez o atmosferă intimă ; mi-e dor de un ceai cald, de pîinea rumenită, de lampa familiară cu abajurul ei trandafiriu, de lătratul căţeluşei mele, de glasul bătrînului meu prieten Hamond... O foaie mare, albă, aşteaptă pe masă, ispititoare, şi mă aşez să scriu :

Max, dragul meu, da, da, mă întorc ; mă întorc puţin cîte puţin în fiecare zi. Să fie adevărat oare că nu mă mai despart decît douăsprezece nopţi de dumneata? Cine poate să ştie : am impresia că mi-e scris să nu te mai văd niciodată... Ce îngrozitor ar fi ! Şi ce înţelept !...

Mă opresc : nu cumva e prea clar ?... Nu. De altminteri am scris : „ar fi“ şi niciodată un îndrăgostit nu va lua în tragic un condiţional... Aş putea să continui pe acelaşi ton liniştitor, să strecor cîteva generalităţi melancolice, cîteva reticenţe timorate... Şi cum totuşi mi-e teamă să iau o hotărîre inopinată, care mi l-ar aduce aici pe Max în mai puţin de douăzeci şi patru de ore, am

grijă să înec totul într-un potop de duioşii, care, vai, din păcate, îmi înmoaie cerbicia...

E puţin dezgustător totuşi ceea ce fac...

Ce repede trece timpul ! Unde sînt Pirineii smălţaţi de cireşii în floare, munţii falnici şi austeri ce păreau să se ţină pas cu pas după noi, acoperiţi de zăpada scînteietoare ce-ţi stîrnea setea, brăzdaţi de întunecimi ameţitoare, spintecaţi de prăpăstii albastre şi pătaţi de păduri de aramă ? Unde, văile înguste şi pajiştile Spaniei, şi orhideele sălbatice, albe ca florile de gardenie ? Şi piaţa tîrguşorului basc, unde aburea în ceşti ciocolata neagră ? Ce departe-i acum vijeliosul Gave, cu apa lui rece ca gheaţa, plin de un farmec viclean, tulburat de topirea zăpezilor, străveziu şi lăptos ca opalul !

Ne depărtăm acum de Bordeaux, după cinci reprezentaţii date în trei zile :

— Straşnic oraş ! ofta Brague la gară. M-am servit cu o scoică de Bordeaux... cu mănătărci ! Un mezelic cum găseşti la tot pasul pe *Corso*, mă-nţelegi ? Bondoacă, lăptoasă, cu gaibarace scurte, cu bulănaşul grăsuţ, încolo toate îşi dau cu atîta suliman pe ochi, îşi toarnă ocale de pudră pe obraz şi-şi ridică în cap o claie de cîrlionţi, încît dracu mai ştie dacă-s frumoase ori nu. Oricum ar fi, îţi iau ochii, le merge gura ca o morişcă, se fîţîie... mă rog, clientul e mulţumit.

Respira o calmă încîntare şi mă uitam la el cu un fel de ostilitate puţin îngreţoşată, aşa cum mă uit de obicei la oamenii care continuă să mănînce cînd mie mi-a pierit foamea...

Temătoare, primăvara fuge din calea noastră. Întinereşte ceas de ceas şi se înfăşoară, frunză cu frunză, floare cu floare, pe măsură ce înaintăm spre nord. La umbra mai firavă a gardurilor vii, părăluţele de aprilie au ieşit din nou la iveală, ca şi ultimele violete decolorate... Albastrul mai spălăcit al cerului, iarba mai scurtă, umezeala acidă a aerului îţi dau iluzia că întinereşti, la rîndul tău, întorcîndu-te înapoi în timp...

Dacă aş putea depăna de-a-ndoaselea lunile ce s-au mistuit în trecut, pînă în ziua aceea de iarnă în care Max a intrat la mine, în cabină... Cînd eram mică şi învăţam să împletesc, mă puneau uneori să deşir rînduri întregi de ochiuri pînă ce reuşeam să găsesc greşeala neobservată, ochiul scăpat, adică ceea ce la şcoală se cheamă „un zbîrci"... Un „zbîrci" ! Asta va fi fost pînă la urmă, în viaţa mea cea de-a doua iubire, pe care o numeam căldura mea scumpă şi lumina mea... E aici, aproape, n-am decît să întind mîna şi s-o apuc şi totuşi fug de ea...

Fiindcă am de gînd să fug, într-adevăr ! O evadare premeditată se urzeşte acolo, departe, în fundul sufletului meu, fără ca eu să fiu amestecată încă direct în acest complot... În momentul hotărîtor, cînd nu-mi va mai rămîne nimic altceva de făcut decît să strig, ca scoasă din minţi : „Repede, Blandine, valiza şi un taxi !" am să mă las poate amăgită de propria mea zăpăceală, dar, dragul meu Max, pe care aş fi vrut atît de mult să-l iubesc, ţi-o spun aici cu cea mai adîncă durere : hotărîrea mea este, chiar din clipa aceasta, luată.

Cu excepţia acestei suferinţe, n-am redevenit oare *ceea ce eram*, adică liberă, îngrozitor de singură şi de liberă ? Harul efemer ce-a coborît asupra mea acum mă părăseşte, de vreme ce n-am acceptat să mă las stăpînită de el. În loc să-i spun „Ia-mă !" îl întreb : „Ce-mi dai ? Un al doilea eu ? Nu există un al doilea eu. Îmi dai un prieten tînăr, înflăcărat, gelos şi îndrăgostit cu adevărat ? Ştiu : asta înseamnă un stăpîn şi nu mai am chef de aşa ceva... Zici că-i un om bun, simplu, fără ocolişuri, care mă admiră ? Atunci înseamnă că e mai prejos decît mine şi că, prin urmare, fac o mezalianţă... Că mă răscoleşte cu o privire şi că în clipa cînd îşi lipeşte buzele de ale mele, nu mai ştiu ce se întîmplă cu mine ? Atunci înseamnă că mi-e vrăjmaş, un tîlhar care încearcă să mă răpească, despărţindu-mă de mine însămi !... Că voi avea tot ce doresc, tot ce se poate cumpăra cu bani şi că mă voi putea apleca peste balustrada unei terase albe, năpădite de revărsarea trandafirilor din grădina mea ? Da, însă de acolo voi vedea trecînd stăpînii pămîntului, hoinarii !... Întoarce-te ! mă imploră prietenul meu, renunţă la meseria asta şi la întristătoarea mizerie a mediului în care trăieşti, întoarce-te printre cei de seama ta... — De ce ? Nu cunosc pe nimeni de seama mea, nu cunosc decît pe tovarăşii mei de drum..."

Nişte mori de vînt îşi învîrtesc aripile în zare. În gările mici pe care trenul le străbate, bonetele bretone, primele bonete albe, înfloresc ca nişte margarete... Pătrund, în sfîrşit, fermecată, în galbena împărăţie a grozamei şi a drobiţelor ! Aurul,

arama, argintul aurit chiar — căci palidele flori de rapiță se află risipite printre celelalte — incendiază aceste bărăganuri sărace, scăldîndu-le într-o lumină orbitoare. Îmi lipesc obrazul și palmele desfăcute de geamul compartimentului și constat cu mirare că nu e fierbinte. Străbatem sodomul de flăcări, printre grozame înflorite ce împînzesc cîmpul, leghe întregi, întristătoare risipă de bogății de care nici caprele nu vor să se atingă și peste care fluturii, moleșiți de parfumul înăbușitor de piersică pîrguită și de piper, se rotesc cu aripile sfîrticate...

La Caen, cu două zile înainte de a ne întoarce la Paris, găsesc o scrisoare din partea lui Max, cuprinzînd doar aceste cîteva cuvinte, fără semnătură : „Renée, draga mea, nu mă mai iubești ?"

Atîta tot. Nu mă așteptasem la atîta blîndețe, la întrebarea aceasta atît de simplă, în fața căreia toată literatura mea se dovedește de prisos. Ce-i voi fi scris oare, ultima dată ?...

N-are a face. Dacă mă iubește, cu siguranță că nu în scrisorile mele a deslușit primejdia de care e amenințat. Dacă mă iubește, nu se poate să nu fi simțit șocurile acelea misterioase, degetul acela, pe cît de ușor pe atît de înveninat, ce zgîndărește inima, acele mici străfulgerări ce-ți paralizează brusc un gest, ce face să ți se stingă rîsul pe buze — nu se poate să nu-și fi dat seama că infidelitatea, înstrăinarea, minciuna lovesc de la distanță, nu se poate să nu fi cunoscut brutalitatea infailibilă a *presimțirii* !

Bietul, bietul meu prieten, cît de mult aş fi vrut să te iubesc ! Ai fi putut să mori sau să mă înşeli, fără ca eu să fi aflat nimic, eu, a cărei inimă era rănită, odinioară, prin telepatie, de cea mai bine tăinuită infidelitate...

„Renée, draga mea, nu mă mai iubeşti ?..." N-am plîns cu lacrimi fierbinţi, dar m-am grăbit să aştern, în schimb, pe o foaie de hîrtie formula destul de laconică a unei telegrame vag liniştitoare :

„Poimîine, ora cinci, sînt acasă. Îmbrăţişări".

Simt o subtilă gelozie faţă de omul acesta care suferă. Recitesc fraza înlăcrimată şi vorbesc cu scrisoarea lui ca şi cînd ar fi el însuşi de faţă, cu gura înăsprită şi sprîncenele răutăcios încruntate :

„Iubeşti, suferi şi te plîngi ! Întocmai ca mine, cînd aveam douăzeci de ani. Te părăsesc şi, mulţumită mie, poate vei dobîndi ceea ce-ţi lipseşte. Ai şi început de altfel să vezi prin pereţi : nu te minunezi oare, mascul mătăhălos şi greoi ? Nervi ascuţiţi, o nevinovată şi fierbinte suferinţă, o speranţă ce înverzea mereu, viguroasă, ca o pajişte cosită, toate astea mi-au fost pînă acum mie hărăzite şi vor fi de aci încolo partea ta. Nu pot să ţi-o răpesc, dar mi-e ciudă totuşi pe tine..."

Scrisoarea lui Max e însoţită de alte cîteva. Mi-a scris chiar şi Blandine : „Coniţă, domnul Maxime a adus-o acasă pe Fossette, care are încă o zgardă nouă. Domnul Maxime întreabă mereu de coniţa, nu pare prea mulţumit, se vede că i-e dor de coniţa..."

O scrisoare de la Hamond, care știe să fie firesc cînd vorbește, dar care-i exagerat de amabil, aproape ceremonios, atunci cînd scrie ; o scrisoare de la Margot, care n-are nimic de spus și umple patru pagini întregi cu o pălăvrăgeală de călugăriță : s-au grăbit cu toții să-mi scrie, în ajunul întoarcerii mele, ca și cum i-ar fi mustrat puțin conștiința că m-au lăsat atîta timp singură...

Cui să mă spovedesc la întoarcere ? Lui Hamond ? Prietenei mele Margot ? Nici unuia, nici celeilalte. Rup toate aceste deșertăciuni ușoare, înainte de a părăsi, pentru a intra în scenă, ceea ce se cheamă „cabina vedetei“ la Follies-Caennaises, în care simt că mă înăbuș ca într-un mormînt. Sîntem într-un *șantan* de modă veche : ca să ajungem la ușa ce dă spre scenă, sîntem nevoiți să trecem printre spectatori ; e cel mai penibil moment din timpul reprezentației. Ne lovim de ei, ni se barează drumul înadins ca să putem fi priviți mai de aproape ; brațul meu se șterge de pudră pe un dolman, o mînă îmi smucește pe nesimțite șalul brodat, niște degete îmi pipăie coapsa pe furiș... Cu capul sus, înfruntăm disprețul și poftele mulțimii încălzite, ca niște mîndri pușcăriași...

UNDEVA, DEPARTE DE TOT, un ornic bate jumătatea de ceas după miezul nopții. Trenul dinspre Calais, cu care mă întorc la Paris, se oprește în stație abia peste cincizeci de minute...

Mă întorc singură, în toiul nopții, fără să fi înștiințat pe nimeni. Brague și bătrînul troglodit, cărora am avut grijă să le dau de băut, dorm acum undeva în Boulogne-sur-Mer. Ne-am omorît timpul trei sferturi de oră făcînd contabilitate și tăifăsuind, urzind planuri în legătură cu un turneu în America de Sud, după care am naufragiat singură în gara Tintelleries, atît de pustie la ora aceasta încît s-ar putea crede că-i părăsită... Fiind unicul călător, nimeni nu s-a sinchisit să aprindă globurile electrice de pe peron... O sonerie răgușită țiuie timid în întuneric, ca un clopoțel agățat la gîtul unui cîine zgribulit.

E o noapte friguroasă, fără lună. Undeva, în preajmă, într-o grădină invizibilă, un tufiș de liliac freamătă în vînt, îmbălsămînd aerul. Departe, pe mare, se aude chemarea sirenelor...

Cine ar putea să știe că mă aflu aici, înfofolită în mantou, la capătul peronului ? Sînt atît de bine

ascunsă ! La fel de întunecată ca noaptea, nici mai albă, nici mai neagră ca ea...

În zorii zilei, voi pătrunde în casă, tiptil, ca o hoaţă, fiindcă nimeni nu mă aşteaptă atît de curînd. Voi trezi din somn pe Fossette şi pe Blandine şi abia după aceea va fi momentul cel mai dificil...

Caut înadins să-mi închipui ce se va întîmpla, clipă cu clipă, la întoarcerea mea ; mă străduiesc să evoc, cu o cruzime necesară, amintirea celor două parfumuri ce s-au impregnat în perdele, în tapiserie : cel de tutun englezesc şi cel puţin cam dulceag de iasomie ; strîng în gînd perna de mătase ce poartă, ca două palide peceţi, urmele celor două lacrimi ce mi-au picurat din ochi într-o clipă de nemăsurată fericire... Simt tremurîndu-mi pe buze suspinul înăbuşit al unei rănite ce-şi zgîndăreşte rana. Înadins. Pentru ca suferinţa ce mă aşteaptă să nu fie chiar atît de cumplită.

Îmi iau rămas bun, de departe, de la tot ce ar putea să mă reţină acolo şi de la omul care nu va mai avea nimic altceva de la mine, decît o scrisoare. O înţelepciune laşă şi cumpănită mă sfătuieşte să nu mai dau ochi cu el : nu vom avea nici o „explicaţie sinceră“ amîndoi ! O eroină stăpînită de simţuri ca mine nu poate fi în stare să biruie toate ispitele... N-are decît să mă dispreţuiască, să mă blesteme chiar un pic, cu atît mai bine : dragul de el, aşa o să se lecuiască mai repede ! Nu, nu trebuie să fiu prea leală ! Şi nici să folosesc prea multe cuvinte, căci numai tăcînd îl pot cruţa...

Un om traversează liniile ferate, cu un pas tărăgănat, împingînd un cărucior pe care se află un cufăr şi, deodată, globurile electrice din gară se aprind. Mă ridic, amorţită ; nu-mi dădeam seama că eram rebegită de frig... La capătul peronului, un felinar se bălăbăneşte în întuneric, legănat de o mînă nevăzută. Un şuierat răspunde din depărtare chemărilor răguşite ale sirenelor : soseşte trenul. Atît de repede...

Adio, dragul meu, plec chiar acum, undeva, într-un sat, nu prea departe de aici ; pe urmă voi pleca probabil, în America, împreună cu Brague. N-am să te mai văd niciodată, dragul meu. Citind aceste rînduri, n-ai să-ţi închipui, sper, că e vorba doar de un joc cinic din partea mea, de vreme ce chiar dumneata mi-ai scris alaltăieri : „Renée, draga mea, nu mă mai iubeşti ?“

Plec, e cel mai mic rău pe care ţi l-aş putea face. Nu sînt crudă, Max ; mă simt însă la capătul puterilor, ca şi cînd aş fi pierdut obişnuinţa de a iubi şi n-aş mai fi în stare s-o redobîndesc, înspăimîntată la gîndul că s-ar putea să sufăr din nou.

N-ai fi crezut că sînt atît de laşă, dragul meu ? Ce inimă bicisnică, nu-i aşa ? Altădată ar fi fost totuşi vrednică de inima dumitale ce se oferă cu atîta sinceritate. Dar acum... ce aş putea să-ţi dau acum, dragul meu ? Tot ce am mai bun, ar putea fi, peste cîţiva ani, maternitatea ratată pe care orice femeie fără copii o revarsă de obicei asupra bărbatului ei. Sînt convinsă însă că n-ai accepta-o, ca şi mine de altfel. Păcat. Sînt zile — fiindcă

mă văd îmbătrînind cu spaimă, dar şi cu resemnare — sînt zile în care bătrîneţea îmi apare ca o răsplată...

Dragul meu, o să vină şi ziua cînd ai să înţelegi toate astea. Ai să înţelegi atunci că nu-mi era dat să-ţi aparţin nici dumitale, nici altcuiva şi că, deşi am fost căsătorită o dată şi de două ori îndrăgostită, am rămas un fel de fată bătrînă... o fată bătrînă din speţa celor care iubesc cu atîta pasiune Dragostea încît nici o dragoste nu li se pare destul de frumoasă şi o resping cu hotărîre, fără a se învrednici să dea vreo explicaţie ; care refuză orice mezalianţă sentimentală, preferînd să şadă toată viaţa în dreptul unei ferestre, aplecate asupra unei cusături, singură cu irealizabila lor nălucire... Ca şi ele, am dorit totul ; o dureroasă greşeală a fost pedeapsa pe care am primit-o.

Nu mai am curaj, dragul meu — atîta tot, nu mai am curaj. Să nu fii supărat că ţi-am ascuns atîta vreme eforturile pe care le-am făcut pentru a trezi din nou în mine flacăra entuziasmului, fatalismul dornic de aventură, speranţa oarbă, tot acel zglobiu alai al iubirii... N-am simţit însă decît delirul propriilor mele simţuri. Un delir ale cărui răgazuri sînt, vai, atît de lucide ! M-aş fi irosit în zadar mistuită de dragostea ta, dragul meu, a cărui privire, ale cărui buze, ale cărui îndelungi dezmierdări şi a cărui tulburătoare tăcere izbuteau să tămăduiască, doar pentru scurt timp, desperarea de care nu eşti vinovat...

Adio, dragul meu. Caută departe de mine tinereţea, frumuseţea proaspătă şi neprihănită, încrederea în viitor şi în dumneata, dragostea, în fine,

aşa cum o meriţi, aşa cum aş fi putut să ţi-o dăruiesc şi eu cîndva. Nu mă căuta. Nu mi-a mai rămas decît atîta putere cîtă îmi trebuie ca să fug de dumneata. Dacă ai intra pe uşă acum, în timp ce-ţi scriu şi te-aş vedea răsărind deodată în faţa mea... dar n-ai să intri, ştiu!

Adio, dragul meu. Eşti singurul om de pe lume căruia îi spun dragul meu şi, după ce mă voi fi despărţit de dumneata, nu mai am pe nimeni căruia să-i spun aşa. Pentru ultima oară, strînge-mă în braţe, aşa cum făceai cînd mi-era frig, strînge-mă în braţe tare, tare, tare de tot...

Renée?

Am scris foarte încet; înainte de a semna, am recitit scrisoarea, am rotunjit cîteva trăsături, am adăugat cîteva puncte, cîteva accente, am pus data: *15 mai, ora şapte dimineaţa...*

Dar, iscălită, datată şi lipită în fine, e totuşi o scrisoare neterminată. S-o deschid iar?... Mă cutremur înfiorată, ca şi cînd, lipind plicul, aş fi oblonit deodată o ferestruică luminoasă prin care mai venea încă o boare caldă...

E o dimineaţă neînsorită şi tot frigul iernii pare să se fi aciuat în salonaşul cu persienele ferecate de patruzeci de zile... Aşezată la picioarele mele, căţeluşa tace şi se uită spre uşă: aşteaptă. Aşteaptă pe cineva care n-o să mai vină niciodată... O aud pe Blandine zăngănind crătiţile, simt mirosul cafelei proaspăt măcinate: foamea îmi munceşte, ursuză, stomacul. Un cearşaf uzat acoperă divanul, un abur albăstrui înceţoşează oglinda... Nu se aşteptau să so-

sesc atît de repede. Totul e acoperit cu albituri vechi, cu un giulgiu de praf şi de umezeală, totul poartă încă pecetea oarecum funebră a pregătirilor de plecare şi de îndelungată despărţire şi străbat căminul pe furiş, fără a scoate husele albe, fără a scrie un nume pe colbul catifelat aşternut peste lucruri, fără a lăsa nici un alt semn c-am trecut pe aici, decît această scrisoare neterminată.

Neterminată... Dragul meu intrus, pe care aş fi dorit atît de mult să-l iubesc, vreau să te cruţ. Îţi ofer unica şansă de a te înălţa în ochii mei : plec. Citind scrisoarea mea, vei fi mîhnit, sînt convinsă. Nu vei şti însă cît de umilitoare poate fi confruntarea de care ai fost scutit, nu vei cunoaşte înfruntarea a cărei răsplată ai fost tu, răsplata asta pe care nu vreau s-o primesc...

Fiindcă te alung, ca să aleg în schimb... tot ceea ce nu eşti tu. Te-am cunoscut mai înainte şi te recunosc. Nu eşti tu acela care, crezînd că dăruieşte cu generozitate, nu face decît să ia de la alţii ? Voiai să împarţi viaţa cu mine... Să împarţi într-adevăr : adică *să-ţi iei partea ta !* Fiecare din faptele mele să fie pe jumătate şi-a ta, să te strecori în fiece clipă în pagoda gîndurilor mele secrete, nu-i aşa ? De ce tocmai tu şi nu altul ? Zadarnic, porţile ei sînt închise pentru toată lumea.

Eşti bun şi pretindeai, cu o desăvîrşită bună-credinţă, că vrei să-mi dăruieşti fericirea, fiindcă m-ai văzut singură şi lipsită de mijloace. Nu te-ai gîndit însă la mîndria mea de om sărman : cele mai frumoase locuri de pe faţa pămîntului, oricît

ar fi de frumoase, nu vreau să le privesc, micşorate, în oglinda privirilor tale îndrăgostite...

Fericirea ? Eşti sigur că m-aş putea mulţumi numai cu fericirea pe viitor ?... Mai sînt şi alte lucruri pe lume, afară de fericire, care dau preţ vieţii. Ţi-era milă de mine şi ţineai să-mi luminezi sufletul, sub cuvînt că e prea întunecat, revărsînd asupra lui banalii zori ai fericirii. Întunecat, dacă vrei : ca o încăpere văzută din afară. Sumbru, nu întunecat. Sumbru şi împodobit cu o vigilentă tristeţe, o tristeţe argintată şi crepusculară ca o cucuvea, ca şoricelul mătăsos, ca aripile moliei. Sumbru, păstrînd doar licărirea însîngerată a unei sfîşietoare amintiri... Dar faţă de tine nu mai am dreptul să fiu tristă...

Evadez, dar nu sînt încă pe deplin descătuşată de tine, ştiu. Hoinărind, liberă, voi dori uneori umbra zidurilor tale... De cîte ori încă mă voi mai întoarce la tine, sprijinul meu drag care, odihnindu-mă, în acelaşi timp mă şi răneşte ? Cîtă vreme oare voi mai tînji după ceea ce puteai tu să-mi dai, o stăruitoare voluptate, întreruptă, aprinsă iar, mereu împrospătată... căderea înaripată, toropeala în care forţele reînvie din propria lor cenuşă... zumzetul muzical al sîngelui ce zvîcneşte, înnebunit... mirosul de santal ars şi de iarbă călcată în picioare... Ah, multă vreme încă de aci înainte vei fi setea ce mă va chinui, laolaltă cu alte dorinţe, de-a lungul drumului !

Te voi dori, rînd pe rînd, ca pe un fruct atîrnat prea sus pe o creangă, ca pe o apă îndepărtată, sau ca pe căsuţa preafericită pe lîngă care trec...

Mi-e dat să las, în fiecare loc în care se înfiripă vreuna din dorinţele mele rătăcitoare, mii şi mii de umbre plăsmuite după chipul şi asemănarea mea, desprinse, rînd pe rînd, ca nişte frunze, de mine, una zăbovind pe piatra caldă şi azurie a pripoarelor din ţinutul meu natal, alta în adîncul jilav al unei văi în care nu pătrunde soarele, iar o a treia însoţind pasărea în zbor, pînza de corabie, vîntul şi valurile. Tu o păstrezi pe cea mai statornică dintre ele : o umbră goală şi unduitoare, pe care plăcerea o face să se zbuciume ca firul de iarbă în apa unui pîrîu... Timpul însă o va risipi ca şi pe celelalte şi nu vei mai şti nimic despre mine, pînă în ziua cînd paşii mei se vor opri în sfîrşit şi se va desprinde de mine o ultimă umbră uşoară, ultima mea umbră...

DUO

DESCHISE BRUSC UŞA şi rămase locului o clipă, în prag. Oftă „O, Doamne, copii !“ şi, căutîndu-şi drumul pe dibuite, se trînti pe divan, unde se cufundă ca într-o baie în umbra răcoroasă. Totuşi, preferă să-şi descarce sufletul în loc să se odihnească şi se săltă în capul oaselor.

— N-am fost scutit de nimic. Chevestre m-a tîrît după el peste tot, uită-te numai la pantofii mei... Şi staulul care stă să se prăbuşească peste vite, şi răchitişul inundat, şi vecinul de pe malul celălalt care pescuieşte cu dinamită... A trebuit, auzi tu, a trebuit...

Se opri.

— Ce bine-ţi şade aici. E un lucru care merită, evident, să fie luat în consideraţie.

Nevastă-sa aşezase biroul de modă veche şi prea puţin arătos în firida adîncă a ferestrei sub razele soarelui de la amiază înstelate de praful ce plutea în aer. În faţa ei, într-un găvan mic de sticlă groasă, plin cu apă, se afla un buchet de poroinic purpuriu, dovadă că Alice colindase cu puţin mai înainte pajiştile cele mai umede, împîslite de rădăcinile arinilor şi răchitelor. Mapa de scris din

piele, pe care se odihnea mîna sa, avea aceeaşi culoare ca şi florile şi, luminînd obrazul femeii, reflexele ei tulburau apele sure-verzi ale ochilor săi, pe care Michel îi asemuia cu frunza de salcie.

Îl asculta pe bărbatu-său cu o amabilă îngăduinţă, mulţumindu-se să-i răspundă cu un zîmbet adormit. Michel observa cu aceeaşi neistovită plăcere că, atunci cînd zîmbea, ochii migdalaţi ai soţiei deveneau aproape egali şi aveau aceeaşi formă ca şi gura subţiată de surîs.

— Ai o mulţime de fire roşii în păr, aici, constată Michel. La Paris, părul tău e negru.

— Mai bine zis cărunt, spuse Alice. Am zece — douăzeci de fire albe, uite, aici, deasupra.

Se întorsese cu fruntea în bătaia luminii, minţind cu cochetărie, mîndră de cei treizeci şi şapte de ani ai săi, încă foarte tînără la vîrsta ei, pe care o purta cu indolenţă, şi de trupul său zvelt. Văzu că Michel se pregăteşte să se scoale de pe divan ca să se apropie de ea.

— Nu, Michel ! Pantofii ! Nu ţi-e milă de parchet ? Gîndeşte-te că e proaspăt dat cu ceară. Noroiul ăsta roşu !

Sunetul glasului său avea întotdeauna darul de a-l îndupleca pe Michel. Un glas tot aşa, adormit şi puţin tînguios, care ştia să întîmpine cu blîndeţe, pe un ton egal, orice împrejurare, bună sau rea. Michel îşi crăcănă picioarele, sprijinindu-şi, grijuliu, doar călcîiele, pe parchetul cu scîndurele largi şi uzate.

— Noroiul ăsta roşu, scumpa mea, e de pe malul rîului. Eroul care-ţi vorbeşte, plecat pe la nouă de acasă cu pas voinicesc, n-a mai apucat să se

odihnească de atunci decît în fața unui pahar cu vin alb și ce vin ! Un vin aspru, verzui, otravă curată, bun de curățat arama de cocleală sau de ascuțit cuțitele...

Se ridică de pe divan cu oarecare greutate, ținîndu-se cu o mînă de șale.

— Vacanțele noastre sînt scump plătite, puiule... Crezi oare că în 1933 o să mai fim stăpîni aici ? Chevestre ăsta... Are o mutră de cumpărător, Chevestre... Pe cînd eu... Cîtă vreme oare o să mai am o mutră de proprietar ?

Se plimba de colo pînă colo prin încăpere, lăsînd o urmă de argilă zvîntată la fiecare pas, dar Alice nu se mai gîndea acum la parchet.

— Arăți foarte bine așa cum ești ! îi spuse ea în momentul în care trecea prin dreptul biroului. Nefiind obișnuit cu asemenea spontaneități din partea ei, bărbatul se opri să-i zîmbească.

— Chiar atît de prost stăm, Michel ?

Desluși în glasul ei rugător, mai presus de orice, nevoia de a-i spulbera îngrijorarea și căută s-o liniștească :

— Chiar atît de prost nu, puiule. Nu mai prost ca alții. Dar ce vrei ! Acoperișurile și-au trăit traiul, ferma folosește aceleași instalații ca și acum o jumătate de secol... Chevestre, cred, nu fură mai mult decît se cuvine... Ar trebui să ne hotărîm odată să investim și ultimul gologan, tot cîștigul pe care ni-l aduce teatrul Petit-Casino, pentru a întineri, pentru a consolida Cransac. Cînd mă gîndesc că nu mai departe decît acum trei ani un film rula cîte cinci luni în șir și că puteam să montăm în fiecare iarnă, în provincie, o revistă-feerie cu

costumele spectacolelor înscenate de Jeanne Rasimi. Cînd mă gîndesc...

Alice îl opri din nou, întinzînd palma cu degetele împreunate :

— Nu, nu te mai gîndi la asta. E singurul lucru la care nu trebuie să te gîndeşti. Răchitele...

— Bifurcate. N-o să scoatem nici trei mii de franci.

— Şi de ce sînt bifurcate ?

Se uită la ea de sus, aşa cum îi plăcea s-o privească atunci cînd Alice era aşezată, iar el stătea în picioare, cu compătimirea omului competent în materie :

— De ce ? Sărăcuţa de tine. Habar n-ai, va să zică ?

— Nu. Dar tu ?

Rîse pe înfundate.

— Nici eu. Nu pricep o iotă din toate marafeturile lor. Chevestre spune că din pricina căldurii. Dar Maure, fermierul, susţine că dacă Chevestre ar fi tăiat tot lăstărişul acum doi ani... Că, de altminteri, terenul e prea afînat pentru răchitiş... îţi dai seama că eu, în toată afacerea asta...

Ridică mîna cu degetul cel mic în sus, ca şi cînd ar fi jucat „zboară, zboară". Pe urmă încetă să mai rîdă şi să vorbească şi se întoarse cu faţa spre uşa cu geamuri. Un iureş primăvăratic de frunze tinere, de lăstari netăiaţi, de lungi mlădiţe de trandafir înroşite de năvala apoplectică a sevei împinsese mai aproape de casă boschetele sălbăticite. Pe crengile plopilor, aurul, arama frunzelor tinere uzurpau încă supremaţia verdelui. Un măr pădureţ, cu petele albe tivite cu carmin aprins se do-

vedise mai puternic decît un cercis ceva mai firav și iasomiile, silindu-se să scape de umbra ucigătoare a tufișurilor de aucuba, ce păreau lăcuite, își răsfirau printre frunzele mari și despotice, pătate ca pielea de șarpe, smicelele subțiratice, înstelate de flori albe ca untul...

Michel măsura din ochi aleea îngustată, înaintarea tufișurilor care nu mai erau tăiate, amestecarea esențelor între ele.

— Au început să se încaiere, rosti el cu glas scăzut. Dacă te uiți prea mult la ele, nu mai e chiar atît de nostim...

— Ce să fie ?

Stînd pe scaun, pe jumătate întoarsă spre Michel, îl compara în gînd cu Michel de anul trecut. „Nici mai bine, nici mai rău..." În picioare, unul lîngă altul, aveau amîndoi aceeași statură, dar ea părea foarte înaltă, iar el puțin cam scund. Michel era înzestrat, mai mult decît ea, cu un farmec pur fizic, cu o tinerețe mărturisită de fiecare din gesturile sale, datorită faptului că se îndeletnicise cu vreo două, trei, profesiuni care, prin natura lor, te obligă să placi atît femeilor cît și bărbaților. Vorbind, știa să-și pună în valoare dinții îngrijiți, ochii de culoarea tutunului. Ca să-și ascundă gușa ce începuse să se formeze sub bărbie, purta de o bucată de vreme o barbă mică, fină și cîrlionțată, după moda spaniolă, tunsă atît de scurt încît părea zugrăvită pe piele și care-i înconjura partea de jos a obrazului pînă în dreptul urechilor, așa încît, cu fruntea lui îngustă tivită cu zulufi, cu nasul drept și mic și gura cu buze răsfrînte, semăna cu mai multe chipuri frumoase din antichitate.

Alice desena, privindu-l pe furiş. Se temea, mai cu seamă, ca Michel să nu-i împărtăşească dintr-o dată prea multe pricini de îngrijorare. Timpul frumos, o plăcută oboseală pe care o simţea furnicîndu-i trupul, o îndemnau să fie laşă, să nu dorească nimic altceva decît să uite că, de fiecare dată cînd izbucnea o vijelie, se mai desprindeau cîteva ţigle aurite de licheni de pe acoperiş, că găurile din pereţii staulului erau astupate cu şomoioage de paie, în loc să fie adus un zidar. La Paris, cel puţin, nu se mai gîndea la toate astea...

— Şi pe urmă ? întrebă fără să vrea.

Michel tresări, mormăind ca un om trezit din somn sau care încearcă să cîştige timp :

— Şi pe urmă — ce ? Pe urmă nimic. Ştii foarte bine că Chevestre nu-mi vorbeşte decît despre lucruri supărătoare. Trei ore în care-mi fac sînge rău la venire ; alte trei ore în care iar trebuie să-mi fac sînge rău în ajunul plecării ; şi una ori două mici sîcîieli în timpul şederii — e preţul pe care sînt nevoit să-l plătesc de fiecare dată pentru vacanţele noastre de Paşti. E scump ori nu ?

Trecu în spatele soţiei sale, se rezemă de pervazul mîncat de cari al ferestrei şi trase adînc în piept mireasma ţinutului său natal. Pămîntul violaceu şi reavăn, iarba ce apucase să se înalţe, arborele catalpa în floare deasupra păducelului roşu, potopul măceşilor peste pragul uşii cu geamuri, iasomiile pe care căldura le făcuse să înflorească mai curînd, salcîmii galbeni cu ciucurii lor lungi, aurii... Ar fi vrut să nu se irosească nimic din aceste proaspete bogăţii, din aceste vechi bunuri

lăsate în părăgină. Nebunește nu ținea însă decît la Alice. În depărtare, rîul invizibil care ieșise din matcă fumega, încă rece, sub razele soarelui, ca un teren proaspăt desțelenit.

„Chevestre ar plăti bani grei. Îi curg balele de poftă, scîrnăvia. A știut să tragă sforile cu dibăcie. Nu degeaba vecinul meu Capdenac mi-a atras atenția : «Cînd vezi că vechilul începe să poarte cizme, dă-l afară, dacă nu vrei să te lase el pe drumuri...»“

O mînă îngustă se așeză pe brațul lui.

— Nimic, doar așa, spuse Alice.

Fără să se scoale, își întorsese pe jumătate fotoliul spre fereastră, spre puhoiul de raze ce năvălea înăuntru, spre învălmășeala de zumzete, de cotcodăceli și de cîntece de privighetori. Tavanul jos, cu bîrne cafenii, culoarea închisă a mobilelor și a tapiseriei cu buchețele de flori pe un fond brun-roșcat sorbeau lumina, lăsînd să sclipească doar fugitive reverberații pe pîntecele unei vaze de porțelan, al unui ulcior de aramă, pe muchea șlefuită a unei oglinzi venețiene. Alice trăia în acest salon-bibliotecă, limitîndu-se numai la porțiunea cuprinsă între ușa cu geamuri și cămin și evitînd adîncurile întunecoase din fundul încăperii și cele două uriașe biblioteci fără geamuri, înalte pînă-n tavan...

— Ce drăguță ești, rosti laconic Michel, dezmierdînd părul lins al soției sale.

Se simțea vulnerabil, gata să se înduioșeze, lucru pe care se silea să-l ascundă.

„M-au copleşit de tot, ce mai încolo încoace! Oboseala, şi, pe urmă, locurile astea! Ah, locurile astea! Mă prind că-i mai cald decît la Nisa."

De cînd fusese director de cazinou „sezonier", în repetate rînduri, obişnuia să se refere, în orice împrejurare, la Nisa, la Monte-Carlo ori la Cannes. N-ar mai fi îndrăznit să-şi spună gîndurile cu glas tare, cel puţin atunci cînd era de faţă Alice, care încrunta din sprîncene şi-şi încreţea nasul de pisică, dojenindu-l cu vocea ei tînguioasă: „Michel, iar faci pe comis-voiajorul!"

Căpşorul rotund se lăsa dezmierdat de mîna lui iscusită. E adevărat că Michel se pricepea să-l mîngîie în aşa fel încît să nu strice rînduiala nestrămutată a coafurii soţiei sale, care purta un breton bogat, retezat paralel cu sprîncenele ei orizontale, fără să-şi încreţească părul. Alice obişnuia să se îmbrace cu rochii excentrice, dar în acelaşi timp o ciudată timiditate o împiedica să-şi schimbe cîtuşi de puţin pieptănătura.

— Destul, Michel, mă oboseşti...

Michel se apleacă asupra chipului fermecător, răsturnat acum pe spate, foarte puţin fardat şi care se încăpăţîna să nu îmbătrînească, asupra ochilor ce se închideau numaidecît, fie de plictiseală, fie biruiţi de o fericire copleşitoare.

„Dacă aş vinde Cransac aş apuca din nou taurul de coarne... Chiar fără reparaţii, Cransac este o povară cumplită. Dacă aş vinde Cransac, m-aş simţi uşurat şi aş putea să mă ocup mai mult de Alice, să-i fac o viaţă mai plăcută... Aş mai fi în stare încă să muncesc pe brînci pentru ea... pentru amîndoi..." îi plăcea să folosească, în monoloagele

sale interioare, anumite cuvinte ce făceau parte dintr-un argou romantic, așa cum îi plăcea să-și încordeze umerii, ca și cînd s-ar fi pregătit să ia în piept viața.

— Văd că ești foarte sensibilă în dimineața asta. Azi-noapte parcă nu erai chiar așa...

Alice nu găsi cu cale să protesteze, în schimb nu mai lăsă să vadă nimic altceva din privirea ei decît o dungă subțire de alb-albăstrui între genele rimelate și zîmbetul ce-i flutura pe buze. Michel o alintă cu cîteva cuvinte brutale, pe care ea le întîmpină cu o pîlpîire a genelor, ca și cînd ar fi scuturat deasupra obrazului său un buchet plin de rouă... Și unul și celălalt acceptau cu dragă inimă aceste recrudescențe amoroase, daruri ale întîmplării, ale unei călătorii, ori ale unui anotimp ce-și dezvăluia brusc frumusețile. În ajun, cînd sosiseră la Cransac, în toiul unei furtuni primăvăratice, le ieșise în întîmpinare ploaia, asfințitul soarelui, curcubeul arcuit deasupra rîului, tufișurile de liliac îngreuiate de flori, luna ce răsărea pe cerul verde, niște broscuțe smălțuite sub treptele peronului, iar în timpul nopții auziseră revărsîndu-se din înaltul bungetului ropotul încetinit al averselor și cîntecul privighetorilor ce picura de sus, cu stropi mari...

În clipa cînd bărbatul strîngea la piept capul și umărul cald al soției și-i freca bărbia cu o mînă ce uitase să mai fie delicată, Alice îl îndepărtă, înștiințîndu-l cu o voce scăzută :

— Vine Maria ! E douăsprezece și jumătate !

— Ei și ? N-are decît să vină ! Nu e prima oară că ne prinde îmbrățișați !

— Da. Dar niciodată nu mi-a convenit treaba asta. Și nici ei. Trage-ți puloverul. Și netezește-ți părul...

— În sfîrșit, conchise Michel, să avem un aer firesc. Șase, vin sticleții !

Alice nu făcea haz niciodată de spiritele soțului ei, care avea uneori un fel al lui de a glumi, cam greoi, folosind anumite expresii dinainte știute. Dar nici nu dădea semne de nerăbdare, deoarece avusese tot timpul să aleagă și să cumpănească în sinea ei ceea ce era vulgar și ostentativ în el și o nebănuită și ascunsă finețe. „Nu-mi place să fii delicat", îi spunea ea, „tu nu ești delicat decît atunci cînd te simți nefericit."

Undeva, departe, parchetul coșcovit și învălurat, cu scofîlcituri largi, trosnea sub pașii Mariei, care intră smucind ușa și lăsînd să apară în deschizătură doar jumătate din făptura ei :

— Doamna dorește să sunăm clopotul de masă ?

— Și pe mine nu mă-ntrebi ? Eu ce sînt aici, furnică bătrînă ? se burzului mucalit stăpînu-său.

Semăna mai degrabă cu un cal, dar așa cum seamănă lăcustele care au niște capete cavaline. Maria rîse, îi mulțumi lui Michel, făcîndu-i semn cu ochiul — un ochișor mic și strălucitor — și închise la loc ușa recalcitrantă. Alice, în picioare, își așeza în ordine creioanele.

— Văd că nu știi ce să mai faci ca s-o lingușești pe Maria...

— Ești geloasă ? întrebă Michel cu aerul său cel mai ceremonios.

Soția sa nu mai catadicsi să-i răspundă. Își netezea cu palma părul lins, potrivindu-și coafura

excentrică. Ştia că Maria, păzitoarea conacului, nu accepta nici o altă autoritate şi nu se lăsa sedusă decît de Michel. Uscăţivă şi şmecheră, la cincizeci de ani ai ei, Maria se pricepea de minune să facă pe „dădaca domnului“ şi să ofteze, împreunîndu-şi mîinile : „Cine nu l-a văzut cînd era ca un boboc, apoi ştiu că n-a văzut nimic !“ La drept vorbind, îl slujea numai de zece ani şi dacă-şi îngăduia s-o trateze uneori pe Alice pe picior de egalitate, o făcea fiindcă şi una şi alta veniseră la Cransac în acelaşi an. Alice ştia să recunoască însă meritele Mariei, care păzea Cransac cu o cinstită şi aprigă vigilenţă, ajutată doar de bărbatu-său, om la toate, molîu şi vînjos, căruia cele douăsprezece hectare ale parcului îi istoveau tot curajul.

— Ne spălăm pe mîini ? întrebă Michel.

— Da. Dar la bucătărie. Am făcut curat în baie, să nu te prind că intri cumva înăuntru. Am lustruit pînă şi robinetele.

Michel o luă în zeflemea, spunîndu-i că nu e decît o maniacă îngrozitoare.

— Şi crezi că Maria o să se bucure cînd o să vadă că ne spălăm la chiuveta „ei“ ?

Alice întoarse alene spre el capul brunet şi frumoşii săi ochi cenuşii, care, în lumina orbitoare a ferestrei, păreau verzi :

— Nu. Dar Maria ştie că trebuie să ascundă uneori ceea ce o supără. Unde te duci cu florile astea ?

Michel purta cu îndemînare găvanul mic de sticlă groasă din care florile de poroinic stăteau gata să dea pe dinafară.

— Unde aş putea să le duc decît la masă ? Era atît de nostimă licărirea aceea violetă în ochii şi pe obrajii tăi... Uite aşa... Lipseşte însă chestia cealaltă, drăcia aia, de aceeaşi culoare, ştii tu ce vreau să spun...

— Ce drăcie ? Ia vezi, Michel, vezi să nu verşi apa de la flori... Ai de gînd să vii odată ?

— În viaţa mea n-am răsturnat un vas cu flori ! Un fel de mapă de scris, uite acolo, pe biroul tău... N-o mai văd acum. Ai pus-o bine ? La ce ţi-a trebuit ? Scriai cumva adineauri ?

— Nu, desenam, aşa, într-o doară, nişte costume...

— Pentru ?...

Îl privi ca din depărtare, cu o umbră de zîmbet pe buze, ca şi cum ar fi vrut să se scuze :

— O, ştii... ideea mea fixă... Mereu mă gîndesc că dacă o fi să montăm *Daffodyl* în stagiunea viitoare, costumele mele n-ar costa mult mai scump, ba poate chiar ceva mai ieftin decît costumele vechi pe care le-am lua de la Mogador şi, fără să mă laud...

Întinse mîna subţire cu degetele împreunate şi-şi încheie fraza cu o clătinare din cap.

— Să le văd ! porunci Michel impetuos, lăsînd pe birou găvanul de sticlă. Unde sînt desenele ? În mapa violetă ?

Alice trosni din degete, enervată.

— Dar vino odată ! Ce-nseamnă povestea asta ? Nu există nici o mapă violetă ! Hai la masă, Michel !

Bărbatul o măsură cu o privire jignită.

— Ştii că-mi placi ! Nu există nici o mapă violetă ! Mă iei drept un copil ? Ce vorbă-i asta ?

Ridică braţul să arate pe obrazul ei locul în care se afla licărirea stinsă :

— Aici... şi aici... spuse el cu jumătate de glas. O culoare de pictat... Ca şi cînd ai fi fost în lumina rampei, cu toate becurile roşii aprinse şi cu o treime din cele albastre... Roşu... violaceu... superb, într-adevăr...

Alice dădu din umeri, făcînd o mutră ca şi cînd habar n-ar fi avut de nimic :

— Eu mă duc să mănînc, Michel. Să nu se răcească papara.

— Stai puţin !

Sunetul glasului, mai mult decît cuvintele poruncitoare, o făcu să se oprească. Michel scosese un strigăt ciudat, trei note, cu o voce de tenor. Cunoştea foarte bine pricina acestei schimbări de timbru. Întorcîndu-se, observă culoarea verzuie pe care o luase chipul soţului ei şi văzu că respira precipitat. Îşi îngădui totuşi răgazul şi luxul de a gîndi : „Seamănă cu Mathô, în mai mic..." Pe urmă păşi agale în necunoscut.

— Ce ţi s-a năzărit, Michel ?

Bărbatul îşi scutură fruntea cîrlionţată, ca şi cînd ar fi respins dinainte tot ce putea să-i spună ea.

— Nu complica lucrurile. Trebuie să fie ceva la mijloc... Repede, Alice... Zici că nu există nici o mapă, nici o... drăcie violetă aici... Doar nu sînt nebun, mai spune o dată... Nu există ?

Alice privi dezolată chipul răvăşit al soţului său, cearcănele întunecate ce se întipăriseră într-o clipă

în jurul ochilor lui. Căută la iuţeală în jur, pe pereţi, printre bîrnele subţiri din tavan, vreun reflex jucăuş, o scînteiere purpurie în luciul unei oglinzi, o rază răsfrîntă între feţele şlefuite a două cristale. Nu descoperi nimic şi-şi întoarse din nou privirea spre Michel :

— Nu, rosti ea cu tristeţe.

Îi cerceta faţa cu atîta îngrijorare, încît Michel se lăsă amăgit. Răsuflă din adîncul plămînilor şi se prăbuşi în fotoliul soţiei.

— Doamne Sfinte, ce obosit sînt... Ce mi-o fi venit ? Ce s-a întîmplat ?

Îşi înălţă capul spre ea ca un copil şi Alice fu gata să cedeze, să-l ia în braţe, să lăcrimeze puţin, să tremure chiar, ştiindu-se acum la adăpost. Nu-şi îngădui să facă însă nimic altceva decît ceea ce-i cerea prudenţa. Îşi ticlui un zîmbet dulce şi mirat şi se sili să-şi deschidă ochii migdalaţi şi să-i ţină aţintiţi în ochii rugători ai lui Michel.

— Dacă ai şti cum m-ai speriat, Michel ! rosti ea cu un glas tînguios.

O învăluia într-o privire însufleţită de dragostea temătoare şi exigentă pe care mulţi bărbaţi fluşturatici o închină, în taină, unei soţii credincioase şi era gata tocmai să suspine uşurat, văzînd-o la fel ca întotdeauna, atît de egală cu sine, cu buzele abia fardate, cea de jos mai mare şi adeseori crăpată, cea de sus mai scurtă şi răsfrîntă spre nas — nasul acela mic şi cam plat, cam turtit, urît, cambodgian, unic în felul său — şi, mai ales, cu ochii aceia alungiţi ca nişte frunze, verzi şi cenuşii totodată, mai deschişi la culoare seara, la lumina lămpilor, şi mai închişi dimineaţa...

Alice stătea locului neclintită, fără să-şi întoarcă privirea. Michel observă însă că sub bretonul des de pe frunte, una din sprîncenele ei tresărea imperceptibil, înfiorată de o uşoară zvîcnire nervoasă. În aceeaşi clipă simţi în nări mirosul ce trăda emoţia, sudoarea pe care spaima, anxietatea o face să mustească fără cruţare din pori, mirosul acela ce caricaturiza parfumul de santal, de merişor dogorit de soare, parfumul hărăzit orelor de dragoste şi zilelor lungi din toiul verii. Desprinse braţele milostive ce-l ţineau înlănţuit, se răsuci pe scaun şi deschise sertarul biroului.

Mapa de marochin luci în bătaia unei raze de soare şi prima reacţie a lui Michel fu un sentiment de puerilă biruinţă.

— Ai văzut ? Ei ?

Şi pentru că zîmbea repetînd într-una : „Ei ?... Ei ?..." Alice socoti de cuviinţă să surîdă şi ea. Aproape că nu se mai gîndea la nimic, singura ei grijă fiind să nu se clintească din loc. „Dacă nu mă mişc, nici el n-o să facă nici o mişcare..." În clipa în care zîmbi însă Michel se schimbă la faţă şi abia atunci Alice îşi dădu seama că surîsul lui nu era decît un accident fără nici o semnificaţie. Şi negăsind altceva la îndemînă, se sluji, în chip jalnic, de cel dintîi pretext ce-i veni în minte :

— A sunat prima oară, spuse ea.

Michel se răsuci maşinal spre uşa cu geamuri, aplecînd capul, ca şi cum ar fi căutat să vadă clopoţelul negru pe jumătate înăbuşit de trandafirii de mai şi de tufişurile de iasomie galbenă şi, în momentul acela, Alice nădăjdui că poate se va dezmetici în sfîrşit şi se va ridica de pe scaun, grijuliu

să nu-i dea de gîndit Mariei care era o vulpe bătrînă și să nu întîrzie de la masă, că va amîna tot ce avea de aflat, tot ce avea de spus, de făcut... „Pînă atunci, se gîndi ea, am să găsesc o ieșire. Sau, dacă nu, vom fi amîndoi morți."

Dădu să facă un pas spre ușă, dar Michel o și apucase de încheietura mîinii.

— Stai puțin ! spuse el. N-am terminat încă.

Alice începu să trișeze, se văită în gura mare, se căzni să plîngă :

— Mă doare ! dă-mi drumul !

Își smuci brațul încătușat în mîna care se grăbi să se deschidă și Alice văzu irosindu-i-se astfel speranța de a fi brutalizată, deoarece Michel își păstra, într-un fel aproape dement, sîngele rece, întocmai ca naufragiații care, doldora de apă sărată, continuă să-și spună în gînd : „Ce păcat că n-am apucat să port decît de două ori butonii aceștia de manșete !" Figura lui avea o expresie atentă, lucidă, fiindcă în realitate Michel nu era decît lucid și atent, atîta tot ; în sufletul său mai dăinuia încă o rază de speranță, așa cum dăinuia și în sufletul ei, și dacă mai lupta încă, lupta numai pentru ea și nicidecum împotriva ei... La un moment dat chiar se făcu „drăguț", cum spunea ea, cu o părere de zîmbet puțin descumpănit în ochii de culoarea tutunului. Alice se simți îmbătrînind în cîteva clipe : „N-am să-l pot cruța de ceea ce se teme" se gîndi ea descurajată și în aceeași clipă începu să-l deteste. Cuprinsă de slăbiciune, își lăsă toată greutatea trupului pe un picior, deși își dădea seama că gestul ei însemna un fel de capitulare.

Cu toate astea Michel pregeta încă să deschidă mapa purpurie și Alice avu răgazul să citească în sufletul lui o dorință lașă, aceeași pe care o nutrea și ea, dorință de a împinge sertarul și de a o zbughi din loc, pentru a prinde din urmă clipa care fugea, lăsîndu-i paralizați, încremeniți, părăsiți, clipa în care Michel pomenise despre licărirea purpurie de pe obrazul ei. „Am să-i strig: ia-te după mine! Am să-i smulg mapa, o s-o rup la fugă, o să alerge după mine și..."

Michel, care-și apropiase fața de sînul ei dogoritor, o întrebă cu teamă:

— Ce-ai înăuntru?

Alice dădu ușor din umeri și se aplecă spre el ca și cum ar fi vrut să-și ia rămas bun.

— Nimic. Nu mai am nimic.

Michel se agăță cu înverșunare de ultimele două cuvinte.

— Înseamnă c-ai apucat să ascunzi ce era?

Alice își îndreptă umerii, trase adînc aer în piept, umflîndu-și nările cambodgiene, își umezi buza groasă și crăpată și în aceeași clipă obrazul său păru dintr-o dată întinerit. În sfîrșit era obligată să discute, să facă mărturisiri, să se apere, cu diplomație, să-l jignească pe Michel, pentru a-i da de lucru, împiedicîndu-l să se rănească singur, să-și învenineze sufletul prea tare... „Să dreg ce-am stricat... Ce mi-o fi venit să-i spun că nu există nici o mapă roșie? Bietul, bietul, Michel..."

Își stăpîni lacrimile ce-i aprinseră o lumină strălucitoare în ochi, în timp ce sîngele i se urca în obraji. Strînse coatele pudic, lipindu-le de corp,

din pricina petelor de sudoare ce se întindeau în jurul subsuorilor, înnegrindu-i rochia albastră.

— Ascultă, Michel... Sper că ai să mă înțelegi...

Michel rîse strîmb, făcînd un gest cu mîna :

— Ce vorbeşti... Ba nu, zău... M-aş mira...

Alice avusese deseori prilejul să vadă rîsul acela pieziş şi falsa dezinvoltură pe care o afişa în afaceri, atunci cînd credea că totul e pierdut.

— Michel, ar fi mult mai bine dacă n-ai vrea să deschizi mapa, fiindcă nu mai există nimic înăuntru, nici pentru tine şi nici pentru mine. Dacă ţii totuşi s-o deschizi, gîndeşte că scri... că hîrtia care se află acolo nu înseamnă nimic, nu mai înseamnă acum nimic. Doar... un pic de cenuşă, atîta cît mai rămîne după un lucru spulberat, sfîrşit... Nimic, într-un cuvînt, nimic, mă-nţelegi...

Michel o asculta mirat, înălţînd din sprîncene şi smulgîndu-şi cu două degete bărbuţa abia mijită, cu un aer neîncrezător. Reuşi totuşi să prindă ceea ce era mai important :

— Sfîrşit, zici ? Aha ! Bun... perfect...

Luă în mînă mapa de marochin glasat, în care soarele se reflectă ca într-o oglindă. O licărire purpurie ţîşni în tavan, oscilînd între bîrnele cafenii. În momentul în care Michel desfăcu scoarţele, o foiţă uşoară se desprinse şi pluti în aer, coborînd oblic pe parchet, între picioarele biroului. Alice puse mîna pe braţul soţului ei :

— Nu vrei cu nici un preţ s-o laşi acolo ? Aş putea s-o arunc, s-o ard, şi... Michel, gîndeşte-te la noi...

Bărbatul se aplecă din şale cu oarecare efort şi, ridicîndu-se o clipă mai apoi, îi aruncă o privire furioasă. Îi era necaz pe ea că-l obligase, mărturisindu-şi prea vădit tulburarea, să culeagă de jos foiţa aceea uşoară ce foşnea metalic între degetele lui, ca o bancnotă nouă, în timp ce o pipăia cu un gest maşinal : „E *foreign paper*, hîrtia preferată a celor ce obişnuiesc să-şi scrie cîte zece, cincisprezece pagini..."

Cu toate astea biletul cuprindea doar cîteva rînduri aşternute pe hîrtie cu un scris foarte fin :

— Dar ăsta-i scrisul lui Ambrogio !

Alice desluşi speranţa pe care o trăda exclamaţia aceasta atît de naivă şi simţi că se apropie momentul cel mai dificil. Se îndreptă spre divan şi se aşeză, dar nu ca de obicei, cu picioarele lungi îndoite sub ea, ci dreaptă gata să se ridice şi s-o rupă la fugă. Înţelepciunea, prudenţa de care dădea dovadă trupul său o înspăimîntară şi, măsurînd din ochi distanţa de la divan la uşa care se deschidea greu, pe urmă distanţa de la divan la fereastră, începu să-şi piardă răbdarea : „Cum ? Tot n-a citit-o încă ? Ce mai aşteaptă ? Doar n-o să ne pierdem ziua aşa..."

— Ambrogio... murmură din nou Michel. Şi de cînd e scrisoarea asta ?

— Din noiembrie treizeci şi doi, răspunse ea laconic.

— Noiembrie treizeci şi doi ? Bine dar anul trecut, în noiembrie, eu parcă eram la Saint-Raphäel ?

Alice dădu din umeri, indignată, văzîndu-l că holba ochii şi-şi căuta în jur ochelarii.

— Pe clasor ! îl informă ea cu aceeaşi voce uscată.

— Cum ?

— Ochelarii, ţi-am spus că sînt pe clasor !

Simţea cum îşi iese tot mai mult din sărite, cum se trezeşte din nou în ea pornirea de a critica, de a contrazice : „Doamne, ce mutră stupidă are ! Ştie foarte bine totuşi că nu poate să citească scrisul lui Ambrogio fără ochelari ! Doar nu s-o aştepta să-i citesc chiar eu scrisoarea, cu glas tare ?"

Stingherit, ca şi cînd ar fi fost în pielea goală, Michel zăbovi cîteva clipe pînă să-şi petreacă pe după urechi braţele curbate ale ochelarilor săi de astigmatic. Alice îşi dădea seama că se simţea umilit, gata să izbucnească, furios, ca să salveze aparenţele şi avu grijă să nu lase cumva să i se oglindească gîndurile pe faţă. De altminteri, Michel îşi schimbă atitudinea de îndată ce aruncă o privire asupra scrisorii, pe care Alice o reconstituia în gînd, cuvînt cu cuvînt, ca şi cînd ar fi citit-o o dată cu el.

„Să-ţi mulţumesc pentru o seară ca asta, pentru o noapte ca asta, Alice? Nici n-aş îndrăzni măcar. Abia dacă-mi îngădui să-mi amintesc de darul pe care mi l-ai făcut, cerşindu-l din nou. E prea frumos, prea încîntător... Te cuprind toată în îmbrăţişarea mea."

Aşteptînd ca Michel să-şi ridice, în fine, ochii asupra ei, depăna în minte cu indiferenţă, ca şi cînd n-ar fi fost vorba de ea, tot felul de gînduri răzleţe. „Mult îi mai trebuie ca să citească. Şi dobitocul celălalt care n-a găsit altceva mai

bun de făcut decît să-mi pomenească numele în prima scrisoare pe care mi-a trimis-o. O scrisoare atît de banală... E adevărat că următoarele au fost ceva mai îngrijite. Ar fi trebuit să-i spun lui Michel orice mi-ar fi trecut prin gînd. Era la mintea cocoşului. La lintea moşmoşului. Tocmai cînd mă pregăteam s-o rup ; ca să vezi, ce înseamnă să ai ghinion. Să mă-nvăţ minte. Jur cu mîna pe conştiinţă că, dacă lucrurile se aplanează fără tragedie, mă întind în pat şi dorm pînă mîine dimineaţă..."

După ce termină de citit, Michel îşi scoase ochelanii, îndoindu-le braţele şi se uită la soţia sa. Pentru moment, Alice simţi o imensă uşurare, văzînd că obrazul lui îşi recăpătase frumuseţea şi că soţul ei nu mai părea cîtuşi de puţin stînjenit.

— Aşadar ?... rosti Michel cu o voce tăioasă.

— Aşadar ?... repetă ea, înţepată.

— Ei bine... aştept să-mi dai explicaţii.

Alice nu putea să accepte chiar atît de uşor interogatoriul. Din diplomaţie, găsi de cuviinţă să-şi arate enervarea. Năsucul ei asiatic îşi umflă nările, sprîncenele i se încreţiră şi bretonul coborî pînă în dreptul genelor :

— Mai e nevoie de explicaţii ? întrebă ea liniştită.

Michel îşi însuşi fără să vrea jocul de fizionomie al soţiei sale. Încruntînd din sprîncene, îi răspunse cu aceeaşi mijire de surîs mînios, arătîndu-şi dinţii mărunţi.

— Doar cîteva lămuriri suplimentare. Văd că ai destul bun-simţ ca să nu tăgăduieşti... O, nu, te rog, nu face mutra asta de servitor anamit care

şi-a trădat stăpînul, că nu mă mai impresionează. Va să zică : Ambrogio, în timp ce eu îmi scoteam sufletul cu cazinoul de la Saint-Raphäel, după ce-i încredinţasem cinematograful de pe bulevard... Nu e chiar atît de veche povestea asta. Dimpotrivă, e foarte proaspătă, mi se pare ?

— Nu, rosti ea cu dispreţ. Ţi-am spus doar că nu mai există. Aş putea să adaug că aproape nici n-a existat...

Michel luă aerul unui om care ştie ce ştie :

— Nu mai spune, nu mai spune !

Alice nu se mai osteni să-i răspundă. Se gîndea la întorsătura nefericită pe care o luase convorbirea. Sperase că răfuiala se va termina repede, cu lacrimi, cu imputări, cu două mîini încleştate necruţător în jurul braţelor sale, cu o vază spartă... Trăgea cu urechea, pîndind dacă nu vine cumva Maria, îşi amintea apoi de clopoţelul negru... „Ce-o să se întîmple cînd o să sune iar ? Ah ! Dacă l-aş fi lăsat pe Michel să mă îmbrăţişeze cînd a intrat în casă, sînt sigură că n-am fi ajuns aici... Cum am putut să fiu atît de stupidă ?..."

Întoarse capul spre uşa din fund, străjuită de cele două biblioteci uriaşe, spre camera cu cele două paturi alăturate sub baldachinul cu ciucuri răsuciţi şi continuă să se mustre cu şi mai multă înverşunare : „Şi lenea asta care mă face să preget de cîte ori trebuie să-mi scot sau să-mi ridic rochia !... Şi cîte precauţii pentru ca Maria să nu bage de seamă că s-a şifonat cuvertura de pe pat şi că „s-a murdărit" iar baia ! Acum..."

Soţul ei stătea în picioare, în dreptul uşii cu geamuri, pe care soarele o părăsea încetul cu în-

cetul, şi Alice îl aştepta să se întoarcă iar cu faţa spre ea. Michel se întoarse în cele din urmă, dezvăluindu-i un chip pe care Alice îl recunoscu numaidecît, chipul său atrăgător de fiecare zi, obosit, dar încă plin de farmec şi care îşi mărturisea cu atîta stîngăcie tristeţea :

— Puiule, ce-ai făcut cu noi ?

Luată pe neaşteptate, Alice se văzu nevoită să-şi înfrîneze lacrimile ce stăteau gata să izbucnească, sughiţurile de plîns ce o podideau ca o tuse, saliva sărată cu gust de sînge, dorinţa instinctivă a femelei din ea de a se înjosi, de a implora. Se mulţumi doar să bîiguie :

— Michel... crede-mă... Michel, dragul meu...

În aceeaşi clipă, clopoţelul atîrnat deasupra ferestrei scutură legăturile în care îl ţineau încătuşat curpenii de glicină şi trandafirii de mai, făcînd să răsune autoritar glasul său frenetic şi ascuţit. Alice se grăbi să se ridice de pe divan, îşi trase rochia şi-şi netezi părul. Michel înjură printre dinţi şi aruncă o privire asupra ceasornicului de la mînă...

— A sunat a doua oară, spuse Alice.

— Şi chiar cu întîrziere... adăugă Michel. Ah !

Făcu un gest de neputinţă şi Alice pricepu că se gîndea la Maria, la bărbatul Mariei, la Chevestre, la satul învecinat, la toate iscoadele viclene din preajma casei...

— Ce facem ? întrebă ea în şoaptă.

Mai curînd însă căuta să-i afle părerea din ochi, învăluindu-l într-o fermecătoare privire de umilă complicitate. Michel ridică din umeri şi-şi vîrî mîinile în buzunare.

— Mergem la masă, bineînţeles...

Se dădu la o parte ca să-i facă loc să treacă, pentru ca o clipă mai apoi s-o oprească şi să-i cerceteze faţa cu atenţie :

— Dă-ţi cu puţină pudră... Vezi că ai ceva negru, aici, sub ochi. Nu, nu cu degetul, că te mînjeşti... Fii atentă, ce naiba !

Şi-i întinse batista lui.

Alice îşi închipuise că prînzul va constitui o tortură cît se poate de complicată, un simulacru de masă în care toată lumea se va simţi paralizată de stînjeneală şi de o falsă nepăsare. Spre stupefacţia ei însă văzu că Michel făcea tot ce-i stătea în putinţă ca s-o înşele pe Maria. Intrînd în sufragerie, ca întotdeauna puţin igrasioasă şi cu iz de pivniţă, îşi mărturisi gălăgios bucuria :

— O, o, ce-mi văd ochii ? Ridichi la vremea asta ? Probabil ridichi de seră, nu-i aşa ?

Alice, care se aşezase la masă, îl privi ca şi cînd ar fi spus o necuviinţă, dar fiindcă Maria se înduplecă să rîdă, în faţa acestui succes, Michel, folosind aceleaşi mijloace, se strădui în continuare să-i cîştige bunăvoinţa. Începu s-o descoase pe slujnica pururi încruntată, punîndu-i tot felul de întrebări în legătură cu grădina de zarzavaturi, află, cu cel mai adînc interes, că un roi de albine se apucase să-şi construiască fagurii sub ţiglele vechi ale acoperişului, iar cînd Maria îi povesti cum murise un cîine ciobănesc, pe care Michel îl văzuse de două ori în viaţa lui, suspină cu un aer teatral : „Păcat de el, sărmanul, ce băiat bun !..." Între timp îi turna soţiei sale în pahar

cidrul spumos, o servea cu pîine, exclama în tot momentul „scuză-mă, te rog", jucînd de minune comedia mondenă.

„A întrecut orice măsură, își spunea Alice scandalizată, și toată mascarada asta pentru Maria! O să-i dea de bănuit. De altfel, nici nu mai e nevoie. Cred c-a mirosit tot."

Într-adevăr, ochii Mariei se plimbau de la unul la altul, ca și cum ar fi citit, uitîndu-se cînd la Michel, care trăncănea verzi și uscate, cînd la Alice, care tăcea tot timpul, mîncînd cu lăcomie și cruțîndu-și forțele. O batistă mică, mototolită și umedă, care se afla lîngă farfuria ei, ispitea necontenit privirile slujnicei, ca și cînd ar fi fost o monedă de aur.

— Doamna dorește să ia cafeaua aici? Doamna e obosită, poate că s-ar simți mai bine în bibliotecă?

Cînd vorbea cu Alice, Maria folosea întotdeauna persoana a treia; în schimb lui Michel îi spunea „dumneata", cu o exagerată familiaritate țărănească.

— Da, da, încuviință Michel. Strașnică idee. Cafeaua în bibliotecă.

— Vrei un rachiu, domnule?

— Ce spui?... Dacă vreau un rachiu? Mai întrebi? Auzi, Alice, mă întreabă dacă vreau un rachiu! Treci, că țin eu ușa. Maria, sancta Maria, gratia plena, cînd ai de gînd să pui pe cineva să dreagă ușa asta?...

Alice intră în bibliotecă fără să scoată un cuvînt. Tremura toată de enervare și se răfuia cu sine însăși fără nici un menajament: „Ce rușine,

ce rușine... Toată mascarada asta pentru o slujnică... I-e frică să nu afle cumva că e încornorat ! Și eu care mă temeam să nu se întîmple... cine știe ce... În sfîrșit, acum pot fi liniștită. Oh, mi-e scîrbă... mi-e scîrbă de toate..." Luă în mînă ibricul cu stîngăcie și puțin lipsi să nu plîngă fiindcă vărsase un strop de cafea peste zahăr...

— De ce tremuri așa, puiule ? Hai, fii cuminte, doar nu-ți închipui c-am să te omor...

Michel urmărea mișcările șovăielnice ale mîinii cu degete lungi și, sub dezmierdările glasului blînd, Alice simți cum i se înmoaie inima și ridică spre soțul ei o privire plină de recunoștință. „Ce obosit e și el... Te distruge, oboseala asta. Dorm de-a-npicioarele, de-aia probabil sînt așa..."

Michel dădu din cap înțelegător.

— Să știi că nu te prinde recunoștința... Dar ce credeai c-o să fac ? Să sparg tot ce mi-ar fi încăput în mînă, să te dau afară din casă, să ridic tot satul în picioare ?

Alice închise pe jumătate ochii, luînd aerul său miop și absent din totdeauna :

— O, nu, asta în nici un caz...

Simțind echivocul răspunsului, Michel scoase bărbia înainte și îndesă pumnii în buzunare :

— Poate c-ar fi fost mai bine... Să nu-ți închipui cumva că n-o să mai vorbim despre treaba asta...

Suflă : „Pfuuu...", congestionat la față și cu un aer important, și se îndreptă cu pași mari spre fereastra pe care soarele o părăsea încetul cu încetul. Păsările plecaseră o dată cu razele lui, iar

albinele zburaseră din firida adîncă. Pe birou zăcea, stinsă, mapa de marochin violet.

„A și început să se însereze..." Alice se cutremură înfiorată de oboseală, se întinse într-o rînă pe divan și-și aruncă peste picioare pledul în carouri, care rămînea tot anul la Cransac, ciupit de molii și ciuruit de țigările fumate în timpul siestei. „Dacă-i cer o țigară, o să creadă că-l înfrunt sau o s-o ia drept o condamnabilă dovadă de inconștiență..." Stătea cu ochii ațintiți asupra lui Michel, care acoperea cu spinarea și umerii lui fereastra. „Face pe taurul. Își umflă nările și se zburlește. Poate c-o fi într-adevăr furios. Poate că e un om rece, în fond. Cu corciturile astea de meridionali nu știi niciodată la ce te poți aștepta. E cu putință oare să se fi dus totul de rîpă și asta numai din pricina mea ? N-a trecut mai mult de o oră de cînd s-au întors toate pe dos și abia mă mai pot ține pe picioare. Dacă aș fi sigură că nu suferă, aș da dracului tot, mi-aș pune o sticlă cu apă caldă în așternut și m-aș duce la culcare... dar dacă suferă, e inadmisibil, e nedrept, e stupid... Michel, ursul meu drag..."

Michel se întoarse chiar în momentul în care îl chema în gînd și, în fața acestui miracol neînsemnat, Alice fu gata să-i întindă brațele.

— Nu, rosti el continuînd amenințarea pe care nu apucase s-o ducă pînă la capăt, să nu-ți închipui că s-a terminat. De-abia acum începe.

Alice închise ochii săi palizi, își rezemă capul de o pernă de mătase decolorată și ridică mîna :

— Ascultă, Michel... Cum să-ți spun... Prostia asta pe care am făcut-o...

— Mîrşăvia ! rosti el îndîrjit, fără să ridice glasul.

— Bine, mîrşăvia, fie cum vrei tu, mîrşăvia asta care a trecut ca o nălucă prin viaţa mea, în timp ce tu erai plecat, a început şi s-a sfîrşit în mai puţin de patru săptămîni... Cum ? Nu, nu şi iar nu ! Nu mă întrerupe mereu ! strigă ea deodată, deschizînd ochii, ce păreau albaştri în umbră. Lasă-mă, te rog, să spun tot ce am de spus !...

Dintr-un salt mut, Michel fu lîngă uşa întredeschisă, pe care o închise binişor, fără să facă nici un zgomot :

— Ai înnebunit ? Nu ştii că sînt în bucătărie, la masă ?... S-ar zice... zău, s-ar zice... Pe onoarea mea ! Şi factorul, care în momentul ăsta, poate, urcă dîmbul ?

Se bîlbîia, striga cu glas înfundat, înăbuşindu-şi mînia circumspectă. Întinsese furtunos braţul spre uşa cu geamuri şi Alice observă că atunci cînd deschidea gura buzele sale luau forma unui patrulater, ca măştile tragediei antice. Alice însă dădu din umeri năbădăioasă şi continuă :

— Dar văcarul cel mic ? Cum se face că l-ai uitat ? Dar Chevestre, care cu siguranţă stă la pîndă pe undeva, pe aproape ? Dar domnişoara de la poştă, care probabil şi-a pus pălăria de gală, ca să te roage s-o ai în vedere şi să intervii pentru a fi avansată ? Aha, de ăştia ţi-e frică, nu-i aşa, ţii seama de părerea lor, te preocupă ?...

Se prăbuşi din nou pe divan şi-şi acoperi ochii cu braţul îndoit. Michel o auzi respirînd ca şi cînd ar fi suspinat şi se aplecă asupra ei :

— Sfinte Dumnezeule! Încearcă să te stăpînești... Dar bine, Alice, ce ți-am spus? Îți dai seama că...

Alice își descoperi obrazul îmbujorat, pe care nu se zărea nici o dîră de lacrimi, și ridică furioasă capul spre el:

— Nu mai știu ce mi-ai spus! Mă doare-n cot de ce mi-ai spus! Un singur lucru știu: că, dacă ai de gînd să-mi otrăvești zilele, otrăvindu-le în același timp și pe ale tale, pentru că o singură dată în viața mea m-am culcat cu un alt bărbat, atunci prefer să plec chiar acum! Ei, drăcie!... Ajunge, ajunge!...

Începu să bată cu pumnii perna de mătase colbuită și vocea ei stridentă avea acum un timbru răgușit:

— Sînt nefericită, Michel, de ce nu vrei să înțelegi, și tu nu m-ai obișnuit să mă simt nefericită!...

Aplecat asupra ei, fără să facă nici o mișcare, Michel o aștepta să termine, dar nu mai părea atent la vorbele ei:

— O dată ai spus? Te-ai culcat numai o dată?... O singură dată?

Din pricina neliniștii ce-i îmbătrînea chipul, cît și din pricina speranței copilărești ce mijea, ca un zîmbet tainic, în ochii dragi ai lui Michel, Alice se simți ispitită să-l mintă și ar fi fost gata s-o facă, dacă nu și-ar fi adus aminte la timp că-i pomenise de trei săptămîni... „Cu siguranță c-o să-și amintească și el... Îl cunosc doar..." Se ridică în capul oaselor, silindu-l și pe Michel să se în-

drepte şi-şi şterse fruntea de sudoare, ciufulindu-şi bretonul negru.

— Nu, Michel. Nu e vorba de o întîmplare, de un lucru venit pe neaşteptate. Simţurile mele nu sînt atît de capricioase... nici atît de tiranice.

Michel avu o grimasă şi-i făcu semn cu mîna, rugînd-o să tacă. Se întoarse, zdrobit, să n-o mai vadă aşa cum arăta în momentul acela, înfrigurată, urîţită, cu părul zbîrlit, pentru că semăna fără îndoială cu cealaltă Alice, pe care un alt bărbat o cucerise. Văzîndu-l atît de abătut, părăsit de mîniile lui simulate şi de aerele seducătoare, născoci pe moment un mijloc de a-l lecui.

— Ascultă, îi propuse ea, coborînd glasul, ascultă-mă, te rog... Ce vrei, în fond ? Vrei probabil să afli adevărul. Te încăpăţînezi într-un chip stupid să cunoşti adevărul. Şi dacă nu-ţi povestesc, cum se zice, tot, ai să ne chinuieşti pe amîndoi, mai rău chiar, ai să ne împui capul în fiecare zi cu povestea asta...

— Măsoară-ţi cuvintele, te rog, Alice !

Soţia se sculă în picioare, se întinse ca să-şi dezmorţească umerii zdrobiţi de oboseală şi-l ţintui cu privirea :

— Pentru cine ? Asta face parte din adevăr, e un început de adevăr. Aşadar, vrei să ne amărăşti viaţa, pînă ce ai să obţii în sfîrşit ceea ce doreşti, nu-i aşa ? Să ştii că n-o să ai mult de aşteptat. Ai să obţii. Şi chiar astă-seară, cînd o să rămînem singuri, cînd n-o să mai simt în casă...

Termină, aruncînd o privire spre uşă şi se desprinse din loc, îndreptîndu-se spre dormitor.

— Unde te duci? întrebă Michel din obişnuinţă.

Alice se întoarse, arătîndu-şi chipul răvăşit, ochii migdalaţi şi palizi, nasul mic şi turtit ce strălucea şi buzele serbede.

— Doar nu-ţi închipui c-am să apar în faţa lor, cu mutra asta?

— Nu... Voiam să zic: ce ai de gînd după aceea?

Alice făcu un semn din cap spre fereastră, spre cerul senin de afară, spre valea ce se zărea printre frunzele înguste şi mugurii ascuţiţi...

— Voiam să mă duc acolo... Să culeg nişte brînduşe galbene... Să văd dacă n-au înflorit lăcrămioarele în Pădurea Rece... Dar acum...

I se umflară pleoapele şi Michel se grăbi să-şi întoarcă privirea; Alice avea un fel copilăresc de a plînge, care-i sfîşia inima.

— N-ai vrea... nu ţi-ar plăcea, probabil, să te însoţesc?

Alice îi puse mîinile pe umeri, cu un gest spontan, care făcu să-i picure două lacrimi rotunde pe corsajul albastru.

— Michel! Sigur că da, mai întrebi? Vino, Michou! Hai, vino! O să facem şi noi ce-om putea. Vino, trecem rîul şi dăm o raită la Saint-Meix să cumpărăm ouă. Mă aştepţi?

Michel se mulţumi să-i răspundă printr-un semn, ruşinat de propria sa îngăduinţă şi se prăbuşi într-un fotoliu, aşteptînd-o. Cînd Alice se înapoie în cameră, pudrată, cu o umbră de fard aşternută pe pleoapele înroşite, cu părul ei ca o cască şi bretonul neted ca o panglică de mătase cu care şi-ar

fi încins fruntea, bărbatu-său dormea, biruit de un somn năprasnic şi milostiv ; nici măcar n-o auzise intrînd.

Dormea, cu gîtul încovoiat şi bărbia proptită în cravată, cu un aer nefiresc şi resemnat. Mîinile goale, întoarse cu palma în sus, tresăreau uşor. În pofida nasului scurt şi a bărbiei romane, ce dădeau o expresie viguroasă obrazului, semăna cu un copil îmbătrînit, cu părul lui uşor încărunţit, dar des şi cîrlionţat, atunci cînd nu-l dădea cu briantină.

Aplecată asupra lui, Alice îşi ţinea răsuflarea şi se temea să nu trosnească scîndurile străbune ale pardoselei care se lăsau sub apăsarea piciorului. Nu îndrăznea nici să-l scoale, nici să-i cruţe somnul. „Ieri, i-aş fi aruncat pe genunchi pledul cel vechi... Sau aş fi strigat : «Michel, uite ce frumos e, hai afară ! Michel, ai început să te îngraşi !» Dar azi..." Încercă să privească lucrurile cu oarecare uşurinţă, mărturisindu-şi : „Nu prea ştiu cum se procedează de obicei, într-o împrejurare ca asta..."

Îşi întoarse privirile cu o nedesluşită repulsie de la obrazul acela ferecat, cu trăsăturile deformate din pricina poziţiei în care se afla şi suspină, desprinzîndu-se, în sinea ei, ca şi cum mărturisirea pe care şi-o făcea ar fi fost totodată o concluzie şi o supremă explicaţie : „La drept vorbind, nu mi-a plăcut niciodată barba asta spaniolă pe care şi-a lăsat-o în ultima vreme".

Se apropie cu paşi uşori de uşa cu geamuri. Se plictisea şi nu avea nici un motiv să-i fie îndatorată lui Michel pentru acest armistiţiu nedorit ce, risipindu-i vremelnic îngrijorarea, îi lăsa pe

de altă parte răgazul să se gîndească. „Să mă gîndesc — la ce? Nu te gîndeşti niciodată înainte de a săvîrşi o prostie, ci numai după aceea."

Avu deodată impresia că între umerii săi, în cuta ce cobora de-a lungul spinării, se prelingea o picătură de apă caldă şi se răsuci, cutremurată de un fior: Michel se trezise şi o privea încremenit. Semăna atît de puţin cu bietul om pe care-l lăsase dormind încît îi fu frică şi căută să-şi ascundă tulburarea:

— Ce este? rosti înăbuşit. De ce mă priveşti aşa?

Auzindu-i glasul, Michel se însufleţi şi, cuprins de nelinişte, se ridică în silă din fotoliu:

— Dormeam, spuse el, trecîndu-şi mîinile peste faţă... Închipuie-ţi, uitasem...

Faptul că încerca să se scuze, o nemulţumi pe Alice, care se grăbi să-i ia vorba din gură:

— Eu nu. Aşteptam. Trebuie să ieşim.

— Da... Să ieşim?...

— Ştii doar c-am vorbit să mergem la Saint-Meix.

Michel se îndreptă, ameninţînd cu privirea nişte iscoade nevăzute, ce păreau că pîndesc din spatele tufişurilor de liliac purpuriu şi de iasomie.

— La Saint-Meix?... Foarte bine. Vin.

După vreo două ceasuri, urcau istoviţi dîmbul în vîrful căruia se afla Cransac. Plimbarea le tăiase tot cheful de a schimba măcar un cuvînt şi îşi dădeau seama că puterile li se istoviseră în bună măsură jos, în sat, şi ceva mai departe, în cătunul ce se chema Saint-Meix.

Alice își amintea că în dreptul podețului ce unea aleea conacului cu drumul vicinal, Michel o luase de braț pentru a oferi curiozității sătenilor imaginea unei perechi armonioase. Nu știa că locuitorii din Cransac, ori de cîte ori era vorba de „castel", se dovedeau înzestrați cu un miros ascuțit de fiară și cu o privire ageră de pasăre de pradă.

„Au observat, desigur, că n-am apucat să-mi schimb pantofii plini de noroi uscat, se gîndea Michel, iar farmacista a intrat în vorbă cu Alice, oferindu-i niște esențe de albăstrele, ca să-și spele pleoapele... Sînt îngrozitori..." Alice își amintea cu o tresărire de revoltă că, la Espagnat, Michel o luase de mijloc și o strînsese de braț... Pe urmă porniseră de-a lungul drumului însorit ce merge pe malul apei spre Saint-Meix, șerpuitor ca și rîul cu apele umflate, presărat cu flori de ventrilică și de ciuboțica-cucului pe margini, luminat de tufișuri de păducel și săgetat, între cele două garduri vii, de zborul pescărușilor și al botgroșilor roz-alb. Pe pămîntul roșcat și mănos de peste rîu, creșteau primele vii din regiune, dar vinul nu începea să fie gustos decît ceva mai sus, pe dealurile pietroase. Viile de la Cransac, tăiate scurt, straturile îngrijite de zarzavat ce găzduiau, printre butuci, răsaduri de ceapă și cuiburi de bob îi inspirau, în fiecare an, lui Michel tot felul de considerații banale asupra belșugului și gesturi largi ce îmbrățișau zările.

„Anul ăsta, n-are nimic de spus", constată Alice, cu o malițiozitate de care se căi.

— Vezi, a şi început să înfrunzească viţa! exclamă ea, pentru a stîrni entuziasmul anual al soţului său.

Michel însă se mulţumi să se desprindă de braţul ei şi să-şi compună din nou o figură convenţională, în care demnitatea jignită a soţului înşelat era nuanţată de o îngăduinţă preventivă... „Cabotin, cabotin ca toţi bărbaţii", bombănea Alice printre dinţi în timp ce urca, aplecată, colina în vîrful căreia Cransac, conacul butucănos şi îndesat, înjghebat din acoperişuri de ţiglă şi din turnuri greoaie şi scunde, semăna, după aprecierea ireverenţioasă a stăpînei lui, cu un om trupeş care şi-a înfundat prea tare pălăria pe cap.

Se opriră amîndoi o dată, gîfîind. De obicei, Alice se dovedea mai rezistentă, mai indolentă în acelaşi timp, decît bărbatul său şi începea să încetinească pasul de îndată ce panta devenea mai abruptă, pe cînd Michel, din vanitate, urca pieptiş dîmbul ca şi cum l-ar fi luat cu asalt, sprinten, aproape alergînd, dar palid şi cu inima bătîndu-i zănatică în piept, numai pentru plăcerea de a-i arunca soţiei, cu un aer victorios, tradiţionalul „ei, ce zici?", în momentul în care Alice îl ajungea din urmă. Astăzi însă aceeaşi frămîntare îi sleise de vlagă pe amîndoi şi ajungînd sub temelia de piatră a conacului — nişte stînci violete din crăpăturile cărora mustea, picurînd agale ca nişte lacrimi, apa subterană — se opriră să-şi tragă suflarea, şi se apropiară unul de altul, făcînd un efort.

— N-ai obosit? întrebă Michel.

Alice îi făcu semn că nu şi se apucă să culeagă, din scobiturile stîncilor, panaşe de ferigi tinere, proaspăt desfăşurate, brebenoci crescuţi la umbră, viorii ca laptele smîntînit, şi nişte flori mici, trandafirii, urît mirositoare şi firave, numite iarba lui Robert.

— E frumos la ora asta, spuse ea, arătînd conacul ce se zărea deasupra lor.

— Da, recunoscu Michel, fără entuziasm.

Plecară mai departe, cu acelaşi pas amîndoi. „Ce mă aşteaptă oare sus ?" se gîndea Alice, mergînd în spatele lui Michel, care pornise înainte în capul gol. Se simţeau prost şi unul şi altul, fiindcă nu apucaseră să se odihnească, nici nu se cruţaseră toată ziua şi fiindcă erau leoarcă de năduşeală în hainele lor de lînă.

Ajungînd la capătul urcuşului, în dreptul casei, la umbra prelungă a tufişurilor de liliac, Alice, care o luase la picior, se opri în prag, pironită de întrebarea lui Michel „Unde te grăbeşti aşa ?" care-i curmă tot elanul. Îi răspunse, peste umăr, abia întorcînd capul :

— Vreau să beau ceva. Ah, să beau ! Muream de sete în satul ăsta înfundat între dealuri !

— De ce n-ai băut jos ?

— Limonadă cu muşte şi cidru oţeţit... mulţumesc. Ce vrei să-ţi trimit pe terasă, apă sau cidru ? Nu am nici o altă băutură în casă în afară de vin răsuflat, de un lichior de coacăze şi de o sticlă de porto. Mîine...

Tăcu brusc, aţintindu-şi privirea într-un punct invizibil, dar Michel nu luă în seamă faptul că-şi lăsase vorba neterminată.

— Aş vrea nişte cidru, dacă nu te superi... Te întorci înapoi, pe terasă?

— Da... adică nu... Nu chiar imediat. Nu mai pot suporta rochia asta care mi se lipeşte de spate şi stofa de lînă care-mi zgîrie ceafa...

Îşi încheie fraza printr-un gest de nerăbdare şi se afundă sub arcada intrării. Atîta timp cît Michel o putu urmări cu privirea, ochii săi lacomi se străduiră s-o desprindă din umbra coridorului boltit ce ducea spre bucătărie, pe urmă se aşeză pe o bancă de piatră, cu spatele la perete, asistînd la căderea molcomă a serii, neînfiorată de nici o adiere, o seară cu cerul verde, îmbietoare ca un amurg provensal. „Cum se simte că sîntem aproape de sudul Franţei..."

O privighetoare, cea mai apropiată dintre toate cele care, zi şi noapte, se mistuiau într-o revărsare melodioasă, în jurul cuiburilor pline, acoperi toate celelalte glasuri şi Michel urmări cu interes arabescurile pe care le desena cîntecul, pîndind revenirea notelor prelungi şi identice care, pe măsură ce se depănau, îşi sporeau intensitatea. Reuşi astfel să desluşească o serie de sunete „ţiu, ţiu, ţiu" pe care le asemui cu alunecarea unor inele pe o vergea de alamă, altele „coti-coti-coti", repetate de cîte douăzeci de ori în şir, fără pauză şi fără respiraţie... Nu-i făcea nici o plăcere, dar, căutînd să-şi potrivească răsuflarea pe măsura uneia din aceste melodii fără sfîrşit, simţea la un moment dat un fel de sufocaţie, care-l împiedica să gîndească, lăsînd să stăruie în el doar nevoia de a-şi potoli setea.

— Am adus cidrul, îl înştiinţă Maria. Doreşte şi doamna ?

Tîrî după ea, pînă în dreptul frumoasei bănci de piatră cu picioarele sculptate, o măsuţă de tablă cumpărată de la cine ştie ce bazar.

— N-aş putea să-ţi spun, răspunse Michel. Doamna se schimbă. Bagă de seamă, femeia lui Dumnezeu, uite că dă pe dinafară tot cidrul !

— Asta cam aşa e, recunoscu Maria cu toată bunăvoinţa. Se putea să nu fac un pocinog !

În timp ce turna în pahar, cu o mînă subţire, numai oase şi vine, cidrul cafeniu, atît de oacheş încît pînă şi spuma se colora în galben, ochii săi mici şi strălucitori căutau privirea stăpînului, cu un fel de cochetărie fără vîrstă şi cu o agerime atît de pătrunzătoare încît Michel se înfioră. „Există vreun lucru oare pe care să i-l putem ascunde Mariei ?“ Se simţea atît de slab, de vulnerabil, încît răsuflă fericit în momentul în care o văzu pe Alice înapoindu-se, sprintenă, febrilă, pudrată pe faţă la întîmplare, cu nasul prea alb şi buzele prea roşii. Dar ochii săi, care de obicei aveau o expresie mai încrezătoare pe înserat, cînd băteau în albastru, se deschideau acum, palizi şi vigilenţi, sub bretonul negru.

— Ţi-am pus pe pat halatul cel gros, Michel, îl vesti ea de departe. Ştii că, aici, seara... Iar eu mi-am pus, precum vezi, haina de molton... Maria vrea ceva ?

Zgîndărită de această întrebare indirectă, Maria măsură din ochi pe îndelete bluzonul lung de molton alb şi pantalonii de mătase roşie, strînşi pe

glezne, şi sub privirea ei Alice îşi rezemă, liniştită, braţul de umărul soţului său.

— Eu nu vreau nimic, spuse Maria, mă simt mulţumită aşa cum sînt.

— Da, mulţumită fiindcă nu e în stare să destupe ca lumea o sticlă, bombăni Michel. Maria se mulţumeşte cu foarte puţin. Ce ronţăim astă-seară, Mariuşka ?

— Păi, ciorbă de varză cu pastramă de gîscă.

— Şi pe urmă ?

— Cremă de zahăr ars. Mă gîndeam să fi făcut o friptură înăbuşită, dar doamna a spus...

— Doamna a avut dreptate, îi tăie vorba Michel. Hai, şterge-o. Şi să nu întîrzii cu masa, că te dezmoştenesc !

După ce rămaseră singuri, Alice căută să-şi retragă braţul binişor. Dar în aceeaşi clipă Michel îşi lăsă capul să cadă năprasnic peste cotul ei îndoit, încleştîndu-l între umărul şi obrazul său zguduit de suspine şi gîfîituri, în timp ce o răsuflare caldă adulmeca parfumul binecunoscut pe care-l răspîndea braţul ei ; Alice se smulse fără cruţare.

— Fii cuminte ! îi porunci ea. Nu ţi-e ruşine ? Ai puţină răbdare, ce naiba ! O să-i spunem Mariei că vrem să ne culcăm devreme...

Se sfii să-i arate cît era de scandalizată şi cu cîtă răceală întîmpina mărturia asta excesivă de slăbiciune virilă, suspinele sacadate şi bolboroselile lui. Michel se strădui să-şi înăbuşe descurajarea ce-l biruise o clipă şi se sculă de pe bancă :

— Mă întorc imediat. Apa e destul de caldă ?

Ochii săi vioi, cărora ziua ce amurgea şi lacrimile înfrînate le dădea o lucire aurie, priveau cu

invidie obrazul proaspăt spălat şi pudrat al soţiei sale, costumul ei roşu şi alb.

— Caldă... pentru *ei*, răspunse Alice ridicînd din umeri. Parcă *ei* ştiu ce-i aia caldă ori rece?

Rămînînd singură, Alice ascultă la rîndul său cîntecul privighetorii din preajma casei căreia îi ţineau isonul privighetorile din depărtare. Cea de lîngă conac îşi risipise cîntecele cu o voce amplă de virtuoz fără nici un cusur, cu o strălucire şi o măiestrie ce stăvileau emoţia. De cîte ori însă se întrerupea, se auzea mai desluşit corul estompat al cîntăreţilor din depărtare, ale căror glasuri răzleţe erau totuşi armonizate şi care, stînd de veghe lîngă femelele ce cloceau, nu-şi îngăduiau nici o clipă de răgaz.

Alice nu prea gusta de obicei farmecul amurgului verde, cu cerul sîngeriu spre asfinţit, deasupra rîului invizibil. Dar singurătatea în care se afla, propria ei tăcere şi răcoarea primăvăratecă, vestind căderea nopţii, îi împrospătau forţele, stîrnindu-i un fel de neastîmpăr ce aducea cumva cu aşteptarea înfrigurată a voluptăţii. Cum soţul ei zăbovea, începu să se plimbe încolo şi încoace pe terasa neîngrădită de nici o balustradă, silindu-se să nu tremure, să ţină piept dorinţei de a fi laşă şi tuturor complicilor, fără nume şi fără chip, ai simţurilor cuprinse de panică.

Nu se putea gîndi la greşeala pe care o săvîrşise decît ca la o nerozie de neiertat, dar fără importanţă. Nu se frămînta peste măsură cu firea din pricină că se lăsase prea lesne surprinsă şi că minţise cu atîta stîngăcie, cît mai ales se străduia să afle un mijloc de a zădărnici consecinţele. „Tre-

buie neapărat să împac lucrurile, să le aplanez... Nu s-a întîmplat așa ceva pînă acum în căsnicia noastră ! Cine ar fi crezut c-ar putea să ia toată povestea asta tragic ! Zău, nu-i stă bine de loc tragedia..." Căuta să se îndepărteze, cu o iuțeală strategică, de momentul fatal ce pricinuise dezastrul din dimineața aceea și pe care acum îl numea „momentul licăririi purpurii", grăbindu-se să-și ia în primire îndeletnicirea ce-i fusese hărăzită, îndatoririle ei de gospodină pricepută să dreagă totul, fără să stea prea mult în cumpănă : să ascundă, să șteargă, să uite...

Jos, în vale, un tren șuieră, pufăi agale, pentru a se opri, apoi în micuța gară îndepărtată. După plecarea lui, în văzduhul încremenit zăboviră o bucată de vreme niște norișori alburii.

„Șapte și un sfert, își spuse Alice. Dacă luam trenul ăsta, aș fi întîlnit expresul la Laures-Lézières și la două aș fi fost la mine, acasă, la Paris... E stupid, cum poate să-mi dea prin gînd una ca asta ? O seară penibilă trece pînă la urmă la fel ca oricare alta. Doar n-o să pritocim toată viața povestea asta cu Ambrogio !... Pînă mîine trebuie să fie definitiv lichidată, altminteri..."

Michel o chemă la masă și Alice se încruntă, intrigată, văzîndu-l cît de bine dispus arăta în halatul lui de vigonie, strîns pe trup. „Semn rău", se gîndi ea. Aplecînd ușor capul, luă un aer pașnic și o îndemnă veselă pe Maria să servească masa mai repede...

La masă se strădui să-și joace rolul cu aceeași iscusință ca și Michel. Sub lustrul ce răspîndea o lumină chioară în părul ei, pe care-l udase cu

apă şi-l netezise, stăruia o licărire miraculos de clară, ce unduia la fiecare mişcare a căpşorului rotund. De cîte ori ridica ochii spre lampa din tavan, dichisită cu volănaşe decolorate, pupilele translucide căpătau o culoare albastră lăptoasă şi privirea ei avea, pentru cîteva clipe, fixitatea temerară pe care o au privirile orbilor. Michel se oprea atunci din mîncat, lăsînd lingura pe marginea castronului cu cremă de zahăr ars şi stătea aşa pînă ce Alice se îmblînzea — în sinea lui folosea cuvîntul „umaniza".

„Aşteaptă. E plină de curaj ; dar n-o să aibă nimic de pierdut dacă aşteaptă." Fiindcă noaptea, reîntoarcerea orelor care, în ajun, îi văzuseră fericiţi prin toate simţurile lor şi plini de mîndrie că sînt în stare să primească şi să se dăruiască la rîndu-le, îi acorda în fine străşnicia care îl părăsise în timpul zilei şi, o dată cu ea, o curiozitate atît de adîncă, încît nu mai simţea nici gustul bucatelor, nici aroma băuturii. O privea pe Alice mîncînd a doua porţie de cremă de zahăr ars şi o auzea spunînd :

— Maria s-a întrecut pe sine. Felicitările mele, Maria.

În faţa ei, ochişorii vajnici ai Mariei stăteau pironiţi în ceafa lui Michel :

— Nu s-ar zice că e chiar aşa de grozavă crema mea, fiindcă domnul nu spune nimic.

— Eu ? tresări Michel. Doar nu pot să fac două lucruri deodată, să şi mănînc, să-ţi şi ridic osanele ! Vrei să-ţi spun cinstit, capră bătrînă ? Ciorba a fost şi mai grozavă decît crema. Se topea

în gură şi în acelaşi timp era foc de picantă, nu-i aşa, Alice ?

Şi cum şedea întors cu spatele spre Maria, se folosi de prilej, în timp ce rîdea zgomotos, ca să aţintească asupra soţiei sale o privire insultătoare. Alice nici nu clipi măcar ; îşi împături şervetul şi se ridică, propunîndu-i cu cea mai blajină impertinenţă :

— O cafea ?

Figura uimită a bărbatului său îi răsplăti osteneala :

— Cafea ? Cum se poate ? Seara ?

— Parcă ziceai că ai ceva de lucru după-masă ? Nu ? Atunci un ceai de tei ?

— Un ceai de tei, dacă vrei şi tu.

— Sigur că vreau. Şi pentru mine tot ceai, te rog, Maria.

În timp ce mîncau, o boare răcoroasă pătrunsese în salonul bibliotecă. Primii fluturaşi nocturni se desprindeau din umbra nopţii senine, pentru a rămîne definitiv zălogiţi în cercul fatal de lumină din jurul celor două lămpi. Alice îndreptă abajurul de pînză plisată ce încununa un vas de faianţă, ridicat la rangul de lampă decorativă. Michel cerceta penumbra ce învăluia încăperea, măsurînd cu privirea cele două biblioteci ursuze, ale căror cornişe atingeau tavanul.

— Cum se face că Escagnat nu s-a gîndit să pună o priză electrică în partea aceea ? E sinistru. Nu i-ai spus s-o pună ?

— N-am decît să-i trimit vorbă mîine.

— O, mîine... rosti el moale.

Alice se întoarse atît de brusc încît puţin lipsi să nu răstoarne lampa.

— Cum adică „o, mîine..." ? Adevărat, mîine viaţa se opreşte, nu-i aşa, şi pămîntul începe să se învîrtească de-a-ndoaselea ?... Casa se prăbuşeşte, divorţăm, nu mai vrem să ştim unul de altul, tu îmi spui „dumneavoastră" iar eu îţi spun „domnule" ? Asta vrea să însemne „o, mîine..." nu-i aşa ? Spune, hai, spune !

Michel clipi, stăpînindu-se să nu se tragă înapoi, copleşit de iureşul acesta de cuvinte şi de brutalitatea cu care soţia sa îl atacase, răsturnînd rolurile, preîntîmpinînd tot ceea ce pusese el la cale, tot ceea ce nu avusese încă răgazul să pună la cale. Alice se întrerupse de la sine şi aţinti urechea.

— Ce repede a adus ceaiul astă-seară, murmură ea. De obicei îi trebuie un ceas...

Se duse să-i deschidă Mariei, ţinînd cu mîna uşa recalcitrantă. Grăbindu-se să iasă, Maria se mai întoarse o dată în prag, cu o prefăcută timiditate :

— Doamnă... în legătură cu tîrguielile de mîine dimineaţă... voiam să vă întreb. Doamna nu şi-a schimbat cumva părerea ?

Alice suflă spre ea fumul de ţigară.

— Sigur că nu. Ai uitat ? Ciulama de porumbei şi omletă cu slănină, felul întîi. E ceva ce crezi că nu merge ?

— Nu, nu doamnă... Am întrebat numai aşa... Noapte bună, domnule, noapte bună doamnă...

Slujnica nu ştiu cum să iasă mai repede, prefăcîndu-se nespus de încurcată. Alice arată cu braţul întins uşa pe care Maria o trăsese după ea :

— Ei, îţi place ? Ai auzit-o ? Ai văzut cum se uita în jur, ca şi cum ar fi căutat nişte corpuri delicte ! Adulmecă numaidecît orice vrei să-i ascunzi ! Şi toate astea numai din vina ta.

— Cum adică numai din vi... Ştii că eşti nostimă... Îţi dai seama ce-ai spus ? Aş fi în stare să rîd, zău aş muri de rîs dacă aş putea să pierd, ca tine, orice sentiment de...

Se stăpîni însă şi se aşeză :

— Eşti şireată, Alice. Crezi că nu te cunosc ? Ce-ţi pasă de Maria ? Dacă te-aş lăsa să vorbeşti, ne-am îngloda pînă peste cap în balivernele slugilor. Nu asta aşteptam de la tine. Ştii doar că-mi datorezi altceva astă-seară.

Alice îşi înfipse în ochii lui privirea palidă şi cruntă pe care, oricît se sili s-o înfrunte, Michel nu izbuti s-o domolească.

— Nu-ţi datorez nimic. Cel puţin, nimic din ceea ce crezi. De altminteri, trebuie să fii lipsit de imaginaţie, ca mai toţi bărbaţii, ca să crezi c-ai mai avea ceva de aflat de la mine.

Din nou Michel se temu de virulenţa sincerităţii femeieşti şi, întorcîndu-se, apucă toarta cănii cu ceai.

— Iar a spart capacul, spuse Alice. Dă-o-ncoace. Ştii că ciocul e strîmb şi curge pe de lături.

O lăsă să-i umple ceaşca, în care îi puse două bucăţi de zahăr. Nici unul din gesturile lor nu-şi pierduse încă obişnuinţa ajutorului reciproc, a unei afectuoase amabilităţi. Michel însă începuse

să sîngereze în inima lui, jignit de faptul că Alice, deși îl călcase în picioare și era vinovată, înțelegea să se poarte cu toată nemernicia ei, ca și cînd s-ar fi simțit inocentă. Ca și cum n-ar fi fost de ajuns că ziua ce trecuse nu-i lăsase aproape nici o urmă pe față, că rămăsese la fel de frumoasă, gata să înfrunte orice ciocnire. Puțin mai apoi o văzu destrămîndu-se, îmbătrînind într-o clipă și gîrbovindu-se toată, în momentul în care un tren țîșnit dintre coline străbătu fulgerător rîul, șuierînd, pentru a se topi în depărtare... În picioare, vlăguită, cu țigara între degete și capul în piept, Alice îl ascultă îndelung.

— Grozav ai vrea să fii cît mai departe de aici, nu-i așa ?

Ridică spre el căpșorul de rîndunică, mărturisindu-și neputința de a rosti un cuvînt și de a minți. Își mîncase puțin rujul de pe buze și ochii ei priveau în gol, parcă rugători, ocolindu-l pe Michel.

— Da, rosti ea... Da și nu. Cred că prefer totuși să fiu aici... Unde aș putea să mă duc ?

— Acum ! exclamă el cu un glas stăpînit. Era și timpul. Trebuia să te gîndești la asta înainte de a-ți fi venit chef să te culci cu... cu frizerul ăla. Dar pe tine cînd te apucă, să te ferească Dumnezeu...

Alice dădu din umeri.

— Imbecilule. Da, da, imbecilule. S-ar zice că nu mă cunoști. E vorba de culcat, așadar ? Ai răbufnit în sfîrșit, ai rostit cuvîntul ce-ți stătea pe inimă, teama ta cea mai cumplită. Mă și vezi,

nu-i aşa, făcîndu-mi mendrele cu un bărbat, pe o scară întunecoasă, între două etaje !

— Poate că nu chiar între două etaje, ci între două trenuri. În timp ce eu îmi scoteam sufletul, acolo...

— Michel, îl întrerupse ea, condescendentă, recunoaşte că te-ai ocupat cu treburi care „ţi-au scos sufletul“ mai abitir decît asta, dar care în schimb au fost mai rentabile decît să conduci timp de două luni, în numele fraţilor Schmill, un biet cazinou amărît din pandişpan roz... Îţi spusesem doar : „Michel, îţi iroseşti vremea degeaba... O iarnă pierdută fără nici un folos... Fraţii Schmill nu sînt, de felul lor, norocoşi, ca Moyses... O femeie simte mai bine decît un bărbat dincotro bate vîntul...“

Michel o asculta descumpănit.

La un moment dat, impacientat, îşi desfăcu halatul ; Alice recunoscu pijamaua pe care o purtase în noaptea precedentă, una din pijamalele acelea de culoarea tutunului blond, pe care căuta să le asorteze cu nuanţa ochilor săi... Îi văzu apoi dinţii mărunţi, pe care şi-i îngrijea cu o lăudabilă cochetărie, mîna cu care el se mîndrea, umflă nările pentru a adulmeca un parfum despre care obişnuia să spună că e „căprui“ ca şi ochii lui şi simţi trezindu-se deodată în ea nevoia de a-şi revendica drepturile : „bărbatul meu, averea mea, e cu putinţă oare să pierd totul în chip atît de stupid, din vina lui şi dintr-a mea ?...“

— Să începem, spuse ea brusc.

Se apropie de fereastră să arunce afară, cu unul din acele gesturi pe care bărbaţii îndeobşte

le socotesc masculine, ţigara fumată pînă la capăt, se întoarse ca să-şi aprindă alta şi se aşeză comod în fotoliul din dreptul biroului. Îşi supraveghea fiecare din gesturi, silindu-se să pară cît mai degajate, în aşa fel încît găsi răgazul să-şi aleagă fotoliul de trestie pe care să se aşeze şi felul anume în care să şadă, cu braţul rezemat de birou şi cu faţa în bătaia lămpii, lăsîndu-i lui Michel, cu o pretinsă generozitate, divanul şi penumbra. Luna la primul pătrar împînzea fereastra, fără perdele, cu o mijire albastră şi limpede, în timp ce lumina lămpii se prefira, trandafirie, peste cele mai apropiate flori înstelate de iasomie.

— Încă o ceaşcă de ceai, Michel ?

— Nu, cînd ai de gînd să termini odată cu amabilităţile ? Ajunge.

După glasul răspicat şi nespus de blajin ce venea din umbră, Alice îşi dădu seama că nu mai putea tărăgăna lucrurile.

— Ţi-aduci aminte că în timp ce erai la Saint-Raphaël am fost bolnavă de gripă ?

— Cum de nu, îmi amintesc perfect. Dacă n-ai fi avut gripă, ai fi venit cu mine.

— Întocmai, n-am vrut să te plictisesc cu boala mea, nici măcar în scrisori.

— Într-adevăr. Şi pe urmă, acum ştiu că aveai altceva mai bun de făcut.

Alice mătură cu un gest impetuos cenuşa pe care ţigara sa o lăsase să cadă pe masă.

— Lasă asta, Michel ! Fii bun, te rog, şi păstrează pentru altă ocazie aluziile tale „muşcătoare“ şi alte comentarii spirituale. În momentul de faţă, ori îmi dai voie să vorbesc, ori nu mai

scot nici un cuvînt. Aşa că termină o dată cu ironiile.

Aşa cum şedea, ascuns în umbră, Michel avea în faţă privirea ei mioapă şi albastră, strecurată printre gene, plină de un curaj arzător şi insolent. „Niciodată n-a semănat atît de mult cu o anamită, dacă anamitele ar avea chipul trandafiriu..."

— Bine, răspunse el laconic. Te ascult.

Alice păru stingherită, în primul moment, de faptul că Michel consimţise atît de uşor, şi se poticni la început.

— Da... Cred că-ţi aminteşti de asemenea cà nu prea mă simţeam în apele mele... Atunci cînd plecasem în turneu cu „coniţele dumnealor", dacă mai ştii, mă puseseşi — adică eu însămi ţinusem s-o fac — să mă ocup de toate marafeturile, în vreme ce tu pregăteai stagiunea aceea nenorocită la Saint-Raphaël... Aşa că nu-i de mirare dacă gripa...

Ascuns în umbră Michel o asculta numai cu urechea. Datorită unui capriciu al oboselii sale ori din pricina unei dureri difuze ce nu se hotărîse încă unde să se statornicească, în timp ce Alice vorbea, gîndul său zbura spre tinereţea soţiei sale şi spre propria sa tinereţe, spre vremurile cînd Alice trăia la voia întîmplării în sînul unei familii îngreunate de o mulţime de fete, care, ştiind că sînt o povară la casă, se luptau cu îndîrjire să-şi cîştige viaţa. Una dintre cele trei surori ale soţiei sale cînta la vioară, seara, într-un cinema, o alta, manechin la Lelong, se hrănea numai cu cafea neagră. Alice desena şi croia rochii, comercializa

unele dintre ideile sale de decorație interioară și de mobilier. „Cele patru arte“ cum li se spunea, înjghebară la un moment dat un cvartet de coarde cu pian, destul de mediocru, cîntînd într-o braserie care dădu faliment. În momentul cînd Michel ajunse directorul stagiunii de vară a teatrului Etoile, ghișeul unei agenții de închirieri încadra pînă la jumătatea corpului frumusețea celei mai mari dintre surori, Hermina. Cu toate astea, Michel se îndrăgosti de cea mai puțin nostimă dintre cele patru fete vioaie, descurcărețe, care-și purtau sărăcia cu eleganță, fără să se simtă cîtuși de puțin umilite. „Dacă mi s-ar fi aprins călcîiele după Colombo sau după Bizoute, tot așa aș fi pățit oare ?... Ascultînd glasul cu modulații minore al soției sale, Michel visa, despovărat ca prin minune de orice grijă, convins că va lua din nou contact cu prezentul, atunci cînd Alice va ajunge să povestească episodul cel mai penibil pentru el... „Ah ! suspină în sinea lui, acum începe potopul...“

— ...Ți-aduci aminte, cred, că i-ai spus lui Ambrogio să nu facă nici o mișcare fără să-mi ceară părerea, să nu publice nici măcar un anunț de cîteva rînduri, pînă ce nu va fi stat de vorbă mai întîi cu mine și pînă ce nu-ți voi fi telefonat la rîndul meu, fie chiar și în toiul nopții...

„Ambrogio ! își aminti el tresărind. Așa e : Ambrogio ! Cum se face că m-am gîndit atît de puțin la el toată ziua ? Ambrogio...“

N-ar fi vrut s-o întrerupă pe Alice, și totuși interveni fără voia lui :

— Să stea de vorbă cu tine, să stea de vorbă cu tine... Şi telefonul ce rost mai are, atunci ?

Alice se silea să vorbească răspicat şi calm, cînd aplecîndu-şi privirea asupra mucului de ţigară pe care-l strivea în scrumieră, cînd căutînd chipul soţului dincolo de cercul de lumină al lămpii.

— Tocmai, rosti ea la întîmplare. Telefonul. Chemîndu-mă la telefon, într-o zi, Ambrogio aproape că nu mi-a recunoscut glasul — mi se făcuse o cauterizare în gît chiar în dimineaţa aceea — şi a fost atît de îngrijorat, încît după-masă... Improviza fără nici un efort, furată de ritmul odihnitor al minciunii banale. „Nu este chiar adevărul adevărat, recunoscu în sinea ei, dar e oricum o născocire foarte apropiată de adevăr..."

— ...Şi văzînd în ce hal eram, m-a certat : „Cum se poate, nu i-ai scris lui Arbezat că ai 38 cu 8 ? Bine, dar e curată nebunie ! Te rog să nu te mai ocupi de nimic ! Mare lucru nu e de făcut aici, aşa încît o să am eu grijă de toate, am să-ţi comunic în fiecare zi încasările teatrului Etoile şi în ce stadiu se află repetiţiile cu Scarabeul de Aur..." Ce ?

— N-am spus nimic, zise Michel.

— Ah ! Mi s-a părut că... Nu ştiu dacă-ţi dai cumva seama de situaţie ?

— Îmi dau seama perfect, răspunse Michel. Convalescenţa. Camera ta în care totdeauna e prea cald. Cearşafurile roz. Chipul tras, aerul tău adormit de indochineză care a fumat prea mult. Meridionalul care-ţi aduce flori şi-ţi vorbeşte des-

pre afaceri ca şi cînd ar fredona *Sărutul meu e crud.*

Cuprins de o tuse nervoasă, trebui să se ridice ca să bea o gură de ceai călduţ, apoi se întoarse la locul său de pe divan. Soţia sa avu răgazul să-i vadă tulburarea şi nesiguranţa ce i se zugrăvea pe faţă şi vinişoarele ce-i brăzdau albul ochilor.

— Spune mai departe, te ascult.

Alice zăbovi un timp ca să-şi bea la rîndul său ceaiul, chibzuind în grabă şi cu luciditate. Pe întinsul cîmpiei tăcute, privighetoarea cu voce clocotitoare îşi reîncepu veghea nocturnă printr-o depănare de triluri, de modulaţii ample de flaut, de infinite variaţiuni, de picurări stinghere ce imitau sunetul perlei căzute din gura broscoiului îndrăgostit. „O aude şi el, îşi spuse Alice. Se gîndeşte la ea. Se gîndeşte la noaptea trecută. Bagă de seamă."

Se avîntă din nou, făcîndu-şi curaj, ca un înotător obosit şi prudent.

— Ei bine, nu, spuse ea. N-a fost de loc aşa. Dar de loc. Eu însămi, în locul tău... mi-aş fi închipuit cu siguranţă... acelaşi lucru. Dar băiatul ăsta...

Lăsă în suspensie fraza, pentru a se încredinţa că Michel nu se supărase fiindcă-l numise aşa pe Ambrogio.

— ...băiatul ăsta, cînd l-am cunoscut mai bine, mi-am dat seama că e cu totul altfel decît îl credeam. Da, închipuie-ţi. Mai... mai fin, cu preocupări pe care nu i le-ai fi bănuit, mai... iniţiat într-o mulţime de lucruri care m-au interesat cînd-

va... Cu aptitudini muzicale... Aşa încît am avut despre ce vorbi... Ce ?

— N-am spus nimic, răspunse Michel. Am rîs.

Alice privi întristată chipul pe care abia îl întrezărea.

— Te rog, Michel... Fac tot ce-mi stă în putinţă, crede-mă, încearcă să fii şi tu sincer, la rîndul tău, să fii simplu, nu căuta să zădărniceşti ceea ce tu mi-ai cerut, ceea ce mă căznesc să fac... Ai fost şi tu bolnav şi ştii ce înseamnă o convalescenţă, cunoşti şi tu starea aceea de... nehotărîre, oboseala aceea ameţitoare pe care o simţi la cel mai mic efort, nevoia de a te bizui pe cineva, pe ajutorul cuiva...

Îl văzu ridicînd în penumbră mîna delicată şi se opri.

— Prefer, rosti el, ridicînd puţin glasul, prefer oricum, să-mi vorbeşti de convalescenţa ta. Treci peste asta. Spune-mi ce-a fost după aceea. Numai atît.

Alice prinse mingea din zbor ca o jucătoare iscusită.

— Dar n-a mai fost nimic după aceea ! protestă ea. Ţii neapărat să-ţi descriu toate împrejurările pînă în cele mai mici amănunte, sentimentul acela de uitare de sine pe care-l încerci la sfîrşitul unei convorbiri foarte lungi, izvorît dintr-un fel de exaltare pricinuită de febră, de ora tîrzie din noapte... mărturie — inutilă, într-adevăr, recunosc, ba chiar deplasată — a încrederii, a unei prietenii proaspăt dăruite şi care şi-ar reproşa să nu se dăruiască şi mai mult...

Se silea cu tot dinadinsul să vorbească, făcînd o sforțare imensă, ce-i îmbujora umerii obrajilor și-i injecta ochii. Se ridică și începu să umble prin odaie, lăsîndu-și brațele să cadă într-un gest brusc, de-a lungul coapselor și tînguindu-se cu glas tare :

— E rușinos ceea ce-mi pretinzi... Rușinos... Asta nu ne poate duce nicăieri, nu limpezește nimic... Dimpotrivă... Dacă-ți închipui că, în adîncul inimii mele, am să te pot ierta vreodată pentru asta... Cred că ești mulțumit acum...

Deschise larg ușa cu geamuri și respiră adierea nopții primăvăratice, atît de deplin, atît de fastuos îmbălsămată de parfumuri stăruitoare, împînzită de o imponderabilă umezeală, de cîntece și de lumina lunii, încît îi veni să plîngă de necaz : „E prea stupid... O noapte ca asta ! Să stricăm fără rost o noapte ca asta, cînd am fi putut sta încă pe bancă, bine înfofoliți, să privim cum se rotesc stelele pe cer și cum scapătă luna..."

În momentul acela simți dintr-o dată adevăratul preț al iubirii lor tomnatice, al orelor molcome în care o legătură de dragoste se odihnește, cufundată în adîncurile sufletești și se grăbi să salveze tot ceea ce amenința să se irosească. În același timp își dădu seama că Michel continuă să tacă, lungit într-o rînă pe divan.

— Michel !

— Da.

— Ce ai ?

— N-am nimic.

O părăsi curajul și se așeză la rîndul său.

— Aș putea să știu și eu ce gîndești ? M-ai silit să vorbesc. Putem spera oare c-o să ne liniștim

în sfîrşit, c-o să avem parte de o existenţă posibilă ?

— Oh ! făcu el dispreţuitor, nu mi-ai spus cine ştie ce... în afară de lucrul cel mai dureros.

— Care lucru ?

Se ridică brusc în picioare şi, intrînd în cercul de lumină al lămpii, chipul său ieşi în vileag schimbat, cu trăsăturile contractate.

— Cel mai dureros. Nici măcar atît nu pricepi că lucrul cel mai dureros pentru mine este tocmai prietenia pe care i-ai dat-o individului ăstuia, orele în care stăteaţi de vorbă împreună, înainte de a vă culca în acelaşi pat. Ai rostit chiar cuvîntul „încredere", zău. Ai spus că individul ăsta avea aceleaşi preferinţe ca şi tine.

— A nu, te rog ! Nu confunda... Mi-e teamă că m-ai înţeles greşit...

— Tăcere ! strigă el din răsputeri, lovind cu amîndoi pumnii în tăblia biroului de lîngă Alice. Strigătul şi gestul părură să-l uşureze. Alice abia se stăpîni să-şi mărturisească aprobarea. „Bine c-a reuşit în sfîrşit să scoată un strigăt adevărat. Pe tonul ăsta, s-ar putea să ne înţelegem pînă la urmă..." Cu o întîrziere de o clipă, se trase înapoi ca şi cînd s-ar fi speriat şi-şi ridică braţele împreunate să-şi apere faţa.

Michel însă se şi îndepărtase şi, luîndu-şi seama, devenise din nou temperat :

— Ah, fetiţă dragă... N-ai să înţelegi niciodată ce înseamnă un bărbat care iubeşte, nici ideea pe care un bărbat şi-o face despre infidelitate... N-ai să înţelegi niciodată că un bărbat poate fi în

stare să ierte, să uite chiar o aventură de o noapte, o tulburare a simțurilor...

— E și firesc, răspunse ea cu un glas uscat.

O privi drept în față, convins de drepturile sale de bărbat cu dorințe trecătoare.

— E firesc, sigur că da.

Se plimba de colo pînă colo prin încăpere, cu mîinile în buzunare, legănîndu-și umerii în conformitate cu codul bărbatului cu idei largi.

— O tulburare... O beție de-o clipă... O răbufnire infamă de căldură ce te cotropește deodată... Știm și noi doar ce înseamnă asta, ba bine că nu... Să vedem cine are curajul să arunce primul cu piatra.

Alice se uita la el și-l asculta, mută și din nou întărîtată. „Toată nostimada e că-și închipuie într-adevăr că știe ce înseamnă dorința unei femei..." Își îngădui chiar să rîdă pe tăcute, în timp ce el se afunda în zona întunecoasă dintre cele două biblioteci.

Michel se întoarse și, apropiindu-se de ea, îi cuprinse brațele puțin mai sus de coate :

— Dar bine, puiule, dacă mi-ai fi mărturisit : „Știi, într-o seară, în amurg, la un moment dat mi-am pierdut capul, plutea ceva în aer, cum să-ți spun..." crede-mă, aș fi fost primul care te-aș fi înțeles și te-aș fi iertat, puișor drag...

Alice se smulse din mîinile lui cu brutalitate :

— Dacă-mi mai spui o singură dată „puiule", îți arunc ceainicul în cap ! răcni ea. Nu, te rog nu mă întreba pentru ce, dacă nu vrei să se întîmple o nenorocire !...

Se simţi dintr-o dată sleită de puteri, incapabilă să reînceapă şi să ducă mai departe o luptă...

— Mă duc să mă culc, spuse ea cu un glas stins. Să dorm, ah, să dorm... Nu eşti în stare să-mi oferi ceva mai bun decît asta. Mă duc să mă culc. Noapte bună.

Şi plecă, tîrînd pe jos, după ea, eşarfa roşie pe care o ţinea în mînă, ca pe un năvod gol.

Cînd se hotărî în fine să intre în camera de culcare, Alice părea să doarmă cu faţa la perete. Michel nu desluşi decît dunga delicată arcuită a genelor împreunate şi aripile nasului ciudat ce respira fără zgomot, între casca de păr negru şi marginea cearşafului tras pînă în dreptul buzelor. Atunci cînd îşi închidea ochii orientali, cu ape griverzui, chipul său aparţinea cu totul Extremului Orient.

După tremurul nervos care-l cuprinse cînd trupul său veni în contact cu cearşafurile răcoroase, Michel putu să-şi dea seama cît de îndelungat fusese ceasul pe care-l petrecuse singur, pe divanul brăzdat de o rază de lună. Îşi pusese în gînd să doarmă în bibliotecă, în pofida şoarecelui care forfotea prin odaie şi a gîngăniei care ciocănea ca o unghie în geam. Întins pe divan, se hotărîse să-şi îndure chinul fără să se clintească. Durerea lui însă nu avea nici ritmul, nici virtuozitatea, nici disciplina necesară. În fiecare moment, suferinţa îl părăsea, înlocuită fiind de grijile fărîmiţate de fiecare zi: „Voiam să-l rog pe Willemetz să mi-l împrumute pe Candelaire pentru un turneu prin cazinouri... Nu i-am scris lui

Ambrogio să amîne bunul de tipar pentru programele teatrului. Etoile..." Își amintise apoi nitam-nisam că primarul comunei Cransac îl aștepta la masă poimîine și inima i se smucise dureros în piept.

În clipa în care stinse lampa, razele lunii se prefirară ca o harpă printre scîndurelele de sus ale persienelor. Michel întoarse capul spre patul soției sale: „O fi dormind chiar cu adevărat? Parcă nu-mi vine să cred..." Nu se lăsa înșelat de trupul care se odihnea pe o parte, nemișcat, cu genunchii îndoiți, învăluit într-o boare de parfum ușor, și atît de aproape încît l-ar fi putut atinge cu mîna. Știa, deoarece întotdeauna fusese un prilej de încîntare pentru el faptul că Alice putea să stea așa, nopți întregi, fără să se clintească. Pe vremea cînd iubirea lor era în stare de orice abnegație voluptuoasă, Michel o ținea toată noaptea, strînsă, lipită de el, suavă și cu ochii închiși, pe tînăra lui soție, fără să-și poată da seama niciodată dacă era adormită ori nu... „După o zi ca asta, mai poate oare să doarmă?"

Își închipuia că-i bolnav, cînd de fapt nu era decît hărțuit, înfrigurat, zdrobit de oboseală. Pipăind între coaste locul posibil în care s-ar fi putut încuiba și statornici o suferință încă difuză, se ferea să facă vreo mișcare, se temea să nu stîrnească foșnetul acela puternic pe care în liniștea nopții putea isca un trup gol sub învolburarea cearșafurilor. Se cufundă în somn, stăpînit de aceeași incertitudine iar, mai apoi, în vis, fu încredințat tot timpul că e treaz așa încît n-a reușit

să afle niciodată dacă Alice se prefăcuse ori nu că doarme.

Şi nu avu cum să afle în clipa cînd deschise ochii, deoarece patul de lîngă el era gol şi dinspre fereastră îi veneau la ureche sunetele ascuţite şi proaspete ale unui glas care vorbea cu cineva de afară.

— Da, da Chevestre, ne place să lenevim ! E ora opt şi jumătate, Chevestre, şi bărbatu-meu tot mai doarme, încă, dacă poţi să-ţi închipui aşa ceva ! Ce bucurii ne aduci, Chevestre ? Veşti bune, ca de obicei ?

Michel se trezi fără nici o amintire, cu sufletul despovărat, afară doar de o grijă nedesluşită, cu contururi ceţoase, ce zbura de departe în întîmpinarea lui. I se păru, în primul moment, că grija aceasta purta chipul şi numele administratorului său.

„N-ar trebui să glumească aşa cu Chevestre, se gîndi Michel. Umorul lui Chevestre se limitează la glumele proaste pe care le face cu mine, cum ar fi de pildă povestea aceea cu ipoteca..."

— Alice ! o chemă el cu voce scăzută.

Soţia sa se întoarse, desprinzîndu-şi braţele rezemate de pervaz, albastră de la umeri şi pînă la glezne în capotul de şantung decolorat, pe care-l numea bluza ei de menajeră. Abia atunci Michel îşi dădu seama că se înşelase. Suferinţa lui, boala, junghiul intercostal care-l împiedica să răsufle era femeia asta înaltă, albastră, de un albastru atît de suav, decolorat, albastră ca un crîmpei jilav de cer, pe care răsare, între doi nori, după o răpăială de ploaie, cea dintîi stea...

— Te-ai sculat ?

Aducea cu ea în odaie o undă din rîsul pe care-l revărsase pe fereastră şi dispreţul malițios cu care-l întîmpina de obicei pe Chevestre. Michel nu observă în primul moment punga ce i se făcuse sub ochi, luînd aminte numai la tinereţea revoltătoare a trupului şi gesturilor ei, la părul mătăsos, la obrazul pudrat.

— E Chevestre, îl înştiinţă cu un anumit accent în glas, ca şi cum ar fi vrut să-i spună : „Ai grijă să nu te vadă că eşti gol".

Michel îi răspunse printr-un gest furios, făcîndu-i semn să închidă fereastra. Ea însă nu-i dădu ascultare, continuînd cu acelaşi accent în glas :

— E gata ceaiul, Michel... Nu, Chevestre, nu-l mai aştepta degeaba pe soţul meu ; sîntem lihniţi de foame amîndoi. O să poţi vorbi cu dînsul după amiază sau chiar înainte de prînz, fiindcă nu ne mişcăm de acasă... Aşa, Chevestre, la revedere...

În picioare, pe dibuite, Michel îşi legă şiretul pijamalei, căută paharul cu apă pe care-l bea în fiecare dimineaţă, îşi dădu părul peste cap, ferindu-se să-şi întoarcă faţa în bătaia luminii.

— Venisem să te chem, Michel. E aşa frumos afară încît am spus să servească ceaiul pe terasă. Maria era cît pe ce să aibă un atac de apoplexie. O să mîncăm miere din fagurii pe care i-am cules de sub streaşină. E cam neagră, dar e foarte gustoasă. Hai repede.

Alice plecă, sprintenă, cu picioarele goale în pantofii de casă, lăsîndu-l nehotărît şi laş, stăpînit de nevoia imperioasă de a-i da ascultare soţiei, aşa cum făcea ori de cîte ori era vorba să

mănînce, să bea sau să-şi îngrijească sănătatea. Se pieptănă, îşi strînse buzele pentru a întinde pielea obrazului, înviorîndu-l, examină cu atenţie firişoarele roşii ce brăzdau albul ochilor: „Nu e decît o diferenţă de şase ani între noi şi totuşi cum se face că ea arată atît de tînără?"

Ieşi pe terasă cu figura unui om pregătit să înfrunte ochii lumii, o figură afectată, pe care Alice, stînd la masă, o privi de departe cu un aer nedumerit. Se grăbi să-şi ascundă însă mirarea şi întoarse ibricul cu cafea şi cana cu lapte cu toarta spre soţul ei.

— Ai dormit bine? se interesă ea.

— Dormit.

Un arbore catalpa aşternea pe faţa de masă umbra ramurilor sale neînfrunzite, dar încărcate de flori. O albină amorţită zbură împleticit pînă în dreptul castronului cu miere şi Michel flutură şervetul ca s-o alunge. Alice însă întinse mîna cu degete lungi, luîndu-i apărarea.

— Las-o în pace. I-e foame. Munceşte, săraca.

Ochii i se umplură deodată de lacrimi, pe care Michel le văzu unduind peste irişii mari de culoarea frunzelor de salcie argintie. „Frumoasă viaţă, se gîndi el înciudat, dacă trebuie să ne poticnim la fiecare vorbă, la fiecare gest de o rană ascunsă, fremătătoare, sîngerîndă... Ce-o fi făcut-o să se înduioşeze acum? Albina aceea somnoroasă? Cuvîntul „foame" ori cuvîntul „munceşte".

Între timp Alice reuşise să-şi biruie slăbiciunea şi îşi făcea de lucru ungînd cu unt şi cu miere o felie de pîine ţărănească îndesată, se minuna în gura mare: „Ce vreme!" Dar Michel, friguros

își strîngea halatul la piept, comparînd în sinea lui aerul rece cu o baie de mentă. Primul dumicat, prima sorbitură caldă îi prilejuiră o ușoară senzație de mulțumire fizică, pe care căută s-o ascundă, încruntînd din sprîncene și refuzînd să vadă, în jurul său, roua viorie, azurul palid al cerului senin, florile de brebenoc, trandafirii de mai, care la umbră păreau mov. Alice căuta să-i trezească entuziasmul îmbiindu-l cu voce scăzută :

— Privește... Tot ce e alb pare aproape albastru... Ai văzut că rîndunelele s-au întors la cuiburile lor de anul trecut ? Simți ce tare dogorește soarele ? Poți să-ți mai torni o ceașcă de lapte dacă vrei ; știi, am vorbit să-mi aducă trei litri de lapte în fiecare zi — un adevărat dezmăț...

Michel încuviință, înclinînd fruntea, dar în sinea sa o critica, dialogînd cu el însuși : „Uite ce șmecheră e. Totul e făcut să-i priască. Aerul, trandafirii, cafeaua cu lapte. Profită de tot ca să uite. Dacă m-aș lăsa în voia soartei..." Mîna cu care dusese la buze cea dintîi și cea mai savuroasă țigară din dimineața aceea îi căzu moale. „Dacă m-aș lăsa în voia soartei, suspină el, închizînd ochii, ah, aș mai putea încă să fiu fericit..."

Un zvon tremurător de sonerie se auzi în casă și Maria, sever și curat îmbrăcată într-o rochie neagră, cu șorț și bonetă albă, se ivi în prag, strigînd :

— La telefon, domnule ! Parisul !

Michel își puse șervetul pe masă și plecă fără să se uite la soția sa, care, în momentul cînd rămase singură, încetă să-și mai facă de lucru, nete-

zind untul în untieră, punînd capacul peste zaharniță, acoperind mierea cu o placă de sticlă, să n-o năpădească furnicile, și încremeni locului, cu urechea la pîndă. Michel însă trăsese după el ușa străveche și grea, țintuită într-o constelație de piroane cu capetele lucrate cu ciocanul. Nemișcată, cu gura întredeschisă, lungind gîtul, Alice nu părăsi expresia echivocă de femeie cu conștiința împovărată ce se întipărise pe chipul său de anamită, decît în clipa în care îl auzi pe Michel ridicînd glasul pentru a rosti cordial :

— Așa... ne-am înțeles, va să zică, nici un franc peste suma stabilită. Perfect. La revedere, bătrîne... Mulțumesc... La revedere !

Se întoarse cu un aer nepăsător și se așeză la locul său, fără să spună nimic, cu privirea pierdută în depărtare. Alice căuta pe figura lui o deslușire pe care nu voia să i-o dea.

— Era... ?

— Parisul, răspunse el, suflînd o șuviță de fum.

— Asta știam !

— Atunci pentru ce mă mai întrebi ?

— Era... nu era cumva Ambrogio ? Te-am auzit spunînd : „Mulțumesc... la revedere... bătrîne..."

Neputînd scăpa cu o minciună, se hotărî s-o înfrunte :

— Ba da, era Ambrogio. Cine voiai să fie ?

— Așa... era... atunci nu i-ai... Ce i-ai spus ?

Se bîlbîia, dezvăluind o surpriză, pe care el o luă drept tulburare :

— I-am spus ce aveam de spus, răspunse Michel autoritar. Mi-a vorbit despre afaceri. Era de

datoria lui, nu? Şi i-am comunicat ce trebuie să facă.

Alice se uita la el înmărmurită, cercetîndu-i cu o privire stăruitoare gura, ochii, părul încărunţit şi cîrlionţat, fularul de mătase cafenie cu reflexe aurii, ca şi cînd bărbatu-său ar fi ieşit dintr-o pivniţă plină de aţe de păianjen.

Michel se grăbi să scuture, cu un cuvînt răstit, povara privirii verzi-cenuşii:

— Ei, ce este?... Te aşteptai la altceva?

— Cum?... Nu... Fireşte că nu... Pot să duc tava la bucătărie?... Mi se pare că Maria a coborît în sat...

I se împleticea limba în gură şi, luînd tava de pe masă, o porni în goană spre bucătărie, ca şi cînd afară ar fi plouat cu găleata. „I-a mulţumit, i-a spus „bătrîne", i-a strigat „la revedere"... În oficiu, sparse o ceaşcă şi-şi făcu o mică tăietură la rădăcina degetului gros. Îşi linse mîna tremurătoare, savurînd gustul sărat şi culoarea propriului său sînge, ca pe un tonic pe care nici o altă fiinţă de pe lume nu i l-ar fi putut oferi. Cu umărul rezemat de uşă, îşi sugea mîna apăsată pe buze, îngînînd mereu aceleaşi cuvinte, ca pe un blestem: „I-a spus «bătrîne», i-a mulţumit..."

Reuşiră să ducă astfel destul de lesne la bun sfîrşit şi cea de-a doua dimineaţă, menajîndu-se unul pe altul, şi se aşezară la masă, ca şi cînd ar fi avut de trecut o probă pe care o executase ca nişte adevăraţi campioni. Alice îl convinse pe soţul său că trebuie neapărat să facă o vizită primarului în vederea banchetului la care era invitat în

ziua următoare şi-i ţinu o adevărată prelegere despre legăturile de interese ce uneau comuna Cransac cu conacul şi despre politica de bună vecinătate. Michel încuviinţa, prefăcîndu-se a fi uitat că, de obicei, Alice, ori de cîte ori se arăta preocupată de soarta locurilor sale natale, se baricada în chip ostentativ în indiferenţa ei boemă şi în miopia sa camuflată de o perdea de fum. Maria în schimb deschidea mari ochii ei negri cu sclipiri aurii, ca tainicele ape de munte, izvoarele ascunse cu zgîrcenie în scobiturile cupelor de piatră. Pentru prima oară o asculta fermecată pe Alice şi-şi mărturisea aprobarea împungînd aerul cu fruntea, ca boulenii tineri puşi să tragă la jug.

Sufrageria, cu jaluzelele lăsate pe jumătate, îşi păstra mirosul ei specific de fruct acrişor şi de confesional proaspăt ceruit. În bătaia unei raze de soare ce încăleca masa, mîinile celor doi soţi fluturau luminoase umblînd cu tacîmurile şi rupînd pîinea. Alice privea degetul cel mic al bărbatului său, descoperindu-i un aer frivol, în timp ce Michel urmărea arabescurile mîinilor cu degete lungi şi suple ale soţiei sale, mîna care-i scrisese lui Ambrogio, mîna care-i deschisese lui Ambrogio o uşă ale cărei balamale nu scîrţîiau... Mîna care zăbovise, cînd încleştată, cînd lîncezită, desfăcută, în părul unui bărbat, pe măsură ce se depănau în şoaptă odioasele lor mărturisiri... Michel pîndea mîinile iluminate ale soţiei, de pe ţărmul său umbros, mijind ochii ca un pescar perseverent, fără a uita totuşi să-i dea replicile la care îl obliga rolul său.

— Şi pe urmă, îi recomanda Alice, cît stai la primar, ai putea să laşi maşina la garajul Brouche, s-o spele.

— Ce vorbeşti ! atît ar lipsi să mai dau maşina la curăţat ! Doar nu sînt nebun să azvîrl banii pe fereastră !... N-ar putea să spele bărbatu-tău rabla asta, Maria ?

Maria îşi împreună mîinile cioplite parcă în lemn, înălţîndu-le, rugătoare, spre tavan :

— Bărbatul meu ? Parcă nu l-aţi cunoaşte ! Cu el sau fără el, tot singură sînt.

Mîna îngrijită a lui Michel se ridică, apoi căzu din nou pe masă :

— O auzi, Alice ? o auzi ? E mucalită rău !

— Nu e de loc mucalită, a înţeles numai ce înseamnă un bărbat, spuse Alice.

Maria scăpă din mînă o farfurie şi Alice avu impresia că în momentul acela, tot sîngele îi năvălise în obraji, înnegurînd, pînă la rădăcina părului, faţa slujnicii, care se grăbi să se scuze cu fermecătorul ei accent meridional :

— Păi de, dacă mă făcurăţi să-mi pierd cumpătul, doamnă,..

— Mai sparge încă patruzeci ca asta şi o să faci o carieră strălucită la şantan, o luă peste picior Michel.

— Nu-i nimic de rîs. Putea foarte bine să fie o farfurie scumpă, îl dojeni Maria, încruntată. Nu-i aşa, doamnă ?

— N-avem farfurii chiar atît de scumpe aici, Maria. Eşti bună să ne serveşti cafeaua imediat, mi se pare că domnul se grăbeşte...

— Ce-o fi apucat-o ? întrebă Michel cînd rămaseră singuri. Nu știu de ce-o fi așa de țîfnoasă, capra bătrînă ? După ce că sparge vesela, tot ea se zbîrlește la mine. Și de unde-ai scos-o că sînt grăbit ? N-am decît niște obligații plicticoase la Cransac...

Bombănea și auzindu-l cum scîncește ca un copil pedepsit pe nedrept, Alice ciuli urechea „Și el a simțit ceva. O anumită ostilitate din partea Mariei. O intenție critică. În fond, am impresia că uneori Michel i se pare puțin cam vulgar..."

Îl petrcu din prag pe soțul său, la plecare, făcîndu-i semne cu mîna, gest pe care o clipă mai apoi îl regretă. „Cred că exagerez. Nu-mi mai dau bine seama ce se cuvine și ce nu se cuvine în situația noastră... Oare ce-ar trebui să fac, dacă ar fi după inima mea ?" Înălță capul, cercetînd văzduhul ce fremăta, înfiorat de zumzetul unui roi în depărtare, de un zvîcnet înăbușit ce părea să fie pulsația primăverii înfrigurate. Pămîntul sîngeriu și jilav, după ploaia căzută în ajun, începuse să se zvînte la suprafață, căpătînd o culoare trandafirie. Dincolo de o fîșie de islaz și de pădurea nu prea adîncă, nici o dîră alburie de ceață nu se mai zărea șerpuind de-a lungul albiei rîului nevăzut.

„Ce-ar trebui să fac oare ? să-i telefonez din nou lui Ambrogio, și mîine, și-n zilele următoare... Poate c-ar fi bine să-l avertizez pe Ambrogio ?... A, nu, asta nu, cu nici un preț !"

Fără să-și dea seama, chipul ei luă o expresie ipocrită. „Doar nu mai am nici o legătură cu Ambrogio ! Și pe urmă, chiar dacă, să zicem, l-aș disprețui pe Michel, încă aș mai avea o scuză ; în

nici un caz însă n-aş vrea ca imbecilul acela de Ambrogio să afle cît poate fi de... cît poate fi de răbdător Michel !"

O pornire indignată o făcu să se desprindă din loc, îndreptîndu-şi paşii spre marginea terasei, unde se aflau tufişurile de iasomie, de care îşi apropie obrazul, adulmecîndu-le. Florile însă aşteptau să coboare amurgul pentru a îmbălsăma aerul. Alice îşi suflecă mîneca, dezgolindu-şi braţul alb luminat de soarele pătrunzător de aprilie şi ridică mîna spre crengile mărului pădureţ cu flori rumene şi trandafirii : „Ramurile astea trei ar fi atît de frumoase în vaza cenuşie... „Dădu apoi drumul crengilor din mînă, descurajată, lăsînd florile să se bucure de viaţă." Şi n-a trecut decît o singură zi deocamdată... Ieri, parcă aveam mai mult curaj. Dar ieri nu-i telefonase încă lui Ambrogio, spunîndu-i «bătrîne»."

Caută să se stăpînească, să argumenteze fără nici o părtinire : „Totuşi n-am nici un chef să-i văd încăierîndu-se amîndoi sau trimiţîndu-şi martori, pentru un motiv atît de..." Căutînd expresia potrivită nu găsi decît «meschin», cuvînt care nici măcar nu-i stîrni un surîs, şi dorinţa ei de a fi echitabilă se rezumă la această încercare. Şi tot aşa, renunţă rînd pe rînd să lustruiască robinetele din baie, să facă socoteala metrajului necesar pentru perdelele din sufragerie. Se oprea în pragul casei şovăind mai curînd bănuitoare, decît indolentă, măsura din ochi umbra pe care amiaza o aşternea în vestibul şi se înapoia pe terasă, fără să cuteze să recunoască în sinea ei că umbra aceea adîncă, paralelă cu pragul de piatră, şi care se

lungea tot mai mult, desfăşurîndu-se pe dalele vestibulului, o înfricoşa un pic, azi.

„*Înainte* nu-mi era frică. *Înainte* aş fi luat-o pe jos, pe scurtătură, şi l-aş fi aşteptat pe Michel la răspîntie. M-aş fi urcat în maşină şi am fi mers pînă la Sarzat-le-Haut ca «să contemplăm priveliştea»... Dar astăzi..."

Aduse din casă mapa de marochin purpuriu, pe care o luase în mîini fără nici o ranchiună şi o aşeză pe gheridonul de tablă, în faţa băncii de piatră sculptate cu meşteşug. „Ce-ar fi să-i scriu surioarei mele ?..." Nu pentru că ar fi ţinut mai mult la Bizoute decît la Hermine sau la Hermine mai mult decît la Colombe. Bizoute însă avea grijă să transmită uneia ori alteia dintre celelalte două surori scrisorile răzleţe primite de la Alice — de cîte patru, şase sau chiar zece pagini, pline cu tot felul de noutăţi mărunte, cu diferite aluzii hazlii legate de adolescenţa lor.

Dragă Bizoute,

Închipuiţi-vă, cîteşitrele, că vă scriu de afară, de pe terasă, şi că sînt cu picioarele goale, ca-n luna august...

Imaginea unui mic atelier de pe strada Vaugirard : destul de sărăcăcios, vesel, mobilat ca vai de lume, se ridică între Cransac şi Alice... Scriind, avu impresia că atinge cu mîna pianina aşezată în dreptul uşii de la intrare şi masa pliantă încărcată cu coale de muzică ; simţi în nări parfumul stăruitor şi nu prea distins de tutun şi de iasomie impregnat în lucruri. Farfuria de ceramică

neagră, smălţuită, încărcată cu chiştoace, se mai plimba oare prin cameră, mutată de pe pian, pe masă, iar de acolo, pe braţul fotoliului masiv ?... Alice surîse bătrînei case pariziene, întrezărite printre colinele din jurul conacului, se grăbi să se refugieze în amintire, în bucuriile neasemuite ale intimităţii fraterne, ale similitudinilor fizice şi mintale, bucuriile camaraderiei impudice şi candide ce le unea odinioară pe cele patru fete ale lui moş Eudes, profesor de solfegiu şi de pian. O solidaritate de gemene, o afecţiune pe care o împărtăşesc probabil doar puii de animale născuţi în aceiaşi zi, din acelaşi pîntec, plăcerea de a lupta cot la cot, dorinţa frenetică de a nu se lăsa răpuse nici de foame, nici de boală, o deplină comunitate de bunuri şi de privaţiuni — două pălării pentru cîteşipatru, rochii îmbrăcate de-a dreptul pe piele, mesele frugale pe care Bizoute le botezase „regimul vedetelor de la Hollywood..."

Alice privi îndelung apusa ei tinereţe cu o circumspecţie şi o nostalgie pline de gravitate. S-ar putea întîmpla oare să fie nevoită a lua de la capăt viaţa între cei patru pereţi ai atelierului lipsit de confort, călduros, îngălbenit de soare şi de tutun, în sunetele pianului, pe clapele căruia Hermine şi Bizoute, compozitoare sortite să rămînă pe veci anonime, căutau, cu ţigara în colţul gurii, cu capul pe umăr şi un ochi pe jumătate închis, motive orchestrale şi melodii pentru nu mai ştiu care film ?...

O floare ca catalpa căzu, învîrtindu-se prin aer, peste scrisoarea începută, în dreptul imaginei atît

de viu conturate a pianului şi a taburetului cu cremalieră...

...ca în luna august. Michou face pe castelanul în sat, aşa că m-am grăbit să profit de lipsa lui ca să mă tolănesc alături de voi pe totolonţul nostru natal. Ce mai face năzgîmbul? Dar ala-bala-pe-rotile? Tot aşa farfarisit?

Se opri, ruşinată... „Asta-i tot ce-am găsit să le spun? Neroziile astea răsuflate din adolescenţă..." Ştia însă că Bizoute se va amuza în virtutea obişnuinţei, întîmpinînd cu o tainică solemnitate formulele acestea secrete ce nu îngăduiau nici unui profan să pătrundă într-o perioadă ermetic închisă, din viaţa lor. Hermine va cerceta aerul cu vîrfurile invizibilelor ei antene, va tuşi, înecîndu-se cu fumul de ţigară, şi-i va transmite prin spaţiu, aşa cum păstorii deapănă, din colină în colină în, melopeea singurătăţii lor: *Ala-bala-pe-rotile plăteşte din ce în ce mai prost: o sută de franci pentru o şansonetă intitulată „Chiar deasupra", una din acele creaţii suave ce înalţă sufletul şi care sînt, după cum ştiţi, specialitatea noastră. Cît despre năzgîmb, trebuie să recunosc că e un adevărat bibinac sau, ca să mă înţelegi bine, un moşmondel clasa-ntîi... Să nu-ţi faci inimă rea din pricina marchizei de Joinville, studiourile şi-au redeschis porţile şi lucrează iar la montaj, ba mai mult încă, Porumbiţa Neagră nu se sfieşte să fie chiar cumulardă. Dacă ai să te duci la cinema, cînd va începe să ruleze „Maiestatea Sa Mimi" — o micuţă capodoperă de umor şi de sensibilitate —*

privește cu atenție scena în care Mimi își trece armata în revistă : al treilea cal din dreapta e preaiubita noastră surioară...

Briza răcoroasă, ce începuse să adie dinspre răsărit, frunzărea blocnotesul, pe care Alice așternuse scrisul său elastic și capricios, mai apăsat în capul paginilor albe și din ce în ce mai subțire spre margini. Din cînd în cînd se întrerupea ca să privească înserarea albastră, ce mustea, crescînd încetul cu încetul și revărsîndu-se printre două dealuri. Dar nu vedea și nu avea privirea ațintită — peste creștetele cireșilor troieniți și ale ultimilor piersici în floare, ce navigau la poalele viilor — decît asupra micului atelier călduros și a celor două fete înalte, cu chipurile puțin ofilite, puțin obosite de rîvna cu care rîdeau și munceau împreună ; în viața amîndurora dragostea ocupa un loc restrîns și discret, una rămînînd pururea credincioasă dirijorului ei, om însurat, cealaltă învăluind în mister legăturile ei cu o persoană al cărei nume nu-l dădea niciodată în vileag și pe care surorile sale o porecliseră „domnul Weekend". Și dacă în realitate era vorba de o doamnă Weekend ? Ar fi nostim... „Alice zîmbi, pe urmă priveliștea meleagurilor din Dauphiné acoperi din nou imaginea casei de pe strada Vaugirard, făcînd-o să se întunece la față. „De cîte ori mă gîndesc mai stăruitor la familia mea, înseamnă că Michel îmi face zile fripte ; o știu din experiență... Parcă se aude mașina. Așa curînd ?"

O clipă mai apoi, Michel sărea din automobil, sprinten, fără să se aplece din șale. „Frumos bărbat, într-adevăr. Ochii ăștia castanii totdeauna mi

s-au părut fermecători. Şi totuşi nu-mi face nici o plăcere să-i văd acum." Îl privea apropiindu-se, stăpînită de una din acele toane femeieşti de glacială indiferenţă, care nu cruţă nimic. Michel însă începu să-i vorbească de departe şi în aceeaşi clipă simţi cum se topeşte toată la auzul glasului său.

— Vrei să-mi spui... vrei să-mi spui dacă asta e ceea ce mi-a cerut să-i cumpăr Maria ? Ceva... nu ştiu cum îi zice... care se termină în ol... Ah... scriai ?

— Da, o scrisoare pentru Bizoute. N-am terminat, dar nu face nimic, tot nu pot s-o expediez decît mîine.

„Îşi închipuie probabil că-i scriu pătimaşului meu amant de anul trecut, ca să-l previn ; aş putea să pun rămăşag. Uite aici mapa violetă, n-ai decît s-o priveşti, sărmane Michou, hai, priveşte-o... De ce strîmbi din nas ? Da, da, e ciumată, ai dreptate, miroase urît, biata mapă..."

Fără să spună nimic, îşi puse mîna pe umărul lui Michel ca şi cînd ar fi vrut să-l liniştească.

— Rîzi ? întrebă el cu jumătate de glas.

— Nu, nu rîd.

— Dar îţi vine să rîzi.

Alice ridică braţele şi se plesni peste coapse :

— Dar ce, am jurat cumva să nu mai rîd niciodată ? Michel, Michel, de ce vrei să faci pe „lupul poliţist" ? Te-ai întors, sînt mulţumită că te văd, nu mă aşteptam să vii aşa curînd... Din adîncul nemerniciei mele, îngăduie-mi să mă bucur şi eu un pic, să fac giumbuşlucuri şi baloane de săpun în mocirla pestilenţială în care mă bălăcesc...

— Controlează-te, o întrerupse el, cu aceeaşi voce scăzută şi stăruitoare. Deprinde-te să te controlezi. Da, m-am întors repede. M-am văzut cu toată lumea.

— Cu toată lumea ?

— Cu primarul, cu Ferrevrou. Am aranjat.

— Ce-ai aranjat ?

— Nu mai iau masa cu ei mîine. Le-am spus c-am venit destul de prost dispus de la Paris, că e inadmisibil să faci un chef la Cransac numai cu apă minerală, c-ar fi mai bine să lăsăm pe altă dată... Am impresia că eşti contrariată ? În sfîrşit, le-am spus că sînt bolnav...

Îşi sprijini palmele de gheridonul de tablă, închise ochii şi dintr-o dată chipul său îşi pierdu toată strălucirea. Alice văzu cutele ce-i brăzdau faţa, paloarea lui citadină, gura şi fruntea ce îmbătrîniseră ca prin farmec în douăzeci şi patru de ore.

— Foarte bine, spuse ea fără nici o ezitare. Să fim bolnavi, atunci ! Îmi convine de minune. O duzină de capoate, o ceaşcă de vin fiert la ora şase şi nici un pas dincolo de ruinele zidurilor din jurul parcului !

— Dar n-o să te plictiseşti ?

— Sper că da ! E atît de bine să te plictiseşti. Mai ai şi alte pachete ? Dă-le-ncoace şi bagă maşina în garaj. Ba nu, stai puţin, lasă c-o duc eu... haide-hop ! Să vezi ce frumos ştiu să dau înapoi : în viaţa ta n-ai mai văzut aşa ceva !

— Nu, nu, strigă Michel. Pentru numele lui Dumnezeu, dă-te jos. Cere-mi tot ce vrei, numai dă-te jos ! O procură generală ! Crucea Izabelei

Catolica !... Bagă de seamă să nu lovești aripa dreaptă ! Schimbă direcția, schimbă direcția !...

Sări pe treapta mașinii în timp ce Alice mînuia volanul ca un diletant, înjurînd, în schimb, ca un șofer cu experiență. Se înapoiară de la garaj mulțumiți de ei înșiși și înfierbîntați ; Michel nu-și pierdu voioșia decît în clipa cînd îl văzu pe Chevestre îndreptîndu-se agale spre terasă, slab, îmbrăcat ceremonios într-un costum negru, cu pulpele strînse în jambiere de lac, ce, de departe, semănau cu niște cizme.

— Uite-l, murmură el printre dinți. Îți dau eu cizme, să nu le poți duce...

— Parcă-l așteptai, nu ?

— Da, îl așteptam... Dar, de fiecare dată cînd îl aștept, trag mereu nădejde că n-o să vină. Mă enervează cu mutra lui de moștenitor.

Nu-și mărturisea decît enervarea, străduindu-se să ascundă pe cît îi stătea în putință teama generică a proprietarului care îi știe de frică administratorului său. Chevestre care, din muncitor în acord devenise fermier, lepădase șapca pleoștită de pe cap pentru aristocratica pălărie de fetru și-și pusese un veston care-l făcea să pară zvelt. Umilit de înfățișarea ridicolă a lui Chevestre, care semăna cu un bîtlan, Michel încerca în zadar asupra lui, atunci cînd se aflau între patru ochi, efectul cordialității sale de om de afaceri și al unei lealități deprinse din piesele de teatru realiste.

Uscățiv, cu mustața tunsă scurt, blondă și înspicată, brăzdîndu-i fața ca un fir de cîlți, Chevestre se apropia, încetul cu încetul. „El a procurat

banii pentru ipoteca asupra conacului, se gîndea Michel. Seysset nu e decît un om de paie. Dacă ar şti Alice... O să afle pînă la urmă cînd am să fiu nevoit să vînd... „Alice îl privea şi ea cu luare aminte pe Chevestre în timp ce urca spre conac.

— Orice s-ar zice, Michel, administratorul tău are haz. E o lepră, nici vorbă, dar trebuie să recunoşti că e un om şic.

„În zece ani tot nu s-a obişnuit încă să spună: «administratorul nostru». Se cunoaşte că nu-i de-aici. Şi nici n-o să fie vreodată. Dacă ar şti Alice?... Că mult îi pasă ei de toate astea... Iar o să-l scoată din sărite pe Chevestre cu tot felul de întrebări tendenţioase, o să se mire în gura mare cu o voce din cap că răchitele sînt bifurcate şi o să-i recomande pelteaua de gutui pentru puii de găină ca să-i vindece de diaree... Nu-şi dă seama cît poate fi de antipatică prin aerele ei boeme..." Michel se ridică pentru a ieşi în întîmpinarea administratorului.

— Vrei să rămîn? îi propuse Alice. Ştii doar că pe mine Chevestre nu mă intimidează.

— Nici pe mine, rosti înţepat Michel. Vin şi eu mai pe urmă în bibliotecă. Să nu aibă totuşi impresia că vrei să te eschivezi fără să-i dai bună-ziua, uite-l... Haide, Chevestre, haide odată! îl strigă el. Doar n-oi fi vrînd să te aduc de urechi ca să bei un păhărel de porto?

— Ba nu, domnule, ce păcatele. Dar ce să-i faci, munca e întocmai ca femeile frumoase: nu-i obişnuită să aştepte.

Chevestre îşi descoperi scăfîrlia tunsă şi aşteptă respectuos ca stăpîna casei să facă un pas spre

el. Alice însă nu se arătă prea grăbită ; îi întinse mai întîi mîna cu degetele lungi pe urmă un pachet cu ţigări şi se interesă, uitîndu-se printre gene în ochii albaştri ai lui Chevestre, dacă o să fie vreme frumoasă ori nu a doua zi, în timp ce Michel, cu zîmbetul său de castelan pe buze, se gîndea iritat că întrevederea soţiei sale cu administratorul nu se deosebea cîtuşi de puţin de aceea a unui om bine crescut cu o femeie nostimă.

— Ce-a avut să-ţi spună, la drept vorbind ?

— Nimic. Adică nimic nou. Şiretlicul lui este să te lase să întrezăreşti diferite combinaţii într-un fel atît de suav, de diafan, încît, mai pe urmă, cînd încerci să rezumi şi să precizezi ceea ce el însuşi ţi-a sugerat, să holbeze nişte ochi miraţi : „Bine, dar eu nu i-am spus niciodată domnului aşa ceva... Dar nici prin gînd nu mi-a trecut... Domnul ştie doar foarte bine că mijloacele mele sînt prea slabe ca să-mi permită..."

— Ce să-i permită ?

Michel dădu din umeri :

— Parcă poţi să ştii ? minţi el. Doar nu-ţi închipui că Chevestre e omul care să-şi dezvăluie planurile, dacă şi-a pus ceva în gînd ! Şi pe urmă, la urma urmei, nu prea îmi stă mintea la ce spune el în momentul ăsta...

— Ce moment ? A, da, rosti ea, fără să-şi dea seama.

— Alice !...

Se stăpîni să nu-i răspundă printr-o necuviinţă şi încercă din nou să abată gîndurile lui Michel de la ideea fixă ce-l frămînta.

— De ce ţi se adresează totdeauna la persoana a treia ?

— Taică-său era fecior la vecinii noştri Capdenac.

— Aşa ?... Asta mă încîntă mai puţin, fiindcă pentru mine Chevestre e tipul ţăranului blond din Franţa de odinioară. Simt cum începe să se clatine credinţa că administratorul tău ar putea fi rodul dragostei unui ofiţer de husari de pe vremuri cu o căpiţă de grîu...

Spunea tot ce-i trecea prin cap, silindu-se să fie amuzantă şi se plimba încolo şi încoace prin cameră pentru a evita privirea cercetătoare a soţului ei.

— Se strică timpul, a început să bată un vînt rece dinspre răsărit. Cum ar spune o persoană pe care-o cunosc : „La noapte, cred c-o să sufle mistralul, la Nisa..." Ah ! Stai puţin !...

Dădu fuga la magazia de lemne, de unde se înapoie cu un braţ de surcele, de coceni de brad şi de aşchii de stejar şi aprinse focul, ce începu să ardă cu flacără mare.

— Findc-am avut parte de două zile splendide, am fost siguri c-a venit vara şi uite că... Ce zici, nu-i aşa c-am avut o idee grozavă ?

Se întoarse către el încîntată. Flăcările aurii jucau în ochii lui Michel, care privea cu atenţie focul.

— Nu-i aşa, Michel ?

Aşezată pe pragul de piatră de la gura vetrei, căuta să accentueze inflexiunile tînguioase şi tinere ale glasului său, de care Michel era îndră-

gostit, vrînd să vadă dacă mai avea aceeaşi înrîurire asupra lui.

— Ce ziceam adineauri c-o să facem? A, da, vin fiert...

Michel se ridică pentru a înţepeni uşa, care se deschidea mereu şi Alice privi lunecînd agale, pe perete, umbra unui bărbat cu umeri largi, cu capul rotund şi cîrlionţat, o umbră pe care i se păru c-o vede pentru prima oară.

— N-o închide, mă duc la bucătărie să spun să fiarbă nişte vin... Eşti obosit, Michel?

— Da, sînt obosit, răspunse el distrat. Aşa, un pic...

Cercetă din ochi cerul, norii ce se fugăreau, frunzişurile tinere ce se înclinau paralele, în bătaia vîntului, ca ierburile în apa unui rîu.

— Mi se pare că se îngroaşă gluma, adăugă el. Şi barometrul... o, ho, ho, barometrul!...

Se întoarse în momentul în care auzi închizîndu-se uşa. Alice se îndrepta grăbită spre bucătărie, fugind de Michel, de pronosticurile lui meteorologice, de lumina plumburie. Intrînd în bucătăria caldă, împodobită cu arămuri trandafirii, suspină mulţumită.

— Doamne, ce frumos miroase! Ce miroase aşa frumos, Maria?

— Bibilica, doamnă. Am pus-o din vreme la cuptor, altminteri nu se rumeneşte cum trebuie. Doamna doreşte vin fiert? Hai, scoal' de acolo, ce mai aştepţi? Dă fuga şi adu nişte vin roşu!

Doi saboţi tîrşîiţi pe podele şi o bluză de catifea groasă, pămîntie, ce stătea întinsă pe o spinare voinică şi încovoiată, părăsiră bucătăria, trezite

din amorțeală și surghiunite de un braț de vrăjitoare. Alice se așeză o clipă pe scaunul de pe care se ridicase bărbatul Mariei. „Ce bine-i aici... Mîncarea care forfotește pe foc, mașina încinsă, căldura îmbietoare, ce ți se urcă la cap... Lăcusta asta sfrijită și masculul apatic pe care-l ține sub papuc... Ce uman este totul, ce firesc, ce plăcut ! Și dacă slujnica nu mă iubește ? Și asta e firesc. Aș vrea să rămîn aici..."

Tăcerea Mariei o sili să se scoale.

— Maria, nu uita să pui niște scorțișoară cînd fierbi vinul și opt bucățele de zahăr...

Trecu fără să se oprească prin salonul-bibliotecă, în care Michel scria, și zăbovi o bună bucată de vreme în baie. Cu ajutorul vinului fierbinte, al cinei pe care o luară mai apoi, al bibilicii care se topea în gură, reușiră să facă față împrejurării. După nouă și jumătate, Alice o chemă în două rînduri pe Maria, cerîndu-i mai întîi să-i aducă o sticlă cu apă caldă, ca s-o pună în așternut, pe urmă o plapumă. După aceea Michel și Alice rămaseră singuri și ascultară sunînd înăbușit cele zece bătăi ale penduletei cocoțate pe un suport, sus de tot, lîngă tavan. Michel fuma, terminîndu-și de rezolvat corespondența, în timp ce Alice, așezată în cel mai bun dintre fotoliile incomode din încăpere, ținea jurnalele din ajun deschise în față, ca să nu dea impresia că citește în foc prezentul ori viitorul ce-i era hărăzit. „Zece. Dacă am fi fost la Paris..."

— Nu vrei să stai în locul meu, ca să desenezi sau să scrii, Alice ?

— Nu, mulțumesc.

„E atît de amabil încît mă înspăimîntă. *Inainte*, cînd şedeam la birou, nu s-ar fi sfiit să-mi spună: «Ridică-ţi fundul de pe scaun, fetiţo, hai, repede, executarea!» Uite c-a început să plouă. Dacă am fi fost la Paris..."

Se auzi trîntindu-se o uşă şi vocea autoritară a Mariei strigînd undeva, departe. Nişte picioare încălţate cu saboţi alergară greoaie sub ropotul ploii. După ce trecură prin dreptul ferestrei, Alice ciuli urechea, ascultînd încordată: „Gata. S-au dus la culcare". Jeraticul se surpă în cămin, făcînd-o să tresară.

— Ce nervoasă eşti, rosti blajin Michel.

Nu-i răspunse nimic şi-şi frecă omoplaţii de spătarul fotoliului, încercînd să alunge senzaţia aceea, atît de precisă şi de odioasă, a unei picături de apă călduţă, ce i se prelingea de-a lungul şirii spinării, de cîte ori simţea că soţul ei o priveşte din spate.

„Nu mă scapă din ochi. Sînt convinsă că n-aş fi în stare să suport încă unsprezece... ba nu, douăsprezece seri ca asta. Nici măcar douăsprezece... nu, unsprezece nopţi ca aceea care ne aşteaptă... Oare cum o să fie noaptea ce vine? Ah, mi-e peste putinţă să îndur o clipă mai mult picătura asta ce-mi şerpuieşte pe spate..."

Se răsuci brusc în fotoliu şi în acelaşi moment îşi redobîndi sîngele rece. „Perfect, înseamnă că nu mi-e frică decît atunci cînd sînt întoarsă cu spatele."

— *Cigarette*, Michel, *please*?

Îi aduse cutia de ţigări şi bricheta a cărei flăcăruie, aprinsă între cele două chipuri, lumină ple-

oapele bombate ale femeii, gura ei mare cu buzele strînse în jurul țigării, o figură proeminentă ca o mască de fîntînă, din gura căreia țîșnește apa. Privindu-l printre gene, Alice cerceta trăsăturile discret răvășite ale soțului său, un fel de contractare ce părea să fi micșorat suprafața obrazului și îngustat ochii frumoși cu pleoape fumurii. „Semn rău", constată laconic în sinea ei.

— La ce te gîndești, Michel ? Nici nu știi ce amărită sînt cînd văd... asta... și asta...

Îi arătă, apăsîndu-și degetul pe fața lui, obrazul netezit de brici între bărbuța ce-l încadra și aripile nasului, apoi pleoapa de jos încercănată. Michel dădu din umeri.

— Mă gîndesc că m-ai înșelat, răspunse el simplu. La ce-ai vrea să mă gîndesc ?

Alice păru să nu fi înțeles cuvintele lui din primul moment. Îl privea cu un aer distrat, atît de aproape de el, încît Michel putea să deslușească paietele gri-albăstrui ce punctau irișii mari și fermecători și razele cenușii pe un fond verde, ce se răsfirau, ca spițele unei roți, în jurul pupilei întunecoase.

— Dar cînd crezi c-ai să fii în stare, rosti ea în cele din urmă, să nu te mai gîndești la lucrurile astea ?

— Nu știu.

— Dar bine, Michel, asta nu mai e viață...

Își întoarse capul melancolică, spre geamurile biciuite de ploaie.

— E frumos din partea ta c-ai observat.

Alice se răsuci brusc spre el.

— Nu, Michel, nu poate fi o viață pentru noi! Nici pentru mine și nici pentru tine! Nefericirea mă înspăimîntă, Michel! Să tragi pe dracul de coadă, să strîngi cureaua, așteptînd să reînceapă stagiunea, să-ți schimbi meseria, să născocești una nouă, sînt tot atîtea lucruri pe care le cunosc îndeajuns. De altminteri, am fost învățată cu asta din copilărie... Dar să te cuibărești într-un dezastru sentimental, să-l afișezi cu ostentație, fălindu-te cu el: „Lăsați-mă dracului în pace, nu mă mai sîcîiți, că sînt nefericit! nu, nu, oricum... Și toate astea pentru o poveste de demult, un fleac... un fleac acolo...

Ridica fără stavilă glasul, care știa cu atîta iscusință să se tînguiască în timp ce vorbea și își scutura vehement capul, punctînd fiecare cuvînt, gest pe care-l fac îndeobște cei ce se simt încătușați.

— Ai puțină răbdare, fetițo, spuse Michel. Pentru mine povestea asta nu e mai veche de douăzeci și patru de ore.

Alice tăcu deodată și chipul său căpătă expresia încremenită a unui somnambul, cu buza de jos atîrnată, dînd la iveală albeața strălucitoare a dinților. Michel se folosi de buimăceala ei:

— Pentru ce ai păstrat scrisoarea?

— Păi... n-am păstrat-o, am... am uitat-o în mapă, rosti ea, într-o doară.

— Ai uitat-o aici? Aici? strigă el, sugrumat.

— A, nu, nu aici. Mapa violetă face parte din trusa mea de călătorie.

Michel răsuflă ușurat.

— Ah! așa...

— Te simţi mai bine ? strecură ea cu perfidie.

Jignit, Michel nu-i mai răspunse de astă dată şi rămase gînditor, privind focul.

— Dacă cel puţin... se încumetă el să adauge după o bucată de vreme, dacă cel puţin, între tine şi... băiatul acela, ar fi fost vorba de... de cu totul altceva decît ceea ce mi-ai mărturisit, dacă...

— Ştiu, i-o reteză scurt Alice. Aşa cum spunea, pe lumea cealaltă, cineva care murise călcat de un autobuz : „Dacă cel puţin ar fi fost un Rolls..."

— Numai că eu, draga mea, n-am murit !

— Slavă Domnului, spuse ea răstit. Nu ţi-aş fi iertat-o niciodată.

Se aşeză, îşi încrucişă picioarele şi se aplecă să-şi încalţe unul din pantofii de casă. Aşa cum stătea, îndoită din şale, cu braţul său lung spînzurînd lipit de coapsa-i prelungă, cu sînii striviţi de genunchi, părea şi mai înaltă. Cînd stătea întinsă pe pat, după cum pretindea Michel, părea „interminabilă". „Eşti lungă ca un fluviu" îi spunea el, rîzînd ca să-şi ascundă statornica şi nemăsurata lui admiraţie.

În timp ce Alice se căznea să-şi vîre piciorul gol în pantoful îmblănit, trăgînd de căpută cu mîna, Michel privea pe furiş mişcările degajate ale soţiei sale, genunchiul flexibil, spinarea splendidă brăzdată în lung de o cută, sînii cam plaţi — „ca nişte meduze", obişnuia să spună în ironie — dar elastici... „N-are de gînd oare să îmbătrînească niciodată ? se întrebă el înciudat. În clipa aceea nu simţea nici o dorinţă faţă de ea şi se bucura că nu simte nimic. „Dimpotrivă, aş putea spune chiar mă scîrbeşte puţin — şi e firesc. Cum

a fost în stare să aibă pentru un... un individ ca ăsta o prietenie duioasă, o înclinaţie sentimentală, să se sfătuiască împreună, să-i dăruiască slăbiciunea ei de convalescentă... A îndrăznit chiar să vorbească de încredere !... Şi ca şi cînd n-ar fi fost de ajuns, i-a dăruit pe deasupra şi trupul, i-a dăruit ultimii fiori de febră, gura ei mare cu buzele puţin aspre şi parfumul ei... Este mai... toate sînt mai ticăloase decît şi-ar putea închipui cineva..."

— Ia spune-mi, întrebă el fără să vrea, îl tutuiai ?

Alice care îşi mîngîia călcîiul gol, se opri un moment nedumerită, clipi din ochi şi răspunse gînditoare :

— Dacă-l tutuiam ?... A, nu... Numai aşa, cîteodată, cred...

— Numai aşa, cîteodată !... o îngînă el. Îmi place precizarea. E... e sugestivă. Într-adevăr.

Pe chipul cu ochii mijiţi se aşternu din nou o expresie insolentă.

— Aşa-ţi trebuie. Să te înveţi minte să nu mă mai întrebi nimic.

Michel rămase locului încremenit, ca un om care s-a lovit de ceva pe întuneric şi nu se mai încumetă să facă nici un pas.

— Ştii unde o să ne ducă toate astea ? întrebă el cu voce scăzută.

Alice se aşeză în faţa jarului ce se stingea în cămin, cu braţele încolăcite în jurul genunchilor.

— Habar n-am, spuse ea nepăsătoare.

— Ne duce spre obstacolul de care se izbesc atîtea căsnicii, o stare — e vorba de mine — de lîncezeală, de semiindiferență și te rog să observi că privesc viitorul cu sînge rece și nimeni nu poate să spună, slavă Domnului, că mi-aș fi ieșit din minți.

— Hai, zi odată ! Dă-i drumul ! îi curmă vorba Alice, disprețuitoare.

Zgomotul năprasnic de faianță spartă ce însoți ultimele ei cuvinte o făcu să sară în picioare, Michel trîntise de perete cana goală, în care fusese vinul fiert. Nu săvîrși nici un alt gest violent, ci se aplecă mașinal să culeagă de pe jos cel mai mare ciob, de care mai rămăsese încă prinsă toarta în formă de S, intactă.

Ușurată că soțul ei motivase în sfîrșit și totodată risipise spaima pe care o simțea prelingîndu-i-se ca o picătură iluzorie de-a lungul șirii spinării, Alice fu cît pe ce să-și mărturisească satisfacția prilejuită de gestul lui Michel.

— Ce prostie, spuse ea fără supărare.

— Așa e, recunoscu Michel. Ce vrei...

Cerceta pe îndelete ciobul de faianță, ce spînzura, agățat de toartă, de degetul său mic, atît de delicat.

— Ce curios, cana s-a făcut zob și toarta n-a pățit nimic... Ai dreptate, e o prostie... Dar de ce oare un reflex atît de stupid are darul să te ușureze ?... Vezi, cu toate că toarta fusese lipită, izbitura n-a reușit s-o desprindă, ce curios...

— Curios, într-adevăr, repetă Alice ca să-i facă plăcere.

Împinse apoi cu piciorul cioburile împrăştiate pe jos.

— Din fericire, cana era goală, constată ea, mulţumindu-se cu o simplă banalitate.

Rostind aceste cuvinte însă gîndul ei cobora în tăinițele din adînc, judecînd cu răceală incidentul.

„Ştim şi noi, da, ştim foarte bine că un gest ca ăsta îţi aduce de obicei o uşurare... La fel şi o lovitură de ciocan în cap... Sau chiar două mîini încleştate niţeluş mai tare în jurul unui grumaz. Cunosc o persoană care, la noapte, va veni în vîrful picioarelor, să se culce pe divanul din bibliotecă..."

Nu se culcă totuşi în bibliotecă. Fiindcă Michel adormi numaidecît, cufundîndu-se într-un somn agitat, vorbi în vis, bolborosind cu glas tare numele ei. Alice întinse braţul, întîlnind o mînă caldă ce atîrna peste marginea patului alăturat, şi aprinse lampa. Michel se trezi, amuţind brusc, cu ochii aţintiţi asupra soţiei sale. Ieşise din hrubele visului, aducînd cu sine o uimire fericită şi o recunoştinţă pătimaşă, aproape delirantă. Alice îi dădu paharul cu apă de pe noptieră, se sculă să deschidă străvechile obloane interioare şi crăpă fereastra. O trîmbă de aer umed, încărcat cu miresmele verzi pe care noaptea şi ploaia le făceau să se răsfire la suprafaţa pămîntului, se strecură pînă în dreptul paturilor învecinate şi Michel se ridică în capul oaselor. „Sst, sst" făcu Alice ; îndoi apoi braţul ce atîrna peste marginea patului şi acoperi umărul soţului ei. Michel se supunea, căutînd să fie cît mai uşor, mai docil, fără vîrstă,

în timp ce Alice se împotrivea din răsputeri dorinței de a tămădui, de a se apleca asupra bărbatului culcat, asupra mirosului său cald și familiar, de a-i sprijini capul între umărul și urechea ei, în cuibul în care femeia obișnuiește să legene povara cea mai grea și cea mai plăcută a dragostei sale.

„Sst, sst" șopti ea din nou și, ascultînd răbufnirile vîntului și răpăielile de ploaie ce se stîrneau cînd și cînd, ultimele ceasuri, ale nopții primăvăratice i se părură ușoare.

— PĂCAT DE FRUMUSEȚEA asta de cană, zău, ce păcat !

— Nu era chiar atît de frumoasă, Maria.

— Oricum... Doamna a băgat de seamă ? Tapetul e rupt acolo, uitați-vă cum s-a căscat. E ceva nou.

— Se poate, dar tapetul nu e chiar așa nou. Cască pe semne, de plictiseală...

Legată la cap cu un batic, înmănușată, Alice lustruia un sfeșnic de bronz, în timp ce Maria muta din loc biroul, scaunele și divanul acoperit cu o husă.

„Am vorbit exact ca Michel, încerc și eu să-i intru în voie..." Neagră de sus și pînă jos, cu excepția scufiei ce-i încingea capul, Maria își desfășura toată agerimea și instinctele ei puternice de insectă, străduindu-se să descopere nu știu ce taină în cioburile cănii sfărîmate. Soarele, ascuns în nori, sorbea ploaia nocturnă ce îmbibase pămîntul încropit, iar din parcul jilav se ridica un miros pătrunzător de iarbă tăvălită, de bureți și de tuberculi încolțiți.

— Ce crede doamna c-o fi avînd conașul ?

Alice scutură pe îndelete, deasupra tufelor de dîrmoz, cîrpa galbenă cu care ştergea praful.

— E surmenat... Nu-i prieşte aerul Parisului... S-ar putea să fie şi puţin gripat...

Maria aprobă, rînd pe rînd, cele trei ipoteze, înclinînd fruntea-i înaltă de lăcustă.

„Are chef de vorbă în dimineaţa asta, se gîndi Alice. Se învîrteşte în jurul cănii sparte ca o libelulă deasupra unei băltoace... Şi celălalt care doarme alături cu treizeci şi opt de grade şi trei..."

— Doamna se gîndeşte să cheme doctorul ?

Alice care stătea pe vine, cu petecul de catifea în mînă, ştergînd de praf stinghiile unui scaun, se sculă în picioare şi se întoarse cu faţa spre Maria :

— Nu. Dacă diseară se ridică temperatura, mîine dimineaţă am să-i telefonez doctorului Puymaigre. Dar...

Păru să cerceteze viitorul în hîrburile vasului pe care Maria le strînsese în coşul de hîrtii.

...dar am impresia că n-o să se ridice. Cred mai degrabă că-i vorba de ceva nervos.

Cu mîna ei bătrînă şi sprintenă, Maria apucă de marginea coşului şi făcu să zăngăne cioburile de fainţă, ca şi cum ar fi zornăit gologanii în talger, umblînd cu cheta prin biserică :

— Doamna a spart cana ?

— Nu, rosti răspicat Alice. Domnul. N-are importanţă cine a spart-o, tot nu se mai poate face nimic.

Slujnica se uita îngîndurată şi cu o privire întrebătoare cînd la tapetul plesnit, cînd la parchet.

Măsura apoi din ochi distanța dintre birou și locul în care căzuse cana și decretă :

— Domnul, firește... De, n-ar fi trebuit să facă așa ceva.

Pentru a doua oară Alice simți, sub carapacea compactă a Mariei, o caldă tresărire de umanitate, un imbold pe care-l asemui cu solidaritatea ce se naște uneori între soție și concubină. Se înroși pînă în marginea ochilor umflați de nesomn, după o noapte întreagă în care nu putuse să ațipească o clipă. „Grozavă cucerire... O țărancă vicleană, mîncată de curiozitate, care niciodată n-a putut să se împace cu gîndul că mă aflu aici... Dar n-am nici un drept s-o fac vicleană, numai pentru că nu mă poate înghiți. Nu știu să fi descoperit nimic josnic la ea. Și ce perspicacitate... La urma urmei, ce i-aș putea reproșa ? Cinstea ei aprigă ? Virtuțile ei ?"

Se rezemă în coate de fereastră, deasupra vraiștei vegetale, scînteietoare de ploaie, împodobită cu flori pieritoare, cu frunzișuri abia înfiripate, cu muguri ce mai purtau încă urmele sîngerii și dureroase ale strădaniei de a îmboboci.

„Ce frumos era acum două zile..."

O alee aproape năpădită de ierburi cobora pînă în adîncul cel mai întunecos al pădurii, spre fragii în floare, spre lujerii înalți și subțiratici ai pecetiei-lui-Solomon și panașele proaspete ale ferigilor.

„Parcă nu-mi vine să mai plec singură azi în explorarea pădurii. Dar cu Michel ? Nu, nici cu el."

Ca să se liniştească, îşi îndreptă atenţia asupra Mariei care, încălţată cu nişte tălpici de pîslă, freca de zor parchetul. Bălăbănindu-şi în cadenţă braţele oacheşe şi uscăţive şi mişcîndu-şi picioarele de capră ca nişte foarfece jucăuşe, slujnica luneca pe podeaua de ştejar ceruit, ca păianjenii de apă pe oglinda unui iaz. Alice zăbovi o bucată de vreme ca să asculte, cu o plăcere umilă, lunecarea picioarelor vătuite. Cu tot atîta drag ar fi ascultat zgomotul pisălogului în piuliţă, al măturii în vestibul, al satîrului pe tocător, orice mărturie a prezenţei Mariei... „Aş avea chef acum, suspină în sinea ei, aş avea chef să aleg lintea în bucătărie sau să plivesc pirul de pe alei... Aş avea chef să mă duc la bîlciul din Sarzat-le-Haut... Nu sînt de loc încîntată să-l servesc cu limonadă şi cu esenţe de fructe pe ăsta care zace alături cu treizeci şi opt de grade şi trei... Îmi place să-l îngrijesc, dar nu cînd e bolnav..." Străbătînd biblioteca, găsi cu cale s-o sfătuiască pe Maria :

— N-ar trebui să freci parchetul cu picioarele, Maria, să nu-ţi facă rău la stomac.

Ieşi apoi din odaie, puţin ruşinată, fără să mai aştepte răspunsul : „Avansuri, am început să-i fac avansuri, acum..." În urma ei, dansul pe tălpici încetă un moment, după care porni din nou cu un fel de frenezie voioasă.

Pătrunse în semiîntunericul din odaie, cu o tăviţă ce clincănea în palma întinsă.

— Nu dormi ? Te simţi mai bine ? Ţi-am adus o limonadă caldă. Scoate limba. Mai mult... Arată groaznic... Cum stai cu stomacul ? De cînd n-ai mai... Hai, spune !

Michel se foi în aşternut :

— Ajunge, ajunge ! Dac-ai şti ce oroare am de metodele astea de inchiziţie !

— Dar bine, Michel, haide, trebuie... Lasă-te de copilării !

Se încovrigase, cu genunchii la gură, refuzînd tava cu o privire ostilă şi copilăroasă.

— Michel ! Să faci bine să te îngrijeşti. Să ştii că nu te las nici o clipă. Dă-o repede pe gît. Am pus o lingură mare de sare. Ai să stai culcat pînă... pînă au să te apuce crampele. Şi n-ai să te dai jos din pat decît la cinci, să-ţi bei ceaiul...

Rămase lîngă el răbdătoare, privindu-l cum îşi bea limonada. Plecă apoi mulţumită, grăbind mai mult decît s-ar fi cuvenit pasul.

— Unde te duci acum ?

Alice se opri locului, ca trasă de un juvăţ.

— Acum ?... Mă duc... alături. Poate ies puţin în parc. Adică... nu mă duc nicăieri.

Şi, înclinînd fruntea, repetă încă o dată :

— Nicăieri.

În clipa cînd se pregătea să închidă uşa, îşi aduse aminte :

— Ah, Michel !... Dacă telefonează de la Paris ?

— Ce mai întrebi ? Doar sînt acasă, răspunse el cu glasul unui om valid.

— Dar dacă dormi, să răspund eu ?

Îşi răsuci capul pe perne, o măsură din ochi pe Alice, îmbrăcată în rochia ei de dimineaţă şi învăluită într-un nimb argintiu de lumină ce se prefira din grădină, şi-i zîmbi într-un chip mai mult sau mai puţin dezagreabil :

— Nu, să nu răspunzi. Chiar te rog să nu răspunzi. Ai să mă chemi pe mine şi gata.

Ieşi fară să-i răspundă, felicitîndu-se pentru cumpătarea de care dăduse dovadă şi căută să se bucure de singurătatea ei, ca de o recompensă binemeritată, preumblîndu-se încolo şi încoace cu paşi tăcuţi, coborînd de pe terasă în parc, pentru a se îndrepta apoi din nou spre casă, sub soarele lăptos, acoperit mereu de nori leneşi, care făgăduiau vijelii, stăvilite înainte de a fi apucat să răbufnească, silind privighetorile să facă din răstimp în răstimp cîte o pauză. La prînz, Maria servi pe terasă sarmalele în foi de varză, bine rumenite pe foc.

— Nişte rămăşiţe, ca să zicem aşa, se scuză slujnica fără ocolişuri. De vreme ce nimeni n-a coborît azi în tîrg...

— Dac-aş avea mereu rămăşiţe dintr-astea, la Paris, Maria...

Se înfrupta lacomă, mînuind cu spor furculiţa, lăsîndu-şi ochii palizi, pe jumătate închişi, şi părul lins, în care se oglindea cerul pufos să se scalde în lumina tristă şi blajină de afară. În acelaşi timp trăgea cu urechea la zgomotele ce se auzeau în casă, înregistrînd paşii grăbiţi ai lui Michel, pocnetul unor uşi secrete, clămpănitul unui anumit zăvor. „Bravo, totul e-n regulă... Diseară n-o să mai facă febră..."

— Asta ce mai e, Maria, ce mi-ai mai adus?

— Dulceaţă de pepene galben. Gustaţi un pic doamnă... am pus patru lămîi întregi ca să-i dea gust...

Amîndouă femeile, una așezată pe scaun, cealaltă în picioare, se gîndeau că pentru prima oară li se întîmplă să fie singure împreună și încercau și una și cealaltă aceeași emoție ciudată.

„Ce curios... Pentru prima oară. Totdeauna între noi două a fost cîte cineva, fie Michel, fie bărbatul Mariei, fie vreo femeie venită la spălat, fie un cazan pentru dulceață, fie scara de curățat geamurile..."

— Patru lămîi... Va să zică ăsta-i secretul! Ei, uite, să știi că n-aș fi ghicit niciodată! Tocmai mă gîndeam că...

Zbîrnîitul telefonului îi închise gura, schimbă culoarea binevoitoare a cerului sur, întunecă roșul florilor de măceș și Alice lăsă lingurița în farfurie.

— Oh... soneria asta... Ar trebui înlocuită...

— Se duce doamna ?

Îi făcu semn că nu, trăgînd în același timp cu urechea la glasul soțului său la apelurile lui „alo... alo, da, nu se-aude ?...", la tonul intransigent cu care le vorbea în genere subalternilor săi, atunci cînd nu-i avea înaintea ochilor. De îndată ce se stabili legătura, coborî glasul și Alice nu mai putu desluși decît un murmur politicos.

— Am să beau cafeaua pe terasă, Maria. Toarnă-mi-o chiar dumneata în ceașcă și ad-o aici... Două bucăți de zahăr, ca de obicei...

Continuă apoi să asculte, lungind gîtul cu o figură aproape năucă din pricina atenției încordate. I se păru că aude la un moment dat o gîlgîire de rîs complezent și strînse buzele, înțepată. Iar după o pauză mai îndelungă, un strigăt: „Nu întrerupeți" aproape înspăimîntat. După care vocea lui

Michel crescu, exprimînd cu intermitențe mirarea și aroganța. „În privința asta nu mai e nimic de discutat!" striga el. „Nu! Nu admit! Nu există două feluri de a interpreta cuvintele... Cum e posibil cînd eu am avut toată încrederea..."

„Gata, își spuse Alice. Acum s-a terminat." Trase din nou cu urechea, dar de prisos. Țigara pe care o ținea în mînă tremura și, atingîndu-se de dulceața rămasă în farfurie, se stinse. Nu-și dădu seama că pălise la față, dar Maria, care tocmai venea cu ceașca fierbinte, privind-o, șovăi o clipă. În același moment, Michel se ivi în prag, trîntind zgomotos ușa după el, și Alice, care se ridicase instinctiv, pregătindu-se să fugă, se poticni, mai-mai să cadă, dacă n-ar fi întîlnit alături de ea brațul întins al Mariei, umărul ei țeapăn ca o scîndură, trupul uscățiv, dîrz și vînos al slujnicei.

— Doamnă... binișor, doamnă... spuse în șoaptă Maria.

— Ai auzit? strigă de departe Michel.

Alice făcu „nu" din cap și se așeză la locul ei. Își mușca buza crăpată și palidă, în timp ce Michel venea întins spre ea.

— Maria, ți-a mai rămas un pic de cafea? Ești bună să-mi aduci și mie un strop?

Se așeză pe bancă, lîngă soția sa. Văzîndu-i ochii limpeziți și voioșia pe care o respira trupul său, Alice se destinse deodată și răsuflă adînc pentru a-și astîmpăra bătăile inimii.

— Uite ce e, spuse Michel. Te simți în stare să faci, în să zicem... patru sau cinci zile, o bună parte din machetele costumelor pentru *Daf-*

fodyl, cu montare şi figuraţie redusă, bineînţeles... Aşa se întîmplă totdeauna : cînd credeai că o afacere a răposat şi e pe veci îngropată, te pomeneşti că iese din nou la iveală şi începe să dea semne de viaţă. Nu-i aşa că şi tu erai convinsă că s-a dus dracului ? Eu, să-ţi spun drept, nu mai dădeam nici doi bani pe ea. Acum însă, de vreme ce au nevoie de sală, refuz orice tranzacţie dacă nu renunţă la costumele vechi, arse de benzină şi paradite după două sute de reprezentaţii... Vrînd-nevrînd, trebuie să ia costumele tale ! Le-am pus piciorul în prag ! Măcar cu atîta să te alegi şi tu : să iei ceva bani pentru machete ! Există în orice caz o promisiune ! Nu i-am tras eu de mînecă...

— Pe cine ? întrebă Alice.

Însufleţirea lui Michel se stinse deodată. Luă din mîinile Mariei ceaşca plină şi aşteptă să plece slujnica.

— E vorba tot de combinaţia Bordat şi Hirsch, răspunse el. Din capul locului pot să-ţi spun că nu cred cîtuşi de puţin în succesul acestei afaceri şi că, după mine, ar fi trebuit să mai aştepte un an ca să reia *Daffodyl*. Dar din moment ce sînt concesionarul sălii !... Atîta timp cît au dus tratativele prin poştă, ştiam că nu e nici o scofală. Cu ei, lucrurile nu devin serioase decît din momentul în care încep să-mi telefoneze.

— Cine ? întrebă Alice.

Sorbi din cafea, prefăcîndu-se că şi-a opărit buzele, ca să cîştige timp, se uită drept în ochii soţiei sale şi nemaiputînd zăbovi prea mult cu răspunsul, căută să-i dea o întorsătură jignitoare :

— Ce mai întrebi, Ambrogio, fireşte ! Pe cine l-ar fi putut pune să-mi telefoneze, dacă nu pe Ambrogio ? E doar asociatul meu — ca să zicem aşa.

Se ridică, făcu cîţiva paşi, apoi se întoarse.

— Ei ?... Asta-i tot ce ai de spus ?

Alice îşi ridică privirea spre el, mai somnoroasă ca niciodată :

— Cum ?... Ce am de spus ?... A da... Păi, spun da.

— Da — ce ?

— Am să fac machetele.

— În patru zile ?

— Am pînă acum patruzeci şi patru de schiţe terminate... Cît priveşte costumele baletului...

Michel avu un rîs subţire, ironic şi comercial :

— Tare mă tem că n-o să ai chiar atîta bătaie de cap cu costumele baletului şi pe drept cuvînt...

— Da ?

— Vax... Patru pîrlite de balerine clasice pe poante...

— Muselină, îşi dădu cu părerea Alice.

— Da... O pereche iscusită de dansatori acrobatici...

— Cîteva petice şi ştrasuri pe trupul gol.

— Ştrasuri ? protestă Michel. Dar ce, crezi că sîntem în 1913 ? Fără extravaganţe ! Nu ştrasuri — paiete ; e mai convenabil. Să nu coste cît ochii din cap... De altfel nici nu trebuie să coste prea mult. Nici chiar costumele protagoniştilor. Îţi închipui că au să cam facă gît...

Alice păru să se trezească, să se învioreze :

— Costumele protagoniştilor ? Flori în loc de penaje, panglici în loc de broderii, celofan, ca să dea impresia de mătase, franjuri ca să pară mai luxos, ştiu, da, da, ştiu ce trebuie !

— Ai cumva schiţele aici ?

— Da, toate. În mapa violetă, adăugă Alice, fără să-şi dea seama.

„E ceea ce se cheamă să primeşti un duş rece", se gîndi ea, privindu-l pe Michel care-şi golise dintr-o înghiţitură ceaşca de cafea, ca şi cînd ar fi băut o doctorie amară. Ar trebui să elimin din vocabularul meu cuvintele «mapă» şi «violet», dacă n-am chef să văd mimoza asta senzitivă îndoindu-şi frunzele, ori de cîte ori le rostesc. Numai că aceeaşi mimoză senzitivă nu se jenează să stea de vorbă la telefon cu Ambrogio, în chipul cel mai cordial. Pe cît de straniu, pe atît de ciudat, cum zicea taică-meu, Dumnezeu să-l ierte..."

Îşi frecă mîinile ce începuseră să se răcească şi se scutură înfiorată de ruşine : „E înspăimîntător cînd te gîndeşti cîte lucruri s-au schimbat între noi. Pentru două vorbe, uite-l cum s-a zgribulit tot, cum sîngerează ca jupuit de viu şi cum a îmbătrînit, cum îi clipeşte ochiul drept, gata să se închidă. Şi eu care nu pierd nici un prilej ca să-l ponegresc, de parcă el ar fi de vină că m-am culcat cu Ambrogio..."

— Michel, mă duc să mă schimb şi dau o raită pînă-n sat.

— În sat ?

— Da, fiindcă n-am nimic din ce-mi trebuie ca să desenez. Nici hîrtie, nici culori, nici hîrtie de calc...

— Vrei să desenezi ? întrebă el cu gîndul aiurea.

— Dar bine, Michel, ai uitat... ? Costumele !

— Adevărat, iartă-mă.

— N-ai nevoie de nimic ?

Michel aținti asupra ei o privire ce mărturisea statornicia suferinței sale.

— Ba da. Dar ceea ce vreau eu nu poți să-mi dai.

Se înroși ca un om tînăr și se îndreptă cu pași mari spre casă.

După plecarea lui, Alice își mușcă buzele, îl ocărî în gînd, făcîndu-l zevzec romanțios, aruncă furioasă șervetul pe masă și-și dădu capul pe spate pentru a stăvili cele două lacrimi ce stăteau să picure printre gene. O jumătate de oră mai tîrziu cobora povîrnișul lăsîndu-și obrazul stropit de picăturile rare de ploaie. Mergînd, își imagina diferite costume, calcula prețurile de cost, culegea primele flori de busuioc sălbatic : „Zîna din *Daffodyl* va purta un coif albastru ca ăsta, în formă de corn..."

Cumpără din sat creioane școlărești, sticluțe cu cerneală roșie și violetă și niște tablete de acuarelă pentru copii mici :

— Puteți să le băgați în gură fără nici o teamă, o liniști librăreasa.

Urcă din nou dîmbul voioasă și plină de rîvnă, se opri în drum să schițeze pe topul nou-nouț de hîrtie costumul Melcului. Ploaia, imperceptibilă ca bura sărată a mării, se anina de pudra de pe obraz, de părul său descoperit. „Nimic nu-ți luminează atît de bine fața și sufletul o dată cu

ea — decît un ceas de singurătate şi faptul de a fi muncit un pic !"

În momentul în care ajunse pe terasa din faţa casei, norul de ploaie cotropise tot cerul, lăsînd doar o fîşie poleită cu aur, în zare.

— Michel, unde eşti ? strigă ea.

În locul lui, se ivi în prag Maria, cu mîinile înmănuşate cu făină.

— Domnul a ieşit, Maria ?

— Domnul e în bibliotecă ; nu s-a mişcat din casă.

— I-ai dus ceaiul, Maria ?

— Da, dar domnul mă dete de ruşine, că nu l-a băut.

Maria îşi plecă privirea plină de înţelesuri şi-şi agită braţele oacheşe cu mănuşi albe.

— Domnul vorbea la telefon, poate că l-am deranjat...

Îşi ridică spre Alice chipul său nou de tainică aliată şi se retrase cu stîngăcie.

„Iar a vorbit la telefon ?... Şi n-a ieşit de loc din casă ? Şi nici nu s-a atins de ceai ?..."

Şovăi o clipă, apoi intră zgomotos înăuntru, socotind nimerit să mimeze zăpăceala.

— Eşti aici ? Vai de mine, ce întunecime ! Nici nu-ţi închipui ce fel de furnituri se găsesc prin partea locului în materie de pictură ! N-am putut face rost cu nici un preţ de o foiţă de calc ! În definitiv, ce pretenţii poţi avea de la un biet tîrguşor cum e Cransac ? Nu-i cea mai mare nenorocire, am văzut altele şi mai şi... Ţi-am adus ziarele. Ceva nou ?

Michel se mişcă greoi în penumbra din odaie, fără să se scoale :

— Mai nimic... Mă doare capul groaznic... Ah ! Au telefonat...

— Cine ?

— Ăştia, vreau să zic oamenii lui Hirsch şi Bordat... Îmi pare rău, puiule, dar a căzut baltă.

— Ce ?

— Păi, afacerea *Daffodyl.*

— Cum se poate ?

— Da. Nu se mai montează *Daffodyl* la teatrul Étoile.

Se mişcă din nou, abia desluşindu-se ca prin ceaţă, şi-şi schimbă poziţia pe divan.

— Ce... ce spui... bîigui Alice. E... e prea de tot...

Se aşeză, desfăcu maşinal pacheţelele şi aprinse lampa de pe birou.

— Acum povesteşte-mi.

— Ţi-am spus doar că am o durere de cap îngrozitoare... se văită Michel.

— Ai să iei o aspirină. Dar povesteşte-mi mai întîi ce s-a întîmplat.

Îi răspunse în silă, cu faţa la perete.

— Ce să-ţi povestesc ? S-a stricat căruţa şi gata.

— Din pricina gologanilor ?

— Şi de-aia... S-au ivit unele complicaţii... Numele lui Hirsch nu poate figura în afacerea asta nici ca director, nici în calitate de comanditar...

— Şi atunci ? De ce să nu figurezi tu ?

— Pe mine singur nu mă vor. N-au destulă încredere în mine.

Alice sorbea din ochi ceafa păroasă și trupul întors cu spatele la ea, ca și cum Michel ar fi vorbit cu peretele.

— Dar cu Ambrogio ?

Michel nu-i răspunse.

— N-ai auzit ce te-am întrebat ?... Dar cu Ambrogio ? Sau nici el nu e din gașca lor ?

Văzu spinarea lui Michel săltîndu-se sacadat.

— Mă faci să rîd, spuse el condescendent.

Alice rămăsese pe gînduri, strivind între dinți capătul firului de busuioc, inutil acum...

— Tu ai telefonat la Paris, zise ea.

Michel se urni, întorcîndu-se din profil.

— De ce mă întrebi ?

— Nu te-am întrebat. Am spus : tu ai telefonat la Paris.

Michel se mulțumi să dea din umeri și se întoarse iar cu fața la perete.

— Ascultă, rosti Alice după cîteva clipe, mi se pare c-ai făcut o boroboață : ai dat peste cap afacerea.

Michel se ridică în capul oaselor, își netezi părul cu palma.

— Da, așa e, am dat peste cap afacerea, repetă el. Mai e nevoie să-ți spun pentru ce ?

— Nu, spuse ea preocupată. Nu. Îmi dau prea bine seama... În definitiv, n-ai fi fost decît un fel de director-adjunct pe lîngă Ambrogio, care se află în grațiile familiei Hirsch... Și pe urmă ar fi trebuit să lucrăm împreună la costume și decoruri... Îmi dau seama... Ai preferat să ne tă-

iem un deget şi ai lăsat să cadă baltă afacerea, nu ? Sau cam aşa ceva ?

— Cam.

Cu mîinile strînse între genunchi, Michel se legăna înainte şi înapoi.

— Cu cine ai vorbit acum la telefon ? Tot cu Ambrogio ?

— Bineînţeles.

— Şi... şi ce-a zis cînd i-ai comunicat că refuzi ?

Michel începu să rîdă, evitînd să se uite la soţia sa.

— El ? ce să zică : găseşte că am făcut bine în fond, închipuieşte-ţi. Că e o tactică foarte abilă. Că Hirsch şi Bordat au să ne piseze iar, la prima ocazie, cu propuneri şi mai avantajoase. După cum vezi, e cît se poate de optimist.

— Într-adevăr.

Michel încetă să se mai legene şi, făcînd o sforţare pe care nu reuşi s-o ascundă îndeajuns, o întrebă pe Alice :

— Dar tu ? Tu ce zici de faptul c-am renunţat ?

Alice se stăpînea, încercînd să desluşească feluritele sentimente între care sufletul ei era împărţit.

— Eu ? Zic că e o pagubă destul de serioasă pe care o avem de suportat, dar că la urma urmei e treaba ta. După cîte ştiu, nu obişnuieşti să acorzi vreun credit părerilor mele, cel puţin cînd e vorba de afaceri.

— Nu jongla cu cuvintele, Alice. Nu mă simt în stare să-ţi ţin piept, azi. Încearcă, te rog, să

privești lucrurile într-o altă lumină. Sînt atîtea femei — după părerea mea, după umila mea părere ! — care s-ar simți mîndre să știe că pot inspira unui bărbat o hotărîre pornită din gelozie, că persoana lor socotită e mai presus de chestiunile bănești, mai presus de orice argumente raționale, mai presus... mai presus de orice.

— Nu te hazarda niciodată Michel să stabilești ce anume poate face și ce nu o femeie să se simtă măgulită...

— O, da, știu foarte bine că...

Alice se apleca și gura ei impertinentă și nasul cu aripi late ieșiră din zona umbroasă.

— Nu, nu știi nimic. Și nici eu nu izbutesc să-mi dau seama care e părerea ta despre mine de cînd... În schimb am început să cred că un bărbat și o femeie pot face orice împreună fără nici un inconvenient, orice, afară doar de un singur lucru : să stea de vorbă. Începînd de ieri, atunci cînd unul dintre noi vorbește, celălalt îl ascultă politicos ca un surd sau îi răspunde ca și cînd ar fi la o depărtare imensă, cine știe unde, pe o stîncă în largul mării, pe care gesticulează singur, rătăcit... Nu, te rog ! Iar o să ne facem sînge rău degeaba. *Daffodyl* a murit. Nu ne rămîne decît să-l îngropăm.

Ațîță focul ce începuse să lîncezească, își netezi pe frunte bretonul jilav și se așeză la locul ei favorit, apucîndu-se să schițeze cu un creion albastru coiful în chip de corn înflorit al unei zîne de o șchioapă. În spatele ei, un suspin adînc și întretăiat îi mulțumi din umbră. Se silea să pară atentă la desenul pe care-l executa, depăr-

tîndu-l cînd și cînd de ochi pentru a-l privi cercetător printre gene cu capul aplecat pe umăr. Auzea ploaia cernîndu-se subțire, focul guraliv, mica pendulă, cocoțată ca o cucuvea sub tavan și se gîndea: „Nu e decît șase... Sîntem abia sîmbătă seara... Încă zece zile întregi..." Lăsă neterminat costumul Zînei și se apucă să schițeze pe acela al Libelulei. „Aripi din celofan... Corpul, din plăcuțe articulate, făcute dintr-un metal ușor și date pe urmă cu duco; s-ar putea obține niște nuanțe de albastru și verde de toată frumusețea. Ochii, ah, ochii... Două baloane mici, irizate, din bășică de bou, de o parte și de alta a capului... Nostim. Deși ar fi mai potrivit într-o revistă decît pentru operetă." Mîzgăli desenul și lăsă creionul să se plimbe la întîmplare pe hîrtie, ascultînd obsedată picurarea muzicală a ploii pe balcon, în dreptul jgheabului ciuruit.

— Unde mai pui, răsună deodată glasul lui Michel, că țineau neapărat să plecăm chiar astă seară la Paris sau, cel mai tîrziu, mîine dimineață...

Alice nu-i răspunse nimic; rupse schița și începu să deseneze pe o foaie albă de hîrtie ivăre de uși și paravane pentru radiatoare de calorifer.

— Să dau ochi, tocmai acum, să dau ochi cu oamenii aceia... continuă glasul, zău, n-am nici nu motiv să mă laud și nici nu este o dovadă prea frumoasă de caracter, dar îți mărturisesc că...

„...că este o încercare mai presus de puterile mele", completă Alice în sinea ei. „De cîte ori Michel începe o frază, știi dinainte ce o să urmeze. O incidentă și un clișeu, un clișeu și o in-

cidentă. Bietul Michel, cum pot fi aşa de rea cu el... Cum aş fi oare, dacă nu l-aş iubi ?... Desenele astea sînt pur şi simplu oribile. Gen afiş de metro din prima perioadă. Niciodată n-am să îndrăznesc să prezint asemenea monstruozităţi la atelierele Eschenbach..."

Făcu ghemotoc hîrtia în mînă şi se apucă să schiţeze cu creioane colorate o parură — colier, cordon şi brăţară — care în primul moment îi plăcu. „Nişte plăcuţe de sticlă groasă... Aici nişte bumbi de metal sau din lemn... ori nişte sîmburi de prune lăcuiţi... În totul : nişte zorzoane de bîlci, de două parale, gen Uganda. Ah, nu sînt de loc în formă, azi..." Dădu deoparte creioanele şi teancul de hîrtii şi stătu să asculte picătura de ploaie ce cădea, cu un clipocit muzical, într-o băltoacă. „Cîntă *mi*, *sol*, *sol*, *mi*, *sol*, *sol diez*..."

— Cel puţin dacă, urmă glasul şovăielnic, cel puţin dacă aş avea consolarea — ba nu, ce vorbesc ? La urma urmei, poate că da, ar fi totuşi o consolare — vreau să zic dacă aş putea să mă conving c-a fost vorba doar de o simplă răzvrătire a simţurilor...

Alice strînse din dinţi : „Iar începe".

— O răbufnire de senzualitate constituie în genere în viaţa unei femei — mă gîndesc la o femeie echilibrată — o criză cu totul excepţională, o stare morbidă accidentală... Mă înţelegi, Alice ?

— Perfect.

...„Şi pe deasupra nici măcar nu zîmbesc", adăugă în sinea ei. „E adevărat că de cîtăva vreme nu-mi mai vine să rîd chiar pentru orice fleac. Dar de ce oare, atunci cînd un bărbat vorbeşte

despre senzualitatea feminină trebuie neapărat să spună nişte gogomănii cît el de mari ?"

Încurajat, Michel se ridică de pe divan şi începu să se plimbe cu paşi apăsaţi prin odaie, cu braţele deschise ca şi cînd ar fi vrut să-i arate că doreşte cu tot dinadinsul să fie imparţial, că e dispus la o deplină îngăduinţă. Dar de cîte ori ajungea în fundul încăperii, între cele două biblioteci, se răsucea pe călcîie cu o vehemenţă care dezminţea cumsecădenia lui simulată cu atîta sîrguinţă.

— O aventură, într-un cuvînt, o aventură... Admit... Dacă cel puţin... Ce vrei, aşa sînt eu...

Alice îl pîndea, cînd cu o privire aruncată pe furiş, cînd cu urechea ei atît de sensibilă, desenînd în acelaşi timp cu un aer indiferent. Prindea din zbor frînturi de frază, variaţii pe aceeaşi temă obsedantă pe care o numea: motivul „cel-puţin-dacă". Michel se opri în dreptul biroului, se folosi de brichetă ca să-şi aprindă o ţigară şi, în momentul acela, trăsăturile lui devastate treziră dintr-o dată atenţia soţiei sale, punînd cu totul stăpînire pe gîndurile ei. „Au trecut doar cîteva ore şi ce ravagii !... Parc-ar fi machiat. E groaznic de plicticos, dar uite-l cum se stinge pe picioare. Nu mănîncă mai nimic, de-abia ciuguleşte din carne. Orice aş putea suporta, dar nu să-l văd cum se stinge aşa. Figura asta care parcă se tot micşorează şi ochiul stîng pe jumătate închis şi rînjetul ăsta strîmb... Bietul Michel ! Exact mutra pe care o avea cînd crahul Spéleieff ne-a lăsat pe dric, ca în cele din urmă să cadă la pat, bolnav de paratifoidă..."

Încruntă din sprîncene, tulburată de o tandră ostilitate ce nu-şi cunoştea încă obiectul, dar care se ridica din capul locului ca o pavăză între Michel şi boala ce l-ar fi ameninţat, între Michel şi primejdia ce-l pîndea, între Michel şi suferinţele pe care i le pricinuise Alice... Se uită la el cum se plimbă încolo şi încoace, ca un om urmărit de o idee fixă şi se grăbi să-şi aplece ochii, dîndu-şi seama că-l privise cu prea multă ardoare.

— ...Orişicum, trebuie să recunoşti că judecata mea nu e chiar întru totul greşită. Alice ?... Tu auzi, Alice ?

— Iartă-mă...

— Ca să vezi, nici măcar nu m-ascultă !

Îşi aşeză palma pe creştetul ei, cu o indignare blajină :

— Monstrul meu mic, dragul de el... o dojeni.

Alice se scuză, zîmbind stingherită :

— Nu fii supărat pe mine, Michel. Încerc să strîng cioburile risipite... Ai de gînd oare să spargi în fiecare zi cîte ceva ? Nu s-ar putea să fim un pic liniştiţi, sau cel puţin să stăm fără să spunem nimic ?

Împinse lampa spre el.

— Hai, mai bine, să împărţim ziarele... Eu iau revistele ilustrate...

„Am ajuns să fiu laşă, din pricina lui", se gîndi ea. „Lucrul cel mai îngrozitor este c-am început să mă obişnuiesc cu situaţia asta. Dacă ar fi îndrăznit acum două zile să mă facă monstru mic, n-ar fi scăpat chiar aşa ieftin... Cîte ceasuri să fie de cînd nu ne-am mai insultat ?... Dacă l-aş

lăsa în apele lui, ar deveni un nărav în cele din urmă. În fiecare zi să fii nefericit, în fiecare zi „cel-puţin-dacă“, şi tot mereu aşa, pînă se-mplineşte anul. Iar la sărbătorile mari, îmbrăţişări pline de căinţă, plus ceva remuşcări suplimentare, şi evocarea erotico-infernală a faimosului Ambrogio... Ambrogio! Mereu se gîndeşte la Ambrogio!...“ Reconstitui în gînd cu detaşare chipul fin al meridionalului cu părul negru strălucitor ca penele unei păsări. „Îmi plăcea mai ales culoarea buzelor lui, roşul acela palid de tot, mai curînd un bej cu nuanţe sîngerii, era atît de nostim... Avea nişte gingii încîntătoare, ce-i încadrau dinţii ca nişte mici arcade trandafirii... Şi cîte alte calităţi...“ Vorbea despre el la imperfect, ca despre un mort. „Ce sens are să se gîndească la Ambrogio?... Eu mă mai gîndesc oare la el?“

Lăsă pe masă încetişor revista ilustrată pe care o frunzărea. Foşnetele scurte ale ziarului, pe care Michel îl ţinea desfăcut în mînă, păreau să măsoare bătăile neregulate şi repezi ale unei inimi obosite.

„El se gîndeşte mereu. Mai aştept încă două, trei zile... Şi pe urmă îmi iau inima-n dinţi...“

ALICE AŞTEPTA. Numai că, din păcate, săvîrşi greşeala de a lăsa să se vadă că aşteaptă. Aşteptarea, zumzetul uşor al sîngelui în urechi, zbîrnîitul zilnic al telefonului, zurgălăul atîrnat de bicicleta factorului, trenurile invizibile ce treceau peste rîu şi care lăsau în urma lor o dîră orizontală şi albă de fum de-a lungul văii ; toate sunetele, toate priveliştile o sileau să facă socoteala timpului ce trece şi Alice întindea mereu gîtul cu un aer puţin halucinat.

— Ce asculţi aşa ? o întrebă Michel.

Minţea cu seninătate.

— E un şoarece-n pod... Mi se părea că s-a trîntit oblonul de la bucătărie.

Într-o seară Michel o surprinse prefăcîndu-se că citeşte, cu privirea pierdută în umbra ce stăruia între cele două biblioteci.

— Ce-ai văzut aşa de interesant acolo ?

— Nimic. Întunericul, răspunse ea.

Michel zîmbi :

— Aşa, şi tu priveşti întunericul ?

— Da, şi eu... Ne distrăm de minune, rosti ea posomorîtă.

Își răsuci apoi spre el gîtul încă mlădiu și rotund :

— Michel, n-ai vrea să ne întoarcem, mîine, la Paris ?

Obrazul bărbatului se încrîncenă, intrînd în defensivă :

— La Paris ? Ai înnebunit ? Cînd mai avem încă nouă zile întregi de vacanță pînă să mă înham iar la muncă, în locul lui Ambrogio ? Cînd vezi cît mă străduiesc să-mi recapăt echilibrul, să...

— Nu țipa așa, îl întrerupse Alice. Ferestrele sînt deschise.

— Du-te tu la Paris, dacă vrei, du-te ! Nu oblig pe nimeni să stea aici cu mine să se plictisească, nu aștept ajutor din partea nimănui, nici înțelegere, nici...

— Bine, bine, să zicem că n-am spus nimic. În ceea ce mă privește, să știi că nu mă simt prost aici.

Michel lăsă ochelarii pe masă, cercetă cu o privire sfredelitoare chipul soției sale.

— Nu-i adevărat, rosti el cu asprime. Dimpotrivă, te simți prost. Și nici nu văd pentru ce te-ai simți bine. De ce te-ai simți bine, cînd n-o meriți ?

— Pentru că doresc să mă simt bine.

— E un motiv, n-am ce zice !

— Cel mai serios, în orice caz. Nu-mi vorbi mie de merit ! Ce au de-a face meritul tău cu nevoia de a respira adînc, de a avea o mînă în-

floritoare, de a nu te flagela în fiecare dimineață ?

— Ai face mai bine să nu vorbești decît despre lucrurile pe care le cunoști, îi atrase atenția Michel. Să te flagelezi ! Tu și ascetismul...

— Spune mai bine : noi și ascetismul... În materie de ascetism, sîntem egali, cu diferența că tu adeseori ai strîns din dinți, mușcîndu-ți obrajii pentru a te stăpîni să nu-l plesnești pe cutare om de afaceri, în timp ce eu știu să mă lipsesc de tot ceea ce e de prisos, adică de o rochie elegantă sau de odihnă, pentru a putea păstra cîte ceva din ceea ce e necesar.

— Necesar ? Ce poate fi necesar ?

Alice dădu din umeri într-un fel aparte, care era numai al ei, ca și cînd ar fi vrut să lepede rochia de pe ea și să plece goală.

— Dragostea, de pildă, dragostea noastră. O mașină de piață cînd am chef să merg cu mașina. Dreptul de a spune „rahat" anumitor oameni. Un taior vechi, dar îmbrăcat peste o bluză frumoasă. Beau apă tot anul, dar am nevoie de un Frigélux, pentru ca apa să fie rece. În sfîrșit, o mulțime de mărunțișuri... Dar care, la un loc, sînt necesare.

Ieși afară, ca să nu-l vadă cît era de tulburat, făcînd în sinea ei un legămînt solemn : „Mîine, nici o zi mai mult ! Mîine, neapărat !"

Noaptea următoare dormi puțin. În primele ceasuri după căderea întunericului se frămîntă, alarmată ; se simțea slabă de înger și tremura toată și nu reuși să se liniștească decît după miezul nopții, spre ziuă. Atingînd peretele cu fruntea și cu ge-

nunchii, se silea să stea cît mai departe de patul vecin în care Michel dormea nemişcat, răsuflînd în tăcere, amorţit de o doză dublă de aspirină.

„Eu l-am îndemnat să ia o doză mai mare, se gîndea Alice. Un gram e totuşi cam mult. Un gram ajunge ca să nu-i mai aud răsuflarea... Ce barbarie, paturile astea aşezate paralel, unul lîngă altul, şi ce indecenţă ! Un singur pat mai are încă o justificare. Dar paturile astea îngemănate, puse unul lîngă altul, posturile astea de observaţie... În vacanţa cea mare am să mă mut într-altă cameră, fiindcă asta de aici e prea strîmtă pentru doi oameni... Dar cum va fi vacanţa cea mare ?"

Frînturile învălmăşite ale unui vis făcură să se amestece mai apoi imaginea turnurilor scunde ale conacului de la Cransac cu silueta înaltă a lui Chevestre îmbrăcat în negru — „ca un popă, ca un popă", fredona ea — şi cu un roi de hîrtii multicolore, totul fiind înceţoşat de umbra masivă, ce stăruia între cele două biblioteci abrupte şi indiferente, şi Alice se văzu în somn sculîndu-se din pat, strîngînd hîrtiile risipite şi luînd-o la fugă. Glasul celei dintîi mierle din zori acoperi însă deodată monotonia strălucitoare a cîntecului privighetorilor şi, forţînd porţile visului, îi dădu de ştire că se lumina de ziuă ; Alice dezdoi genunchii, desfăcu braţele strîns împletite şi se cufundă, împăcată, în somn.

A doua zi dimineaţa, grija de care era muncită se trezi înaintea ei şi cîteva clipe pînă să se dezmeticească îşi repetă mereu în gînd : „Mîine neapărat, mîine neapărat..."

„Ba nu, azi“ se corectă ea, deschizînd ochii. Michel, cu obrazul alb și tihnit dormea ca și cînd ar fi fost desprins de el însuși. Alice se feri să-l scoale, privindu-l cu compătimire. „E tînăr, cînd doarme... Așadar azi. Avem atîtea de făcut, încît trebuie să mîncăm sănătos.“ Își puse papucii de casă, se înfășură în halatul de molton alb și se duse s-o caute pe Maria, care tocmai curăța de tăciuni vatra mașinii de gătit, supraveghind în același timp laptele și cafeaua ce abureau pe jeraticul „cuptorului“ din cahle vechi de faianță albastră.

— Maria, vreau neapărat ca domnul să-și recapete pofta de mîncare.

— Nici eu nu vreau altceva, spuse Maria.

Observă dintr-o aruncătură de ochi paloarea și oboseala zugrăvită pe fața stăpînei și-și încreți fruntea înaltă și descoperită.

— ...dacă-i vorba numai de bucătărie, adăugă ea. Să facă bine doamna și să se dea la o parte, fiindcă dă laptele-n foc.

Băgă o lingură în laptele ce începuse să se umfle și trase deoparte cratița de pe foc. Purta aceeași scufie albă în cap și veșnica ei rochie neagră pe care o îmbrăcase parcă pentru toată viața. „Și-o fi scoțînd-o oare vreodată de pe ea?“ se întrebă Alice.

— Ce-ai la braț, Maria? Te-ai fript? Sau te-ai tăiat?

— Nimica toată, un fleac, spuse Maria.

— Un fleac bandajat ca vai de lume.

— O fi bun untul pentru arsuri ?

— De stricat, nu strică. Dar sînt alte leacuri mai bune... Şi bandajul putea fi şi el mai bine făcut.

— Şi aşa încă-i destul de bine : cu o singură mînă ce poţi să faci ? Uitaţi-vă, doamnă): m-am înfăşurat cu o mînă şi l-am legat cu dinţii.

— Dar bărbatul dumitale ce treabă avea, nu putea să te ajute ?

Ochii Mariei scînteiară, rîzători, printre creţurile ce-i brăzdau faţa :

— De ajutat, m-a ajutat. Dar nu ca să mă oblojesc.

Stînd în picioare, amîndouă de aceeaşi statură, tăifăsuiau cu voce domoală. În timp ce vorbea, Alice rupea cîte un colţ de pîine prăjită, pe care-l sfărîma între dinţi. Aroma amăruie a cafelei îi aducea apă în gura uscată şi, zăbovind astfel în bucătărie, îşi îngăduia un răgaz menit să-i împrospăteze forţele. „Ce curat e totul şi la locul lui, ce feminin e fiecare lucru, aici..." În momentul acela îi apăru deodată ca aievea în faţă imaginea atelierului de pe strada Vaugirard, cu dezordinea lui aparentă, cu dichisul său atît de complicat.

— Dezleagă-ţi bandajul, Maria. Am să te ung eu cu ceva minunat.

— Aici, în bucătărie ! rosti scandalizată Maria.

— Aici, în bucătărie, fireşte.

Din pudoare, slujnica se grăbi să acopere cratiţa cu lapte cu un capac. Cu mîna liberă desfăcu apoi pansamentul cu o încetineală solemnă

și-i întinse stăpînei sale brațul ca și cum i-ar fi încredințat cheile unei cetăți învinse.

— Oh !... se cutremură Alice. Te-ai opărit cu apă fiartă sau te-ai atins de marginea plitei ?

— Ba nu, doamnă ! De vătrai.

— De vătrai ? Cum așa, de vătrai ?

Se uitară una la alta și pe chipul Mariei miji un surîs.

— E o cimilitură. Doamna nu ghicește cine mi-a făcut pustia asta de gîlmă ?

Îi făcu semn cu bărbia spre fereastra deschisă, prin care se vedeau livada și straturile de legume :

— Dihania aia... Nătăfleață. Calcă-n străchini. Mototolul.

— Bărbatul dumitale ? Dar ce l-a apucat ?

— Se răzbună și el.

— Pentru ce ?

— Fiindcă mi-e bărbat și fiindcă-i sînt nevastă. E destul. Doamna nu crede ?

Rîdea, disprețuitoare, zgîndărind „gîlma" plină cu apă și tivitura de carne vie ce-o înconjura.

— Nu pune mîna pe arsură ! o dojeni Alice. Întîi am să sparg bășica, să se scurgă lichidul...

„Doamna nu crede ? o îngînă în sinea ei. Ba da, ba da, doamna crede..." Făcîndu-și de lucru cu rana, nu mai socoti de cuviință să-i răspundă, și Maria, perspicace, se mulțumi cu tăcerea ei.

— Va să zică, conașii vor să mănînce bucate alese diseară ? Să-mi fi spus mai devreme, acum e cam tîrzior. Nu-i nimic de făcut, așa c-o să mîncăm vînat de curte... Ce-ar fi să gătesc niște

porumbei în chip de potîrnichi ? Sau dacă Escudière mi-ar tăia vreo şase puişori... Sau şi mai bine să pun raţa la fript ? Numai că, de, carnea de raţă te face să visezi urît...

În timp ce Maria vorbea, Alice îi pansa braţul uscăţiv, plat, cu oase subţiri. Şi, pansîndu-l, citea, tăinuită sub pielea veştedă, sub cicatricele vechi şi bătăturile de chihlimbar, povestea unei mîini care fusese frumoasă cîndva. Degetele cu care umbla aveau falangele lungi, iar palma era aspră şi caldă ca un perete însorit...

— Nu te doare ?

Maria îi răspundea doar prin cîte un semn şi, la sfîrşit, drept mulţumire, spuse :

— Ca să vedeţi ce înseamnă o treabă făcută cu rost, doamnă, să fie într-un ceas bun !

Dar înainte de a-şi da jos mîneca suflecată, îşi aplecă obrazul, lipindu-l de pansamentul proaspăt, ca şi cum ar fi dezmierdat un prunc în faşă.

— Am trei cărţi, anunţă Alice.

— Care nu fac nici doi bani, adăugă Michel.

Încercau să joace pichet. Alice juca ţinînd ţigara în colţul gurii, cu capul pe umăr şi strîngînd pleoapele, ca să nu-i intre în ochi firicelul de fum.

— Scoate ţigara din gură, o povăţui Michel.

— De ce ?

— Nu-ţi şade bine. Şi pe urmă maniera asta de a fuma nu e de loc elegantă.

— Nu ştiu să joc şi să fumez decît aşa. Mai am şi o terţă...

Alice începu să tuşească.

— Ce ţi-am spus eu? Din pricina fumului te usturä ochii şi-ţi vine mereu să tuşeşti. E interesant de remarcat că, atunci cînd femeile îşi însuşesc un obicei masculin, îl adoptă fără nici o rezervă, împreună cu tembelismul de care e însoţit şi, adeseori, chiar dacă le urîţeşte. Exact ca în cazul tău.

— Am înţeles, mămico, spuse Alice. Aşadar, am o terţă şi te-aş ruga să reţii că e o terţă majoră şi încă de treflă. Să vedem ce-ai de zis.

Michel zăbovi cu răspunsul şi, ridicînd ochii, Alice citi pe chipul soţului său o dorinţă înverşunată, nevoia de a poseda şi de a chinui. „Ia te uită!... Nu cumva s-ar putea să se complice lucrurile?" După ce Michel numără punctele pe care ea le însemna pe un blocnotes, Alice aprinse o nouă ţigară pe care o puse ostentativ în colţul gurii, lăsînd să-i atîrne şi mai mult capul, într-o atitudine indolentă. Se simţea fericită că discuţia ce se iscase între ei, împreună cu riscurile pe care le atrăgea după sine, îl făceau să alunece pe un teren primejdios şi cunoscut.

În ajun, se străduise zadarnic să-i ofere lui Michel o masă pregătită pe îndelete, presărată cu tot felul de capcane delicioase, pe care soţul ei o desconsiderase, mulţumindu-se numai să bea şi lăudînd-o în gura mare. „Bravo, bravissimo!" pe Maria, care-l asculta distrată şi parcă indiferentă. „Maria, se gîndea Alice, e ca animalele cu miros fin, care se feresc de omul sau de fiara rănită ori

bolnavă. Am să mai aştept încă douăzeci şi patru de ore..."

Din ajun, lăsă mereu să treacă timpul, amînînd totul pe a doua zi din laşitate, dar şi dintr-o prudenţă diplomatică. Din ajun, o ploaie năprasnică potopea întreg ţinutul, învăluind conacul, într-o perdea prin care Alice şi Michel, izolaţi de restul lumii, desluşeau pata aburoasă a tufişurilor de coacăzi cu flori trandafirii şi de măceşi roşii şi priveau apa biciund, apa strînsă pe terasă şi bulbucîndu-se ca nişte ventuze lichide. Din ajun, nu aveau la îndemînă alte distracţii decît cărţile, focul şi ploaia ce cădea cu atîta înverşunare. „Plouă ca-n filme" spunea Michel. Maria alerga, cu şorţul în cap, la magazia de lemne. Bărbatul Mariei, de cîte ori cobora în sat, îşi ridica tacticos gulerul îngust al surtucului şi deschidea o umbrelă ciuruită. În scurtă vreme însă Alice şi Michel se plictisiseră de noutăţile împărtăşite cu un aer lugubru de Maria în legătură cu ploaia şi cu stricăciunile pricinuite de apele rîului.

— Aţi văzut, domnule, a pătruns apa în grădina de zarzavaturi ! Şi drumul e tot o lăcăraie ! Domnul a mai pomenit asemenea urgie ?

— Da, răspundea Michel. Cam de vreo zece ori în zece ani. Numai că tu ai o memorie de prunc nou-născut !

În ajun, stînd înfrigurată şi fără nici un rost la fereastră, Alice se uita rugător la Michel, arătîndu-i din ochi curtea zăbrelită de gratiile argintii ale închisorii acvatice.

— Ai puţină răbdare, îi răspunsese Michel. Nu putem porni la drum cu maşina pe un asemenea potop. De cum se va însenina timpul, ne vom gîndi la plecare. În orice caz, am impresia că primăvara asta e cam mucedă...

Din ajun, nu-şi mai făcuseră nici un rău unul altuia. „Armistiţiul potopului", se gîndea Alice...

Începu să amestece cărţile, le împărţi şi le răsfiră în chip de evantai pe cele luate de ea, ţinînd capul pe umăr şi ţigara în colţul buzelor.

— Nu ştiu cu care Lautrec semeni acum ? întrebă Michel.

Dintr-o privire strecurată printre gene, Alice citi pe chipul său un fel de admiraţie ostilă.

— Un Lautrec mai deocheat, probabil. Fii atent, Michel, ştii că nu-mi mai lipsesc decît douăzeci de puncte ? Joci ca un ageamiu.

O învolburare mocnită de căldură, o nelinişte îngemănată cu dorinţa o făcură să simtă neastîmpărul de care era cuprins soţul ei. Avu deodată în faţă imaginea îmbrăţişării lor, a unui anumit gest libertin preferat, a recunoştinţei protocolare de care gestul acesta era urmat de obicei. „Şi după aceea ?... După aceea n-o să mai am curajul — n-o să mai vreau să fac ceea ce am hotărît. Pe urmă, s-ar putea să-mi dea prea multă importanţă. Haide, fii cuminte..." Lăsă să se stingă dorinţa ce-i lumina faţa, scoase ţigara din gură şi se apucă să adune cifrele notate pe carnet cu un aer foarte serios pe care Michel îl numea aerul ei european.

— Ştii că-mi datorezi o sumă fabuloasă, Michel. Treizeci şi doi de franci. Ai pierdut cu o perseverenţă...

Se feri să facă vreo aluzie la gluma tradiţională despre noroc şi dragoste.

— Mă laşi să-mi iau revanşa ?

— Nu, Michel, am tupeul să mă retrag cu toată prada. Ba chiar să mă răsplătesc singură cu un păhăruţ de anason.

Alice nu putea să sufere alcoolurile tari ; în schimb îi plăceau lichiorurile foarte dulci, parfumate cu anason, cu vanilie, sau cu portocale. Carafa pe care-o ţinea în mînă se izbi, clănţănind, de pahar. „Ce caraghios, îmi tremură mîna..."

— Ce-i cu tine ? întrebă Michel.

Cunoştea glasul acela ridicat, ce devenea nespus de limpede sub revărsarea mîniei sau la adierea unei suspiciuni. Întorcîndu-se spre Michel, deşertă pe jumătate paharul dintr-o înghiţitură şi îşi redobîndi cumpătul.

„Are un auz de iepure... Dacă nu m-ar cunoaşte atît de bine, aş putea să-i răspund : «O criză uşoară de malarie...» făcînd pe interesanta. Dar ştie că n-am suferit niciodată de malarie. Nici măcar de vreo indigestie. Nici de altceva... decît doar un pic de foame, de la cincisprezece la douăzeci şi cinci de ani... Ah ! Unde-i vremea cînd abia apucasem să ne cunoaştem şi cînd toată lumea-i spunea despre mine : «Bine, dar e cea mai puţin nostimă din cîteşipatru surorile !» Totul era atît de neaşteptat ! Mă cerceta din cap pînă-n picioare, minunîndu-se : «Ia te uită !...» iar eu îl

ascultam și protestam din cînd în cînd: «Oh!...» Ce frumos era. Poza în chip de director la *Cancanière*, care nu-i aducea nici trei parale, în schimb șantanul acela infect cu poșircă și guriști era un izvor nesecat de bani..."

Oftă înăbușit și adînc. Ploaia cădea, monotonă și grea, dansînd pe olanele podurilor sonore. Streașina spartă șiroia pe balcon, suspinînd zgomotos și picăturile ce cădeau în răstimpuri prin hornul dezvelit al căminului, peste jeraticul din vatră, șuierau, imitînd scîncetul lemnelor ude. Înfrigurat, Michel despături pe genunchi pledul ajurat de molii și de arsurile scînteilor.

— Am impresia că și tu tremuri. Cred că mai ai încă un pic de febră. La mine însă e vorba de cu totul altceva. Michel...

„Bravo!... se felicită ea. Acum nu mai pot să dau înapoi, sînt obligată să vorbesc." Puțin lipsi totuși să-și înghită cuvintele, deoarece în aceeași clipă Michel aținti asupra ei o privire ageră, în care nu se citea nici o întrebare.

— Michel, trebuie oricum să-ți spun...

Michel își pipăi pe furiș ficatul, își duse apoi mîna la gît, ca să lărgească puțin strînsoarea fularului de mătase.

— Nu, Michel, nu, crede-mă, nu vreau să-ți fac nici un rău, dimpotrivă, nu trebuie să-ți fie frică...

Alice întinse spre el, șovăielnică, mîna cu degete lungi, dar în același moment soțul ei avu o ușoară tresărire, îndepărtîndu-se tocmai atît cît trebuia ca să nu-l atingă.

— Frică ?... protestă el. Ei, asta-i bună — frică ! Nu mi-e frică de loc. Ce ţi-oi fi închipuind oare despre tine ?

Alice îşi muşcă limba, fiindcă folosise un cuvînt atît de nepotrivit, pe care susceptibilitatea masculină nu-l poate cu nici un preţ accepta şi, vrînd să-şi repare greşeala, nu făcu decît s-o sublinieze :

— M-am exprimat prost... Voiam să înţelegi că... că nu e chiar atît de grav ceea ce am să-ţi mărturisesc...

Se bîlbîia şi-i tremura bărbia.

— Am impresia că eşti într-o mare încurcătură... Vrei să-mi destăinuieşti un lucru care nu e chiar atît de grav ? Judecînd după mutra ta, îmi vine să cred că nu e nici chiar atît de plăcut... Dar nu te grăbi, puiule, nu-i nevoie să te grăbeşti.

Trase o clipă cu urechea la gîlgîiala streşinii sparte, apoi întoarse către soţia sa o pereche de ochi aurii şi poznaşi :

— Astă-seară cred că n-am să ies din casă.

Alice dădu din umeri :

— Umorul — şi mai ales umorul de genul ăsta — să ştii că nu ne poate fi de nici un ajutor. Nimic nu e simplu între noi, Michel.

Se aşeză, ameţită de stropul de lichior pe care-l băuse şi pipăi cu vîrful degetelor o hîrtie împăturită, pe care o ţinea în buzunarul bluzonului.

— Michel, aş vrea să-ţi spun adevărul.

Michel nu se dădu bătut şi începu să rîdă.

— Iar ! Vrei să-mi mai spui încă o dată adevărul ? În primul rînd, care adevăr ? Am aflat unul pînă acum şi-ţi mărturisesc că mi-e de ajuns şi prea de ajuns ! Pot să-ţi spun chiar că sînt sătul pînă-n gît. Mai există oare încă unul ? Ei, fir-ar să fie !... *Plouă cu adevăruri fundamentale. Întindeţi roşii şorţuri şi ştergare...* Ei ?... Ce zici ?

— Eu ? Nimic. Aştept să termini. E atît de greu oare să fii simplu ?

Michel îşi lăsă ochii în jos, schimbînd tonul şi expresia feţei :

— Da, fetiţo dragă, e foarte greu, te rog să mă crezi. Cînd ai îndurat ce-am îndurat eu, abia dacă-ţi mai rămîne destulă putere ca să nu fii simplu, adică să salvezi cît de cît aparenţele, să nu-ţi îneci necazul indiferent cum, în băutură, în valurile rîului, în mai ştiu eu ce drăcii care te amorţesc...

Se aşeză greoi aproape de ea.

— Ce curios e totuşi cînd te gîndeşti că poţi depinde atît de mult de calitatea unei suferinţe, de calitatea unei infidelităţi... Nu, nu mi-aş fi închipuit aşa ceva. Ţi-am spus o dată, de două ori, de douăzeci de ori pînă acum : dacă cel puţin ar fi fost vorba...

Alice se grăbi să iasă în întîmpinarea cuvintelor lui :

— Tocmai ! Oh, Michel, ascultă-mă, numai eu sînt vinovată de toate, ar fi trebuit să-ţi spun mai curînd... Michel, există totuşi o şansă...

Îşi mărturisea prea vădit bucuria, lucru de care îşi dădu seama numaidecît. „Ia stai ! Oricum, doar

nu e ziua lui..." Ar fi vrut să vadă zugrăvindu-i-se pe față neliniștea, curiozitatea. Dar Michel se ferea de ea, privind-o peste umăr și mijind ochii. Alice căută atunci să se folosească de puterea învăluitoare a vocii ei tînguioase.

— Dă-mi o mînă de ajutor, Michel ! Vezi bine doar cît mă căznesc.

— Văd mai ales, spuse el, că te-nvîrtești pe loc, ca un curent de aer. Ce de preambuluri, ce de ocolișuri ! Și ce zgomot ! O, Doamne, ce zgomot poate să facă adevărul !

Alice se înroși, umilită în dorința ei de a împăca lucrurile.

— Bine. Am să vorbesc deschis atunci, economisindu-mi cuvintele. Mi-ai spus de nu știu cîte ori pînă acum că ai fi preferat...

Se corectă :

— ...că n-ai fi dat atîta importanță la...

Cu un gest, Michel stăvili vorbele pe care se pregătea să le rostească.

— Da, da, treci peste asta...

— Și că ai fi fost mai îngăduitor, sau cel puțin mai înțelegător...

— Fără îndoială, fără îndoială...

— față de o...

Michel își încleștă pumnul și-l înfipse între dinți :

— Sfinte Dumnezeule, treci peste asta...

Alice izbucni, silită să nu-și mai măsoare cuvintele :

— Ei bine, m-am culcat cu Ambrogio pentru că am avut chef să mă culc cu el, numai și nu-

mai pentru că am avut chef ! Şi nu m-am mai culcat după aceea cu el, fiindcă mi-a pierit cheful ! Încolo, imbecilul ăsta n-a reuşit să-mi trezească nici cel mai mic interes. Asta-i tot ce voiam să-ţi spun !

Deschise cu un gest brutal fereastra, lăsîndu-şi obrazul dogoritor biciuit de ploaia rece, scăldat într-o pală de vînt încărcată cu mirosul humusului inundat. Apoi închise din nou canaturile. Michel nu se clintise din loc şi, văzîndu-l cum stătea, aşa, încremenit, Alice se simţi ruşinată :

— Ce să-ţi fac, murmură ea, tu m-ai silit să-ţi spun totul dintr-o dată... Ţineam neapărat să te...

— Să mă linişteşti, adăugă Michel.

— Da, recunoscu ea cu naivitate. Aş fi vrut să te văd mai mulţumit... Eşti mai mulţumit, acum ?

— O, Doamne, poate că nu e cuvîntul cel mai potrivit...

Zîmbea, cu privirea rătăcită, fără să dea nici un alt semn de emoţie, afară de paloarea ce i se aşternuse pe faţă.

— Cred că mă înţelegi ; vii aşa, deodată, şi-mi mărturiseşti : „Am minţit, s-a schimbat situaţia, individul cu pricina nu mai este un «băiat înţelegător», nici un «prieten cultivat şi agreabil», e vorba doar de..." cum să zic... de o afacere bună ? Da ?

Alice nu găsi nimic să-i răspundă şi simţi cum se înroşeşte pînă la rădăcina părului.

— E foarte frumos, fetiţo, cît se poate de frumos, continuă el, dar cine-mi garantează că n-ai întors-o din condei numai — cum ziceai adinaori — ca să-mi faci plăcere ?

Pipăia pe ascuns, în buzunar, scrisorile împăturite, din cuprinsul cărora reconstituia în gînd fraze laconice. „Un remediu ?... Dar un remediu atît de abject..." Michel o sfredelea cu o privire ageră, insuportabilă, de polițist.

— Aş dori foarte mult să te cred, de ce te-aş minți ? Dar să nu-ți închipui că bunăvoința mea nu are limitele ei. Bunăvoința mea preferă lucrurile palpabile. Nu mai rămîne acum decît să-mi dovedeşti că, la rîndul tău, nu pregeți să te sprijini — ca să zic aşa — pe... realități, he, he, pe realități consistente !

Alice nu se mai simți în stare să înfrunte nici rîsul, nici vorbăria lui. Mîna ei frămînta, în fundul buzunarului, hîrtiile, pe care le scosese brusc afară, fluturînd prin aer pumnul încleştat. Ca şi cum ar fi aşteptat de mult gestul acesta, Michel o apucă de braț şi se căzni să-i desfacă, rînd pe rînd, degetele.

— Ah !... dă-mi-le... sînt ale mele, scînci ea, consternată.

Dar nu făcu nici o încercare să intre din nou în posesia scrisorilor pe care le auzea trosnind încet în mîinile soțului său, ca un pai aprins. Michel nu se mai sinchisea acum de ea. Trezit la realitate, avînd din nou percepția acută a propriului său destin, se simțea deocamdată pe deplin satisfăcut de capturarea hîrtiilor şi de foşnetul lor de bancnote noi. „E acelaşi *foreign paper*, îşi spunea el. De astă dată, am descoperit cuibul." Respira cu putere, fără a mai simți obstacolul dureros dintre coaste ce-i tăia răsuflarea, obsesia acelui

„Cel puţin dacă..." ce se ridica mereu, ca o stavilă, între el şi dorinţa de a învinge. „Biata Alice, ce festă i-am jucat", se împăună Michel.

— *Bono, bono*, rosti el mecanic.

Se retrăsese îndărătul biroului, lăsînd-o pe Alice stingheră şi prădată. Despături mai întîi scrisorile cu grijă, ca să nu le rupă, suflînd din cînd în cînd peste hîrtiile subţiri, aşa cum suflă vînătorul în fulgii, calzi încă, ai păsării proaspăt împuşcate... În cele din urmă, le aşternu pe birou, punînd palma peste ele, în timp ce cu palma cealaltă, făcută căuş, părea să ocrotească o flacără să n-o stingă vîntul.

La început, pe chipul şi-n ochii săi străluci o lăcomie atît de aprigă, încît se putea lesne confunda cu bucuria. Falca de jos, crispată, scotea în afară barba fină, abia mijită, parcă trasă cu condeiul, ce-i încadra obrazul. De la primele cuvinte însă fu nevoit să-şi pună ochelarii. Alice îşi cuprinse fruntea în palme şi rămase aşa, silindu-se să asculte ropotul ploii. Dar ploaia cădea ca o pînză neîntreruptă, atît de monotonă, încît după un timp încetă s-o mai audă. Inima ei şi pendulul micului ornic cu chip de bufniţă băteau fiecare într-o altă cadenţă, şi Alice îşi făcu de lucru cîteva clipe urmărindu-le bătăile: „Inima mea execută triolete pe optimile pendulului... O idee pe care, cu siguranţă, Bizoute ar avea ocazia s-o exploateze... Ar putea de pildă s-o intituleze *Cîntec lugubru*, ca toată lumea, sau chiar *Ora fatală*..."

Ridicînd fruntea, observă că Michel nu mai citea.

— Ai terminat ?

Soţul întoarse spre ea lentilele groase prin care i se zărea privirea împăienjenită.

— Da. Am terminat.

— Cred că te-ai lămurit acum ?

— Eu... Da. Spune-mi... tu — îi răspundeai la scrisori ?

Alice îl privi, sincer mirată.

— Eu ? Nu.

— Pentru ce ?

— Fiindcă n-aveam nimic să-i spun. Ce să-i scriu ? Şi de ce să-i scriu ?

— Ştiu eu... Din spirit de emulaţie... Din recunoştinţă... Sau din entuziasm... Un mic turnir epistolar... Dacă celelalte scrisori nu sînt cu nimic mai prejos decît mostrele de faţă...

Alice sări în picioare, trecu în spatele lui Michel şi se aplecă asupra biroului.

— Nu, Michel, nu ! Povestea asta urîtă se află toată în mîinile tale. Una, două, trei scrisori... Una, două, trei săptămîni... Un vis odios, dar scurt. O mică ticăloşie ca asta, slavă Domnului, nu are un final prea lung ! De altminteri, ai să găseşti într-una din scrisori o dată, într-asta, mi se pare...

Vrînd să-i arate scrisoarea, puse degetul la întîmplare asupra unui cuvînt deşănţat ; Alice nu mai avu timp să-şi retragă mîna, pe care Michel o apucă şi o răsuci, îndepărtînd-o apoi brutal, înainte ca soţia lui să fi apucat să ţipe.

Alice îşi fricţionă pe tăcute mîna maltratată şi nu mai avu nevoie să dea nici o explicaţie. În

timp ce Michel rupea în bucățele foaia transparentă de hîrtie, soția lui medita, pradă unor gînduri de filantrop dezamăgit: „Merita, într-adevăr osteneala... Te dai peste cap ca să aranjezi lucrurile cum e mai bine și uite cu ce te alegi, pînă la urmă... Să mă-nvăț minte altă dată!..." Pe măsură ce durerea degetelor răsucite se potolea, devenea din ce în ce mai severă cu sine: „Am făcut exact ceea ce n-ar fi trebuit să fac niciodată: i-am dezvăluit practicile mele voluptuoase, acelea pe care nu le cunoștea... Dar acum nu mai e nimic de făcut. Suferința asta o să se lecuiască mai repede oare decît rănile orgoliului său sentimental?... Așa mi-a promis. De atîtea ori doar l-am auzit spunînd că cel puțin, dacă..."

Își scutură mîna amorțită și ocoli biroul pentru a se așeza din nou în fața soțului său. Michel își pusese ochelarii pe masă și rupse celelalte două file acoperite de arabescurile unui scris subțire, cu cerneală violetă.

— Așadar, Michel?

— Așadar, scumpo... Te doare rău mîna?

Alice zîmbi și amintindu-și cum rîdea Maria:

— Nimica toată, un fleac, spuse ea. Dar... tu?...

— Așadar, scumpo, repetă el... cred că dușul acesta va avea... da, va avea, cu siguranță, un efect salutar...

— Aruncă-le, îl îndemnă ea, arătîndu-i căminul.

— Bucuros.

Azvîrli în foc fluturii de hîrtie și se cufundă din nou în tăcere.

— Oh! tresări deodată Alice, vezi c-a încetat ploaia?

— Adevărat, încuviință el politicos.

— Michel, nu te-ai întrebat cum se face că aveam scrisorile aici?

Bărbatul ațintí asupra ei o privire în care — se gîndi Alice — nu se citea nici dezaprobare, nici chiar o elementară și vindicativă curiozitate.

— Ba da, răspunse el, tocmai mă întrebam în momentul acesta. Dar îmi ziceam că n-are rost... că nu mai are nici un rost să pun o asemenea întrebare.

— Ai perfectă dreptate. Ah, Michel, se încumetă ea să spună, cu o afectuoasă umilință în glas, sper c-o să ieșim din impasul ăsta fără să avem prea mult de suferit, nu-i așa?

Se lăsă încetișor să alunece la picioarele lui, cu o fluidă spontaneitate, pe care soțul ei o numea „figura șarpelui". În momentul acela însă Michel își aminti de o frază laconică a lui Ambrogio, în care supletea soției sale era desemnată printr-un cuvînt cu totul diferit și memoria sa, care înregistrase totul cu exactitate, începu să depene din nou, fără nici o omisiune sau greșeală, cuprinsul celor trei scrisori.

Căzură amîndoi pe gînduri, cu ochii ațintiți asupra focului molcom, al cărui jeratic se preschimbă încetul cu încetul în spuză albicioasă. Streașina mai bolborosea încă, în timp ce darabana care răpăia pe olane amuțise. Coborînd de pe culmi, purtat de apele reci ale rîului, vîntul

prinse a fremăta şi, o dată cu el, se înălţă, imperturbabil, glasul privighetorilor plouate.

— Chevestre spune... începu Alice, ridicînd un deget în aer. Te surprinde că-l citez pe Chevestre ? Spune că, atunci cînd ploaia se opreşte peste noapte, înseamnă că în curînd se va lumina de ziuă. Michel, ce-ar fi să ne odihnim, în sfîrşit ?

Sub viziera mătăsoasă a bretonului, ochii ei, atît de palizi la lumina becurilor, împăienjeniţi de firişoare roşii, şi pleoapele umflate o făceau să semene cu o femeie beată, căreia băutura i-ar fi răscolit gîndurile negre. Dar aşa cum era, Michel o văzu aidoma cu Alice, aşa cum o cunoscuse odinioară, o Alice fericită în braţele lui, copleşită şi mută, o Alice de douăzeci şi şase de ani, uluită de voluptatea pe care atunci o descoperise. Adunîndu-şi curajul, o îndemnă cu blîndeţe :

— Du-te imediat la culcare. N-o să te superi dacă eu o să mai rămîn puţin aici ?

Alice dădu să se ridice, îngrijorată :

— Dar, Michel... poate c-ar fi mai bine... Dacă prezenţa mea te incomodează cumva... Ştii doar că pot dormi oriunde... Divanul şi o cuvertură...

Michel îi tăie vorba, calm :

— Nu-i acelaşi lucru, puiule. Am cam rămas în urmă cu corespondenţa şi faptul de a scrie, pe care îl detest, o să-mi liniştească nervii şi o să mă îmbie la somn. Crede-mă ! Hai, du-te.

Alice se sculă cu părere de rău, răspîndi şi împinse în fundul vetrei ultimii tăciuni, îşi lipi apoi palma de sticla cu apă minerală, care se încălzise :

— Vrei să-ți aduc o sticlă proaspătă, Michel ?

— E bună și asta, mulțumesc.

Alice bău o gură de apă, se strîmbă, mai zăbovi cîteva clipe ca să strîngă ziarele împrăștiate prin cameră, strecură o carte sub braț, puse mîna pe ivărul ușii și întoarse capul :

— Michel, nu-mi spui nimic...

Se simțea stingherită, cuprinsă de o sfială pe care n-o mai încercase pînă atunci.

— Îți spun noapte bună, puiule, fiindcă te duci la culcare.

Stînd la birou, cu un creion albastru între dinți, scotocea prin clasor, cu un aer aferat.

— Dar mîine, Michel...

Îi aruncă prin ochelari o privire atît de pătrunzătoare și de enigmatică, încît nu mai îndrăzni să spună nimic.

— Mîine totul o să fie bine, puiule.

— Bine, Michel ? Ești convins ?

Privirea lui, ferită de lentilele convexe, se aburi :

— Mai bine, în orice caz. Mult mai bine.

— Aș fi atît de fericită... Noapte bună, Michel.

— Noapte bună, puiule.

Alice închise ușa după ea. Michel ciuli urechea pîndind trosnetul unei alte uși și scîrțîitul unor balamale îndepărtate. Abia atunci zvîrli creionul din mînă, părăsi clasorul și hîrtiile răspîndite pe birou și începu să se plimbe prin cameră cu pași vătuiți. Se ținea drept, cu fălcile strîns încleștate, gustînd voluptatea de a putea pătrunde în

fine, fără nici un martor, într-un element nou, puţin rezistent, de tonalitate închisă, cu nuanţe cafenii-roşcate, în care putea fi sigur că nu se va întîlni cu nimeni. Rătăcirea aceasta fu însă de scurtă durată şi-i păru rău în clipa cînd se risipi. Observă în schimb că putea s-o provoace cu uşurinţă, recitînd în minte anumite pasaje din cele trei scrisori ale lui Ambrogio şi se dumiri atunci că nălucirea aceea nu fusese de fapt decît o manifestare a furiei.

„Furie, sigur că da, îşi confirmă sieşi. În orice caz e de preferat tristeţii. Ca să vezi cît de puţin ne cunoaştem !“ Se opri că bea puţină apă şi porni mai departe. „Sînt sprinten ca la douăzeci de ani, în noaptea asta.“ În momentul în care voi să se oprească din nou, să se aşeze şi să încerce să se liniştească, se văzu obligat să-şi continue plimbarea prin odaie, cu capul sus şi pumnii strînşi. Mergînd, făcu cîteva mişcări cu braţele, îmbinate cu ritmul paşilor săi, mişcări care însă nu erau întru totul conştiente. „E cel mai bun mijloc pentru a-mi destinde nervii“, se gîndi el. Se surprinse totuşi ochind în treacăt lampa aprinsă şi sticla de apă minerală, dorind prăbuşirea lor pe podele şi zgomotul ce ar fi trîmbiţat-o pînă departe... În acelaşi timp, observă că ultima ţigară aprinsă, căzută din scrumieră, începuse să ardă tăblia biroului. „Lemnăria asta mîncată de cari e atît de perfidă... De altminteri, tot conacul e numai putregai, din temelii şi pînă la acoperiş...“ Cuvintele foc, sfîrşit, flăcări, îi ispiteau imaginaţia cu *f*-urile lor ce şuierau, evocînd vîlvoarea şi fumul unui incendiu...

Cînd toate imaginile roşii şi cafenii, cioburile de sticlă, anticipate şi multicolore, ca o pajişte presărată cu viorele, se stinseră brusc, se aşeză în sfîrşit, părăsit de halucinaţiile ce-l stăpîniseră pînă atunci. „Mititica de ea, se gîndi, dacă ar fi fost în momentul acesta în faţa mea, aş fi fost în stare s-o lovesc. Dar ce se va întîmpla cu mine, acum ?"

Îşi rezemă coatele pe birou, se privi distrat într-o oglinjoară de buzunar pe care Alice o rătăcea mereu, uitînd-o pe cîte o mobilă din casă, şi-şi dădu peste cap părul pe care umezeala îl cîrlionţase. „Nu arăt rău. În afară de faptul că am o culoare puţin cam ciudată, găsesc că par mai tînăr, că am o mină mai bună decît ieri... Da, numai că ieri nu citisem încă scrisorile lui Ambrogio. Ce-i drept, ieri nu eram prea fericit. Dar nu citisem încă scrisorile lui Ambrogio. Dacă aş putea să suprim toată săptămîna din urmă."

Frunzări blocnotesul cu un aer grav. „Azi e... marţi. A doua zi după sosirea noastră era deci luni. Luni dimineaţă dădusem o raită împreună cu Chevestre prin... să zicem prin locurile ipotecate. Eram atît de nerăbdător să mă descotorosesc de el încît l-am lăsat în plata Domnului şi-am plecat, minţindu-l că trebuia să vorbesc la telefon cu Parisul... Chevestre parcă mai voia să-mi propună ceva... dar ce anume ? A, da ! Să construiesc un fel de dig, un balizaj, sub malul pe care se află grădina de zarzavat, pentru a preîntîmpina micile renghiuri pe care ni le joacă rîul în fiecare an.

Străpungea cu vîrful creionului filele subţiri ale blocnotesului, chibzuind în sinea lui. „Prin ur-

mare, dacă aş fi mers mai departe cu Chevestre, dacă m-aş fi interesat, fie chiar numai în aparență de alunecarea terenurilor, de lîngă rîu, dacă m-aş fi întors acasă o jumătate de oră mai tîrziu, nu s-ar fi întîmplat nimic ? E într-adevăr nemaipomenit. Nemaipomenit. Atîtea lucruri de care m-aş fi putut bucura ! Eu, cu pălăria de paie, Alice în capul gol. Eu la volan, Alice lîngă mine. Alice lucrînd schițele constumelor pentru *Daffodyl* — cu buzele albăstrite de creionul pe care-l ține între dinți — felul în care se strîmbă cînd desenează, şi cum îşi încrețeşte pocitul ei de năsuc ; m-aş fi putut bucura oare de toate astea, dacă l-aş fi însoțit mai departe de Chevestre ? E într-adevăr de necrezut. E prea mult... Prea mult..."

Lacrimi i se prelingeau pe lîngă aripile nasului şi, folosindu-se de prilej, Michel se lăsă din nou cuprins de exaltare.

— Da, e prea din cale afară ! exclamă el cu glas tare, făcînd să se înfioare tăcerea nespus de fragilă, ce coborîse după miezul nopții. Una dintre cele două biblioteci simetrice trosni în fundul încăperii, iar paharul, ciocnindu-se de sticla cu apă minerală, scoase un clinchet muzical.

Pe buza paharului, o urmă arcuită de fard roşu îi aminti că Alice băuse din el. „Dacă ar fi murit, aş păstra paharul aşa cum e", se gîndi Michel. „Da, numai că gura asta mare, care ştie atît de bine să deseneze un arc, e vie, trăieşte. *Care ştie atît de bine... ştie atît de bine ?...*" repetă în sinea lui. Trei sau patru cuvinte veniră, docile, să completeze o frază, pe care o citise cu un ceas înainte ;

Michel se uită cu spaimă în jur. „Cum să scap de cuvintele astea, de imaginile pe care mi le înfățișează ? Trebuie totuși să scap cumva de ele. Doar nu sînt primul. Nici ultimul, ce dracu !" Se sili să-și recapete sîngele rece, deveni umil : „Într-adevăr. Dar sînt singurul, totuși. Ca toți ceilalți, de altfel. Cu toate că nici unul din ei nu s-a însurat cu o femeie ca Alice. Și nici n-a mizat totul pe o singură carte, timp de zece ani... Zece ani ! Nu e oare o copilărie ca, după zece ani, să-mi ies din fire pentru... Pentru ce, în definitiv ? Ieri, eram la pămînt din pricina unei așa-zise idile, o idilă înfiripată între doi oameni care-și fac confidențe, zgribuliți, la gura sobei, un pic nătîngă și flecară..."

Se schimonosi, adresînd un zîmbet ironic umbrei ce stăruia în fața lui, murmură. „Șu-șu-șu-șu..." maimuțărind o sporovoială în șoaptă.

„Astăzi însă e cu totul altceva... Astăzi..."

— Zevzecule ! rosti cu glas tare.

„Zevzecule ! I-ai făcut zile fripte — și nu numai ei, dar și ție — fiindcă ți-a mărturisit că i-ar fi acordat individului ăluia o... ce zicea ? o prietenie mai mult sau mai puțin voluptoasă. Și încrederea ei... Care din aceste două cuvinte : «încredere» ori «prietenie» mi s-a părut atît de îngrozitor ? Ar avea de ce rîde și curcile. Dacă m-aș putea întoarce cu o zi înapoi, i-aș spune : «Foarte bine ai făcut ! Ceea ce i-ai acordat e mai puțin decît nimic ! N-ai decît să-ți dăruiești prietenia cui poftești, fetițo, și încrederea, de care

voi, femeile, faceţi atîta caz... Chiar dacă e „mai mult sau mai puţin voluptuoasă", vezi-ţi de treabă, nu te sfii, draga... draga mea...»"

Cu fruntea rezemată de braţul îndoit, îşi înăbuşi suspinele în mîneca hainei.

„Am găsit exact ceea ce am căutat. Cel puţin dacă nu i-aş fi smuls scrisorile... Din păcate însă i le-am smuls şi le-am şi citit cu ochii mei." Şi pentru a-i dovedi că, într-adevăr, le citise cu ochii lui, o frază scurtă îşi înălţă capul violet în formă de M scris cu majusculă. Se alintă, năzuroasă, cîteva clipe, apoi îşi luă vînt, trăgînd după ea un lanţ întreg de cuvinte obscene. La sfîrşitul scrisorii, mîna iubitului creionase pe hîrtie, ca o floare aruncată pe trena unei rochii, un desen foarte precis.

Michel ridică fruntea şi-şi şterse lacrimile de pe obraz. Ştia că cea de-a doua scrisoare, ca şi cea de-a treia, una recunoscătoare, cealaltă plină de făgăduieli, nu erau cu nimic mai prejos decît prima şi că, în cea de-a doua, se afla, ca o covîrşitoare ofensă, un catren sprinţar în care numele soţiei sale „Alice" era silit să rimeze picant cu „pubis"... Schiţă cu mîna un gest slab şi lipsit de orice speranţă. „Nu se mai poate face nimic. Ce poate fi mai cumplit decît să nu mai păstrezi nici o îndoială ? Cu ce ochi aş mai putea s-o privesc cînd şi-ar dezbrăca rochia în faţa mea, cînd s-ar întoarce cu spatele şi ar ridica piciorul ca să intre în cadă, cînd s-ar aşeza în patru labe ca să-şi caute pe jos inelul sau batonul de ruj, cînd..."

Se sculă de pe scaun ca împins de un resort: „E de necrezut cîte porcării pot cuprinde astea trei scrisori... Totul este aşternut pe hîrtie, nu există lucru care să nu fie pomenit, s-au gîndit la toate, pe cuvîntul meu..."

— La toate, chiar la ceea ce-mi era mai drag! izbucni el.

Auzindu-şi glasul se nelinişti şi privi speriat în jur. Revărsatul zilei începea să mijească printre şipcile obloanelor interioare întredeschise, aproape la fel de albastru ca o noapte cu lună.

„Se luminează de ziuă... Aşa curînd! Ce repede trece timpul. S-a şi făcut ziuă. Eram atît de liniştit. Liniştit e cam mult spus, dar în orice caz eram singur. Cînd o să se trezească Alice... Ce mă fac, cînd o să deschidă uşa? Şi cînd o să mă descoasă, şi o să se mire, şi o să fie îngrijorată şi îndatoritoare. Şi o să mă certe că nu sînt cuminte, şi o să se apropie de mine, o să-mi pună mîinile pe umeri — femeia asta intangibilă! — ridicînd braţele-i frumoase... Ce vreţi să mai fac, oare, acuma, cu braţele ei ridicate, cu subsuorile ei mici şi negricioase?... Şi cu aluniţa ei de pe pîntece, benghiul acela de lîngă buric? O aluniţă mare cît o monedă de zece bani..."

Fără să-şi dea seama, pentru a preamări nurii soţiei sale, se folosea din nou de vocabularul de odinioară, vocabularul acela pătimaş, comun amîndurora, şi la care Alice îi mai îngăduia încă să se refere în anumite momente cînd, la auzul unui cuvînt, se înfiora toată şi închidea ochii, aspirînd aerul printre dinţi, ca-n toiul iernii, cînd e

ger afară... „O aluniţă unică în lume! Mare ca o porumbă. Şi pe care o făcea să se mişte după dorinţă... «Am cunoscut multe femei în viaţa mea, îi spuneam, dar nici una dintre ele pînă acum nu mi-a aruncat ocheade cu pîntecele!» Chiar atît de multe femei? Vorbă să fie... Ca şi cînd vreuna din ele ar mai putea să însemne ceva, pe lîngă Alice..."

Îşi pierdu cunoştinţa la mijlocul unui cuvînt, dar cum nu-i era dat încă să-şi afle odihna, greutatea capului proptit în piept îl sili să se trezească numaidecît. Se scutură, se sculă de pe scaun şi, văzînd că spărtura albăstrie din fereastră începea să albească, deschise obloanele interioare. În locul luminii de care se temea şi al razelor orizontale de soare în zarea cerului senin, fu întîmpinat de revărsatul zorilor cenuşii, de somnul plantelor aplecate sub povara pletelor lichide. Un cocoş închis undeva, într-un coteţ, trîmbiţă în surdină; mirosul staulului adie prin aer, făcînd să i se zgîrcească de foame stomacul lihnit. „Dacă iau ceva în gură, se duce dracului totul. Mă cunosc doar." Stinse lampa de pe birou, dar se feri să deschidă sertarul în care se afla un revolver. „Eu, să fac aşa ceva la mine, acasă? Să mă vadă în halul ăsta, Alice?... Dar Maria, ce-ar zice Maria?..."

Îşi încheie nasturii vestonului, îşi pipăi portofelul din buzunar. „În definitiv cred că-i mai bine să-l păstrez la mine de vreme ce banii i-am lăsat în sertar. Ia stai, ia stai, parcă ziceam că... Batista? Da, e la mine. Dar agenda? Am şi agenda. Sper că n-am uitat nimic."

Pentru a evita scîrțîitul ușilor, sări, cu oarecare dificultate, peste balustrada balconului. „Ca un îndrăgostit, doamnă ! Un îndrăgostit puțin anchilozat..." În treacăt, iasomia galbenă și trandafirii de mai, zgîndăriți, îi împroșcară ceafa cu o ploaie de stropi, atît de reci încît, fără să vrea, lăsă să-i scape un „ui-ui-ui !" imprudent. Ajungînd la marginea terasei, se opri să contemple conacul ferecat și posac, cu cele două turnuri scunde, sub pălăriile lor de olane înfundate pe cap. „Ah ! Cransac... Dragul meu Cransac..." Se silea să-și biciuiască emoția, dar nesimțind nici o umbră de înduioșare, dădu din umeri. „Nu își mărturisi el. Există oare ceva pe lumea asta care să-mi fie drag, afară de Alice ? Nu există nimic. Cransac nu reprezintă decît vestigiul unui sentiment meschin. Și o puternică doză de vanitate, de ce să nu recunosc... Ceea ce nu mă împiedică să-i las pe amîndoi — și pe el și pe Alice — complet descoperiți..."

Simți răbufnind în el bucuria răutăcioasă pe care o încearcă, privind cum aleargă trecătorii surprinși de o ploaie torențială, cel ce a apucat să se adăpostească la timp. „Lasă c-o să se descurce. Cînd își pune ea ceva în gînd... Parcă o și văd ținîndu-i piept lui Chevestre ! Și celor de la societatea de asigurări pe viață, care întotdeauna resping din capul locului ipoteza unui accident. Ah ! O să fie într-adevăr un spectacol de toată frumusețea. Și contractul meu cu Ambrogio ! De astă dată cred că Ambrogio și-a găsit nașul ! Mai mare dragul s-o vezi : cu tupeul ei o să le ia piui-

tul la toți... Capul dat pe spate, țigara în colțul gurii și mîna în șold..."

Vălul ce-i încețoșă o clipă ochii din pricina foamei nu reuși să întunece imaginea șoldului ei și a cutei ce-l brăzda cînd Alice, atacată în chip viclean, se răsucea din șale, fără a se smulge totuși din brațele agresorului...

Michel își dădu drumul pe povîrniș, în jos, străbătu crîngul și întîlni în cale, lîncede, îngreunate de mîlul feruginos, apele rîului ce unduiau mărunt, izbind în tăcere zidul surpat al parcului.

Cuprins

Prefață 5

Hoinara 21

Duo 299

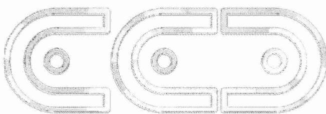

TIPARUL EXECUTAT LA:

ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ „13 DECEMBRIE 1918“

Coli tipar: 14; comanda nr. 2880

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2023

